

TÖRE

FİKİR
SANAT
VE
EDEBİYATTA

FİKİR SANAT VE EDEBİYATTA

TÖRE

**Aylık Fikir Sanat Edebiyat
Dergisi**

Yıl: 1 Sayı: 4 Mayıs 2012
ISSN:2146-7773

İmtiyaz Sahibi

ve

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Ömer Faruk BEYCEOĞLU

Yayın Danışmanı

A. Yağmur TUNALI

Sanat Koordinatörü

H. Nurcan YAZICI
Ahmet ŞAFAK

Editör

İbrahim METİN

Halkla İlişkiler Koordinatörü

Mehmet Yıldırım YÜCE

Grafik - Tasarım

İsmail KANDEMİR

Düzeltilme

Firdes IŞIK - Hacer KUTAY

İletişim

tore@toredergisi.com

www.toredergisi.com

İdare Yeri

Çetin Emeç Bulvarı 1314 Cade 1315 Sokak
Can Apt. 7/3

A. Öveçler - ANKARA

Tlf: 0.312.472 70 10 - Faks: 0.312.472 70 11

Cep: 0.532.373 11 24

Baskı / Cilt

BERİKAN Elektronik Basım Yayım Reklam

Turizm San. ve Tic. Ltd. Şti.

Tlf: 0.312.232 62 18

Fiyatı: 7 TL

İ Ç İ N D E K İ L E R

TÖRE'den

“19 Mayıs”

Arif Nihat ASYA / 04

Kuvayı Milliyeci Mahmutağazade Bayram Çonoğlu'dan
Şehit Bayram ve Bekir Çonoğlu'na Türk Milliyetçiliği
Dr. Suat ÇIRAKOĞLU / 05

Aşk Kasrında Bir Akşam
Nuray ALPER / 09

Gül - Kül

Mehmet DURMAZ / 10

Kardeş Kavgası

Kenan ÇARBOĞA / 12

4 + 4 + 4 Şifreleri

Dr. Sakin ÖNER / 18

Annem'e

Tarık KILIÇARSLAN / 14

Unutmak

Zehra ULUCAK / 15

Gülüm, Gülümse

Mustafa ASLAN / 16

Aydın Sorumsuzluğu: Şah&Sultan

İskender ÖZDEMİR / 17

Zeytin

Gülşen MAVİ / 21

Köl Tigin Ünlemesi -III-

Hakan İlhan KURT / 22

Şarkılar Arasında Gezinti

Aydil EROL / 26

Yahya Kemal'in Şiirlerindeki Temalar

Dr. Hüseyin YENİÇERİ / 28

Kırım'dan Aktopraklara Geldiler Kara Toprağa Düştüler
TÖRE / 30

Yıldız

Cengiz DAĞCI / 32

EMEL Kırım Vakfı Bakanı Zafer KARATAY ile Söyleşi
Oğuz ÇETİNOĞLU / 33

Çimento Kağıdı
Prof. Dr. İsmet ÇETİN / 40

Anlamıyorsun
Mehmet NACAR / 43

Kırım Türküsü
Fazlıoğlu Cemâl Oğuz ÖCAL / 44

Arayış
Selma HARNUPÇU / 45

Cengiz DAĞCI ile Londra'da
İsa KOCAKAPLAN / 46

Kırım, Beni Arar mısın?
Cengiz DAĞCI / 52

Yavuz Bülent BAKİLER'de Anadolu
Murat AYBİRDİ / 53

Ant Etkenmen
Kırım Milli Marşı / 56

Ben Bir Küçük Kız İdim
Ünsal ERKAN / 57

Almanya'da Türk Edebiyatı
Hasan KAYIHAN / 60

Ulu Sefer
M. Hanifi DAŞ / 62

Şeb-i Yeldâ'dan
A. Yağmur TUNALI / 63

Bir Fotoğraf... Bir Hatıra...
Etimesgut'ta Akşam
Ahmet Tevfik ÖZAN / 64

Tarih Üzerinden Çatışmak ve Tarihe Özne Olmak
Ahmet ŞAFAK / 66

Beklerken Seni
âl-i rıza / 67

Irak Türkmen Edebiyatından Nesir Örnekleri -II-
Yard. Doç. Dr. Hatem TÜRK / 68

Aziz Türk Çocuğu
Ahmet ŞAHİN / 72

Kanadı Kırık Kartal
Ali KINIK / 74

Şairin Defterinden
Dilaver CEBECİ / 76

Dilâver Cebeci ve Gençosmanoğlu Atışması
Günernan AYDOĞMUŞ / 77

Dilâver Cebeci'nin "Türkçyem" Şiirini Tahlil
Prof. Dr. Nurullah ÇETİN / 78

Kabul Edilmiş Bir Dua
Dilâver CEBECİ / 82

Dilâver Cebeci Şiirlerinin Beslendiği Kültürel
Kaynaklar ve Etkilenmeler
Yıldırım BULUT / 83

Seni / Koşma
Dilâver CEBECİ / 87

Kutlu Yolun Güzel Yolcusuna Veda
Mehmet Nuri YARDIM / 88

Hazar Şiir Akşamları - Elazığ Konuşması
Dilâver CEBECİ / 91

Ne Mutlu Türküm Diyene
Dilâver CEBECİ / 92

Türklerde Kültür ve Töre
Mehmet SAĞ / 93

Anadolu'ya Doğru
Mehmet Ali KALKAN / 95

Dede Korkut Destanlarını Yeniden Okumak
Ali Rıza ÖZDEMİR / 96

Hayalin Karadeniz (Sebil-i Aşk)
Sevim YAKICI / 98

Hayatın Başka Baharı Var Mı?
Ayşe İLKER / 99

Senin Bilmediğin Vakitlerde Ben...
Suna Emre GÜLEÇ / 103

Türklüğe Hizmet Edenler
Oğuz ÇETİNOĞLU - M. Şadi POLAT / 104

Küskün Akasya
Ahmet CANIKLIOĞLU / 109

Ateşin Düştüğü Yer
Coşkun ÇOKYİĞİT / 110

Desenler: Ramazan TÜRKMEN - S. Ahmet YOZGAT - Ünsal ERKAN - Halil GÜLEL - Atanas KARAÇOBAN / Minyatür-Hat: Mesut DİKEL / Fotoğraflar: A. Tevfik ÖZAN - Dr. Suat ÇIRAKOĞLU - İsa KOCAKAPLAN - Oğuz ÇETİNOĞLU - Kenan EROĞLU / Karikatür: Hakkı USLU / Resim: Rüstem EMİNOV - Çağrı CEBECİ

SUNUŞ

Merhaba;

Bu sayı burada sözü, sözün-kalemin ehline bırakmak istiyoruz.

Mayıs ayının özelliğinden kaynaklanan hassasiyetlerimizi uyandırması açısından önemli gördüğümüz bu yazıyı paylaşmaktan onur duyuyor, Sayın EMİNE İŞINSU'ya (Emine Ablamıza) uzun ve sağlıklı ömür dileğiyle sizleri yazısıyla baş başa bırakıyoruz.

UYAN

Bir memleket düşünürüm düşler içinde, bir tarafı ak, bir tarafı al, bir tarafında bir kocamış, öbür tarafında öbür kocamış! İnerler çıkarlar Bir tahtıravalli görürüm kocaman, ha, ha! Çıkarlar inerler, ha, ha!

Çevrede zambaklar vardır, deve dikenlerinin yanı başında boy atmış. Menekşeler vardır, kaktüslerle iç içe, yaşarlar giderler. Büyük kartallar konar kalkar, konar serçelerle birlikte. Kartallar serçeler yarışta, Tilki, kurtla. Sırtlan bekliyor avını leş kargalarını gözleyerek.

Tahtıravalli uykuda, tahtıravalli uykuda!

Bir memleket düşünürüm, düşler içinde. Leş kargaları döner üstünde döner batı rüzgârı kanatlarına verir hız. Sırtlan ağzını açmış bekler sabırsız, nefesi doğu doğu kokar. Tahtıravallinin bir yanı çıkar, bir yanı iner, Kocamışlar birbirine göz edip gülerler tahtıravalli elbet yorulacak bir gün... Beklerler kocamışlar sabırla. Biri kargalara el eder, biri sırtlana. Serçeler şaşırır gülümsemeye çalışır kartala dudakları kurumuştur gülemez!

Kartal kartal! Kartallığını bil.

Serçe, serçe! Serçeliğini bil.

Kocamışlar kocamışlar! Ahreti düşünün.

Uyan tahtıravalli, uyan;

Bir memleket, düşler içinde. Batıysa batının rengi, doğuysa doğunun rengi Memleket renkleri içinde, alacabulaca alacabulaca

Hani menekşenin moru, hani zambağın akı?

Cesaret menekşe: ileri zambak!

Saklanma deve dikenini kaçma kaktüs! Tahtıravalli tanır seni, tanır seni.

Tahtıravalli uykuda deme.

Yorulacak bir gün deme.

Bekleme öyle göz kırpmaya, el etme. Bir cesedi sömürme, geçmişi karıştırma; kartalı kızdırma.

Serçen daha çok küçük

Umudunu bağlama tahtıravalli umudunu bağlama.

Hem serçenin düşmanı çok çok! En beteri iki kocaman hani göz kırparlar birbirlerine... Sonra kaktüsler var, deve dikenleri var, Bir de kargalar bir de sırtlalar. Kartalsa rakip.

Tahtıravalli bırak serçeyi, uyanmaya bak. Tahtan sağlam mı onu düşün.

Tanrının verdiği yükün ağır mı, taşıyabilir misin, onu düşün.

İnme çıkma tahtıravalli kocamışlara bel bağlama oyuncak ederler seni kargalar sırtlana veriverirler.

Sen oyuncak değilsin tahtıravalli; düşler içinde memleketsin

Uyan gayri uyan.

(DEVLET * 26/MAYIS/1969 * SAYFA: 2)

TÖRE'ye verdiğiniz değere ve onu yaşatmak için gösterdiğiniz gayrete teşekkür ediyor, daha güzel günlerde, tüm Türk yurtlarının azatlığını kutlamak dileğiyle selam ve saygılarımızı sunuyoruz..

Tanrı Türk'ü hep korumuştur. Bundan sonra da koruyacaktır, hiç şüphemiz yok. Yeter ki, Türk Türk'ü sevsin ve korusun.

Karikatür: Hakkı USLU

19 MAYIS

•
Arif Nihat ASYA

*ÇEVRENDE HIYANETLERİ YIKSAN YENİDEN!
MEL'UNLARI TOPRAKLARA TIKSAN YENİDEN!
EY EN BÜYÜK İNSANDAN ALAN ADINI,
BİR BAYRAK ALIP SAMSUN'A ÇIKSAN YENİDEN!*

Kuvayı Milliyeci MAHMUTAĞAZADE BAYRAM ÇONOĞLU'dan Şehit BAYRAM ve BEKİR ÇONOĞLU'na TÜRK MİLLİYETÇİLİĞİ

•
Dr. Suat ÇIRAKOĞLU

Trablusgarp'a savaşmaya giden üç yiğidin anılarını pek azımız biliriz. Savaşmak için yola çıkarlar. Mısır civarında düşmanla karşılaşılır. Kahramanca çarpışır ama esir düşmekten kurtulamazlar. Sonra İtalyanlar göstermelik bir mahkeme kurarak bu üç kahramanı yargırlar. Karar, idamdır. Oracıkta idam edilirler. Bunlar aynı ailenin üç neslidir: Dede, oğul ve torun. Birlikte şehadet şerbetini içerler...

Başka bir örnek de Bilecik İstasyonu'nda oğlunu cepheye uğurlayan annenin söyledikleridir. Yıl 1916. Olayın tanığı olan Abdülkadir Kemali Bey bu durumu şöyle anlatmaktadır: "Cepheye asker sevk etmekte olan tren vagonlarına yaslanmış yaşlı bir kadın gördüm. Kadın öylece bakmaktadır. Gözleri mütemadiyen vagonları izliyordu. Merak ettim sordum:

--Ana, kime bakarsın?

--Şimendiferde oğlum var onu selametlemeye geldim.

--Oğlun kimdir, nerelidir?

--Sögüt'ün Akgünlü köyünden, Osmancığın ana yatağından Mahmut oğul Hüseyin.

--Çağırayım mı, görmek ister misin?

--Ona bir sözüm var söyleyecektim. Zahmet olmazsa sana dua ederim.

Mahmutağazade Hasan Bayram
(ÇONOĞLU)

Abdulkadir Kemali Bey vagona koşarak yüksek sesle askerün künyesini seslendir. Hüseyin sesi duyararak öne çıkar.

--Gel oğlum seni anan görmek istiyor.

Delikanlı vagondan atladı. Görüntüsü levent

gibi bir yiğit, filiz gibi bir boy. Bize doğru geldi. Bir kaç metre yürüdüktan sonra annesinin önünde durdu. Hüseyin anasının elini öptü. Anası evladını doyusıya kokladı. Dedi ki:

--Hüseyin.. Dayın Şıpka'da, baban Dömeke'de, ağaların da sekiz ay evvel Çanakkale'de şehit oldular, oralarda kaldılar. Şimdi o topraklarda yatıyorlar. Bak son yongam sensin! Minareden ezan sesi kesilecekse, caminin kandilleri körlenecekse sütlerim haram olsun, öl ama sakın köye dönme. Yolun Şıpka'ya uğrarsa dayının ruhuna Fatiha okumayı unutma! Haydi oğul Allah yolunu açık etsin dedi. Asker oğul, trene doğru yürüyerek gözden kayboldu.

Abdulkadir Kemali Bey kadına sordu:

--Valide demek ki sizin soyun erkekleri hep şehit oldular, öyle mi?

--Yalnız bizim soy değil oğul. Elli yıldır köylü, mezarlığa delikanlı gömmedi, devlet dursun da biz hep ölelim.

--Şimdi köyünüzde hiç erkek yok mu?

--Köyümüz bütün erkek dolu. Biz varız ya. Bizi erkekten saymaz mısın?"

Bu tür örnekler tarihimizde pek çoktur. Örnekleri de sayfalara sığmaz. Ancak burada bir olaydan ayrıntılı olarak bahsetmek istiyorum. Çünkü burada anlatacağımız olay, aynı zamanda devamlılık ve bütünlük arz ettiğine inandığımız Türk Tarihi ile devamlılık ve bütünlük arz eden Türk milletinin bir örneğini oluşturmaktadır.

30 Ekim 1918 Mondros Mütarekesi sonrası Anadolu'nun birçok bölgesi, düşman askerleri ve yerli işbirlikçileri tarafından işgale başlandı. 15 Mayıs 1919 tarihi ise kara bir gün olarak tarihimizdeki yerini aldı. Bu tarihten itibaren Yunan kuvvetleri İzmir'den başlayarak Anadolu içlerine doğru ilerlemeye başladı. Halk belli belirsiz bazı direniş grupları meydana getirdi. Ancak bu direniş hareketleri çok dağınık ve plansız bir şekilde yürütülüyordu. Mustafa Kemal Paşa'nın 19 Mayıs 1919

tarihinde Samsun'a ayak basması ile işgaller karşısındaki Türk Milli mücadelesi yeni bir safhaya girdi. Mustafa Kemal Paşa'nın halkı bir çatı altında ve bir amaca yönlendiren çalışmaları etkili oldu. Birçok yerde mahalli direniş güçleri oluşturuldu. "Kuvayı Milliye" diye adlandırılan "Milli Hareket", Anadolu içlerine kadar yayıldı.

Mustafa Kemal Paşa, Samsun'a çıkmasının hemen ardından Milli Hareketi tüm vatan sathına yayabilmek maksadıyla Anadolu'nun içlerine doğru harekete geçti. 25 Mayıs 1919 tarihinde öğleden sonra Samsun'dan Havza'ya geldi. Ertesi gün Mustafa Kemal Paşa'yı Zübeyirzade Fuat, Tataragasızade Eyüp, Ulemadan Hacı Mustafa, Mahmutağazade Hasan Bayram (ÇONOĞLU), Kadızade Hakkı, Saatzade İbrahim ve Belediye Başkanı İbrahim Efendi'nin olduğu Havzalı bir heyet ziyaret etti. Mustafa Kemal Paşa onlara vaziyetin fevkaladeliğini izah ettikten sonra: *"Hiçbir zaman ümitsiz olmayacağız. Çalışacağız ve memleketi kurtaracağız! Bizi öldürmek değil, canlı canlı mezara atmak istiyorlar. Şimdi çukurun kenarındayız. Son bir cüret belki bizi kurtarabilir; zaten başka türlü de dönüş imkânı yoktur"* dedi. Yürütülen görüşmeler sonucunda Havza'da bir Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin kurulmasını istedi. Havzalıları 28 Mayıs günü okul binasında toplanarak Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'ni kurdular. Başkanlığına da Mahmutağazade Bayram Efendi getirildi. Havza Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Başkanı seçilen Mahmutağazade Hasan Bayram (ÇONOĞLU) Efendi 1874 yılında Havza'nın Kamlık Köyü'nde doğdu. Mustafa Kemal Paşa'nın Havza'ya gelişinden önce milli çetelerin hamisi idi. Ayrıca askerî ve sivil makamlarla güçlü ilişkileri vardı. Havza'da işgallere bir tepki olarak oluşturulan ilk direniş gücü Reddi İlhak'ın "Gönüllüler Grubu"nun da kurucusu idi. Yörenin önemli kişilerinden olan Bayram Efendi milli mücadele sırasında un fabrikalarından elde ettiği unları millî ordunun ihtiyaçlarında harcadı. Bayram Efendi, Havza ve çevresinde çok sevilen, sözü geçen ve Serdengeçtiler diye ifade edilen bir mahalli kahramandı. Bir anda 4000- 4500 Havzalıyı bir araya toplayabilecek güç ve konuma sahipti. İşgalci İngilizlerin elindeki binlerce silah ve cephaneyi kaçıracak milli kuvvetlere vermiş ve ilk başlardaki silahlı direnişin en önemli başarısını elde etmişti.

Havza'ya çok hizmetleri olup Millî Mücadele yıllarının da en önemli kahramanları arasında yer alan Hasan Bayram ÇONOĞLU'nun babası 1800'lü yılların Havza'sına damgasını vuran en önemli

isimlerden biri olan Hacı Mahmut Ağa, annesi Hacı Hanım'dır. Soyunun, Selçuklular döneminde bölgeyi Türkleştirmek için bu günkü Kamlık Köyü topraklarına yerleştirilen "Kanklık Boyu"na kadar dayandığına inanılmaktadır. Tıpkı hayırseverliği ile gönüllere taht kuran babası Hacı Mahmut Efendi gibi çevresinde sayılan sevilen bir kişi olması nedeni ile halk tarafından el üstünde tutulurdu. Sahip olduğu zenginlik başta zamanın un fabrikaları konumundaki büyük un değirmenleri adeta birer fakir ocağı gibi işlev görmekteydi. Bu un değirmenlerinin gelirleri Millî Mücadele yıllarında tamamen ordumuza tahsis edilmiştir. Mustafa Kemal Paşa Havza'da bulunduğu süre içinde zaman zaman Bayram Efendi'nin Konağı'nda kalmıştır. Havza'lı Bayram Efendi, Mustafa Kemal'in Havza merkezi ve yöresi ile birlikte bölgedeki hemen hemen tüm sivil halk önderleri ile ilişkilerini sağlayıp adeta O'nun danışmanlığını üstlenerek Millî Mücadelemizin örgütlenmesinde büyük yararlılıklar göstermiştir.

Havza'da yapılan ilk mitingi örgütleyen, işgal güçleri aleyhinde protesto telgrafları çeken Bayram Efendi'nin bir önemli işlevi daha olmuştur. O da, Amasya'ya gitmek üzere yola çıkan Mustafa Kemal Paşa'ya karşı, yolda Rumlar tarafından bir suikast düzenleneceğinin haber alınmasıdır. Bunun üzerine bir tedbir olarak Paşa'nın, Bayram Efendi'nin sahibi olduğu Sekizgöz Un Fabrikası'nda korumaya alınarak, gerekli emniyet tedbirlerinin sağlanması üzerine güvenli bir şekilde Amasya'ya ulaştırılmasıdır.

İlk mecliste milletvekili olarak bölgeyi temsil etmesi konusunda Mustafa Kemal Paşa'nın ısrarlı teklifleriyle karşılaşmasına rağmen O, Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Başkanı sıfatı ile bölgedeki Kuvayı Milliye örgütlenmesinin başında kalmayı tercih etmiş, yerine Teşvikiye Un Fabrikası sahibi Dr.Asım Bey'i önererek milletvekili olmasını sağlamıştır.

Gazi Mustafa Kemal, 24 Eylül 1924'te Havza'ya bir kez daha geldiğinde ilk görüştüğü kişilerden birisi Millî Mücadele'nin mahallî kahramanlarından Bayram ÇONOĞLU olmuştur. ATATÜRK burada yaptığı konuşmada *"Havza'ya ve Havzalılara çok borçluyum. Kalbî bağlılığımı ebediyen saklayarak, sizi hiç unutmuyacağım. İlk cüreti, ilk cesareti gösteren, ilk örgüt yapan siz oldunuz. İnkılâp ve cumhuriyet tarihinde kahraman Havza'nın ve Havzalıların büyük yeri vardır"* diyerek Kuvayı Milliye'nin ve Millî Mücadelenin kahramanlarından olan "Mahmutağazade Hasan Bayram ÇONOĞLU"nu da anmıştır. Belki de daha büyük hizmetler yapabilecek olan ÇONOĞLU erken bir yaşta, 10 Ağustos 1925 tarihinde hayata

veda etti.

ÇONOĞLU ailesinin vatana hizmet safahatında hiç kesinti olmadı. Bu ailenin her zaman vatan ve millet uğrunda ön saflarda yer aldığına şahit olduk. Geçmişte ülkenin düşman işgalinden kurtuluşu maksadıyla büyük mücadeleler veren ÇONOĞLU aile bireyleri sonraki yıllarda da yıkıcı bölücü çevreler karşısında etten bir duvar olmaya devam ettiler. Bu halkanın bir parçası olan torun Bayram ve Bekir ÇONOĞLU'nun, dedelerinin yolunda yaptıkları mücadeleyi, büyük bir sanatçı olan ve erken yaşta kaybettiğimiz "Garip Ozan" mahlaslı Mehmet Sait ŞİMDİ'nin kaleminden aktarmak istiyorum: (Aynen)

"TARİH 19 KASIM 1977... SAAT: 21.22..."

Daha dün gibi hatırlıyorum. 19 Kasım 1977 Cumartesi sabahı Ankara'da Demirtepe, Fevzi Çakmak sokağında bulunan ve Ülkü Ocakları'nın sanat-kültürel çalışmalarını yürüten TÖMFED (Töre Musiki Folklor Eğitim Derneği) binasında çay demlemiştik. Bir yandan ses tesisatı toparlanıyor, bir yandan da saz ve ses sanatçıları dernek binasında toplanıyorlardı. Dernek binasına ilk gelen ben oldum. Çayı demledikten sonra TRT Türk Sanat Müziği sanatçılarından Ali ŞENOZAN, Türk Halk Müziği sanatçılarından Seyit AL ve saz grupları ile grup amiri TRT bağlama sanatçısı rahmetli Osman DURAN ağabey de geldiler. O gün Amasya Suluova'da konserimiz vardı. KONSERE AYRICA SAYIN OZAN ARIF DE KATLIYORDU. ANCAK KONSER YERINE SAMSUN'DAN YOLA ÇIKARAK İŞTİRAK EDECEKTI.

Kısa bir süre sonra toparlanarak garajlara gittik ve bizi Suluova'ya ulaştıracak olan şehirlerarası otobüse binerek saat 16.00 civarında Suluova'ya intikal ettik. Suluova Ülkü Ocakları yönetimi tarafından ve her zaman olduğu gibi ilgiyle karşılandık ve yanılmıyorsam Şeker Fabrikası Müdürü olan bir ağabeyimizin evine yani lojmana yemeğe ve çay içmeye davet edildik. Saat 18.00'e doğru tüm ekip ile birlikte konserin verileceği sinema salonuna gittik. Salonda kulis odası olmadığı için sahnenin bir tarafına portatif bir kulis yeri kurarak sanatçıları ve saz arkadaşlarımızı buraya yerleştirdik. Kuliste çay demlenir, sazların ayar ve provası yapılırken sinema salonu yavaş yavaş dolmaya başlamıştı.

Saat 19.00. Yer Samsun'un Havza ilçesi... İlçe merkezinde çoğunluğu gençlerden oluşan kalabalık bir grup bir minibüs kiralayarak Suluova'ya doğru hareket ediyor. Aralarında Gültekin ERTAN ve Bekir ÇON(OĞLU) adında iki genç ülkücü var. Gül-

tekin 18 yaşında ve Havza doğumlu... Zeki, efendi ve arkadaşları tarafından sevilen bir genç... Geniş öğrenim imkânlarına sahip ve iyi liselerden mezun olanların karşısında fazla başarılı olamamış ve üniversiteye girememiş bir lise mezunu... Bekir de Havza doğumlu... Ülkücü Hareket'e destek sağlayan ÇON ailesinin bir ferdi... Hatta bu uğurda amcaoğlu Bayram ÇON(OĞLU) da şehit olmuştu... Bekir de lise mezunu, efendi ve pırıl pırıl bir Ülkücü...

Saat 20.00'ye doğru Suluova'daki Emek Sinema Salonu dolmuştu. Sahneye yakın olan en ön sıralara kadın ve çocuklardan oluşan kalabalık bir aile grubu yerleşmişti. Sahnenin kenarında ise emniyet yetkililerinin yoğun bir çalışması vardı. Konser esnasında sahne alan sanatçıların tüm seslerini kaydedecek teyp ve cihazlar yerleştirilmişti. Sanki bizler her an bir şeylerin aleyhine konuşacakmışız da hakkımızda kanuni işlem yapılabileceği havası ima edilmekteydi... Bu kadar canla başla çalışıyormuş gibi davranan emniyet yetkilileri, her nedense salonda bir güvenlik araması yapmamıştı(!)...Havzalı ülkücü gençler salona geldiğinde şimdiye kadar hâlâ belli olmayan birisinin tavsiyesine uyularak, sahnenin önünde bulunan aileler salonun ikinci katında bulunan localara yerleştirildi ve Havza grubu ise sahnenin önündeki sandalyelere oturtuldu. Aslında bu değişiklik bizim konser geleneklerine uymuyordu ve o telaş içinde kim veya kimlerin tavsiyesi ile yapıldığı maalesef hala belli değil...

Saat 20.30'a doğru İstiklal Marşı'nı beraberce

BAYRAM ÇONOĞLU : Erzurum Atatürk Üniversitesi'nde okumakta olan Bayram, Samsun'un Havza ilçesinde şehit oldu. 16 Temmuz 1977 günü Ülkü Ocakları'ndan çıkarak evine gitmekte olan ülküdaşımız, TOB-DER'li İsmail Karakaya'nın dükkanı önünde saldırıya uğradı. Kızılar büyük bıçaklarıyla Bayram'a saldırdılar. Bayram kendini savunmasına rağmen arkadan İdris Karakaya'nın savurduğu bıçak darbesine hedef olmuştur. Çevreden yetişen ülküdaşlarımızın mücahalesine rağmen Bayram, aldığı bıçak darbeleriyle ruhunu Allah'a teslim etmiş ve en yüce makama ulaşmıştır

okuduk. Şehitlerimize dua ettik. Suluova Ocak Başkanı'nun konuşmasından sonra ben sahne aldım. Tam karşımda arkaya doğru 5. sıradaydılar ama yan yana oturuyorlardı...

En son okuduğum eserin "Haydi yiğit haydi yeni akına, Ülkümüzün cihan varsın farkına" ile biten finali sırasında Bekir ile Gültekin'in oturduğu bölümde büyük bir patlama sesinin maalesef canlı şahidi oldum. Şerefsizler daha önceden sandalyenin altına bir bomba yerleştirmişti...

Patlamanın olduğu kısımda daha doğrusu vahşet ve katliam anında en az 20 adet sandalye paramparça olmuştu. İnsanlar büyük bir korku ve can havliyle 5-6 saniye gibi kısa bir sürede salonu terk ettiler. Terk ederken kiminin kolu, kiminin bacağı, kiminin parmağı kopmuş ve salonda kalmıştı... Salona yayılan duman ve tozdan göz gözü görmüyordu. Ağlayanlar, bağırانlar ve feryatlar dinmek bilmiyordu. Ayrıca tuhaf bir koku da salonu kaplamıştı... Patlamadan tahminen 15 saniye sonra herkes gibi, kuliste bulunan sanatçılarımız da salon dışına çıktı... Salonda sadece Ozan Arif, ben ve birkaç genç kalmıştı... Herkes bağırıyordu ama kimse kimsenin sesini duyamıyordu... O anda patlamanın olduğu yerde duman arasında iki genç ve yerde sandalye parçalarının arasında birisini görünce;

Eyvah... Gitti çocuk gitti diye bağırdım. Ozan'la beraber daha yakına gidince olayın ne kadar vahim olduğunu öğrendik. Uzaktan çocuk olarak gördüğümüz beden Gültekin'e aitti ve maalesef belden aşağı kısmı ortalıkta görünmüyordu... Gültekin hala yaşıyordu ve 3-5 saniye kadar umutsuz gözlerle bize baktı ve sonra ebedi olarak dünyaya veda etti... Kolunda bulunan saat ise 21.22'de durmuştu...

Gecenin bir karanlığında askerî konvoy eşliğinde Suluova'dan Merzifon yol ayrımına kadar bir ülküdaşımızın dolmuşu ile ulaştık. Gecenin dondurucu soğuşunda arabanın kaloriferleri yanmıyordu ve piknik tüpünün verdiği kısıp alevle, yaşadığımız vahşetten zangır zangır titreyen bedenlerimizi ısıtmaya çalışıyorduk. Yaklaşık yarım saat sonra Merzifon yol ayrımına geldik. O dönemlerde şimdiki gibi ne son model özel arabalarımız, ne cep telefonlarımız ne de filtreli sigara içebilecek kadar lüksümüz yoktu. Gecenin bir yarısında burada bizden başka otobüs bekleyen kimseler bulunmuyordu. O anda can pazarında ve her taraftan açık bir hedef durumundaydık. Üzerimizde herhangi bir saldırı anında kendimizi koruyabileceğimiz çakı(!) bile

yoktu. Merzifon yol ayrımında sabahın ilk ışıklarına doğru bir vakitte bizi, Ankara'ya ulaştıracak şehirlerarası otobüsü ancak bulabilmiştik. Otobüse biner binmez sanki bitmeyecekmiş gibi gelen zaman içinde daha birkaç saat önce yaşadığımız olaylar yüzlerce defa bir film şeridi gibi geldi gitti. Herkes hüngür hüngür ağlıyordu ama sesimizi kimseler duymuyordu. Ankara'ya ulaştık. Ancak aynı gün Zonguldak'ta konserimiz vardı. Şehir merkezindeki eski bir sinema salonunu dolduran Zonguldak halkı bir gün önce Suluova'da yaşanan katliamı, sahneye en son çıkan Sayın Ozan Arif'ten öğrendiler. "Ağıt"la ağladılar... "Yemin"le bilendiler... Bizler sahnenin arkasındaki kuliste sanatçımızı dinliyorduk. Kulise ağlayarak giren ilk kişi Zonguldak Ocak Başkanı oldu... Sakin görünmeye çalışıyordu ama gözlerinden akan yaşlar titreyen dudakları üzerinden resmen süzülüyordu... En son sözleri hala kulağımızda çınlıyor...

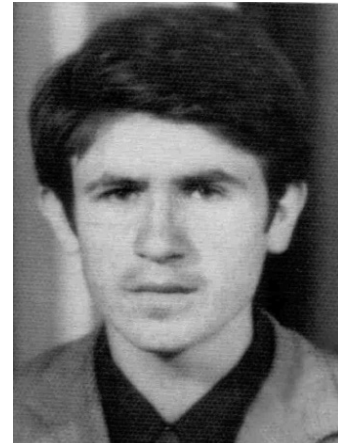
"Mümkün olsaydı ki, gideni gözyaşı akıtarak geri getirmek;

İnanın ben bu gün Zonguldak'ı sele boğardım..."

Bekir ÇON ise patlamadan hemen sonra tekbir sesleriyle Merzifon Devlet Hastanesi'ne kaldırıldı. Daha sonra durumu ağır olduğu için yaralanan diğer arkadaşları ile birlikte Ankara Yüksek İhtisas Hastanesi'ne kaldırıldı. Burada bir müddet tedavi görmesine rağmen kurtarılamadı ve 3 Aralık 1977 gecesi saat 23.00 sıralarında hakkın rahmetine kavuştu.

Hastane önünde yapılan hazin bir törenden sonra memleketi olan Havza'da toprağa verildi... Ruhlarınız şad olsun aziz dostlar..."

"Fıtrat değişir sanma, bu kan yine o kandır. Korkunç denilen silah, ölebilen insandır."

Bekir ÇON(OĞLU)

AŞK KASRINDA BİR AKŞAM*

Nuray ALPER

Desen: Ramazan TÜRKMEN

Akşam aşkın haşmetinden bölünür bin parçaya
Secde eder su ateşe; gün giyince sahrayı
Bismihu'nun gözlerinden dökülür dar-ı dünya
Ellerimden alır hasret, kalp odunda çırayı
Bana sükût verir yollar, yâre sonsuz mısrayı

Gülüm güle güle gider; gül busesi desende
Gülüm yürür can içinde; gülemem "gül!" desen de

Parmaklarım yangın izi, dudakların kaç bahar
Su yorgunu düşlerinde hangi nehrin ağrısı
Bir duadan kopup gelen varlığına aşikâr
Seherlerin baş ucunda kutlu ebet çağrısı
Seni bulmak ne çok sabah, ne çok gece yarısı

Yardan yâre kondu gönlüm; yarını hâr yaremin
Yârim yarını sorunca desinler ki; "yâr emin"

Zikrin edep mektebinde bilmesinler ismimi
Nigârıyım hem nihânı gözlerinin bezminde
Fenafillah bekasında kaybederken cismimi
Ateş aşktan murat alsın ötelere cezminde
Akıl ilim tahsil etsin, can cananın feyzinde

Günah mıdır; gün âhından saklamak güneşimi
Günahımdan kıskanırım; bulmasın gün, eşimi

Nasıl gezer derunumda kıskançlık saltanatı
Yıldızların ışığını gözlerinden tanırım
Nice sözden sakınırım güzellik sanatını
Rüzgâr geçse kirpiğinden, ağyar öptü sanırım
Özündeki sonsuzluğa yokluğuma banarım

Halkı Hakk'a hasreden nur; ruhum ruhuna hasret
Hasretinden erirken har sözü sükûta hasr'et.

Yağmur yüzlü çöl muştusu, dağ duruşlu rindane
Hikmet bakar, vuslat susar her rahmede bergüzar
Arza hece, arşa gece yağarken tane tane
Sırrolmada yüreğinin dokunduğu her diyar
Firkatinle çiçek açar tutunduğum ahuzar

Düşünmeden bir lahzacık; düşüne düşüversem
Gözlerinin semasına bendeki düşü versem

Beklemez mi can ezelden ömrünün divanında
Omuzumda kaç asırlık kâlû belâ coşkusu
Tükenmekten geliyorken hep diriliş anında
Ruh katlidir ayrılığın bir nefeslik korkusu
Nefsim yanar, fikrim yanar; ellerinde yanar su

Dilim dilim sükûtlara bölünsem de dil şaddır
Dilim dünya sürgününde, hâlîm yine dilşaddır.

Ey yok içre varlığına bin belayla kandığım
Sonra kalkıp varlığında yokluğumu andığım
Bir lahzacık gülüşüyle derdi derman sandığım
Duyulunca ayak sesi secdeye kapandığım
Ey çöl iken yağmurunda zerre zerre yandığım

Ah efendim! Arz ederim; siz okyanus ben deniz
Lâl tanesi sözlerimle olmak şeref bendeniz

*Sayın Nuray ALPER bu şiiriyle, BİLSAM Ulusal Şiir ve Kısa Öykü Yarışmasında mansiyon ödülüne lâyık görülmüştür.

GÜL - KÜL

Mehmet DURMAZ

*Ocağımızın Külhanbeyi;
Sıtkı Keskin Bey'e*

Koşuşturmaların, telaşların, kirli seslerin örselediği bir yüreğin kulağından tutup zorla götürürüm ve SIDK ile oturup töre sofrasına, kültürün aşına kaşık sallarım.

Orada zamanın azmanlarının yenemediği, değiştirip dönüştüremediği hamuşane tavırlı bir dervişle ülfet ederiz. Orada SIDKI' mı KESKİN'leştirir, dikkatimi derinleştirir, gönlümün kapılarını aralarım. Hâlimiz ihlâs üzredir. Bir dervişe açılan gönül kapısı geri çevrilmez elbette. Derviş, manâ gülleriyle girer içeri; aklımın ve kalbimin vazolarını süsler, acıkan ruhu mu besler.

*Dünyalıktan yoktur fayda
Muhabbettir ruha gıda
Dost kokusun oda oda
Saçar rahmani rahmani*

Sonra birlikte otururuz ateşi çoktan sönmüş bir külhanın başında. Biz bu külhanı “gülhan” biliriz ya, bilmeyene bildirmeyiz. Bu külhanın beyi de yoktur. İkimiz de müflis birer tüccarız zahirde; fakat bilirim ki bizim dervişin gönlünün çeyiz sandığında pek makbul inciler, mercanlar, mücevherler saklıdır.

Ona bazen: ”Bre derviş! Gönlü zengin olan, asla iflas etmez; karnı, bir tas çorbayla doyana kimsenin gücü yetmez. Külümüzde biten güller oldukça alp de bitmez eren de bitmez. Dikeni verene de gülü derene de getirene de götürene de tebessüm eyle, teşekkür eyle. Asıl müflis, doymayandır; sükû-tun sesini duymayandır; duysa dahi hâb-ı gafletten aymayandır;” diyessim gelir lâkin diyemem; zira o, bunları zaten bilir.

Dedik ya efendim! Külhanımıza kömür atan külhanbeyimiz yoktur. O yüzden külhanımızda ateş de yoktur. “Destebaşı” desen, tuz ekmek hakkı bilmez. Külhanı bilmeden külhanbeyiyim diye hem gezinir hem gezinir.

*Bu ocakta hamlar pişti
Olgun meyve daldan düştü
Çile camı doldu taşı
İçer rahmani rahmani*

O keskin gözlü derviş, ocağın başında oturur; bazen tek başına ve külleri eşeler durur. Bu viran yerde ne arar diye merak edenler dahi kalmamıştır pek. Onun zâhirde derviş, bâtında ermiş; halk nazarında mülhit; Hak nazarında mürşit olduğu rivayet edilir.

*Harman olur bir taneden
Bina çıkar viraneden
İnan deve bir iğneden
Geçer rahmani rahmani*

Diyerek başlarız söze, geçeriz külden köze ve ineriz kabuktan öze. Sığ sularda yüzenler, ”masiva”da gezenler, anlayamazlar bu hâlden. Hatta o kirli narzarlar, “töre”leri biçen hızarlar, hormonlu gönüller, sahte bülbüller, hakça söyleyen ancak haksızlık eyleyen riyakârlar, tahayyül bile edemezler bu mahviyetin sırrını.

Kesretten vahdete yol bulamayanlar, ocağın başındaki “kül bekçisi”ne “mecnûn” diye “meczûp” diye bakarlar. Güya kendileri, pek makul ve pek makbul işlerle uğraşan âkil adamlardır. Oysa sizin sahip olduklarınız, olsa olsa onun vazgeçtikleridir, çöpe atıklarındır; elinin tersiyle ittikleri, külhanda yaktıklarındır. Ukala dümbeleği, makam ve mansıp hastası bu zavallıların gözleri görebilseydi o külün içindeki közleri, o vakit dediklerinden değil sadece demediklerinden de pişman olurlar ve “kül bekçisi” değilsin sen “gül bekçisi”sin ey derviş derlerdi ve “Gül bekçisi... Gül bekçisi... Gül bekçisi...” diye vird-i zeban ederlerdi adını.

Gül ağacından küle dönmüş, külün içindeki közde tekrar kızaran gülü bulmuş bülbülün yanık feryadını

Mesut DİKEL - (Aşk-Meşk-Hitsri-Hat)

dinle de "âşık" ta "maşuk" u bulmak neymiş, ölmeden önce ölmek neymiş, bakiyi bırakıp fanide kalmak neymiş ve dahi gözü açıkken uykuya dalmak neymiş fikret. Çünkü "kül" ile "gül" ün hikâyetin bilmemek, hangi ilmi talim eylesen eyle, hakikatte cehalettir.

*Riya yoksa özümüzde
Perde yoksa gözümüzde
Gül gizleriz közümüzde
Açar rahmani rahmani*

Hak dostum hak! Yeşeren gönüllere, ateşe dönen küllere bak! Kabağı yarıp çıkan öze, hakikati gören göze bak! Aşka âşık gönüle, ateşe tüneyen bülbüle, bülbüle gönül veren güle bak.

*Güller açan gönüller var
Gülü saklayan küller var
Aşka âşık bülbüller var
Uçar rahmani rahmani*

Hak dostum hak! TÖRE'nin TÖREN'ine bak. Var'dan yok'a, yok'tan var'a; az'dan çok'a, çok'tan az'a devredip durana bak! Varlıktan sevinmeyen yokluktan yerinmeyen; azmayan ve bozulmayan asla bak! Kokmayan ve kokuşmayan bala, ot bağlamayan yola bak! Hak dostum hak! Töresiz yurtlara mekân, töre bilmeyene hakan denmezdi. Haddini ve hakkını bilmeyene kut inmezdi. Kutu olmayanın putu çok olur diye analar İbrahimler doğururdu. İbrahimce atan yürekler bulunurdu. Elinden, dilinden, belinden

emin olunanlar ile yarenlik; ben hakkım olmayanı istemem diyebilenler ile alperenlik edilirdi. Denirdi ki varlık dağlarını aşamaz isen, konuştuğun gibi yaşamaz isen zillettesin şah olsan da millete.

*Tenler ölür ruh dirilir
Varlık varlığa verilir
Bir ak bohçaya sarılır
Göçer rahmani rahmani*

Mahkûmların hâkim, hâkimlerin mahkûm olmadığı zamanlardı, o zamanlar; tefekkür vardı, muhakeme vardı ve dahi hükümlerin medarında "hikmet" vardı. Alp ile eren birdi, vesselam; "tefrik" yoktu "tevhit" vardı. Elini değil yüreğini öptüğüm sultanlar, sadece "alp" değil, sadece "eren" değil " alperendi, alperendi, alperendi..."

Hak dostum hak! TÖRE konuşunca susardı hakan. Öyleyse biz susalım, külhanımızın külhanbeyi konuşsun töreyi:

Ey eylediği söylediği bir olmayan! Ey uhrevî söylemleri dünyevî eylemlerin temeli yapan, inançta kardeşim, fitratta eşim, bu külhanda evdeşim olan sen, "Titre ve kendine dön!"

Suyu tutmayan yalancı ve yabancı göllere dolma, yatağını yadırgayan, şaşkın bir ırmak olma, varamazsın denize.

Külleri savrulan külhan, gülleri kavrulan gülhan, öze bakmayan göz, özden gelmeyen söz olma. Kendin ol, kendin ol, kendin ol! Herkes, sana:

"Sen kendinsin." desin. İşte o zaman sen kemalâtın zirvesindesin.

KARDEŞ KAVGASI

•
Kenan ÇARBOĞA

Tenzile Rüstemhanlı 'ya...

I

Timur'la Bayezid iki kardeşi
Türk Eli'nin iki büyük hakanı
Âlemde tek bayrak dalgalanırdı
Paylaşmasalardı aynı zamanı

Dünyayı titreten iki cengâver
Birisi Yıldırım birisi Demir
Buyrukları diz çöktürür dizliye
Sözleri demiri kesen bir emir

Bir gün karşılaştı yolları birden
Çubuk Ovası'na ordu çektiler
Düşmanlar sevindi, dostlar ağladı
İki sultan, kardeş kanı döktüler

II

Fatih Sultan Mehmet, Uzun Hasan'la
Bir necip milletin torunlarıydı
Yürekleri aynı örste dövülen
Türklüğün muştulu yarınlarıydı

İlden ile at sürdüler durmadan
Rüzgâr gibi nice dağlar aştilar
Bir ülkünün peşi sıra giderken
Ayrılığın kollarına düştüler

Otlukbeli üzerinde ikisi
Kılıç çaldı, birbirine ok saldı
Göz kırpmadan vuruştı Türk erleri
Onlar gitti, matem bize kaldı

III

Yavuz Sultan Selim ve Şah İsmail
İki korkusuz alp, iki alperen
Bir ulu çınarın dallarıydılar
Dünyayı bir uçtan bir uca saran

İki içli şair, iki bahadır
"Bu dünyaya iki sultan çok" diyor
Çaldıranda zafer için bir millet
İkiye bölünüp savaş ediyor

Bir milletin, bir ümmetin evladı
Kendi sinesine kargı atmakta
O meydanda cenk eyleyen yiğitler
Bir mezarda sarmaş dolaş yatmakta

Velhasıl...

Yıldırım Bayezid, Yavuz, Fatih Han
Timur, Şah İsmail ve Uzun Hasan
Hepsi birbirinin kardeşiydiler
Aynı ümmet, aynı millet, aynı kan

4 + 4 + 4'ün ŞİFRELERİ

•
Dr. Sakin ÖNER

Gelişmiş ülkelerin birinci önceliği eğitimidir. Toplumsal hayat bütünüyle eğitim üzerine inşa edilir. Fakat Türkiye’de eğitim, devletin sıradan bir etkinlik alanıdır. En rahat oynanan yapboz oyunudur. Eğitimcilerden başka herkesin karıştığı, karıştırdığı bir alandır eğitim. Son otuz yılda eğitim alanında yapılan değişikliklerden başımız döndü. Klasik eğitim, modern fen programı uygulaması, basamaklı kur sistemi, ders geçme ve kredili sistem, sınıf geçme sistemi, süper liseler, yapılandırmacı eğitim, kesintisiz eğitim, kesintili eğitim, Anadolu Liselerinde (Hazırlık+6 yıl), (Hazırlık+3), (4 yıl), (Hazırlık+4 yıl) uygulamaları son otuz yılın farklı eğitim uygulamalarından bazıları. Eğitimdeki son değişiklik ise yangından mal kaçırırçasına gerçekleştirilen, 4+4+4 Kesintili Eğitim Sistemi’nin yasalaştırılmasıdır. Bu yeni sistem, bilinmezleri ve şifreleri ile eğitimimizi bir kaosa sürüklemiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı’nın bile bu yeni sistemle ilgili tekliften, ancak meclis gündemine geldiğinde haberdar olduğu, bu süreçteki konuşmalardan anlaşılmıştır. 26 Maddelik yasanın ilk altı maddesi altı günde komisyonda görüşülünce, olağanüstü hal ilan eden siyasi iktidar, gerekli tedbirleri alarak geride kalan yirmi maddeyi birkaç saat içinde geçirmeyi başarmıştır. Komisyondan geçen teklif, genel kurulda da sağlıklı bir şekilde görüşülmeden, kavga dövüş geçerek yasalaşmıştır.

Bu yasaya göre kesin olan hususlar şunlardır: 8 yıllık kesintisiz ilköğretim, kesintili 4+4 haline getirilmiş, birinci dört yıl ilköğretim, ikinci dört yıl ortaokul olarak isimlendirilmiştir. 4 Yıllık lise öğretime eklenerek zorunlu eğitim, iki yıla çıkarılmıştır. İmam-Hatip Liselerinin ortaokulları dört yıl olarak yeniden açılacaktır. Ortaokullara Kuran-ı Kerim ve Hz. Muhammed’in hayatı seçmeli ders olarak konulacaktır.

Eğitim sistemini üç parçalı bir yapıya dönüştüren yeni yasanın bilinmezleri ve şifreleri üzerinde de kısaca duralım:

1. Okul öncesi eğitim, niçin zorunlu eğitim içine alınmadı? Hâlbuki son yıllarda bir seferberlik

anlayışıyla her yıl yeni iller eklenerek okul öncesi eğitim yavaş yavaş zorunlu hale getiriliyordu. Bakanlık verilerine göre bu alanda okullaşma oranı yüzde 50’lere ulaşmıştı. Son yapılan 18. Millî Eğitim Şurası dâhil, son şuralarda okul öncesi eğitimin zorunlu eğitim kapsamına alınması ve böylece zorunlu eğitimin lise de dâhil edilerek on üç yıla çıkarılması tavsiye edilmiştir. Çocuğun hem sosyalleşmesini, hem de bireyselleşmesini sağlayan ve batıda okullaşma oranı yüzde yüzlere ulaşan bu eğitim basamağının niçin zorunlu eğitim kapsamına alınmadığı anlaşılmamıştır.

2. İlköğretim niçin kesintili hale getirilmiştir? Kesintili olacaksa, niçin eskiden olduğu gibi 5+3 değil de 4+4 biçiminde kesintili yapılmıştır? Aslında farklı yaş gruplarının aynı çatı altında eğitim görmelerinin psikolojik, pedagojik ve disiplin yönlerinden çeşitli sakıncaları bulunmaktadır. Bu durum on yılı aşkın uygulama sürecinde çeşitli olaylarla ortaya çıkmıştır. Fakat bu yasayı hazırlayanlar kademeli ve kesintili eğitimi bu gerekçelerle istememişlerdir. İlköğretimin kesintili olmasının istenme sebebinin, İmam-Hatip Liselerinin orta kısmının yeniden açılması olduğu anlaşılmıştır. Hâlbuki bunun için bütün bir sistemle oynanmasına gerek yoktu. Ya sadece İmam-Hatip ortaokullarının açılması yasalaştırılacaktı, ya da bu okullarda, diğer ortaokullardan farklı olarak okutulan Kuran-ı Kerim ve Arapça dersleri seçmeli olarak, ilköğretim okullarının ikinci kademesine konabilirdi. Tabii, bu derslerle birlikte öğrencileri yönelimlerine göre destekleyecek diğer dersler de seçmeli olarak bu okullarda okutulabilirdi.

3. Liseler zorunlu eğitim kapsamına alındığına göre, bu kademedeki okullaşamayan yüzde 35’lik öğrenciye nasıl derslik ve öğretmen bulunacak? Bu durumda lise öğrenci mevcudunun bir milyon artacağı, bu nedenle 40 kişilik 25 bin dersliğe ihtiyaç olacağı, şu anda 120 binden fazla öğretmen açığı varken en az 50-60 bin öğretmen açığının daha oluşacağı hesaplanmaktadır. Türkiye bu yükün altından nasıl kalkacaktır?

ANNEM'e

•

Tarık KILIÇARSLAN

Desen: Mehmet BAŞBUĞ

Gecelerden gündüze gülümseyen sabırdır
İlahi bir musiki “çocuğum” diyen sesi
Uhrevi haz duyarım, sanki Mesih nefesi
Alnımdaki dudağı.

Buğulu gözlerinde beni saran bir nur var
İlk onunla konuştum, onun için ağladım
Ne çıkar, ellerinde parçalansa dudağım
Cennete yol ayağı.

Cömert bulutlar gibi doludizgin bereket
Savurur duaları en içten duygularla
Üşüsem güneş olur, yansam koşar rüzgarla
Anam, çile yumağı.

Omuzlarım üstüne yıkılsa koca dağlar
Nefsin yağlı kurşunu beni sırtımdan vursa
Ve içime kördüğüm bağdaş kurup otursa
Çözer dişi, tırnağı.

Acısı sır küpünde, tebessümü aşıkâr
Ben varım ağıt yüklü gözünün nakışında
Hastalansam, lav kumar nöbetinin başında
Şefkatin yanardağı.

4. Dünyada eğitimin meslek eğitim ve öğretimine ağırlık verdiği bir gerçektir ve bu çağın bir zaruretidir. Milli Eğitimde asıl yapılanma bu yönde yapılması gerekirken, bu yeni düzenlemede bu husus göz ardı edilmiştir. Bu yeni yapılanmaya göre, ortaokuldan sonra, akademik liseler ve mesleki-tekniik liselerin yanı sıra mesleki eğitimde başarılı olabilecek ve sanayide ara eleman ihtiyacını karşılayabilecek gençlerimize de ayrı bir kulvar açılması gerekirdi. Bu durumdaki gençler, mesleki eğitimlerini Mesleki Eğitim Merkezleri'nde yaparken lise öğretimlerini de Açık Öğretim Liseleri'nde sürdürebilirlerdi. Fakat bu husus da yasa hazırlanırken gözden uzak tutulmuştur.

5. Mevcut ve atama bekleyen okul öncesi eğitim öğretmenlerinin durumu ne olacaktır? İlkokul dört

yıl olacağına göre 40-50 bin Sınıf Öğretmeni fazlalık durumuna düşecektir? Bunların akıbeti ne olacaktır? Liselerde oluşacak büyük branş öğretmenleri açığı nasıl kapatılacaktır?

Bu şifreler çözülmeden, bu sorular cevaplandırılmadan 4+4+4 Kesintili Eğitim Sistemi'nin ülke için yararlı sonuçlar vermesi mümkün değildir. Bu sonuçtan belki geçmişte mağdur olan bazı kişiler ve gruplar tatmin olabilir, fakat toplumun büyük çoğunluğu memnun olmaz. Hâlbuki daha açık olup, çocuklarının çok iyi din eğitimi almasını isteyen ailelerin tercihi olan İmam-Hatip ortaokullarının açılması sağlansaydı daha yararlı olurdu. Tabii bu konudaki asıl gerçekçi değerlendirmeler, yasanın uygulamasına yönelik düzenlemeler ortaya çıktığında yapılacaktır.

UNUTMAK

•
Zehra ULUCAK

Unutmak... Sonra, unuttuğunu da unutmak...
Aklıyla sevenlere sözüm yok da, yüreğiyle sevenlerin işi değil...
Susmak zorunda kalmak, sustukça susamak...
Kalbi acıyla mühürlenmiş yorgun bedenlerin derdi değil kül olasıya yanmak.
Yanıp yanıp kavrulmak... Gölgelelerde kaybolmak...
Yazdıkça silindiği hasreti anlatmaya kelime bulamaz hale gelmesiyle başlar insanın en büyük sefaleti.
Kördüğümmler atılır çelişkiler üzerine. Bazen üşür insan düşlerinde, bazense düşer en mutlu yerinde.
Haykırmak ister bazen dağlara sevdiğinin adını. Yankısı türkü türkü yağsın diye yemyeşil ovalara.
Yüklenip derdini sırtına yitirdiği umutların ardından koşar, bir teselli bulmak adına.
İnsanoğlu çok yük kaldırıyor ama kalbi dayanmıyor bir sevdanın ağırlığına.
İpimi çeksen de her bakışınla, ben senin gözlerinde yok oldukça öğrendim ‘ben’ olmayı.
Heder olmuş bir ömürden ne fayda kaldı ki geriye. En büyük sorgum “sen” olacaksın mahşerde, seninle eziyet ettiğim için yüreğime.
Sen ki en güzel şiirim olmak varken, sonu gözyaşı ile biten bir masal oldun, cümle sonları hep sensizlikle biten.
Sen, yitirip de söylediğim en güzel türküsün. Zor bulup, kolay kaybettiğim, beklemeye ömrümü adadığım, her nefeste içime çektiğimsin. Sen benim kabul olmayı bekleyen duamsın.
Her güneşle yeniden doğduğum, her gece uğruna yeniden öldüğümsün.
Ölümün sessizliğe yüklediği büyük mana gibi, sessiz ve kelimesiz bir ömür sanki benimkisi.
Günümü öldürmenin yası içimdeki...

*

Düşünüyorum neden vazgeçmiyorum diye. Neden izin veriyorum sürekli acıtmasına...
Belki de unutup, aynı acıyı bir kez daha en başından yaşamaktan korkuyorum.
Belki de hüznümü seviyorum, aşka en yakışan “hüznü”.
Üzerine yapıştırdığın yara bandını kaldırıp kaldırıp, yaraya iyileşti mi diye bakmak gibi...
Batan kıymığı cimbızla çekmeye çalışırken, ucunu kırıp kalanını derinin altına mahkûm etmek gibi...
Ne kadar uğraşsan da kurtulamazsın ya bazen yarandan, acıya da yerini unutmak istiyorum en azından.
Çünkü biliyorum ki, ne kadar dirense de yenik düşmeye mahkûmdur insan zamana. Er ya da geç unutulur hatırlanmayı hak etmeyen her neyse. Her ne kadar unutulacağını bilip de derin yaralar açmaya gayret etse de.
Unutmanın yolu affetmekten geçiyordur belki de. En büyük intikamı affederek almak...
Bastırarak kulaklarında uğuldayan içindeki kasvetin sesini...
Ne kadar zor gelse de insana kendinden saklamak, kendine sakladığını; alıştır insan her şeye...
Allah’ın en büyük lütfudur insana “unutturmak”, unuttuğunu bile unutturmak...
Unutmak için zamana umut bağlamaktansa, merhem olmak için yaraya biraz daha geri çekilip, daha geniş açıyla bakmak gerekiyor belki de hayata.

GÜLÜM, GÜLÜMSE...

•

Mustafa ASLAN

Yelle gelen kokusuna râzıyım ben Gül'ümse,
Gül'üm gibi kokmak için Gül'üm hâra gülümse...

Beni sensiz bırakacak ölümse zûlmün adı,
Ölümü korkutmak için zûlümkâra gülümse!...

Ölüme ben zûlüm demem, beni senle vurmasa
Seninle zor bile güzel, Gül'üm zora gülümse...

Sensiz sıcakta üşürüm, ayazı ısıtırsın
Ferhat'ca dağ başındaysam Gül'üm kara gülümse...

Sılâ etmişim gurbeti, hasreti ise sermâye
Sana kıyıp "Gel" diyemem, yolum zâra gülümse...

Sensizken çarmiha gerer aklımla fikrim cânım,
Mansûr'ca cân verir iken kolum dâra gülümse...

Sümmâni'ce rüzgâr ile yolladım arzuhâlim
Eğer fırtına değilse sen rüzgâra gülümse...

Gülümseki güller açsın yollarda hem çöllerde
Sana değil hep kendine sitemkâra gülümse...

Bülbülün sevdâ gülüne gülümsemen ad koymuş
Beni de bülbülün sayıp Gül'üm yâra gülümse...

Bütün güller güzelleşir içinde Gül'üm varsa
Gül'üm gibi kokmak için ilkbahâra gülümse...

Yelle gelen kokusuna râzıyım ben Gül'ümse,
Gül'üm gibi kokmak için Gül'üm hâra gülümse...

AYDIN SORUMSUZLUĞU: ŞAH&SULTAN

•
İskender ÖZDEMİR*

“O korkunç günde korkusuz olan Rumîlerin⁽¹⁾ birçoğu Şah’ın yiğitlerinin kılıç ve mızrak darbeleriyle helâk toprağına düştü. Ancak Sultan Selim’in askerleri göklerin hareketi gibi sınırsız idi. (...) Hasan Beg Lala, Hulefa Beg, Saru Pire Korçibaşı, Emir Abdalbaki, Seyyid Şerifüddin Ali, Seyyid Muhammed Kemune ve Sultan Ali Mirza gibi ordunun birtakım ileri gelenleri keskin pençeli düşmanların tüfek ve ok atışları sonucu şehadet şerbeti içti. Bunlar “Kim Allah yolunda savaşır ve ölürse kuşkusuz mükâfatını alacaktır”⁽²⁾ nidasını gayptan işittiler.”⁽³⁾

Giriş

Bu makalenin kapsamı, İskender Pala’nın “Şah&Sultan” adlı romanında Şah İsmail’e ve Kızılbaşlara yönelik bazı önemli iddialarının eleştirisi ile sınırlı tutulmuştur. Romanda işlenen yanlış iddialara verilecek cevapların, en azından orta boy bir kitap teşkil edecek olması, bu sınırlamayı zorunlu kılmıştır. Romanın edebi eleştirisi ise, konunun uzmanlarına bırakılmıştır.

Okuduğunuz makalenin kaleme alınmasının nedenlerinden biri, şüphesiz romanın yazarıyla ilgilidir. Divan edebiyatı alanında önemli çalışmalar yapmış, kamuoyuna mal olmuş, Türk üniversitelerinden profesörlük payesi almış birinin kaleme aldığı herhangi bir çalışma, elbette eleştiriyi hak etmektedir.

İkincisi kitabın satış rakamlarıyla ilgilidir. Yüz binden fazla satmış ve yüz binlerce insan tarafından okunmuş bir romanın, kitleler üzerinde yaratacağı etki açıktır. Her ne kadar Pala, katıldığı bir televizyon programında, bu romanı “entelektüel kaygı” ve “aydın sorumluluğu” ile yazdığını ifade etmişse de, esasen bu roman entelektüel kaygısızlığın ve aydın sorumsuzluğunun ileri bir örneğini teşkil etmiştir.

Neden Aydın Sorumsuzluğu

Alevîlik ve Sünnîlik konusu; Müslüman olduktan sonra Türklerin en yakıcı ayrışmalarından birini teşkil etmiştir. Bu yakıcılık doruk noktasına, Sultan Selim ile Şah İsmail’in şahıslarında temsil edilen Osmanlı-Safevî rekabetiyle ulaşmıştır. Doğal olarak bu yakıcılığa bir son vermek, geçmişte yaşanan uğursuz olayların etkisini ortadan kaldırmak, bu

suretle birliğimize ve dirliğimize katkı sunmak her Türk aydının öncelikli görevi olmalıdır.

Aydın olmanın en önemli koşulu, bilimin namusuna sahip çıkmak, dürüst olmak ve gerçeği aramaktır. Kaynakları doğru okumak ve bir neticeye varmaktır. Tarih, tek taraflı olarak yazılmaz; hem bahse konu tarafların bırakmış olduğu kaynaklar ve hem de tarafsız çevrelerin kaynakları karşılaştırılmak suretiyle yazılır. Mustafa Kemal Atatürk’ün şu veciz sözü tam da buraya uygun düşmektedir: “Tarih yazmak, tarih yapmak kadar mühimdir. Yazan, yapana sadık kalmazsa değişmeyen hakikat, insanlığı şaşkırtacak bir hâl alır.” Şüphesiz, İ. Pala’nın çalışması bir tarih kitabı değildir; sadece tarihi bir romandır. Romanda boşluklar, gündelik diyaloglar doğal olarak yazarın hayal gücüyle doldurulur; ancak ana iskelete bağlı kalmak koşuluyla... Geçmişte kalan ve dönem için üretilmiş yalanları tekrarlamak bir aydına yakışmaz; aydına yakışan bunları araştırmak ve eleştirmektir. Aydının sorumluluğu, gerçeği bulmak ve kitlelere aktarmaktır. Bir akademisyen olarak Pala, daha iyi bilir ki, yazılan her satır öncelikle dönemin kaynaklarına dayanmalıdır. Özellikle bir kişi hakkında yazılıyorsa, öncelik söz konusu kişinin yazdıklarına veya kendi ifadelerine verilmelidir.

Ne yazık ki, İ. Pala’nın Şah&Sultan romanı, bu özelliklere sahip değildir. Bilim ve birliğimize adına hiçbir değer taşımamaktadır. Hatta denilebilir ki, Alevî-Sünnî birlikteliğine katkı sağlamaktan ziyade, ayrıştırıcı ve ötekileştirici bir ruha sahiptir. Bilimsel açıdan da yığınla yanlış barındırmaktadır.

Kaynaklar Üzerine

İ. Pala, katıldığı bir televizyon programında kitabı hazırlarken 60 kadar kitap okuduğunu ifade etmiştir. Kitabın sonunda ise birkaçı makale ve ansiklopedi olmak üzere 100 kadar kaynak sıralanmıştır. Bu kaynaklar içinde sadece Şah İsmail'in Mir Salih Hüseyin tarafından hazırlanan ve h. 1380 yılında Tahran'da basılan Divan'ı kullanılmıştır. Şah İsmail'in bütün eserleri orijinal yazmalara dayanılarak Babek Cavanşir ile Ekber N. Necef tarafından hazırlanmış, **“Şah İsmail Hatâî Külliyyatı”** adıyla Kaktüs yayınları tarafından ve 2006 senesinde Türkiye'de de yayımlanmıştır.(4) Kaynakçadan, İ. Pala'nın bu çalışmayı kullanmadığını anlıyoruz. İ. Pala, Türkiye'de yayımlanan bazı Hatâyî derlemelerinden yararlanmışsa da, bunların ne kadarının gerçekten Hatâyî'ye ait olduğunu bilmek mümkün değildir. Şah İsmail'den sonra kaç Hatâyî'nin yaşadığı ise başka bir muammadır.

Şah İsmail'in eserleri hakkında Türkiye'de (tümüne katılmasak bile) önemli çalışmalar yapılmıştır.

Mehmet Temizkan tarafından doktora tezi olarak hazırlanmış bir çalışmada Şah İsmail'in düşünce ve inanç dünyası şiirleri esas alınarak incelenmiştir.(5) Ne yazık ki, bu önemli çalışma da İ. Pala'nın kaynakçasında bulunmamaktadır. Kaynakça, İ. Pala'nın Şah İsmail'in eserlerini orijinal yazmalardan incelemediğini de göstermektedir. Dönemin Safevî kaynaklarının ancak birkaç tanesi Pala'nın kaynakçasına girebilmiştir. Diğerleri ise Şah'la ve dönemle ilgili dolaylı kaynaklardır.(6)

Açıkçası Pala'nın bu kaynaklardan ne kadarını okuduğu, ne kadarını taradığı ve hatta ne kadarını gördüğü konusunda haklı şüphelerimiz bulunmaktadır. Eğer okuyup tarayarak böyle bir roman yazmışsa, bize kasıt aramaktan başka bir seçenek bırakmamaktadır.

İ. Pala, Can Hüseyin'in ağzından şunları söylemektedir: *“Halk yeniçeriye aşağılıyor; saz çalıp Hacı Bektaş Makâlât'ından beyitler okuyarak gittikleri yoldan döndürmeye çalışıyorlar ve etkili de oluyorlardı.”*(7) Pala, romanda bir başka kahramanın üstünden *“İstihbarat toplayan askerlerin dediğine göre bir grup dede de Buyruk nüshalarını hatmederek yağmur yağmaması için tam bir hafta boyunca duaya oturmuşlar”*(8) demektedir.

Pala'nın bu cümlelerinden Makalat ve Buyruk kitaplarının Kızılbaşlarda Kur'an'ın önüne geçtiği anlaşılmaktadır. (Çünkü daha da ileride göreceğimiz gibi Pala, Kızılbaşlar'ın Kur'an'a saygısızlık ettiğini de yazmıştır.)

Birincisi, Hacı Bektaş'ın yazdığı iddia edilen Makalat, günümüze kadar ulaşmamıştır. Böyle bir kitap yazmış mıdır; o bile kesin değildir. Manzum ve mensur olmak üzere iki Makalat'ın varlığından haberdarız. Bunlardan birincisi 14. yy.da Sait Emre (Molla Sadrettin) tarafından Arapça aslından Türkçeye düzyazı şeklinde çevrilen Makalat'tır ki, günümüzde bunun birçok baskısı yapılmıştır. İkincisi, 1409 yılında Hatipoğlu isminde bir şairin Arapça aslından Türkçeye çevirdiği manzum Makalat'tır. Bu manzum Makalat, dönemde okunmuş olsa bile, bunu diğer Alevî şairlerinin nefesleri gibi görmek gerekir. Bundan kutsal kitap gibi bahsetmek doğru olmaz.

İkincisi, Kızılbaş/Bektaşî geleneğinde elden ele dolaşan çok sayıda Buyruk günümüze ulaşmıştır. Öncelikle buyruklar İslâm ve kısmen Peygamberler tarihini anlatan kitaplardır. Yer yer içinde dualar (özellikle gülbanklar) bulunur; ancak bunlar hacim olarak çok azdır. Sonra dedelerin Buyruk hatmettiğine ve bunları okuyarak yağmur yağması yahut yağmaması için duaya çıkması Kızılbaş ve Bektaşî topluluklarında görülmüş, duyulmuş şey değildir.

Kızılbaş geleneğinde hiçbir kitap, Kur'an'ın yerine geçirilmez. Geleneksel edebiyat ürünlerine bakmamız bile, Kızılbaş ve Bektaşî geleneğinin Kur'an'a verdiği önemi görmemize yeterli olacaktır. Buyruk, Makalat yahut bir başka kitap için nefes söylenmemiştir; fakat Tevrat, Zebur, İncil ve Kur'an hakkında binlerce nefes söylenip, deyiş okunmuş; Kur'an'daki ayetlerden binlerce alıntı yapılmıştır.

Romanın Kurgusu: Taçlı Hatun

İ. Pala, romanını Şah İsmail'in eşi Taçlı Hatun etrafında inşa etmiştir. Her ne kadar romanın anlatıcıları Hasan ve Hüseyin adlı iki Kızılbaş kardeş ile Kamber Can olarak belirlenmişse de Taçlı Hatun, romanın büyük bir kısmında yer almaktadır. Roman da Taçlı Hatun'un hikâyesi Osmanlı kaynaklarına göre yazılmış, Safevî kaynaklarına tamamen kayıtsız kalınmıştır. Çünkü Osmanlı kaynaklarına göre Şah İsmail'in eşi Taçlı Hatun, Çaldıran savaşında esir edilmiş, daha sonra Sultan Selim'in emriyle Tacizade Cafer Çelebi'ye nikâhlanmıştır. Pala'nın romanı, tamamen bir tarafın kaynakları üzerine kurgulanmıştır.

Oysa dönemin Safevî kaynakları, bizlere bu konuda daha başka şeyler söylemektedir. Bu kaynaklarda Taçlı Hatun'un veya Şah İsmail'in eşlerinden herhangi birinin esir edildiğine dair bir kayıt bulunmamaktadır. Bunlardan birine göre Taçlı Hatun, kargaşa sırasında Hoy tarafına gitmiş, Sultan

Selim'in Tebriz'den ayrılmasından sonra saraya dönmüş ve buna sevinen Şah İsmail, Taçlı Hatun'un Tebriz'e dönmesini sağlayan Hoy melikini, emirlik mertebesine yükseltmiştir.(9)

Başka Safevî kaynaklarına göre, Taçlı Hatun savaş sırasında kayıplara karışmış, Şah İsmail ise Durmuş Han'ı 300 kişilik bir kuvvetle Taçlı Hatun'u aramaya göndermiştir. Tebriz'e iki menzil bir ovada bulunan Taçlı Hatun, Durmuş Han Şamlu'nun veziri Mirza Şah Hüseyin İsfehanî(10) tarafından Tebriz'e götürülmüştür. Şah, ödül olarak İsfehanî'yi divana almıştır.(11) Şah İsmail, Çaldıran savaşından sonra Sultan Selim'e barış için birkaç mektup göndermiş, bu mektuplarda eşinin esir alınmasıyla ilgili bir bilgi olmadığı gibi, eşinin serbest bırakılması hususunda herhangi bir talebi olmamıştır.(12) Osmanlı kaynaklarında Taçlı Hatun'un hikâyesi, Cafer Çelebi'nin idam edilmesi ile biterken, Safevî kaynaklarında Taçlı Hatun'un sergüzeştini hayatının sonuna kadar takip edebilmekteyiz. Bu kaynaklardan Taçlı Hatun'un Şah İsmail'in vefatından sonra Tahmasb'ın Şahlığa geçmesinde önemli rolü olduğunu da öğreniyoruz.(13)

Tufan Gündüz, Osmanlı ve Safevî kaynaklarını karşılaştırarak yaptığı çalışmalarda Taçlı Hatun'un ancak bir-iki gün Osmanlıların elinde esir düştüğünü, akabinde hemen serbest kalarak Şah İsmail'in yanına döndüğünü tespit etmiştir. Bu yüzden Gündüz, Taçlı Hatun'un Anadolu'da kalmasını ve Tacizade Cafer Çelebi ile evlendirilmiş olmasını ihtimal dışı görmüştür. Şah İsmail döneminde sarayın etkili kişilerinden biri olan Taçlı Hatun, Şah İsmail'in ölümünden sonra da ordu ve bürokrasi üzerinde etkinliğini sürdürmüş, ömrünün sonlarında ise gözden düşmüş, haremden çıkarılarak Şiraz'a sürgün edilmiştir. Hayatı orada sona ermiş, nihayet Bibi Duhteran mezarlığına defnedilmiştir.(14)

İ. Pala, Şah İsmail Hakkında Ne Diyor?

Şah İsmail Hatâyî, güçlü bir Türk hükümdarı olmasının yanında, ülkemizde yaşayan Alevî kitlelerin ulu bildiği yedi önemli ozandan biridir. Değişleri hala cemlerde okunmakta, Alevî toplumunda saygınlığı devam etmektedir. Hatâyî tapışması,(15) Alevî topluluğunda bir deyişin sahibi merak edildiğinde "*Bunun Hatâyîsi kimdir?*" denilerek, genel bir anlam da kazanmıştır.

İ. Pala, romanında Şah İsmail Hatâyî hakkında değişik iddialar dile getirmiştir. Üzülerek belirtmek zorundayız ki; bu iddialar, Mehdilik ile tanrılık arasında gidip gelmektedir.

Romanda söz konusu edilen iddialardan biri, Şah İsmail'in Mehdilik iddiasında bulunduğu.(16) Romanın akışı içinde değişik kişilere Şah İsmail'in Mehdi olduğu söylenmiş, Şah'ın kendisini bir Mehdi gibi hissettiği, müritlerinin ve ahalinin onu Mehdi olarak tanıdığı ifade edilmiştir.

İ. Pala, romanında Babaydar'a, İsmail'in Gilan'da saklandığı altı yıl boyunca "*ölümle şahlık arasında, çocuklukla Mehdilik arasında gidip geldiğini*" söyletmiştir.(17) Romanın kahramanlarından Kamber Can ise, Şah'ın "*Dede Abdal ile sohbet ederken bir Mehdi olduğunu hissettiğine, Lele(18) Hüseyin Bey ile tartışırken de bir hükümdar gibi davrandığına*"(19) şahit olmuştur. Pala, hızını alamayarak, dönemde ahalinin "*kızlarını Şah'a eş olarak sunduğunu*" ifade etmiştir: "*Kutsal bir Mehdi'nin, seyyid soyundan bir şahın eşi...*"(20) Şah İsmail ve Mehdiliğin romanda yan yana getirilmesi bu kadarla da kalmamış, ilerleyen sayfalarda bu konu değişik kişilerin ağzından ve değişik vesilelerle yinelenmiştir.(21) Örneğin İ. Pala, Mehdilik konusunda ısrarını sürdürerek, Şah İsmail'e Mehdi olduğunu söyleyenlerin mevki ve makam sahibi olduğunu bile yazmıştır.(22)

Şah İsmail'in kendisini Hz. Ali olarak ilan ettiği, bu fikre Dede Abdal Bey tarafından ikna edildiği, Kamber Can'ın ağzından şu şekilde anlatılmıştır:

*"Ertesi gün bir başka müridin onun ağzından,
'İsmail'em cihana geldim
Yeri, göğü dolanı menem
Bilmeyenler bilsin meni
Men Ali'yem, Ali menem"*

şürini söylediğini duyduk. Kendisi buna o gece çok üzüldü, dervişlerinin ifrata varan bu abartmalarından etkilenip ağladı. Ama sabaha fikirlerini değiştirmiş olarak çıktı ve bu tür şiirleri teşvik etmek gerektiğini söyledi. Şaşırılmışım. O gece ermişler ermiş Dede Abdal Bey ile uzun süre sohbet ettiklerini biliyordum. Galiba fikrini o değiştirmişti." (23)

Yazar, bu türden iddialara devam ederek Şah İsmail'in eşi Gülizar Begüm'ün ağzından Şah'ın kişiliği konusunda daha cesur ifadeler kullanmıştır: "*Allah Teâlâ Âdem'i yarattı ve onun suretine girdi. Onun ruhunu alınca Nuh'un suretine girdi. Sonra peş peşe gelen bütün peygamberlerin suretine girdi. Muhammed Mustafa'dan sonra Ali Velîyullah'ta belirdi. Ve sonra... Sonra, siz Şah'ımın suretine sızdı. Siz İsmail donunda Ali, Ali donunda Âdem'siniz efendimiz."*(24) Dolayısıyla Şah İsmail, -hâşâ- Ali'dir; peygamberdir, Allah'tır.

İ. Pala, Şah İsmail'i Mehdi ve hatta tanrı yapmak konusunda ısrarlı görünmektedir. Çünkü Babaydar ile Kambercan arasındaki bir diyalog üzerinden şunları da söylemektedir: “Hüseyn'e salavatullah, tövbe de babacığım, hiç konuşmaz olur mu?!.. Ağzından çıkan kutsal sözlerdir onun. Kur'an gibi söyler.”(25)

Özetle, Pala'nın romanında Şah İsmail, Mehdi-lik ile tanrılık arasında gidip gelmektedir. Mehdilik konusunda “ikna” edilen Şah, tanrılığı konusunda yorumsuz kalmış, en azından bu inanişe olumsuz bir tepki vermemiş, karşı bir tedbir almamıştır.

Devam edecek...

DİPNOTLAR:

(1)Rumîler: Anadolu'da yaşayan Türkler, Selçuklulardan itibaren Rumî olarak anılmıştır.

(2)Nisa/73

(3)Safevi saray tarihçisi Gıyaseddin Hondmir'in 1524 yılında yazdığı “Tarih-i Habibü's-Siyer fi Ahbar-ı Efrad-ı Beşer” adlı eserinden naklen; Vural Genç, İranlı Tarihçilerin Kaleminden Çaldıran (1514), Bengi Yay., İstanbul, 201, s. 31

(4)Babek Cavanşir - Ekber N. Necef, Şah İsmail Hatâ'i Külliyyatı, Kaktüs Yayınları, İstanbul, 2006

(5)Mehmet Temizkan, Hatayî'nin Şiir Dünyası, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir, 2001, Ege Ün.v., Sosyal Bilimler Enst.

(6)İskender Pala, Şah&Sultan, Kapı Yayınları, İstanbul, 2010, s. 383 vd.; Şah İsmail ve oğlu Şah Tahmasb zamanında, dönemi anlatan 20'ye yakın Safevi kaynağı vardır ve Pala'nın kaynakçasında bunlardan sadece birkaç tanesine yer verilmiştir. Ancak Pala'nın bu kaynakları da dikkate almadığı romandan anlaşılmaktadır. Bu kaynaklar hakkında kısa bilgi ve kısmi metinler için bkz.: Vural Genç, İranlı Tarihçilerin Kaleminden Çaldıran (1514), s. 17 vd.; Tufan Gündüz, Son Kızılbaş: İsmail, Yeditepe Yayınları, İstanbul, 2010, s. 5 vd.

(7)İskender Pala, Şah&Sultan, s. 161

(8)İskender Pala, Şah&Sultan, s. 157

(9)Şah İsmail'in oğlu Şah Tahmasb zamanında Safevi sarayında elçi olarak bulunan Hurşah'ın “Tarih-i İlçi-yi Nizamşah” adlı eserinden naklen; Vural Genç, İranlı Tarihçilerin Kaleminden Çaldıran (1514), s. 59

(10)Şah İsmail, Durmuş Han'ı İsfahan emirliğine atamış, Durmuş Han ise Şah İsmail ile kalmayı tercih ederek Mirza Şah Hüseyin İsfahanî'yi yerine vezir tayin etmiştir.

(11)Alem-ârâ-e Şah İsmail adlı eser ile Molla Ebubekir Tihranî'nin “Tarih-e Jehân-ârâ'dan naklen; Nasrullah Felsefi, “Çaldıran Savaşı” Çev.: Vural Genç; Vural Genç, İranlı Tarihçilerin Kaleminden Çaldıran (1514), s. 59

(12)Haşim Hicazifer, “Sultan Selim ve Çaldıran Savaşı”, Çev.: Vural Genç; Vural Genç, İranlı Tarihçilerin Kaleminden Çaldıran (1514), s. 206. Ayrıca bu makalede Taçlı Hatun'la ilgili geniş tartışmalar yapılmıştır.

(13)Vural Genç, İranlı Tarihçilerin Kaleminden Çaldıran (1514), s. 135

(14)Tufan Gündüz, “Şah İsmail'in Eşi: Taçlı Begüm”, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, Ankara, 2009, Sayı: 51, s. 223 vd.; Tufan Gündüz, Son Kızılbaş: İsmail, 132 vd.

(15)**Tapşırma:** Saz ozanlarının ya da öykücülerin takma ad, mahlas yerine kullandıkları bir terim.

(16)İskender Pala, Şah&Sultan, Kapı Yayınları, İstanbul, 2010, s.

(17)İskender Pala, Şah&Sultan, s. 15

(18)Lele: Lala, şehzadelerin özel eğitimcileri. Safeviler çağında Lalalık kurumu hakkında bkz.: Kenan Ziya Taş, Osmanlılarda Lalalık Müessesesi, Kardelen Kitapevi, Isparta, Tarihsiz, s. 24 vd.

(19)İskender Pala, Şah&Sultan, s. 42

(20)İskender Pala, Şah&Sultan, s. 44

(21)İskender Pala, Şah&Sultan, s. 102, 122, 141 vb.

(22)İskender Pala, Şah&Sultan, s. 122

(23)İskender Pala, Şah&Sultan, s. 42

(24)İskender Pala, Şah&Sultan, s. 46

(25)İskender Pala, Şah&Sultan, s. 9

Kenan Eroğlu - Ağaça Yakma - Hamamönü Evleri

Minyatür: Mesut DİKEL

ZEYTİN

•
Gülşen MAVİ

Uzattığım bir zeytin dalıymış kızılca kıyametleri körükleyen,
dilime dolanmış zeytinden kelimeleri boğansa sade'ce bir huzur talebi
Halbuki tek tek soyasım vardı,
çatlayan bedenlerde aç kalan ruhlara asılı binlerce kabuğu
Ama nedense soyulan hep bedenler oluyordu çuvallayıp ruhu.
Benim beklentilerim, benim hayallerim, benim çizdiğim bir çember olmadı ki hiç rüya dışında dönen,
nasıl çerçeveleyeyim şimdi gelecek albümümü?
Oysa ben çok severdim zeytini renk ayrımı yapmadan,
köpekten korktuğum kadar çok...
ve ben zeytin ağaçları dibine gömerken yumurta kabuklarını,
kimse bilmezdi civciv çıkacak diye her gün toprağı sulayışımı.
Plastik tarlada nadasa bırakılmış bir gençlik tohumu,
neyi nereden bekleyeceğini nerden bilsin hayatta?
Sakin yadırgama!
Çünkü kovasız kuyuda unutulmuş çocukluğum
defolu büyüdü akvaryumunda...
Zeytin karasında
hep civciv çıkacak umuduyla...

KÖL TİĞİN ÜNLEMESİ

- III -

Hakan İlhan KURT

Desen: Ramazan TÜRKMEN

*Ordos'un ve Kansu'nun, akın akın evleşmesi,
Her akın sonrasında, Köl Tigin'in devleşmesidir;*

Şimdi derim, bunca kara dinliler,
Kargı çekip, salıımı görme mi?
Soluk gönlü, eksik uvut Çinliler
Kılıç tutup, çalışımı görme mi?

Pür burçağı, gök buğdayı, darısı,
Ala batman, altın ipek sarısı,
Çayır çimen, gecenin bir yarısı
Pusatlanıp, gelişimi görme mi?

Kocamışta, alp ozanda tel kiriş,
Kız kızanda, er-kişide bel kiriş;
Gök çıkırığı, uğraşında el kiriş
Oklarını çelişimi görme mi?

Uluğ kağan! Yakarıya kalaya,
Kam ateşi boyanınca alaya,
Yüksünmeden azılıca belâya
Nâra nâra dalışımı görme mi?

Temrenime al bezekler derinden,
Yağıkların cân evinden, serinden.
Gök çabışlar, en kalınca yerinden
Kalkanları delişimi görme mi?

Gök Ordu'nun tabılıyla, kösüyle
Akın tuttum barışığı küsüyle.
Çin kağanı, pusatımın süsüyle
Yurdunu yurt kılışımı görme mi?

Altta yerden, üstte göğe göç benim;
Çakın benim, volkan benim, öç benim.
Kapgan Kağan bileğine güç benim,
Bengü taştta kalışımı görme mi?

***Kapgan Kağan ile Ayguç Tonyukuk'un kineşmesi,
Hem kağanın, hem de ayguçunun derince konuşmasıdır;***

Kağan dedi: 'Ayguç! Gök yeleli gökçe börü!
Yerden kargı batımı yığınca kar söktürmeli.
Tanrının verdiği Kut, bodunu derleyen Törü

Hakkını verene dek damardan kan döktürmeli;
Başlıya baş eğdirip, dizliye diz çöktürmeli!'

Bilge Tonyukuk dedi: 'İster al günler, ağ olsun;
Kanımız çamçaklansın, kemiklerimiz dağ olsun.
İster öz karındaşlar, ayağımıza bağ olsun,

Yağız yerin sırtında, yüğrükleri koşturmalı;
Gök Tanrı'yı birleyip, karaca ter coşturmalı!'

Bilge-kişi sözünde, kaba çayır kürümeye;
Ad yok olmasın diye yeryüzünü bürümeye,
Eğlekten göçleklere çadır çadır yürümeye

Kapgan Kağan ekledi: 'Ânda işe başlamalı;
Fakiri zengin kılıp, aç kalanı aşlamalı!'

Soluklanıp ayguç soluğunda koru-ağaç,
Ötüken Ormanı'ndan oluk oluk barklı sağaç;
Dedi: 'Bir buyruğunla, pusatlanır nice boğaç,

Kargı uyku açmalı, gece güne karışmalı;
Vuruş günü kağanlık, yiğitlikte yarışmalı!'

Ateş kızıp da gelir, er-kişiye her akınca
Yerden sarsıntı gibi, gökten göğeren çakınca.
Kağan dedi: 'Ayguç, dediklerine bakınca

Ağır taş, kalın ağaç, yerince hür günlemeli;
Kağan dediğin kağan meydân içre ünlemeli!'

'Keçe mi eskitmeli?' diye söylendi Tonyukuk:
'Ormanda mı, taşta mı büyümeli çağa-çocuk?
Tanrı buyruğu inip kesilmeden kurtça soluk,

Yağının gök düşüne, allı çaput ağdırmalı;
Kargıları, okları yağmur yağmur yağdırmalı!'

Uluğ Kağan düşündü, göğün saylıca katını
Sonra yanıp yakıldı, görünce gök pusatını.
Dedi: 'Delişmen erler, şahlandırıp da atını

Gece baskın tepmeli, yağı kavgadan yılmalı;
Kağanlıyı kağansız, illiyi ilsiz kılmalı!'

Bilge ayguç dedi: 'Besimizi kartal alır;
Gürce otlığımızı, çalı yürür, çangal alır.
Gün gelir ol acunu, sırım sırım balbal alır,

Bodunun dirliğini, birliğini duyurmalı;
Betikçinin bileği, bengü taşı doyurmalı!'

***Göktürklerin gök akınlarının artması,
Çinlilerin, büyük bir ordu çıkartması,
Köl Tigin'in zamanı söz ile tartmasıdır;***

Toz külekte, al karada, ak suda
Aşına'dan doğan herkes mert olur.
Ala çapa akınlarım Kansu'da,

Su katılmış gök demirden sert olur;
Deli huyum, yağı üzre dert olur.

Ata babam, ata anam ün yumuş,
Gök bodunun, ak gününe tün yumuş.
Pusu tutmuş, bulut sağmış, gün yumuş

Koca dağlar, kara günde sırt olur;
Deli huyum, yağı üzre dert olur.

Derim Çinli affa dursa suçunu;
Pusat tutmaz, ol acundan göçünü.
Aygırını, mandasını, koçunu,

Boğazlayıp kazan kurmak şart olur;
Deli huyum, yağı üzre dert olur.

Zağlı kılıç, saçlı mızrak erinden,
Kam gölgesi alazlanan yerinden,
Duyulunca han buyruğu derinden

Her bir yiğit, azılanıp kurt olur;
Deli huyum, yağı üzre dert olur.

İnci boncuk, akça bezek ipeği,
Tokalanmış renkli renkli çepeği,
Eyvan barkı, cağa çocuk sepeği,

Her akının sonrasında yurt olur;
Deli huyum, yağı üzre dert olur.

***Köl Tigin'in acun üzre yirmibir yaşına ermesi,
Erip Çinlilerle Mingşa (Kum Köşesi) Dağı Savaşı'na girmesidir;***

Sadak vurdu sırtına, kın sarkıttı belinden;
Daha yaşı yirmibir, kaşını bileyledi.
Yer titredİ, gök sindi, yalmasının yelinden

Kum Köşesi Dağı'nı pusatıyla peyledi,
Köl Tigin uludu da bakın neler söyledi:

Bilge Şad söze durdu: Gördünüz mü Çinli'yi,
Türk'e kılıç sıyırılmış, bunca kara dinliyi?
Şimdi ben İl-Teriş'ten onlu, yüzlü, binliyi

Gökten Tanrı izniyle meydana dizmez miyim?
Sekiz tümen Çinli'nin başını ezmez miyim?

Dedim, yerin göğsünden doğan alaca rengin,
Muştusudur, birazdan kopacak olan cengin...
Karşımda Çin Ordusu, başında Çaça Sengin;

Beyini, çerisini okla yüzlemez miyim,
Geriden kargı salıp, yerce düzlemez miyim?

Bağır bastım bodunun gök saçaklı tuğuna;
Göge yaslanıp duran derince soluğuna.
Tez elden kılıç çekip, erliğin doruğuna

Hoyratça savurduğum nâramla varmaz mıyım,
Tüylü oktan, kılıçtan yaramla varmaz mıyım?

İl-Teriş'ten emdiğim 'vur' sözüne bakarak,
Ateşten yağmur olup, yeri yarıp yakarak,
Sekiz tümen Çinli'ye çakın gibi çakarak,

Yay gerip ok salanın böğrüne çökmez miyim,
Çin başlısı Sengin'in boynunu bükmez miyim?

Zırhımı çektim tezden, tulgam yerli yerince,
Ana sütüm Bilge Şad, buyruğunu verince...
Tadık Çor'un atıyla ol meydanı gerince,

Boz atın toynağını göge kaldırmaz mıyım,
Sarı gönlü Çinli'ye erce saldırmaz mıyım?

Kim demiş durulurum, azgın kalkana vurup;
Gündüzü kara peçe, kızıl volkana vurup.
Düşse yüz siperliğim yalım al kana durup,

Sadağımdan ok sürüp, yayımı germez miyim,
Döne döne pençemle yağmayı sermez miyim?

Yamtar'ın boz atıyla şahlanıp saldırmaya,
Fırsat bildim yeniden toz duman kaldırmaya.
Dedim gücü dayanmaz, göğsümü yıldırmaya

Kara dinli Çinli'nin yüzüne yetmez miyim,
Yüzünün yarığını yerle bir etmez miyim?

Demir dağlar eriten birce dilek, birce hırs;
Kıvılcılayıp esritir, elden ele göğçek hars.
Tuğ kaldırıp benimle gelen her çeriye pars,

Her yiğidi meydanda, kartal eylemez miyim,
Gövdeleri yığıp da balbal eylemez miyim?

Gezleyip kargıladım, yerin yedi çatını;
Alnımda muştı bilip, göğün dokuz katını...
Silig Bey'in giyimli yalgın doru atını,

Kanatlandırıp hınçla birden atılmaz mıyım,
Beş yüz koçak çeriye yine katılmaz mıyım?

Dik duruşum ile kurt, cenkte bileklerim uz;
Tanrı yolunda yürür, yeri yırtan ordumuz.
Baylığına yağ varıp bunlanmadan yurdumuz,

Her utkunun ardından günü toylamaz mıyım,
Yeni yetme erleri, beyce huylamaz mıyım?

Bilge Şad'ı dizledim, yüz okun yarasında,
Sengin'in utancında, yüzünün karasında.
Zağlı demir tuttuğum yerle gök arasında,
Dosta yağmaya karşı şânla günlemez miyim,
Ayguçı huzurunda, kurtça ünlemez miyim?

Ayguçı dedi: Tigin, merdin ihtiramı var;
Güneşin pürçeğinde, sabahı akşamı var.
Yoksa Çin Ordusu'nda Dokuz Oğuz da mı var;

Yollug Tigin tünlesin, taşa vurduramaz mıyım,
Bengü betik ününü, başa vurduramaz mıyım?

Desen: Ramazan TÜRKMEN

ŞARKILAR ARASINDA BİR GEZİNTİ

•
Aydil EROL

Pasaportsuz, vizesiz, dövizsiz, zahmetsiz, bavulsuz, valizsiz bir seyahate çıkmak istersen benimle gelebilirsin. Şarkılar arasında bir gezintiye ne dersin?.. Cevabın evet ise, hemen başlayabiliriz. Elinden yanmaktan başka bir şey gelmiyor ve yakamayıp “Bendeki süzidil var mıdır acep/Tutuşup can veren pervânelerde...” deyip duruyorsun; haklısın; lâkin kâfi mi?.. “O güzel gözlerle bakmasını bil...”; bununla da yetinme: “Sevda pınarından gelen bir su ol/Gönülden gönüle akmasını bil...”

*

İçkide teselli aramak; insanın kendi kendisinden kaçmasıdır ve tek kelimeyle âcizliktir... Buna rağmen “Def-i gam etmek için alet ise peymânedir” deyip illâ içmek istiyorsan “Sun da içsin yâr elinden peymâneyi”; sıra sana gelince... “Dudaktan iç meyi; cânân elinden alma gönül!..”

*

Kim demiş “Aşk nedir, nasıldır, bilen var mı?” diye... Onu, bencileyin “Gönlünün hevesini bir zülf-i siyahkâre düşürene” sor.

*

Bir gün gelir sana da “Saçların târûmar, gözlerinde nem; ateşe benzerdin, küle dönmüşsün” diyecekler çıkabilir... Onun için sen, sen ol, “Bu zevk u safânın sahn-ı çemenzâre kalma” yacağıını unutma!

*

“Nazlı yâri sen büyüttün, el” mi aldı... Hayrete ne sebep!.. Bu dünya böyledir: “Gül yağını eller sürünür; çatlarsa bülbül”...

*

“Mehtâba bakıp ağladığın çok geceler var” ve.. içini dökecek, dert yanacak bir sırdaşın yoksa, bu şarkı da sana:

“Bir ben bilirim çektiğimi, bir dahi Allah”.

*

Hayatın sürprizleri biter mi sandın!.. *“Hâb-ı gâhı yâre girersin arz için ahvâlini”*..
sonra *“Bir perişan hâlini görüp unutursun hâlini”*...

*

Sen *“Çiçekler derleyeyim/Bir demet eyleyeyim/Demeti neyleyeyim/Sen yârim olmayınca”* dersin... Havva kızı da cevap verir: *“Yedi yıl karşımda dursan yine sana yâr olmam!..”* Olan olmuş, *“Bir dâme düşürmüş seni baht-ı siyâhın/Vallahi bu sevdâda senin yoktur günâhın...”* Gayrı yerinir misin, dövünür müsün; orası senin bileceğin iş: *“Olmaz ilâç sine-i sad pârene/Çâre bulunmaz bilirim yârene”*.

*

“Sazlar çalınsa da Çamlıca'nın bahçelerinde/Bülbül sesi olsa da şarkıların nağmelerinde” sen yine *“Neyleyim baharı yazı, sen olmayınca”* diyeceksin değil mi?..

*

Nice canlar yakmış, nice yuvalar yıkmış, her dem taze bir âfet-i devrân ise söz konusu:
“Her tel saçı bir ter dudağın değdiği yerdir/Uslanmadı, yaşlanmadı, hayret senelerdir”.

*

“Kişi oğlunun çektiğine dağlar taşlar bile dayanmaz” derler; ne doğru söz... Üzülme, metfn ol:
“Zamanla belki geçer, bu aşk da, hicran da”.

*

Karşı taraf, uğruna yanıyor *“Sebeb sensin gönülde ihtilâle”* deyip devam ediyor: *“Bana sensiz cihânda can ne lâzım”*... Ama bu senin umurunda bile değilse cevap mı yok:
“Geçip de karşıma gözlerin süzme/Yok sana meylim, kendini üzme”.

*

Bir zamanlar sen de sevmiş, sen de sevilmişsin.. fakat bir gün.. aranızdan bir kara kedi geçmiş ve *“Bir gurur mahvetmiş hem onu, hem seni”*... Açık konuşmalısın: *“Senin için yanan kalbim şimdi sönmüş, bir kaya”*... Bu da yetmediyse *“Ağlasan da faydası yok, sevsen de zamanı geçti”*...

*

“Baharın gülleri açtı/Etrafa neş'eler saçtı/Yine mahzundur şu gönlün” değil mi?.. Öyleyse bir başka şarkıya başlayıver:

“Görmedim uysun felek âmâlîme/ Ağla ey dil, ağla durma hâline”...

*

Sen neşideler okur, bülbüller gibi şakır ve en güzel şarkıları söylerken, o, hislerine saygısızlıkta bulundu; bununla da kalmayıp kalbini kırdıysa:

“Dil yâresini andıracak yâre bulunmaz!..”

*

Yıllardır görmediğin, hatta unuttuğun sevgilinle karşılaştın, dertlerin depreşti, râşelerle, helecanlarla dolup taştın ve perestişle ürperdinse:

“Bir yangının külünü yeniden yakıp geçtin”...

*

Güneş battı... Sular karardı... Gecikmesek iyi olacak dostum... *“Gönül yarasından acı duyanlar, feleğin kahrına boyun eğermiş”*... Şu şarkıyı beraber söyleyip, aşk çöllerinden dönmeye hazırlansak nasıl olur:

“Sevda yolu pek uzunmuş; varamadım, yoruldum”...

YAHYA KEMAL'İN ŞİİRLERİNDEKİ TEMALAR

Dr. Hüseyin YENİÇERİ

Yahya Kemal, Siyasî ve Edebî Portreler adlı eserinde başlangıçta en çok T. Fikret'ten etkilendiğini söylemektedir.(1) 1902'de on sekiz yaşında bir genç olarak Üsküp'ten İstanbul'a gelen ve lise öğrenimi yıllarında ilk şiirlerini yazmaya başlayan Y. Kemal'in Servet-i Fünun'un en büyük şairinin etkisinde kalması doğaldı. Ancak 1903'te Paris'e gitmesi ve orda öğrenimini sürdürmesi, özellikle Fransız tarihçisi Albert Sorel'in öğrencisi olması dünyaya ve ülkesine bakış açısını genişletti. 1912'de İstanbul'a döndüğünde kişiliğini bulduğu, yazacağı şiirlerde neleri işleyeceği belirginleşir.

Yahya Kemal'i başkalarından ayıran özellikler arasında işlediği temalar da vardır. Bunlardan ilki ve en önemlisi "MİLLÎ TARİH" temasıdır. Başlangıçta Batı şiirinin ilk kaynaklarına inmeyi düşünen ve bu düşünceyle "neohellenisme" denemesine girişen Y. Kemal "Biblos Kadınları, Sicilya Kızları" gibi şiirlerini yazar. Ancak beş altı yıl sonra yabancı milletlerin geçmişini işlemenin millî tarihe ters düşeceğini anladı. Nitekim 1918'de Yeni Mecmua'da "Bulunmuş Sahifeler" adı altında Osmanlı tarihinin göz kamaştırıcı dönem ve olaylarını şiirleştirmeye başladı.

Akıncı, Mohaç Türküsü, Ok, İstanbul'u Alan Yeniçeriye Gazel, Süleymaniye'de Bayram Sabahı gibi şiirlerinde askerî zaferleri işledi. Bir yandan ulusal kültürümüzün parlak örnek ve temsilcilerini şiirleştirir. "Sene 1140, Şeref Abat, Bir Saki, Mahurdan Gazel, Tamburî Cemil'in Ruhuna Gazel ve İtrî" gibi şiirler bu bakımda en önemlileridir. Bunlardan Mahurdan Gazel'de Lale Devri İstanbul'unda yaşanan yüksek ve ince Türk zevkinin eşsiz anlatımı okuyucuyu büyüler:

*Gördüm, ol meh düşuna bir şal atıp Lahor'dan
Gül yanaklar üstüne yaşımak tutunmuş nurdan.*

*Nerdübanlar busiş-i nermin-i damanıyla mest,
İndi bin işveyle kâşane-i fağfurdan.*

*Atladı, damen tutup, üç çifte bir zevrakçeye;
Geçti sandım mâh-ı nev âyîne-i billurdan.*

*Halk-ı Sadabad iki sahil boyunca fevc fevc
Vade-i teşrifine alkış tutarken durdan*

*Cedvel-i Sim'in kenarından bu avazın Kemal,
Koptu bir fevvere-i zerrin gibi mahurdan.*

Yahya Kemal, bir şiirinde de Osmanlı İmparatorluğu öncesine uzanır. "Alpaslan'ın Ruhuna Gazel'de büyük Selçuklu Sultanı Alpaslan'ın tarihî kişiliğini işler.

Millî tarih temasının altında yatan gerçek, Tanzimat'la başlayan ve giderek geçmişimizle bağlarımızı koparmaya yönelen bilinçsiz çağdaşlaşmaya şairin duyduğu tepkidir. Onu büyük şair yapan en önemli noktalardan biri budur.

Y. Kemal'in işlediği temalardan biri de genelde yurt sevgisi, özelde İstanbul sevgisidir. Bu tema onu İstanbul şairleri arasına da katar. Nedim'le başlayan, Fikret'le süren ve Orhan Veli ile doruğa çıkan İstanbul sevgisi teması, Yahya Kemal'de özgün bir nitelik kazanır. O, İstanbul'u hem doğal güzellikle-riyle, hem tarihî derinliğiyle, hem de insanıyla işler. Ayrıca vatanın eşsiz bir parçası olarak düşündüğü bu kent, Türk kültürünün geliştirdiği ve ortaya koyduğu bir simgedir. Önceki İstanbul şairlerinden ayrı olarak içten ve derin bir sevgi ile bağlıdır bu kente. İstanbul yalnızca bir yaşam alanı değil; bir sevgili, bir kültür anıtı, bir tarih, bir sanat, bir güzellik hazinesidir. Bir Başka Tepeden şiirinde kente duyduğu engin sevgiyi şöyle işler:

*Sana dün bir tepeden baktım aziz İstanbul!
Görmedim: Gezmediğim, sevmediğim hiçbir yer.
Ömrüm oldukça, gönül tahtıma keyfince kurul!
Sade bir semtini sevmek bile bir ömre değer.*

*Nice revnaklı şehirler görülür dünyada,
Lakin efsunlu güzellikleri sensin yaratan.
Yaşamıştır, derim, en hoş ve uzun rüyada,
Sende çok yıl yaşayan, sende ölen, sende yatan!*

Koca Mustafa Paşa ve Süleymaniye'de Bayram Sabahı İstanbul halkının yaşayışı, duyguları, düşünce-

leri, inançları yanında İstanbul'un tarihi cephesi dile getiriliyor:

*Kuru ekmekle, bayat peyniri lezzetle yiyen,
Çeşmeden her su içerken: "Şükür Allah'a!" diyen
Yaşıyor sade maişetlerin en safında,
Ruh esen kıyту mezarlıkların etrafında.
Bu vatandaş biraz ahşapla, biraz kerpiçten
Yapabilmiş bu güzellikleri birkaç hiçten.
Türk'ün asude mizacıyla Bizans'ın kederi
Karışıp mağfıret iklimi edinmiş bu yeri.*

Yahya Kemal'in işlediği temalar arasında doğa, sonsuzluk, aşk ve ölüm de vardır. Onda doğa parça parça işlenmiştir. Daha çok doğa – insan kompozisyonu belirgindir. Erenköy'ünde Bahar ve Kar Musikileri şiirlerinde olduğu gibi. Bu şiirlerde doğa bir hareket noktası olarak karşımıza çıkmaktadır. Şair doğanın ruhunu kendisinde, kendi ruhunu doğada duymuş ve yaşatmıştır. Doğa betimlemeleri öznel bir nitelik gösterir. Gece şiirinde bu durum açıktır.

*Kandilli yüzerken uykularda
Mehtabı sürükledik sulara
...
Hülya tepeler, hayal ağaçlar
Durgun suda dinlenen yamaçlar*

Doğada şairi en çok çeken özellik "sonsuzluk" olmuştur. İnançlı bir insan olan şair tasavvufun etkisiyle insanın Tanrı'nın bir parçası, onun bir yansıması olduğu düşüncesiyle Vuslat, Deniz, Deniz Türküsü şiirlerini yazmış. Bunlarda insan ruhunun sonsuzluğunu işlemiştir. Sonsuzluk temasına Mehmet Kaplan "hudutları aşma" temi demektedir. Kaplan, aynı temin Yunus, Fuzuli, Şeyh Galip ve Akif Paşa'da da olduğunu belirttikten sonra şöyle diyor: "Yahya Kemal'de bu his çok ayrı bir şekilde tezahür ediyor. O, bütün insanlarda müşterek olan hudutları aşma temini Türk tarihine ve kendi ferdi macerasına bağlıyor ve açık deniz sembolüyle bu duyguya cihanşümül bir mahiyet veriyor. Umumi bir temi hususi şekilde tasarruf etmesi, Yahya Kemal'in şiirine orijinal bir karakter kazandırıyor."⁽²⁾

"İnsan hayal ettiği nispette yaşar!" diyen Y.Kemal, duygu ve hayallerini genellikle aşk ve yaşam temalarını işlediği şiirlerinde işlemiştir. Onun şiirlerinde aşk, kişisel ve insanî bir özellik taşır. "... bu itibarla, ebedîlik fikrine değil, tabîî olan fanilik gerçeğine bağlıdır. Ancak şair, aşkın, insanın

yaratıcılığındaki büyük hissesini de müdriktir."⁽³⁾ Bunu Vuslat şiirinde görüyoruz:

*Bir uykuyu cananla beraber uyuyanlar,
Ömrün bütün ikbalini vuslatta duyanlar,
Bir hazzı tükenmez gece sanmakla zamanı,
Görmezler, ufuklarda şafak söktüğü anı...
Gördükleri rüya, ezeli bahçedir aşka;
Her mevsimi bir yaz ve esen rüzgârı başka.*

Hayatının son yıllarında yazdığı şiirlerde ölüm düşüncesine ağırlık verdiği görülür. Düşünce adlı şiirinde şair ölümden değil; işe yaramamaktan, önemsizleşmekten, boşluğa ve yalnızlığa düşmekten, kısacası "ölmeden evvel ölmek"ten ürkmektedir:

*Ölmek değildir ömrümüzün en feci işi;
Müşkül budur ki, ölmeden evvel ölür kişi*

Eylül Sonu şiirinde belirttiği üzere ölümden korkmayan şairin en büyük derdi vatandan ayrılmaya dayanamamaktır:

*Ölmek kaderde var, bize ürküntü vermiyor;
Lakin vatandan ayrılışın ıstırapı zor.*

Türk Edebiyatı'nın en güzel ölüm şiirlerinden biri olan Sessiz Gemi'yi yazan Y.Kemal'in, "ölüm"ü, şiir yazmasına son vereceği için önemli bulduğu şu rubaisinden anlaşılmaktadır:

*Her rint bu bezmin nedir encamı bilir,
Dünyamızı nagâh zalam örtebilir,
Bir bitmeyecek şevk verirken beste
Bir tel kopar ahenk ebediyen kesilir.*

İşlediği temaların çeşitliliğiyle ve ele aldığı temaları işlemedeki başarısıyla Yahya Kemal, edebiyatımızın yeri doldurulamayan simalarının başında gelmektedir. Ölümünün 50. yıl dönümünde onu rahmetle anıyoruz.

1. Yahya Kemal, *Siyasî ve Edebî Portreler*, 1968, İst. s.6
2. Mehmet Kaplan, *Şiir Tahlilleri*, 1969, İst. S.192
3. Kenan Akyüz, *Batı Tesirindeki Türk Şiiri Antolojisi*, 1970, Ank. s.726

KIRIM'DAN AKTOPRAKLAR'A GELDİLER KARA TOPRAĞA DÜŞTÜLER

• TÖRE

Kırım'dan AKTOPRAKLAR'a geldiler. Türkiye'yi vatan bellediler. 93 Harbi'nde, Çanakkale'de, İstiklal Harbi'nde, Ülkenin birlik ve bütünlüğü mücadelesinde can verdiler. Kara toprağa düştüler, şehit oldular. Onların mübarek kanları ile sulanan bu topraklar, AKTOPRAKLAR'ı oldu.

18 Mayıs 1944 tarihi Kırım Türkleri için tarihî bir dönüm noktasıdır. Vatan Kırım'dan AKTOPRAKLAR'a sürülen bu insanlar yıllarca, vatanlarına dönüş mücadelesi vermişlerdir. Bu sürgün ve göç ne ilktir ne de son olmuştur. Her sürgün ve göç, kardeşleri bildikleri Türkiye Türklüğü ile bütünleşerek sonuçlanmıştır.

Osmanlı-Rus Harbinde 1877 yılında Kırımlı Yüzbaşı Ali Efendi bu göçün, yeni vatandaki ilk şehitlerindendi. Aynı savaşta 28 Eylül 1877 tarihinde Merkez Ordusu Süvari Alayı'ndan Teğmen Kadri oğlu Ali Ağa da şehit verdiğimiz başka bir Kırımlı idi. Tarihimizde Ertuğrul Faciası olarak yer alan Ertuğrul Fırkateyni'nin batması sonucu er rütbesindeki Ali oğlu İslam da diğer bir Kırımlı şehidimiz olmuştur. Çanakkale'de ise 3.Kolordu 19.Alay 1.Tabur 2.Bölükten Kırım doğumlu İbrahim oğlu Yedek Subay Mehmet Faik Efendi şehitler kervanına katıldı.

Türkiye'nin birçok yerine yerleşmiş Kırım kökenli Tatar Türk'ü vardır. Bunlardan sadece Tekirdağ'dan bir örnek vermek istiyoruz. Tekirdağ'ın Hayrabolu ilçesine bağlı Emiryakup Köyü'ne Kırım'dan AKTOPRAKLAR'a gelen Türkler yerleşmişlerdir. Sadece bu köyden 1.Dünya Harbi'nde, isimleri belirlenebilmiş 12 şehit vardır. Bunların 10'u Çanakkale şehididir. Eskişehir'den Polatlı'dan ve

diğer birçok yerden yine Kırım kökenli Tatar Türkü şehitlerimiz bulunmaktadır.

Yakın bir dönemde verdiğimiz şehitler arasında da Kırım Türkleri bulunmaktadır. Bunlardan birisini ön plana çıkararak tüm Kırım Türklerini ve bu vesile ile Türkiye dışından gelerek Türkiye'yi vatanları kabul etmiş, bu uğurda can vermiş, bedel ödemiş insanlarımızı anmak istiyoruz.

Soner ÖZÜBEK, Kırım Türkü bir ailenin oğlu olarak 29 Ekim 1985 tarihinde Eskişehir-Çifteler'de doğdu. İlk ve orta öğretimini Çifteler'de tamamladı. "Vatanıma hizmet etmek istiyorum" diyerek Balıkesir'deki K.K.Astsubay Meslek Yüksek Okulu'na girdi. Buradan 30 Ağustos 2006'da Pi-yade Astsubay Çavuş rütbesi ile mezun oldu. Haziran 2007 tarihinde Hakkari, Dağlıca'daki karakola atanan Soner ÖZÜBEK burada, teröristlerle girişilen çatışma sonucunda, 21 Ekim 2007 tarihinde 11 arkadaşı ile birlikte şehit oldu.

Öğrencilik hayatı başarı ile geçen Soner ÖZÜBEK aynı zamanda sosyal faaliyetlerde de kendisini sevdirmiş ve bilgisiyle kabul ettirmiş, sevilen bir kişiydi. Öte yandan Türk tarihine ayrı bir önem veriyor ve öğrenmek için büyük çaba harcıyordu. Kırım Türkleri'nin tarihini ve kültürünü merak ediyor, bu tarihi, Türk tarihi bütünlüğü içinde değerlendiriyordu. Onun için, Kırım Türkleri'nin tarihi, büyük Türk tarihinin bir parçası idi. Bu konuda ufak çaplı bazı denemeler de kaleme alıyor, bunları arkadaşları ve öğretmenleri ile paylaşıyordu. Başta İsmail Gaspıralı olmak üzere Yusuf Akçura ve Numan Çelebi Cihan'ın hayatlarını okuyor, onları kendisine örnek alıyordu. Soner ÖZÜBEK şiir de yazıyordu. Bu şiirlerden

birisi şöyledir:

Cumhuriyeti Böyle Kurduk

*Tarihi tarih yaptık her yaştan kahramanımızla
Cennet yurdumuza göz dikenini ezdik tek yumruğumuzla
Dünyayı yıktık düşmanın başına yüreğimizle, inancımızla
Söylettik zafer türkümüzü süngümüzle, sancağımızla*

*Cumhuriyeti böyle kurduk, duyuracağız yarınlara
Emanetin şerefimizdir ATAM, koruyacağız CANIMIZLA!*

*Zaferlere koştuk bağımsızlık aşkıyla, tarih boyunca
Şehit olduk, gazi olduk gencimizle, yaşlımızla
Kılıç olduk, kalkan olduk, siper olduk omuz omuz
Akın akın savaştık sel olmuş kanımızla*

*Cumhuriyeti böyle kurduk, duyuracağız yarınlara
Emanetin şerefimizdir ATAM, koruyacağız CANIMIZLA!*

*Ben değil, biz varız dağımızda, taşımızda
Türk oğluyuz, eğilmeyiz namerdin karşısında
Yazdırdık adımızı tarihe gururumuzla
Hilâl olduk, yıldız olduk, kan olduk bayrağımızda*

*Cumhuriyeti böyle kurduk, duyuracağız yarınlara
Emanetin şerefimizdir ATAM, koruyacağız CANIMIZLA!*

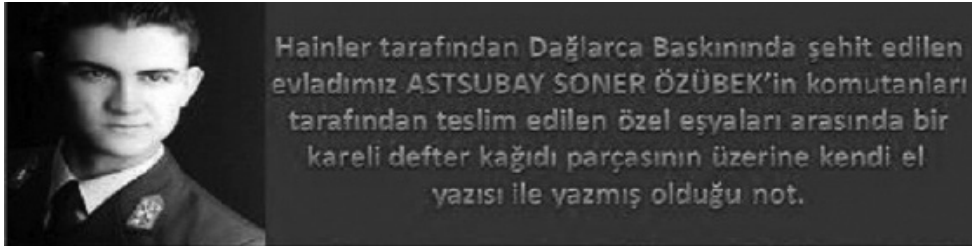
Şehit Soner ÖZÜBEK şiirinde de bahsettiği ve söz verdiği gibi bu vatan için kendisini feda etmiştir. Bu duygularının bir söz ve kelime oyunu olmadığını ispat etmiştir. Şiirde belirtildiği gibi; “Tarihi tarih yapan kahramanlar” arasında yer almıştır.

Soner ÖZÜBEK, dünya Türkleri’nin bir ve bütün olması gerekliliğine inanmış ve bu konuda da çeşitli yazılar yazmıştır. Kapsamlı bir makale haline getirmek için kaleme aldığı Kırım Türklüğü hakkında yazdığı bir not, bütün duygularını yansıtır mahiyettedir. Şehit ÖZÜBEK şöyle demektedir:

“Ak topraklar dediğimiz, ikinci vatan diye yerleştiğimiz Türkiye’ye tam sadakat ve imanla bağlıyız. Bu yurdun kederli ve kıvançlı her çeşit kaderine yürekten katılmayı başta gelen görev ve ödevleri bilmekteyiz. Türklüğün hür ve müstakil devleti Türkiye Cumhuriyeti’nin sonsuza kadar payidar olması için her fedakârlığı yapmaya hazırız ve bundan hiçbir zaman çekinmedik, çekinmeyeceğiz.

Bütün esir Türklerin de öz vatanlarında kendi mukadderatlarına kendileri sahip ve hâkim olmadıkça tam bahtiyarlık ve saadete erişmenin mümkün olmayacağına inanarak onların kurtuluş, gayret ve faaliyetlerine katılmayı da milli, İslami ve insani vazife saymaktayız”

Başka Türk coğrafyalarından gelerek bu toprakları vatan bellemiş ve bu uğurda toprağa düşmüş tüm şehitlerimizi rahmetle ve minnetle anmak istiyoruz...

Resim: Rüstem Eminov-Kırım

YILDIZ

•

Cengiz DAĞCI

Mahzun yıldız, dertli yıldız, sönme, dur!
Sönme yıldız, azıcık dem alalım.
Belki artık güneş doğar, sönme, dur.
Sönme yıldız, yolumuzu bulalım.

Dertli yıldız, ben de, ben de dertliyim.
Sen sönersen dert ortağın kalacak.
Sen sönersen yıldız, benim gönlüme
Gece-gündüz karanlıklar dalacak.

Bizden başka var mı dersin, ey yıldız,
Gece doğup yeryüzünü görmeyen?
Bizden başka var mı dersin, ey yıldız,
Cefa gören, yer sefasın sürmeyen?

Berlin, 1944

EMEL KIRIM VAKFI BAŞKANI ZAFER KARATAY İLE SÖYLEŞİ

•
Oğuz ÇETİNOĞLU

Emel Kırım Vakfı Başkanı ZAFER KARATAY ile çilekeş soydaşlarımız KIRIM TÜRKLERİ'nin geçmişini, bu gününü ve geleceğini konuştuk.

'Kırım; Türklerin yönettiği bir özerk cumhuriyet olmalı.'

Oğuz Çetinoğlu: Kırım Türkleri dünya tarihinde benzeri bulunmayan bir mücadelelerin muzaffer insanlarıdır. 18 Mayıs 1944 sürgün ve soykırım faciası, sürgün yolculuğu, sürgün hayatı ve vatan Kırım'a dönüş mücadelesinin adı konuldu mu? "Psikolojik savaş", "pasif mücadele", "Millî Mücadele", "beyaz direniş", "ölüm-kalım cengi", "vatan aşkı"... Bunlardan veya bunların dışında hangisi?

Zafar Karatay: Kırım Türkleri bu mücadelelerini "Millî Hareket" veya "Millî Küreş" (Mücadele) olarak adlandırıyorlar. Küreş bildiğimiz güreş kelimesi. Ama bu kelime yani "küreş", sürgün sonrasında mücadele mânâsında kullanılır oldu. Halk arasında da Kırım Türklerinin vatanları Kırım'a dönme, millî ve dinî haklarını yeniden elde etme mücadelesinin, Kırım Tatar Millî Hareketi'nin halk arasındaki kısa adı oldu. Benim belgesellerimde yaptığımı birçok röpor-

taıda "Millî Küreş" kelimeleri en çok kullanılan kelimelerdir. Belki gelecekte bu hareketi yakından bilen gözlemleyen aydınlar daha farklı adlar verebilirler.

Çetinoğlu: Atayurdundan, sıcak yuvasından, kadim vatanından; âdetâ narkoz verilmeden dış söker gibi kopartılan insanların dramı, Anna Frank'ın Hâtıra Defteri isimli romanda, tiyatro eserinde, filmde anlatılanlardan daha fazla yürek parçalayıcı. Yaşananlar kamuoyu tarafından biliniyor. Bilinmesine biliniyor da, neden "Ben Hur" gibi, "Spartakus" gibi muhteşem bir filmin senaryosu hâline getirilmiyor? Bu sorunun cevabı bilinmiyor. Bu husustaki görüşlerinizi okuyucularımızla paylaşmak ister misiniz?

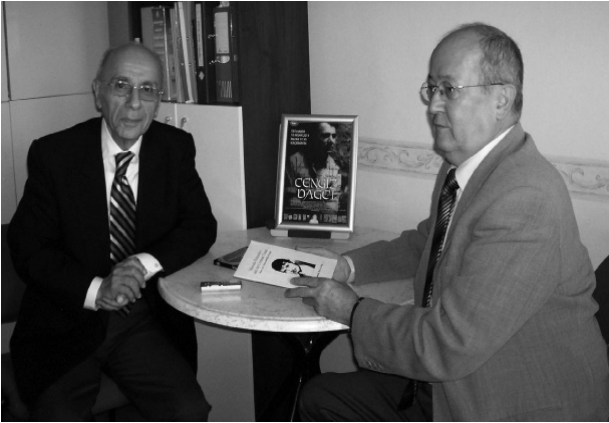
Karatay: Bu benim de içimi çok yakan, işlenmesi gereken bir konu. Bunun tek bir sebebi yok. Çeşitli sebepler var. Sadece Kırım ve Kırım Türklerinin yaşadıkları değil, bizim genel Türk tarihinden muhteşem Türk medeniyetinden hangi konu "Ben Hur" gibi, "Er Ryan"ı Kurtarmak" gibi bir filmin konusu oldu ki? Ben TRT'ye 1986 yılında girdim. Birçok imtihandan geçtik. Son mülakatta o zamanki Genel Müdürümüz Tunca Toskay sınav heyet başkanı olarak nasıl programlar yapmak isteğimi sormuştu. Cevabım şöyleydi; "Şu anda size somut bir konu olarak şunu yaparım diyemem. Ancak Hollywood sineması 150-200 yıllık bir Amerika tarih diliminden binlerce film üretti. Sığır çobanlarını kahraman, hayat kadınlarını filmin yıldızı, toprakları işgal edilen Kızılderilileri vahşi düşmanlar olarak anlatan hikâyelerle bizleri büyüttü. Oysa bizim binlerce yıllık tarihimiz, milyonlarca kilometrekareye dağılmış

zengin medeniyetimiz ve kültür zenginliğimiz var. Bunlarla ilgili belgeseller yapmak isterim.” demiştim. Şükürler olsun TRT imkânları içerisinde eşim Neşe Sarısoy Karatay ile birlikte birbirinden önemli belgeseller yaptık. Ancak bunlar yeterli değil. Y yapmak isteyip de önü açılmayan arkadaşlarımız oldu. Temel olarak eksiklik bu konulara duyarlı, bu konuları bilen ama aynı zamanda mesleğinde tam profesyonel olan, işinin ehli olan insanlarımızın azlığıdır.

Geçmiş yıllarda medya, sanat ve sinema sektöründe millî değerlere, kendi tarihine ve değerlerine ilgi duyan profesyonel kişiler bulmak çok zordu. Olanlar da bu sektörde yeteri kadar imkân ve hayat hakkı bulamıyorlardı.

Belki son 10 yıl içerisinde bunlar yapılabilirdi. Ama kaynaklar doğru yerlerde doğru insanların eline verilmediği için hem zaman hem de paralar heba olup gidiyor.

Bir diğer konu da bizim eserlerimizin, bizim kültürümüzün ürünü romanlar hikâyeler maalesef İngilizce olarak yayınlanmıyor. Biz propagandamızı kendimize yapan bir ülkeyiz. Örneğin ABD’de her yıl Türk Günü yürüyüşleri yapılır. Tanıtma Fonu’ndan paralar alınır. Türkiye’den insanlar buraya giderler gezerler, yürürler ve dönerler. Halbuki benzeri bir çok yürüyüşlerin yapıldığı ABD’de böyle bir etkinliğe milyonlarca lira harcanacağına, ABD’de yaşayan bir çok Türkolog, Türk Osmanlı tarihçisi teşvik edilerek Türk tarihi ile ilgili romanlar yazdırılırdı, veya yazılan iyi eserler tercüme edilip yayımlatılırdı,

birinden biri bir Hollywood senaristinin, yapımcısını dikkatini mutlaka çekerdi.

Bunun sebeplerini daha da zenginleştirebilirim. Yapılan gereksiz işleri ve adeta sokağa atılan paralarla ilgili örnekleri çoğaltabilirim.

Çetinoğlu: Cengiz Dağcı’nın ilk üç romanının hiç değilse bunlardan bir tanesinin filme alınması konu-

sunda neler yapıldı, neler yapılabilir?

Karatay: Bizim dünyamızda tanıdıklarını ve siyasî çevrelerini kullanmakta mâhir, ama işi doğru ve hakkıyla yapmakta beceriksiz insanlar ön plandadır. Cengiz Dağcı’nın romanından film yapacak kişinin romanları ve romanda anlatılan halkın tarihini ve kültürünü çok iyi bilmesi gerekir. Kırım’dan rahmetli şair arkadaşım Yunus Kandım ile bir film projesine başlamıştık. Senaryo çalışmaları sırasında Cengiz Dağcı’nın yanında kaldı. Uzun sohbetler yaptı. Tam çalışmalarımız olgunlaşmaya başlarken Yunus Kandım rahmetli oldu. Şu anda Neşe Sarısoy Karatay ile birlikte bu sinema filmi üzerinde çalışıyoruz. Ancak elimizde ondan önce bitirmemiz gereken ‘KIRIMOĞLU / Bir Halkın Mücadelesi’ adlı büyük bir belgesel projesi var. Bu belgeselde Kırım Türklerinin sürgün edilmeleri, vatanları Kırım’a dönme mücadelesi ve bununla paralel olarak Kırım’ın ve Türk Dünyasının yetiştirdiği en önemli liderlerden biri olan Mustafa A Kırımoğlu’nun hayatını ve mücadelesini anlatan bir belgesel olacak. TRT Genel Müdürümüz İbrahim Şahin ve Türk Tanıtma Fonu’nun desteğiyle bu belgeseli çekiyoruz. Belgeselde, eski Sovyetler Birliğindeki insan hakları savunucularının gözlem ve yorumları da yer alacak. Mustafa Kırımoğlu’nun 17 yıla yakın hapisane, çalışma kampı ve sürgün yılları, onun olağanüstü mücadelesini anlatıyoruz.. Bu belgesel İngilizce ve Rusça başta olmak üzere diğer dünya dillerinde de hazırlayacağız. Ondan sonra Genel Müdürümüzün de isteği bir film yapmamız. İnşallah bunu gerçekleştiririz.

Çetinoğlu: Bu bilgilerle, birinci sorunun cevabını, daha geniş kapsamlı olarak almış oldum. Teşekkür ederim.

Kırım Türklerinin çektiği çilenin bilinmesi gerek. Vatan sahibi olmak, kaybettikten sonra tekrar kavuşmak elbette zordur. Günümüzde daha da zor olan, vatani korumaktır. Kaldı ki Kırım Türkleri henüz yaşadıkları coğrafya parçasının fiilî sâhipleri olmakla birlikte, resmî sâhipleri olabilmek yolunda, vatana dönüş için verilen mücâdelenin daha fazlasına katlanmak mecburiyetinde.

Mücâdelenin devam etmesi lâzım. Devam etmesi için de motivasyona ihtiyaç var. Bu motivasyon, gerekli destek, moral gücü bulunabiliyor mu? Beklentileriniz nelerdir?

Karatay: Bu yarım bardağa nasıl bakacağımıza bağlı. Bu mücâdele için destek var. Yeterli mi? Bence yeterli değil. Fakat 20 senelik bir süreç içerisinde bile

Kırım Türkleri millî mücadelelerinde çok büyük bir mesafe aldılar. Her şeyi ile yok edilmiş, mahvedilmiş bir medeniyeti, bir kültürü yeniden canlandırmak, normal şartlar altında bile kolay değil. Bir de buna eski Sovyetler Birliği'nin şovenist, Türk düşmanı insanların ve her türlü gücü ellerinde bulduran yetkililerin büyük engellemelerini düşündüğümüzde, Kırım Türklerinin bu günkü durumları ile başarıyı yakaladıkları söylenebilir.

Çetinoğlu: Kırım'ın yeniden Türkleşmesi, Müslümanlaşması... dönüş hakkını elde etmek kadar zorlu geçen bir süreçti. Geline nokta sizi tatmin ediyor mu?

Karatay: Elbette yeterli değil. Kırım'daki muhtar cumhuriyet, millî muhtariyet olmalı. Yani Kırım Türklerinin yönettiği bir özerk cumhuriyet olmalı. Zaten aklı başında Ukrain ve Rus aydınları da söylüyor. Kırımda bir cumhuriyet olacaksa bu, buranın tarihî sahipleri olan Kırım Türklerinin cumhuriyeti olmalı. Rusların zaten bir ülkeleri var. Ukraynalıların da. O halde Kırım gerçek sâhiplerinin olmalı diyorlar. Vatan Kırım'a dönüş, mücadelenin olmazsa olmaz ön şartı idi. Sadece bu ön şart gerçekleştirildi. Ayrıca henüz vatan Kırım'a dönemeyen, sürgün bölgelerinde yaşayan 150.000'den fazla vatandaşlarımız var. Onların dönüşü için mücadele veriliyor.

Çetinoğlu: 1990'lı yıllarda Kırım Türkleri siyasî açıdan Kırım'da güçlüydü. Hükümette bakanlarınız hatta başbakan yardımcınız vardı. Günümüze baktığımızda, Mustafa Abdülcemil Kırımoglu ve Rifat Çuboroğlu'nun Ukrayna Parlamentosu'nda milletvekili olması önemli olmakla birlikte Kırım'daki siyasî güç bağlamında bir miktar zayıflama gözlemleniyor. Buna rağmen Kırım Türkleri, ekonomi açısından çok güçlü bir konuma kavuştular. Bu durumu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Karatay: Kırım'da kuralları; çoğunluğu, dolayısıyla iktidarı elinde bulduranlar belirliyor. Şiddetli çatışmalar olmadığı, yangın çıkmadığı için hem Türkiye hem de dünyada yeteri kadar dikkat çekmiyor. Eski Sovyet Cumhuriyetlerinde olduğu gibi Kırım'da da, Komünist Parti yöneticileri, Kolhoz, sovhoz yöneticileri iş adamı oldular. Büyük sermaye gücüne kavuştular. Bir de buna Moskova'dan gelen desteklerle, Ukrayna'dan gelen destekler de eklince, Kırım'ın verimli ve zengin toprakları, çok değerli Karadeniz kıyıları özelleştirme adı altında

satılıyor. Avrupa ülkeleri ile ortaklıklar kuruluyor. Bütün bunlar günümüz ekonomik şartları içerisinde normal görülüyor. Halbuki Kırım Türklerinin bu özelleştirme furçasında yeterli sermaye gücü yok. Elbette Kırım'a dönüşlerin fazla olduğu 1988, 1989, 1990 ve 1991 yıllarındaki durumlarında değil. Çalışkanlıklarıyla, ekonomik olarak durumlarında iyileşme oldu. Kendi şartlarında belli bir ekonomik güce ulaşanlar da var. Ama onların "zenginleştirilmiş Ruslarla" rekabet edebilmesi mümkün değil. Her türlü olumsuzluğa, engellemelere rağmen, Kırım Türkleri çalışkanlıklarıyla, ata topraklarına kavuşmanın verdiği şevk ve heyecanla çalışıyorlar. Kırım'daki Ruslar da söylüyor: "Kırım Türkleri geldikten sonra pazarlar, sebze meyve gördü." diye. Kırım Türklerinin Kırım'da düşmanları çok. Hele onların Türkiye ile Türk dünyası ile birlikte olmalarını hiç istemiyorlar.

Çetinoğlu: Kırım Türkleri öz vatanlarında azınlık konumunda yaşıyor. Her ülkede azınlık konumunda bulunan insanların, insanca yaşama hakkını elde edebilmeleri için mutlaka dış desteğe ihtiyacı vardır. Bu destek sağlanabiliyor mu, kimler tarafından? Kırım Türklerinin bu bağlamda beklentileri nelerdir?

Karatay: Öncelikle millî eğitim kurumlarının olması gerekiyor. Kırım'da sadece 15 millî mektep var. Bir tek üniversite var. O üniversitenin de imkânları henüz yeterli değil. İyi eğitilmiş kadrolar yetişmeli. En az on millî mektep daha olmalı. Üniversitemizin yurtları ve diğer imkânları geliştirilmeli. Eğitim seviyesi yükseltilmeli. Kırım'da başşehir Akmescit'te devasa kiliseler var. Yenileri de inşa ediliyor. Moskova kiliseleri büyük yardımlar alıyor. Biliyorsunuz Akmescit'teki Kebir Camii Türkiye'deki hayırseverlerin yardımıyla yeniden inşa edilebildi. Türkiye'de toplanan yardımlarla birçok küçük cami ve mescitler açıldı. Fakat Akmescit'e, Kırım'a damgasını vuracak sembol bir cami gerekiyor. Bu cami için uzun mücadelelerle toprak alındı. En çok turist gidip geldiği Yalta yolu kenarında arsa var. İnşallah yardımlarla burada görkemli bir cami inşa edilecek.

Kısaca yeniden var olan, yeniden doğan bir halkın A'dan Z'ye her türlü desteğe ihtiyacı var. İsmail Gaspıralı'nın çok sevdiğim sözlerinden biri; "Milletine hizmet etmek istiyorsan elinden gelen işle başla." cümlesidir. Kırım'a yardım etmek isteyenlerin, mutlaka kendi gönlüne göre yapacağı bir yardım şekli vardır.

Çetinoğlu: Rus Liberal Demokratik Partisi'nin kurucusu ve lideri Vladimir Jirinovski geçtiğimiz yıl; "Kırım Ukrayna'dan ayrılmalıdır. Rusya'ya verilmeyecekse, asıl ve tarihî sâhibi olan Osmanlı'nın günümüzdeki vârisi Türkiye'ye bağlanmalıdır!" demişti. Bu sözler gerek Türkiye'de, gerekse Rusya'da gereği kadar değerlendirilmedi. Söyleyeneinden dolayı ciddiye mi alınmadı yoksa başka bir sebep mi var? Görüşlerinizi okuyucularımızla paylaşır mısınız?

Karatay: Jirinovski, Kırım Türklerinin Kırım'da söz sahibi olmasını elbette istemiyor. Türkiye Ukrayna münâsebetlerinde Kırım ve Kırım Türkleri çok önemli bir yer tutuyor. Temel unsurlardan biridir. Ukrayna yönetimlerinin isteği ve onayı ile Türkiye Kırım'da birçok projeler gerçekleştiriyor. Bunun önünü kesmek, Ukraynalıları tahrik etmek amacı ile söylenmiş bir sözdür.

Çetinoğlu: Kırım'la ilgili olarak nihaî ve ideal çözüm olarak beklentileriniz, düşünceleriniz nelerdir?

Karatay: İnsanların hayalleri ve hedefleri elbette büyüktür. Fakat siyasetimizi ve stratejimizi gerçekçi kurmalıyız. Bugün için öncelikli hedefimiz, bütün sürgünde yaşayanların Kırım'a dönmeleridir. Ondan sonra Kırım Türklerinin kendi iradeleri ile kendilerinin belirleyecekleri bir özerk cumhuriyet olmak, kurmaktır. Kırım'da 300.000'e yakın Kırım Türkü var. 1.500.000 den fazla Slav asıllı insan var. Slavlar, 18 Mayıs 1944'te Kırım Türklerinin sürgün edildiği tarihten beri iktidarı, her türlü imkânı ellerinde bulunduruyorlar. Kırım'daki Rusları her zaman destekleyen bir Rusya ve bir Putin var.

Bu gerçekleri göz önünde bulundurmamak mecburiyetindeyiz.

Çetinoğlu: Hâlen sürgünde bulunan Kırım Türklerinin Vatan Kırım'a dönüşünde engeller var. Bir kısmı da içerisinde buldukları şartlardan memnun olduğu için dönüşü düşünmüyor olabilir. Dönmek isteyenlerin karşılaştıkları engeller nelerdir? Bu engeller nasıl kaldırılabilir?

Karatay: Çoğunlukla ekonomik sebepten dönemiyorlar. Kırım'da iş imkânları sınırlıdır. Toprak almak, ev kurmak uzun bir süreç gerektiriyor. Fiyatlar dünya fiyatları seviyesine yükseldi. 18 Mayıs 1944'te sürgün edilirken, evleri, toprakları, malları, hayvanları elle-

rinden alınırken hiç kimse onlara sormadı. SSCB devleti bu suçu işledi. SSCB'nin mirasçılarının hepsinin bu suçta payları var. Aynı şekilde mağdur edilen bu insanların mağduriyetlerinin giderilmesine katkı sağlamak mecburiyetleri var.

Maalesef bu problemin çözümü, eski SSCB ülkelerinden sadece Ukrayna'nın sorumluluğuna terk edilmiş durumda. Rusya SSCB'nin mirasında arslan payını aldı. Sürgün edilenler, yaşadıkları yerlerin ekonomisine büyük katkı sağladılar. Bedava işçi olarak çalıştırıldılar. Karın tokluğuna hizmet verdiler.

1988-1992 yılları arasında büyük Vatan'a dönüş hareketi zamanında 200.000'e yakın insan göç etti. Çoğunlukla Özbekistan'da yaşıyorlardı. Özbekistan'da birçok fabrika kapandı. Okullar işyerleri etkilendi. İslam Kerimov, göçü durdurmak için büyük engeller çıkardı.

Birleşmiş Milletler Teşkilatı bu konuda devreye girmeli. 18 Mayıs 1944 sürgün faciasının oluşturduğu felaketler milletlerarası işbirliği ile giderilmeli.

Kırım Türkleri Vatan Kırım'ı yeniden Türkleştiriyor.

Çetinoğlu: Türk olmanın en belirgin göstergesi Türkçe konuşmaktır. İlk yıllara nazaran Türkçe, Kırım'da daha yaygın bir iletişim aracı konumuna erişti. Türklerin Ruslarla veya Ukrainlerle evlenmelerinde de azalmalar var. Aile içerisinde ve sokakta, umumî yerlerde Kırım Türklerinin tamamının Türkçe konuşmasının temini ve yabancı ile evlenmelerin tamamen sıfırlanması konularında istenilen seviyeye ulaşılması için neler düşünülmüyor?

Karatay: Ana dilinin kullanılması, Slav kültürü arasında asimilasyondan ciddi kaygılar duyuluyor. Bu konuda gün geçtikçe, hassasiyet gösteren insanlarımızın sayısı artıyor. Kırım Tatar Millî Meclisi'miz, ve sivil toplum teşkilatlarımız, aydınlarımız çalışmalar yürütüyorlar. Televizyon, radyo ve gazetelerde bu konu sürekli gündemde tutuluyor.

Çetinoğlu: Osmanlı Devleti – Kırım Hanlığı ilişkilerine ait tarihî bilgilerdeki çarpıtmalar konusunda, gerçeklerin kamuoyuna yansıtılması çalışmalarını yeterli buluyor musunuz? Bu konuda başka neler yapılabilir?

Karatay: İnsanlarımız tarihi bilmiyorlar, tarihi doğru okumuyorlar. İkinci Viyana kuşatması ve bozgunu

hakkında Avrupa’da yayınlanmış birçok eser var. Açın bakın onlar açısından savaşın kazanılmasında Kırım Hanı’nın köprüyü tutup tutmadığı konusunda tek bir satır bile yoktur. Neyse yakın zamanlarda yaşayan en büyük Osmanlı tarihçisi olan Prof. Dr. Halil İnalcık’ın bir eseri çıkacak. Bu kitaptan mesele- nin en doğrusu öğrenilecektir.

Suçu başkalarına atıp kurtulmak kolaylığından kaçmamız gerekir. Çağımızda, Türk ve İslam dünyasının durumu ortadadır. Bütün bu geri kalmışlığın sebebini İsmail Bey Gaspıralı yıllar önce fark etmişti: Cehalet. Cehalet. Cehalet. Bütün ömrü boyunca Türk ve Müslüman toplumların üzerindeki bu kara örtüyü kaldırmaya çalıştı.

Çetinoğlu: Sizce Kırım Türkleri Türkiye’de yeterli ölçüde tanınıyor, biliniyor mu?

Karatay: Günümüzde evet. Ama daha da anlat- mak gereklidir. Kırım Türkleri hem coğrafya olarak çok yakın olmaları, Osmanlı Devleti ile kader birliği iş birliği yapmış olmaları, hem de Kırım’dan Türkiye’ye göç etmiş yüz binlerce aileyi ve evlatlarını Türkiye’de barındırmaları bunda önemli rol oynuyor. Fakat bunların üzerine, İsmail Bey Gaspıralı gibi büyük bir insanın, Kırım’da doğmuş ve faaliyetlerini yürütmüş olması, Cengiz Dağcı gibi Kırım’ı ve Kırım Türklerini anlatan büyük bir yazarlarının olması gibi önemli etkenler var. Keza sürgünden Vatan’a dönüş mücadelesinde Mustafa Abdülcemil Kırımoğlu gibi sadece Kırım Türklerinin değil, adeta esir Türklerin sembol insanı olması bu tanınırlığı, bilinmişliği de çok önemli faktörlerdir. Elbette başka faktör- ler de bunlara eklenebilir. Ama bu insanlarımızın mücadelesiyle Kırım’ı Kırım Türklerinin Davası’nı Türkiye’de birçok Kırım kökenli insandan daha fazla benimsemiş, inanmış destek olmuş kişilerin katkısını da asla unutmamalıyız. Bu konuda gelecekte birçok tezler hazırlanmalı.

Çetinoğlu: Türkiye’de, Kırım’da yaşayanlardan daha fazla Kırım Türkü var. Araştırmaya veya tah- mine dayalı olarak Türkiye’de yaşayan Kırım köken- li Türklerin sayısı ne kadardır?

Karatay: Kesin bir sayı vermek imkânsız. Türkiye’nin en önemli tarihçilerinden biri olan Prof. Dr. Kemal Karpat, “Ottoman Population” adlı eserinde Kırım Hanlığı’nın 1783 yılında ortadan kaldırılıp Kırım’ın Rusya’ya bağlanmasından cumhuriyetimi- zin kurulduğu 1923 yılına kadar geçen süre içerisinde

Kırım’dan Osmanlı topraklarına göç eden Kırım Türklerinin sayısını 1.000.000 olarak vermektedir.. Türkiye Cumhuriyeti kurulduğunda 10.000.000 civarında bir nüfus vardı. Prof. Kemal Karpat, 1994 yılında hazırladığım “Kırım Belgeseli”nde 1854-1856 Kırım Savaşı sonrasındaki 10 yıl içerisinde Fransız ve İngiliz gemileriyle taşınan Kırım Türkleri- nin sayısını 300.000 olarak söylemişti.

Son verilere göre Romanya’da 20.000, Bulgaristan’da da 15.000 civarında Kırım Türkü var.

Elbette Anadolu’ya göç edenler dili bir, dini bir olan bir coğrafyada hiçbir ayırmacılığa tâbi olmadan, eşit vatandaşlar olarak yaşamışlardır. Uzun seneler Kırım Dâvâsı, Emel Dergisi vasıtasıyla ve onun etrafında toplanan idealist insanlar tarafından yürütülmüştür. İlk Kırım derneği 1951’de İstanbul’da, 1955’de Ankara’da kuruldu. Eskişehir’de ise 1972 yılında ku- rulabildi. Fakat Kırım Türklerinin 1987’de Mosko- va Kızıl Meydan’da yaptıkları bütün dünyada büyük yankı uyandıran gösterilerden sonra gözle görülür bir uyanış ve ilgi başladı. 1988’den günümüze artık 40’a yakın Kırım Derneği ve vakıf faaliyette. Emel Dergisi’nden başka, İstanbul Kırım Derneği’nin neşrettiği Bahçesaray, Ankara Genel Merkezin neşrettiği Kırım Bülteni, Bursa Kırım Derneği’nin yayınladığı Kalgay dergileri ve diğer derneklerimi- zin çıkardığı dergi ve bültenler var. Doç.Dr. Hakan Kırımlı’nın yürüttüğü, Kırım’dan göçler ve yerleşim yerleri üzerine yürüttüğü bir ilmî çalışma var. Hakan Bey, neredeyse Türkiye’nin hemen her bölgesinde Kırım’dan yerleşimler olduğunu tespit etmiş. Bu ki- tap yayınlanınca resmin bütünü daha iyi görülecektir sanıyorum.

Çetinoğlu: Türkiye’de yaşayan Kırım Türklerinin Kırım’a ilgilerinden hoşnut musunuz? Kendilerine bir mesaj vermek ister misiniz?

Karatay: Yıllara göre değişim çok olumlu ve gelecek için ümit veriyor. Ama birçok dernek ve dernek yöneticileri ve bunların etrafında toplanan toplum bu dâvâyı öğrenme ve tanıma aşamasında. Derneklerimizin ve bunların etrafında toplananların sayısına bakınca, Kırım’a olan ilgi ve sevginin yeterin- ce uygulamaya dönüşmediğini görüyoruz. Geçmişte derneklerimizin Kırım’dan Kırım dâvâsından kopuk ve ilgisiz durumlarıyla, derneklerimizin Kırım dâvâsına olan ilgilerini kıyaslırsak çok sevindi- rici. Hemen bütün derneklerimiz Kırım Tatar Millî Meclisi’ni, Kırım dâvâsını benimsiyor ve destekliyor. Bizim çabalarımız bu destek ve ilginin daha verimli

olması ve daha eyleme dökülmesi içindir. Teoride kalmamasıdır. Şükürler olsun ki, İsmail Gaspıralı'dan Cafer Seydahmet Kırımer'e, Müstecib Ülküsal'dan günümüze uzanan süreçte Türkiye ve Dobruca'daki Kırım Türklerinin millî dâvâsı hep sağlam zeminde ve iyi eğitilmiş kadrolar öncülüğünde sürdü. Şimdi de iyi kadrolar var. Daha da gelişecek ve dâvâmıza daha da çok hizmet edeceklerdir. Gaspıralı bize bir dâvânın yürütülmesi için hem ilkeyi ve amacı göstermiştir: “*Dilde, Fikirde ve İşte Birlik*” aynı zamanda kimin hangi görevi nasıl yapacağını da belirtmiştir: “*Milletine hizmet etmek istiyorsan elinden gelen işle başla!*”

Çetinoğlu: “Kırım Türkleri”, “Kırım Tatar Türkleri” ve ‘Kırım Tatarları’ gibi bir isimlendirme karmaşası söz konusu. Bu karmaşa, Kırım Türklerinde, Türklük şuurunun gelişmesini engellemez mi?

Görüşlerinizi lütfeder misiniz?

Karatay: Maalesef bu hiç bitmeyen bir tartışma. Bitecek gibi de görünmüyor. Biz Emel Dergisi'nde yıllarca bu tâbirlerin hepsini kullanarak bütün bu tâbirlerin tek bir halkı ifade ettiğini vurgulamaya çalıştık. Ama hepsinde mutlaka Kırım kelimesi ile birlikte kullandık. “Tatar” kelimesi yeterince bilinmeyen, yanlış kullanılan bir kelimedir. Bu sadece Kırım Türkleri için değil, bütün Türk dünyasındaki insanlar için farklı anlamlar, farklı çağrışımlar oluşturuyor. Şunu rahatlıkla söyleyebilirim ki tarihi bilen, biraz kitap okuyan bir Kırım Türkü, Kırım Tatarı, Kırım Tatar Türkü kendisinin Türk dünyasının bir parçası olduğunu bilmektedir. Zaten Türk dünyasına İsmail Bey Gaspıralı gibi çok büyük bir fikir adamını, eğitimciyi, aydınlanmanın öncüsünü hediye etmiş bir halkın herhangi bir mensubunun kendini başka bir kimlikte görmesi câhillikten başka bir şey değildir. İsmail Gaspıralı'dan Prof. Dr. Bekir Çobanzade'ye, Çelebi Cihan'dan Cafer Seydahmet Kırımer'e, Cengiz Dağcı'dan Eşref Şemizade'ye, Hamdi Gereybay'dan Şâkir Selim'e, Müstecib Ülküsal'dan Mustafa A Kırımoglu'na kadar Kırım Türklerinin siyasî ve kültürel yolbaşçılarının çizgisi Kırım Tatarları, Kırım Tatar Türkleri, Kırım Türkleri diye adlandırılan halk için daima belirleyici olmuştur.

Çetinoğlu: Kırım'da bulunduğum dönemlerde, yaptığım konuşmalardan sonra bazı kişiler; “Siz, bizi Türkleştirmeye çalışıyorsunuz. Biz Tatarız.” demişlerdi. Bu itirazlar “câhillikten” denilerek hoş karşılanabilir. Fakat “Tatar” kelimesi kullanıldığı

sürece, bu câhilliklerin ardı arkası kesilmez. Sayıları çok az da olsa birtakım kardeşlerimiz, soydaşlarımız, kendilerini Türklük dışında bir millet olarak görmeye devam ederler. Rusların ve biraz da Ukrainerlerin istedikleri tam da bu olsa gerek.

Konu hakkında görüşlerinizi lütfeder misiniz?

Karatay: Türk Dünyası çok geniş bir coğrafya. Bu coğrafyada birçok Türk toplumu yaşıyor. Hepsinin asırlardır kendi tanımladıkları veya başkaları tarafından tanımlanmış adları var. Birden bütün geçmişi silip, onları hiç kullanılmamış saymak da pratik bir çözüm değil. Doğru tarih, doğru eğitim ve sabırlı bir çaba gerekiyor. Siz de biliyorsunuz ki böl ve yönet yeni bir şey değil. Önce Çarlık Rusya'sının sonra totaliter Sovyet rejiminin işgali ve baskısı altında yaşamış Türk ve Müslüman insanlar üzerinde, asırlara dayanan bir yanlış bilgilendirme ve propaganda var. Bunun etkilerinin silinmesi zaman alacak. SSCB'nin dağılmasının üzerinden henüz 25 yıl bile geçmedi. Buna rağmen ben gelişmeleri iyimser değerlendiriyorum.

Çetinoğlu: Kırım'da ve Özbekistan'da yaşamakta olan Kırım kökenli soydaşlarımıza mesajınızı alabilir miyim?

Karatay: 1974-1975 senesinden beri Türkiye'de siyasî, sosyal, kültürel faaliyetlerin içerisinde aktif olarak yer alıyorum. Aynı yıllardan beri de Kırım meselesi ile ilgileniyorum. Bu dâvâ ile uğraşmayı bir hayat biçimi olarak benimsedim. 1989 senesinden beri de Kırım'a gidip geliyorum. Belgeseller hazırladım. 1989-1991 yılları arasında Kırım Tatar Millî Hareketi Teşkilatı Türkiye Temsilciliği ve 1991 yılından beri de Kırım Tatar Millî Meclisi Türkiye Temsilciliği yapıyorum. Bütün bu tecrübelerim, şahit olduklarım gösteriyor ki Kırım Türklerinin inanılmaz bir mücadele verip vatanlarına dönmelerinde en önemli faktör birlik olmalarıdır. Herkes yediden yetmişe bütün Kırım Türkleri Kırım'a dönme konusunda ve bunun için mücadele etmede hem fikir olmuştu. Stalin ve Sovyet devleti onları nasıl topyekûn olarak vatanlarından sürmüş iseler, onlar da aynı şekilde topyekûn olarak vatan Kırım'a dönmek için mücadele ettiler.

Şimdi elbette totaliter bir Sovyet rejimi yok. Kırım'a dönmek o zamanlar en önemli hedefti. Şimdi ise daha önemli ve büyük hedef var önlerinde. Mücadele bitmiş değil. Sadece mücadelenin olmazsa olmaz ön şartı olan, ilk safhası olan kısmı

kazandı. Vatan Kırım'a dönüldü. Dönmeyenler de bir an önce dönmek için fedakârlık yapmalılar.

Kırım Türkleri üzerinde oyunlara devam ediliyor. Çünkü onların Kırım'da var olmasını ve Kırım'a sâhip olmasını istemeyen güçler var. Ukraynalı yetkililer söylemişti. Kırım Tatar Millî Meclisi Başkanımız Sayın Mustafa A Kırımoglu da dile getirdi: Rusya gizli servisi Kırım Tatar Millî Meclisini ve Kırım müftülüğünü bölmek için 20.000.000 dolar civarında bir bütçe ayırmış. Ayrıca çeşitli gizli servislerin kontrolünde radikal dinî akımlar palazlandırılmaya çalışılıyor.

Maksat zamanı gelince provakasyonlarla bunları eyleme geçirmek. Bunu bahâne ederek de Kırım Türk toplumuna ağır darbe vurmak. Biliyorsunuz ki radikal İslamî teröristler denince, dünyada onlara o topluma karşı her şey yapılabilir anlayışı hâkim.

Halbuki Kırım Türkleri tek bir terör eylemi yapmadan, tek bir kişinin bile burnunu kanatmadan, bütün dünyayı hayran bırakan örnek bir mücadele ile vatanlarına döndüler. O sebeple oyunlara ve tuzaqlara düşmeden, Millî Kurultay Millî Meclis ve Müftülük etrafında kenetlenmelidir. Elbette bu organlarda görev yapan ama görevini gereği gibi yerine getiremeyenler değiştirilmeli. Zaten Mustafa A. Kırımoglu, büyük bir öngörü ile 1991 yılında halkın iradesini ortaya koymasına için seçimlerle Millî Kurultayı topladı. Bundan sonra da Kırım Türkleri birlik içerisinde hareket etmeli.

ZAFER KARATAY:

2 Ekim 1958 Ankara doğumlu. İlk, orta ve liseyi Ankara'da tamamladı. 1980 yılında Gazi Üniversitesi Mühendislik ve Mimarlık Fakültesini bitirdi. Sağlık Bakanlığı ve Sanayi ve Ticaret Bakanlığında çalıştıktan sonra, 1986 yılından beri TRT İstanbul Televizyonunda yapımcı-yönetmen olarak görev yapmaktadır. 1986-89 yılları arasında pek çok müzik ve eğlence programları hazırladı. 1989'dan beri eğitim kültür programlarının yanı sıra belgesel programlar hazırlamaktadır. Belgeselleri birçok ödülleri almıştır.

1983 yılında başladığı Kırım Türklerinin yayın organı Emel Dergisi'nin redaktörlüğünü fahri olarak sürdürmektedir. Çeşitli dergi ve gazetelerde Kırım Türkleri ve Türk Dünyası ile ilgili yayınlanmış pek çok makalesi bulunmaktadır. Kırım Tatar Millî Meclisi'nin kurulduğu 1991 yılından beri Türkiye Temsilcisidir. Emel Kırım Vakfı Başkanı, Gazeteciler Cemiyeti üyesi olup, Almanca ve İngilizce bilmektedir. Ayrıca, Kırım Tatar, Kazan

Tatar, Özbek, Kazak Türk lehçelerini konuşabilmektedir.

Zafer Karatay, 2006 yılında İstanbul Televizyon Müdürlüğü görevine getirildi. 2008 yılında Müdürlük görevini belgesel yapmak için istifa ederek bıraktı ve halen belgesel projeler üretmektedir. www.internethavadis.com haber sitesinde köşe yazarıdır.

YÖNETMENLİĞİNİ YAPTIĞI BELGESEL FİLMLER

KIRIMOĞLU, Bir Halkın Mücadelesi (Yapımı devam ediyor.) (Kırım Türklerinin sürgünü ve Vatana dönüş mücadelesi ile efsânevi liderleri Mustafa Cemil Kırımoglu'nun hayatı ve mücadelesinin anlatıldığı 8 bölümlük belgesel) Yapımcı-Yönetmen Neşe Sarısoy Karatay.

- 1-Cengiz Dağcı Belgeseli – 2011,
- 2- Özü Türk (Kumanlar Karaylar Tatarlar-Avrupa'daki Türkler) Yapımcı,
- 3- Gamalı Haç İle Kızıl Yıldız Arasında 2006 (Genel Danışman) 8 Bölüm, Yöneten Neşe Sarısoy Karatay,
- 4- Fatih ve Fetih - 2003 / Zafer Karatay-Neşe Sarısoy Karatay,
- 5- İdili'in İncisi Kazan 2005,
- 6- İsmail Bey Gaspıralı – 2001,
- 7- Osmanlı İmparatorluğunun Doğuşu - 2000 / Zafer Karatay, Neşe Sarısoy Karatay (9 Bölüm),
- 8- Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, 24. Sedat Simavi Ödülleri, TV Dalı Ödülü. 2000,
- 9- Tarih ve Belgesel Paneli, Belgeselde Osmanlı Bölümü, Gösterim. 10 Aralık 2010,
- 10-13. Ankara Uluslararası Film Festivali. 2001,
- 11- Halil İNALCIK ile Sözlü Tarih - 1999 / Zafer Karatay, Neşe Sarısoy Karatay / 50 Bölüm,
- 12- Kırım Belgeseli - 1994 / 6 Bölüm,
- 13-Kınalı Koçum Sürmeli Koyunum - 1991 / 6 Bölüm,
- 14- Preveze Zaferi – 1990,
- 15- Anafartalar Zaferi
- 16- Bedri Rahmi Eyüboğlu,
- 17- Bizim Altan - 1989 / Altan Erbulak'ın hayatı,
- 18-10 Kasım Özel - 1990

DiĞER FİLMOGRAFİSİ

- 1-1986-1996 yılları arasında 50'den fazla müzik eğlence, eğitim ve kültür programı hazırlamıştır.
- 2-Özü Türk - 2007, Genel Danışman,
- 3- 31. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, Sedat Simavi Ödülleri, Radyo - Televizyon Ödülü. 2007,
- 4- Gamalı Haç İle Kızıl Yıldız Arasında - 2005 (Genel Danışman)

ÇİMENTO KÂĞIDI

Prof. Dr. İsmet ÇETİN*

Rengin ne olduğunu hâlâ hatırlayamıyorum. Çocuk zihnimle hep çimento kâğıdı sanırdım. Çimento kâğıdı nasıl olur bilmem. Çimentoyu görüp görmediğimi de hatırlamıyorum. Ancak evimizin odalarında bodrum, yüklük ve suluk önleri, insan ayağının çok bastığı, ıslak zemin-her yerde ıslak zemin derler ama zemini hiç ıslak görmüşlüğümüz olmadı- çimentoydu. Öyle bilirdim. Oysa betonmuş.

Çimento torbasının üzerinde yazılar olur. Sonra öğrendim. Çimentonun markası, nerede üretildiği gibi yazılar... Bizim çimento kâğıdının üzerinde yazılar yoktu. Niçin yazısız olduğunu ne sordum, ne öğrendim, ne de öğrenmek için merakım oldu. Çimento kâğıdı, içindeki çimentoyu taşıyabilecek kadar kalın ve sağlam olmalı galiba. Benim çimento kâğıdım ince, biraz daha yumuşak, parlak ve temiz. Çimento taşıyabilir miydi bilmiyorum. Düşünmedim de öğrenmedim de. Merakım da olmadı.

Çimento kâğıdı biraz kirlili görünümü renkтейdi. İnşaatlarda içi boşaltıldıktan sonra ne yapıldı? Bunları da bilmiyorum. Benim çimento kâğıdım temizdi. Üstelik daha güzel görünsün diye kesikler yapılmış, bazı kesiklerin üzerine de beyaz kâğıttan bantlar yapıştırılmıştı. Kitreyle yapıştırılmış sanırdım. Gerçekten kitreyle mi yapıştırılmıştı? Bunu da düşünmedim. Bilmiyordum da... Kitre mi? Geven bitkisinin kökünden çıkarılır, hiçbir zararı olmayan çevreci bir tutkaldır. Çimento kâğıdına tutturulması gerekenleri tutan yapışkan.

Çimento kâğıdı 40x20 cm ebatlarında kesilmişti. Öyle düzenli kesilmişti ki, onu ancak babam yapardı. Ne makas izi, ne bıçak izi vardı çimento kâğıtlarının üzerinde. Üstelik düzenli kesilmekle kalmamış, muntazam bir cilt yapılmış, içlerinden ipin geçtiği arkası delikli, kalın mukavvadan yapılmış kapakların arasına hapsedilmişti çimento kâğıtları.

Çimento kâğıtlarının üzerindeki muntazam kesiklere fotoğraflar yerleştirilmişti. Galata köprüsünün fotoğrafı vardı bir sayfasının köşesinde. Siyah- beyaz bir fotoğraf. Okumayı yeni öğrendiğim zaman Gala-

ta Köprüsü'nü de, Galata Köprüsü'nün bulunduğu İstanbul'u da tanııyordum. Görmemiştim. Çok sonraları öğrendim o fotoğrafın İstanbul'daki Galata Köprüsü olduğunu. Uzaklardan Karaköy görünüyormuş meğer. Bilmiyordum. Çünkü İstanbul yazmıyordu fotoğrafta. Yazsaydı İstanbul'u çocukluğumda merak ederdim. Belki gitmek isterdim. Fotoğraf 1930'lardan kalmaydı. Fotoğrafta Constantine yazıyordu. Bir başka fotoğrafta, Galata Köprüsü, arkada Karaköy, Galata Kulesi ve üst üste kurulu binalar görünüyordu. Fotoğrafın sol alt köşesinde "İstanbul, Köprü'den Görünüş" yazıyordu. Onun Galata Köprüsü olduğunu çok sonraları öğrendim. Fotoğrafın arkasında «message ve adresse » kelimeleri ayrı sütunlara yazılmıştı. Her iki sütun da boştu. Belli ki hatıra olarak satın alınan bir karttı. İstanbul'u duyup tanımak ve tanımamak arasında kalan çocuk zihnim, Galata Köprüsü'nü hiç duymamıştı. Sadece bir tepenin adı olarak bilinirdi bizim oralarda çünkü... Galata, kayalardan örülmüş havası veren tabii bir kule...

Babamın fotoğrafları vardı çokça... Çocukluğumda fotoğraflarından tanıımadığım babamın. Bu baban derlerdi, oradan tanırdım sadece. Babama benzerdi fotoğraftakilerden bazıları. Neredeydi bilmiyorum. Çarşıya mı, yola mı, tarlaya mı, fırına mı, tükana mı gitmişti? Fotoğrafa bakar, babamı özlerdim galiba... Mektup gönderilmezdi çocukluğumda. Mektup atılırdı. Ben de babama mektup atardım hep. Metal karyolanın gıcırdayan yaylarının üzerinde zıplar, elime geçirdiğim, kalemlle karaladığım kâğıtları muntazam katlar mektup atardım. Karyoladan halıların üzerine düşerdi mektuplarım. Tekrar alır, tekrar zıplar, tekrar atardım. Mektup atmaktan usanıncaya kadar atardım. Benim için oyun olmazdı. Oyun başka şeydi çünkü. Oyunlar bizden büyüklerin işiydi. Bazlambaç, anası eğri, yumurta, topaç...

Askerlik fotoğrafları vardı. Bizim oradaki jandarmaların kıyafetlerine benzemiyordu. Onlar jandarma, babam ve fotoğrafın içindeki diğerleri

askerdi. Asker jandarmadan yukarılarda bir yerdeydi. Çünkü babam askerdi. Arkadaşları askerdi. İri yarı, güçlü, omuzları kalkık, dimdik, bıyıklı, çatık kaşlı askerlerdi...

Jandarmaların pantolonları vardı. Askerlerin pantolonları yoktu. Başka giysileri vardı. Onların pantolon yerine giydikleri şey, bacakları şişkin, şişkinliğin üzerine sarkan ceketleri, ceketlerinin üzerinde palaskaları, palaskaların içine sıkıştırılmış tabancaları vardı. Jandarmaların tüfekleri vardı. Sopa gibi bir şeydi onlar. Biz bile korkmazdık onlardan. Oysa babam ve arkadaşlarının tabancaları vardı. Bizim evdeki tabancaya benzemeyen. Daha iyi tabancaları galiba.

Takım elbiseli, bisikletli, merdiven başında durmuş, fötr şapkalı, elinde tespih olan, koltukta oturan, gülümseyen, sert bakışlı... Bir sürü babamız vardı çimento kâğıdının üzerinde...

Toplu çektirilmiş bir fotoğraf daha vardı. Adile Ablamız vardı. Kara bir kızdı. Fotoğraf siyah-beyaz, ablamız karaydı. Saçları da karaydı. Fotoğrafta onun kara olduğunu nasıl fark ederdik bilmiyorum. Fotoğraf siyah-beyazdı. Orada kara yoktu. Ablamızı hiç görmedim. Fotoğraf çektirildiğinde yaşıyormuş. Fotoğrafta gülen bir aksakallı ihtiyar vardı. Gülümsemiyor, gülüyordu. Kargılı Dedemiz. Kargılı Halil... Kocaman elleri, çakır gözleri, saçsız başı, geniş omuzu, güçlü kuvvetli Kargılı Dedemiz... 1968 yılında göçtüğünde fotoğraftakine benziyordu. Fotoğraf çektirildiği zaman da, göçüp gittiği zaman da altmışını geçmişti... Çünkü altmışını görmüştü... Yaşını bilmiyordum. Sonradan öğrenmeye çalıştım kimse bilmiyordu. İhtiyarların sohbetlerinde, çevrelerinde dönüp durduğum zamanlarda zihnimde kalan savaş hâtıraları vardı. Hangi savaşlara katılmış hangi cepheden kaçmış, hangi cephede kovalanmış veya kovalamıştı bilmiyorum. Bildiğim tek savaş, İsmet Paşa'nın askeri olarak bulunduğu savaşı. Adımı onun için İsmet koymuş, bana da Paşam derdi. İsmet Paşa. Dedemin yaşını öğrenemedim... Yanında, başında fesiyle ebem vardı. Emine ebemiz. Bizi sevdiğini, başımızı okşadığını, masal anlattığını biliyorum. Parmak kadar çocuk, atın kulaklarına girmiş, ata deah demiş, at gitmiş... Böcük araba tekerinin izinin içine düşmüş... Sonra ne olmuş bir türlü öğrenemedim. Hep uyuya kalmışım. Ne masalın sonunu dinledim, ne masalın adını öğrenebildim. Masal olmadığı zaman yatak duaları... Dinlemek yerine tekrarlamak ve çocuk zihnimizle onları ezberlemek mecburiyetimiz olurdu. Sonraki günlerde onu okumak isterdim... Sonra sayı saymayı öğretirlerdi

bize oyunlarla. Birem birem, ikem ikem, kara yamçı kara tiken... Çocukluktan itibaren öğrendiklerimiz çimento kâğıdının içinde sır gibi saklanmış kalmıştı. Ancak saklıları biz bulurduk, hâfızalarımızı tazeler, bilgilerimizi harekete geçirir ve herkes ben olmaktan çıkar, biz olurduk...

Sonra aplak suratlı, üzerinde ceket olan büyük adam vardı fotoğraf karesinde. Henüz 4-5 yaşlarında olan bir büyük adam... Raif Ağabeyimiz... Gözleri fıldır fıldır, kara, çizgili bir gömlek vardı kara çocuğun üzerinde. 3-4 yaşlarında olmalı o zaman. Yusuf Ağabey ve Onun yaşadığı çocukluk fotoğrafı...

Bir lastik fabrikasının fotoğrafı vardı başka bir sayfanın köşesinde. Nedense onu değersizmişçesine sayfanın köşesine atmışlardı. Dükkâna tahta sandıklar içinde kara lastik gönderen bir fabrikanın fotoğrafı olmalı. Dumanları da tüterdi bacasından. Fotoğraf siyah-beyazdı ama hiç beyaz renk yoktu fotoğrafta. Karanın tonlarıydı hep. El birliğiyle işletilen dükkân, fırın, tarla-tapan çimento kâğıdının ucunda saklanmıştı bir fotoğraf karesinde.

Çimento kâğıdında üzeri güllerle bezenmiş bir fotoğraf daha vardı. O da siyah beyazdı. Güller kırmızıydı, fotoğrafta Raif Ağabeyim vardı. Askere ilk gittiği zaman göndermişti galiba. Arkasında yazı vardı. Cansız hâtırasını gönderdiğini yazmıştı. O zaman okula gitmiş, okuma yazmayı öğrenmişim artık. Fotoğraftaki simaları tanıyor, adlarını biliyordum. Bir sürü fotoğraf vardı daha. Yusuf Ağabeyim bizden ayrılmamıştı henüz. Malatya'da lise öğrencisiydi. Malatya hükümet meydanındaki İnönü heykelinin kaidesi önünde, merdiven basamaklarında, beyaz pardüse, elinde siyah camlı güneş gözlüğü, saçları biryantınlıydı galiba... Sonra babam sandalyede oturuyor, ayak uçlarını birbirlerine dönük, aplak ve asık suratıyla ben... Malatya Yeni Cami'nin arkasındaki sulu fotoğrafçılarda, "Malatya Hâtırası" yazısının önünde. Fotoğrafta bu yazı görünmüyor nedense. Elbiselerimi yeni aldı babam. Bir de okul şapkam var. Ama şapka yüzümü kapattığı için fotoğrafçı başımdan çıkardı. İlkokula başlayacağım. Bir sürü kalem, ayılı silgi, plastik cetvel, gönye, iletke, sarı yapraklı defter, beyaz defter ve devetüyü – o zaman kahverengiye bilmiyordum. Onun adı devetüyü idi. Şimdiki kemıl rengi- bir çanta... En büyük okullu bendim. Öyle büyüttüm ki, ortaokul öğrencilerinin kıyafetlerini ilkokula başlayacağım zaman giyinmişim. Takım elbise, girtlağımdan çeneme uzanan kıravat, okul şapkası. Ortaokul kıyafetiyle başladığım ilkokulda sınıfın en küçüğüydük sevgili Saadettin'le.. Sınıfımın en

küçüğü kaldım hep. Liseye kadar da böyle gitti...

Çimento kâğıdında neler yoktu ki... Ne fotoğraflar yoktu ki... Çimento kâğıdının adını albüm koymuşlardı. Albümdeki fotoğraf, albüme bakalım, albüme koy, albümü yırtma, albümü yerine koy... Adı albüm kaldı çimento kâğıdı tomarının...

Çocukluğumda insanlar yola gider, yaza doğru da dönerlerdi. Alacahan'da yazın ağıla gidilirdi. Orada fotoğraf da olmaz, albüm de... Çimento kâğıdı hatırlanmaz bile. Ağıla gitmek yaylaya gitmekti. Yaylamız yoktu çocukluğumda. Ağıl vardı. Baharda ağıla gidilir, güzde dönülürdü. Öküz arabası gıcirtıları yolları kaplar, sesleri cihanı tutardı. Sabırdırıktan mazılara daha güzel ses çıkarsın diye yoğurt sürerlerdi delikanlılar. Şöyle şapkayı da yana eğdirdiklerinde görmeliydiniz onları... Sonra insanlar yola gittiler. Önce birer birer gittiler ve birer birer döndüler. Git geller öyle sıklaştı ki, gidenler dönmek istemedi. İnsanların içindeki gidip dönmek tembelliği toplumun med-ceziri oldu. Hep birlikte gitmeye karar verdi bazıları. Bu karar bizim eve de uğradı. Bir kamyon, birkaç parça eşya, kışlık yiyecek ve doğduğum yerden, Alacahan'dan ayrıldık. Ailemizin yarısı doğduğumuz yerde kaldı, yarımız gittik. Şubat ve yaz tatillerinde gidip gelmeye başladık. Sonra yıllar geçti ve Kargılı Halil gitti. Çocuktum. Ağlayamadım, ağlatmadılar. Ağladıysam da unuttum ağladığımı. Büyükler ağladı. Babam gitti, babasını gönderdi tahta atla. At şahlanmış olmalı giderken. Bütün insanların omuzları üzerine şahlanmış olmalı. Hep öyle olmaz mı? Ne güzel gidiş... Dualarla, tek-birler ve şahlanan at üzerinde sere serpe uzanarak...

Sonra bir kamyon daha kiralandı. Evden eşyalar yüklendi, albüm unutulmadı. Kalanlar unutulmadı. Hepimiz küçük çocuklardık henüz. Kardeşlerim, yeğenlerim hep çocuktuk. Fotoğraflarla insanlar birbirlerine karıştı. Fotoğraflar albümün içine atıldı alelade. Çimento kâğıdına tutturulmadı. İnce, özenle işlenmiş kesiklere takılmadı hiç biri. Simalar seçilmeye başlandı yavaş yavaş. Adlar çoğaldıkça fotoğraflar albüme sığmamaya başladı. Yeri daralmış, gelenler yeri daraltmışlardı. Herkes hiçbir yere sığmamaya başlamıştı... Çimento kâğıdı kabul etmiyordu bir türlü. Kâğıt işte... Doğduğum ev bakımsız kalmasın diye birilerine verildi. Kitaplar dolaplara kilitlendi. Karacaoğlan, Âşık Garip, Kara Davut, Eba Müslim ve bu kitapların sayfa aralarına konulmuş albüm dışı fotoğraflar... Hâlâ sakladığım Aya Seyahat ve Denizler Altında Yirmi Bin Fersah adlı kitaplar...

Yaz olup da evimize geldiğimizde dolaplar kırılmış kitaplar kaybolmuştu aralarına konulmuş

fotoğraflarla... Kitaplardan bazıları kalmıştı nasılsa.. Albümümüzü Mataya'ya götürmüştük. Götürmüşlerdi. En son Malatya'da gördüm onu... Fotoğraflar kırılmaya başlamıştı yavaş yavaş. Çimento kâğıdı hâlâ sağlamdı, bakımlıydı. İçindekilere sahip çıkmanın bencilliğiyle mağrurdu da.

Okullar... İlkokul, ortaokul, lise, üniversite... Onlarca fotoğraf çektirdim. Hiç biri çimento kâğıdı albüme girmedi. Hep ayrı albümde oldu benim fotoğraflarım. Siyah-beyaz veya renkli... Albümde büyüklerin fotoğrafları vardı. Gelen giden, her zaman ona bakardı. En güzel albüm oydu. Özel değildi çünkü. Ne benim, ne onundu. Albüm bizimdi. Dedemiz vardı, ebemiz vardı, babamız vardı, anamız vardı, ablamız, ağabeyimiz vardı. Biz vardık. Albüm bizimdi. Biz, kaç sayfa olduğunu hatırlamadığım, kaç fotoğrafın olduğunu saymadığım, kaç kez açılıp kapandığını hesap edemediğim albümde birlikteydik. Albüm açılıp kapanıyor, yüzlerce, binlerce, belki milyonlarca defa... Çimento kâğıdı albüm yıpranmıyor, eskimiyor, dağılmıyor, yırtılmıyor, parçalanmıyordu... Albümümüz duruyor, biz bakıyorduk, gelen bakıyordu, giden bakıyordu. Biz bize, herkes bize bakıyordu. Albümümüz sapa sağlam duruyordu.

Derken babamız yaşlandı, anamız yaşlandı, biz yaşlandık... Yaşlandıkça hâtıralarımız yaşlandı, hafızalarımızda kalanlar yaşlandı... Albüm daha da kıymetlendi. Daha sık bakmaya başladık. Ailenin bir kısmı Malatya'da kaldı. Hâtıralarla, fotoğraflarla... Kamyon kiralandı, göç yüklendi Ankara'ya yol alındı. Albümdeki fotoğraflar azalmaya başladı. Albüm işte... İçindeki fotoğraflara sahip çıkamayan albüm, zavallı... Kendine nasıl sahip çıksın. Nihayet çimento kâğıdından yapılmış bildiğim albüm. Yola çıkan kamyon yolun götürdüğü yere döndürdü yönünü ve Ankara'da karar kıldı fotoğraflarla...

Fotoğraflar dağılmaya başladı. Alacahan'da kaldı biraz, birazı Sivas'a göçtü. Malatya'da hangi fotoğraflar var bilmiyorum. Bazısı Ankara'ya geldi. Birazı Paris'te Eyfel kulesini seyretmekte çerçeveye konulduysa. Yoksa nev-zuhur bir albümde güya değerli bir hatıra olarak yaşamaya çalışıyor. Belfort'ta duvara asılmış bir fotoğraf, alışılmış bir aksesuar olarak seyre dalmış ev ahalisini. Sivas'ta ara sıra bakılıp geçmiş yâd edilirken, bazısı internette dolaşiyor.

Nasıl girdi oraya bilmiyorum. Kim taşıdı bilmiyor. Dolaşılıyor dağılmışlığın, parçalanmışlığın acısıyla. Taramışlar saç tarar gibi güya. Bizim albüm herkesin olmuş artık. Tanımayanlar niçin bakar

bilmem. Hatıraları yok ki...

Kaç evdedir bilmiyorum albümün fotoğrafları... Gelimli-gidimli dünya. Sevinçle karşılanılan bu yerden insanlar hüznle gönderiliyor. Babamız helalleşip gitti. Gülümsüyordu konuşurken, helalleşirken. Gideceğini bilmiyordu, beklemiyordu. Gitme zamanını bilmiyordu. Belki bildiğini biz bilmiyorduk. Ancak gitmeden bize gülümsedi. Sevinç gülümsemesi zannettik biz. Ayşe'nin elini tuttu, "Beni çıkar kızım" derken, albümü toparlamaya çalışıyormuş meğer... Olacakları biliyormuş. Acınacak halimize gülümsemiş, hüznümüze gülümsemiş, sonumuza gülümsemiş. Türkiye'nin elli yıldır yaşadıklarına gülümsemiş. Babamızı uğurladık. Şahlanan salacaya bindirdik ve gönderdik. Arkasından Fatihalar okundu, tekbirler getirildi, gözyaşları göz pınarlarımızı yeniden kuruttu. Elli ikisinden sonra albümümüzü yeniden aldık önümüze. Seçtik, seçtik, seçtik. Albüm kıskanmadı hiç. İçinde ne kadar fotoğraf varsa ayırdık. Kâğıtlar ayrıldı, tapular ayrıldı, evrak dağıldı, saat alındı, hâtralık eşya niyetine alınacak ne varsa alındı.

Herkes beğendiğini aldı. Beğendiğini alamayanlar üzüldü, teselliyi az beğendiklerinde buldu. Hepimiz aldık. Yeni albümlerimize yerleştirdik siyah-beyaz fotoğrafları. Albüm bize küstü, biz albümü umursamadık. Çimento kâğıdı yoruldu, bize kızdığından mı nedir, özenle yapılmış çizikler yırtılmaya başladı. Kâğıt usanmıştı. Kendimizce kıymetlendirdiğimiz fotoğraflara çerçeve yaptırдық. Ben de "İstanbul, Köprüden Görünüş"ü çerçeveye yerleştirip koruma altına aldım. Nasılsa albüm koruyamamıştı.

Çimento kâğıdı ağlar mı?

Ne albüm çimento kâğıdından yapılmıştı, ne çimento kâğıdı albüm olmuştu. Olan fotoğraflara olmuştu. Kim bilir kaç albüm fotoğrafa sahip çıkamadı, kaç albüm kayboldu, hangi fotoğraflar albümü terk etti. Yaşadığımız son yüzyılın göç kaderi. Sahi çocuklar dedenizle yaşadıklarınızı hatırlamaya devam ediyor musunuz? Babanızın albümünü paylaştınız mı? Paylaştığınız albümleri toparlamayı yeniden düşündünüz mü? Albüm yapmaya ne dersiniz?

ANLAMİYORSUN

•

Mehmet NACAR

İkimiz adına felekten ferman,
Çalarım diyorum anlamıyorsun.
Çaresiz derdinin hepsine derman,
Olurum diyorum anlamıyorsun.

İstanbul yüreklim, surlar arada,
Fethine gemiler yüzer karada.
Her nereye gitsen ben de orada,
Kalırım diyorum anlamıyorsun.

Sevdana tutuldum hor görme beni,
Ömrümle değişip bir tek buseni.
Kalbimi de bahşip vererek seni,
Alırım diyorum anlamıyorsun.

Gönlüme nikâhlı sevda gelini,
Birlikte kaçalım, uzat elini.
Sana vurulmanın bin bir yolunu,
Bilirim diyorum anlamıyorsun.

Habersiz kaybolup gidersen bir gün,
Gönlümü dertlere edersen sürgün,
İnatla umutla ararım her gün,
Bulurum diyorum anlamıyorsun.

Kalbimde sevdamız başımda duman,
Hasret mi bulacak mutluluk uman?
Sessizce elveda dediğin zaman,
Ölürüm diyorum anlamıyorsun.

KIRIM TÜRKÜSÜ

•

Fazlıoğlu Cemâl Oğuz ÖCAL

Sensiz âh, bu vatan yarımıdır, yarım,
Hasretinle yanar, tutuşur gönül!..
Yetişir bu hicrân, ey güzel Kırım!
Bağında, bahçende açsın lâle, gül!..

Nerde kaldı o kahraman Giraylar?
Nerde kaldı o güneşler, o aylar?
Nerde kaldı o câmiler, saraylar?
Niçin solmuş mor menekşe, ak sümbül?..

Bahçesaray yüreğimde sızımdır,
Şirin Akyar, kan ağlayan gözümdür,
Târih orda silinmez bir isimdir,
Yaraşmıyor sana bu kapkara tül!..

Kaplamış ufkunu bir kızıl duman,
Yamandır hasmımız, yamandır yaman;
Dedirtmezsem eğer ona: “El aman!”
Kavrula kavrula olurum ben kül!..

Kavuşsun “HİLÂL”e Akyar kalesi,
Yetmez mi vatanın bin bir çilesi?..
Boğulmaz, aslâ Türklüğün sesi;
Kâfidir, ağlama, haydi biraz gül!..

Elbet bir gün altın yaylar gerilir,
Mengili Han, Gaspıralı dirilir,
Moskoflarla hesabımız görülür,
Züldür bu esâret ırkımıza, zül!..

Deli Petro, Müthiş İvan dirilse,
Türk Kırım’ı yakma emri verilse,
Âşık ÖCAL çarmıhlara gerilse,
Şakıyacak yine bu şeydâ bülbül!..

Eskişehir, 1957

ARAYIŞ

•

Selma HARNUPÇU

Bir kaosun içinde inleyen sükûneti arıyorum. Köpük köpük çağlayan suyun içinde mütemadiyen dönen bir değirmen gibi dönüp duruyor; bulamıyorum. Her dem coşkun olan sesi gittikçe cılızlaşıyor ve çok uzaktan gelen tatlı bir terennümün yardım çığlığına dönüşüyordu. İçimdeki boşluk, etrafımı kuşatan ağır hava kütlesi içinde cansız bir varlık gibi yere seriyor bedenimi ve darmadağın ediyor zihnimi. Bu şehir, karanlık bir dehliz gibi yutuyor ve bu insanlar içimde yaşamaya dair tutuşan ne varsa bir rüzgâr gibi alıp götürüyordu. Bedbin ruhum zayıf bir ışık gibi titrek, kanatlarının ağırlığı altında eziliyor; umudun leşleri arasında yaşam kırıntıları arıyor.

Sabahın gecedен kalma aydınlığında, uzunca bir köprüden geçiyor; zihnimin geçit vermez yollarında kaybettiğim ruhumu arıyorum. Sarsılıyor, ürperiyorum her esişinde rüzgârın; korkular sıkıştırıyor yüreğimi. Karşiki tepenin öteki yüzü çağırıyor, çekiyor beni kendine, bilinmezliğe... Adımlarım korkak, yürüyorum; yürüdükçe büyüyor bir sis bulutu ve büyüdükçe kayboluyor sislerin içinde yaşamla olan zayıf bağım. Saniyeler yıllara, yıllar asırlara varıyor da gitmiyor başımın üstünden bulut, duyulmuyor ruhumun şarkı söyleyen sesi. Çocukken “anne!” diye yükselen çığlığımı, dedemin anlattığı hikâyeleri hatırlıyor ve bir özlemdir sarıyor bedenimi. İnliyor, haykırıyorum; çıkaramıyorum göğsüme saplanan çaresizliğimi. Sesim parçalanıp eriyor, duyuramıyorum hiç kimseye. Ruhumun geride bıraktığı buzdan yalnızlıkta yaşıyor bedenim.

Karanlık kazınmış duvarlar yüzüme bakıp duruyor. Ne bir canlı ne bir gölge var görünürde... İçimdeki kırgınlıklar toz zerrecikleri misali uçuşuyor başımın üstünde. Birden ritmi olmayan, tanıdık ayak sesleri tırmanıyor kulaklarıma. O keyfi yürüyüşüyle toprağı çiğneye çiğneye geliyor yalnızlık. Kapıyı kapayamamanın verdiği acizlikle donuklaşan gözlerim perdelerini kapatıyor ve kendi içine dönüyor. Mevsimin bahar olduğunu düşünüyor: ilkbahar... Ölü gibi yatan toprak birden uyanıyor, bir ana gibi kucaklamaya başlıyor her şeyi. En güzel giysilerini giyiyor bitkiler ve bütün kış sıkıldıkları yuvadan özgürlüğe uçuyor hayvanlar. Bu uyanışı gören ruhum acıyor, nasır tutmayı öğretilmediğim canımı canlandırmıyor bad-ı saba. Demek her şey gibi o da değişmişti. Ardında kışı saklayan ve birden her şeyi öldüren bahar... Bu bahar lâl, bu bahar sağır... Hücrelerimden taşan düşünceler, şeker kırıntılarına üşüşen karıncalar gibi yiyip bitiriyor benliğimi. Zamansa akıp gidiyor; lâkin durmuyor, üzerime ayaz gibi yapışıp sürüklüyor.

“Bir zamanlar” demek kadar zor gelmiyor şimdi hiçbir şey. Yorgunum... Ruhum gibi dağınık her şey... Bin parça... Havada yağmur kokusu, içimde gam... Bir bulut yoktur ki damlalara katsın; yemyeşil vadilere, masmavi denizlere düşürsün beni. O hep içimdeki uzaklara alsın götürsün. Duvarları olmayan, kelimelerden kurulu bir dünyaya... Huzur bir melodi gibi aksın.

Bazen düşünüyorum da zamanla nasıl da benziyorum sana sonbahar.

CENGİZ DAĞCI İLE LONDRA'DA

İsa KOCAKAPLAN

19 Ocak 2009 Pazartesi... Bugün, yıllardır romanlarını ve diğer kitaplarını okuduğum, hakkında yazılar yazdığım, konuşmalar yaptığım Cengiz Dağcı ile buluşma günü. Saat 11.00 sularında kendisini arıyorum. “Aaa! İsa Kocakaplan, neredesin?” diyen hafif hayret ifadeli, ama dinç sesi, yine telefonda çınılıyor. Otelde olduğumu, ona gelmek üzere yola çıkacağımı söylüyorum. “Yarım saat sonra buradasın.” diyor. “Southfields” istasyonuna geldiğinde beni ara, kapıyı açayım.” “Tamam, ararım.” diyorum. Telefonu kapattıktan sonra, fotoğraf makinesini, video-kamerayı kontrol ediyorum. Pilini, şarj kablosunu gözden geçiriyorum. Bir aksilik çıkmasını istemiyorum. Muhsin Karabay anlatmıştı. Cengiz Dağcı'nın evine gitmiş, makineye yedek kaset alamadığı için görüşmenin büyük bölümünü kaydedememiş. Bunun Muhsin için ne büyük azap olduğunu onu tanıyanlar bilir. Zira Muhsin, uçan sinekleri bile kameraya kaydetmeyi isteyen bir yapıya sahiptir. Ziyaret ettiği kişi saatlerce konuşsun, Muhsin onun sözünü hiç kesmeden kayıt işini sürdürür. Cengiz Dağcı'ya gittiğinde yaşadığı aksiliği, bana yana yakıla anlattı ve mutlaka tedbirli davranmamı istedi. Ben de bu konuda kılı kırk yarıyorum. Makinenin pilinin şarjı dolu. Ama konuşma uzun sürerse ve şarj yetmezse ne yaparım? Onun için şarj kablosunu yanımda buldurmam gerekiyor. Lakin bu fişler İngilizlerin prizlerine uymuyor. Fişler iki kollu, İngilizlerin prizleri üç delikli. Bunun için bir adaptöre ihtiyaç var. O adaptörü kaç kere denedim. Prize taktım, ardından makinenin fişini adaptöre taktım ve şarj edip etmediğini kontrol ettim. Çok şükür, her şey yolunda idi.

Şimdi otelden çıkacak, karşı kaldırımında hemen bizim hizamızda bulunan durağa geçecek ve bizi South Kensington İstasyonuna götürecek otobüse binecektik. Bindik. Zaten mesafe kısa, üç durak. Yolcu kalabalık olmadığı için 5 dakikada istasyona varıyoruz. Cengiz Dağcı'nın evi Wimbledon tenis

kortlarına yakın bir yerde. Batıya doğru gideceğiz. Haftalık kartlarımızı okutarak istasyon turnikelerinden giriyoruz. İki kat aşağıya iniyoruz. Metro istasyonunun westband tarafına geçiyoruz. Orada bulunan levhadan istasyonları kontrol ediyorum. Evet, işte Southfields orada yazılı. Eşim Ayten ve ben kendi başımızın çaresine bakacağız. Bize yardım edecek kimse yok. Batıya iki hat var. Birisi Richmond treni. Biz ona binmeyeceğiz. Wimbledon'a giden trene bineceğiz. İlk gelen Richmond treni, ona binmiyoruz. İki üç dakika sonra bir tren daha geliyor. Önünde sarı ışıklı Wimbledon yazısı var. Bu bizimki. Perona yanaşılıyor. Vagona giriyoruz. Yer var. Oturuyoruz. Gözümüz kapı üzerinde yazılı istasyon isimlerinde. Üç istasyon batıya doğru gittikten sonra Earl's Court istasyonundan güneye döneceğiz. 6 istasyon sonra Southfields'e ulaşacağız. Metro, bu güzergahta genelde yer üstünden gidiyor. Pencereden hızla geçen evlere, sokaklara, caddelere bakıyorum. Dik çatılı, tuğladan yapılmış İngiliz evleri. Hepsi aynı elden çıkmış gibi. İkinci Dünya Savaşında yıkılan Londra'nın, tarihi çehresi hiç kaybolmamış. İstanbul'un mimari düzensizliği orada yok. Sokaklar cetvelle çizilmiş gibi, evler bitişik nizam, ama önlerinde ve arkalarında bahçeleri var. Evet, puslu bir gökyüzü var, ama etrafta yeşillik daha baskın. İşte Earl's Court'a geldik. Burası, büyük bir istasyon. Tren ve çeşitli yönlerde aktarmalar buradan yapılıyor. Şimdi güneye döneceğiz. West Brompton, Fulham Broadway, Parsons Green, Putney Bridge, East Putney ve nihayet Southfields... Putney Bridge, Times nehri üzerinde büyük bir köprü. Çelik karkaslardan oluşuyor. Bu köprüden gürültü ile geçiyoruz. Times'in suları bulanık. Yolun iki tarafında geniş düzlükler ve düzenli yerleşimler var. Sokaklar ve evler bir örnek. Biraz aşırı bir düzen anlayışı mı bu acaba? Olsun, ilk bakışta göze hoş görünüyor ve insanı rahatlatıyor. East Putney istasyonunu geçiyoruz. Belki 5 dakika sonra Southfields'te olacağız. İşte

nihayet tren yavaşlıyor ve duruyor. Perona ayak basıyoruz.

Burası küçük ve تنها bir istasyon. Merdivenler nispeten az. Bir solukta çıkıyoruz. Şimdi istasyonun önündeyiz. Etrafıma bakıyorum. İstasyonun kare şeklinde kapısı ve sivri çark örtülü bir çatısı var. Sırtım kapıya dönük. Sol taraftaki caddeye (Replingham Road) geçip yürür ve sağdan ikinci sokağa sapsam, Cengiz Dağcı'nın evinin sokağını bulmuş olurum. Heythorp Street, 104 numara... İnternette bu sokağa gelmişim. İstasyonun önündeki küçük meydandan karşıya geçiyorum. Cadde boyunca 15-20 metre kadar yürüyorum. İşte, sağdan ikinci sokağın girişi burası. Tabelaya bakıyorum: Heythorp sokağı yazıyor. Rahat bir nefes alıyorum. Şimdi 104 numarayı bulana kadar yürümeliyim. Yürüyorum... Yaklaşık 8-10 dakika yürüdüktan sonra bembeyaz kapılı, bembeyaz panjurlu, kırmızı tuğlalı, diğer evlerden daha genişçe yer kaplayan bir evin önünde duruyorum. Ve kapının ziline basıyorum. Kısa bir an sonra kapı açılıyor. Kucağında 6 aylık bir bebekle sarışın, ince, güzel bir hanım görünüyor. "Cengiz Dağcı'nın evi burası mı?" diye soruyorum. "Hayır." diyor. Evin kapı numarasına bakmak aklıma geliyor. Kapıdaki numara 105. Cengiz Dağcı'nın evi ise 104 numara. Bu genç anneden özür diliyorum. "Önemli değil." diyor ve güler yüzle tekrar evine çekiliyor. Ayten, "Heyecandan adresi şaşırdım." diyor. Gerçekten öyle, numaraları karıştırdım. Hemen yolun karşı kaldırımına geçiyorum. Çift numaralı evler orada. Biraz geriye doğru yürümemiz gerekiyor.

Cengiz Dağcı'nın evi

Ve işte kırmızı tuğladan, beyaz çerçeve pencere ve kahverengi kapısı ile 104 numaralı ev karşımızda. Evin bitişiğindeki diğer evler beyaz boyalı. Sadece Cengiz Dağcı'nın evi kırmızı tuğlalı cephesiyle, arayanlara sanki: "Ben buradayım." diye sesleniyor. İçerde ışık yanıyor. Kapı aralık. Evin önündeki ufak bahçe, solda demir bir giriş kapısı ve tuğla duvarla sınırlı. Evin önünde gümrah ve hayli uzamış bir ardıç ağacı var. İçeri girince mutfak olduğunu öğreneceğim yerin penceresini, hatta ikinci katta bulunan yatak odasının penceresini de bütünüyle kapatıyor. Zile basıyorum. Biraz bekledikten sonra, aralık kapıyı itip hole giriyorum. Bu arada Cengiz Dağcı da içeriden çıkıp holde görünüyor.

Yarabbi sana şükürler olsun... 1970'li yıllarda adını öğrendiğim, eserlerini okumaya başladığım ve bugüne kadar kendisinden asla kopmadığım,

gurbetteki bu Türk romancısı ile işte nihayet karşı karşıyayım. Elinde eğri boyunlu sarı bastonu, üzerinde kolları sıvalı açık yeşil gömleği, lacivert pantolonu ile karşımda bir asır duruyor. Yumuk gözleri, değirmi yüzü, gür kaşları ve tatlı gülümsemesiyle "Hoş geldin İsa Kocakaplan." diyor. İçeriye buyur ediyor. Önce ellerinden öpüyorum. Bu eller, yıllar yılı onun beyninden binlerce sayfalık 25 kitap sağdı. Londra'da bir Türk adası olan evinden Türkiye'ye, Türkiye Türkçesinde milyonlarca kelime ile milyonlarca kere merhaba dedi. Yurtdışına gidişinin ikinci yılında Türkçeyi unutanlara inat, 65 yıl boyunca ne yazdı ise Türkiye Türkçesi ile yazdı. Türkçemizin zenginleşmesi için, Londra'dan sanat eserleri halinde Türkçe demetleri gönderdi İstanbul'a. Bizim Türkçeyi budamakla uğraştığımız yıllarda, o çizgisini hiç değiştirmede. Mübarek Türkçeyi Varlık'ta iken de Ötüken'de iken de anne sütü lezzetiyle kullanmaya, yazmaya, konuşmaya devam etti. İyi derecede İngilizce, Rusça; orta derecede Almanca ve Lehçe bilen bu adam, Kırım Tatarcası ana dili olan bu güzel insan, dünyaya mesajını Türkiye Türkçesi ile vermeyi tercih etti. Dağcı 20. yüzyılın ikinci yarısında Türkiye Türkçesini en istikrarlı, en tabii ve derin bir aşkla kendiliğinden kullanan yazardır. Bir dil ödülü verilecekse, o konuda ilk düşünülecek yazar Cengiz Dağcı'dır. Biz yaklaşık 50 yıl boyunca öz ve üvey Türkçe diye çekişirken, o bu tartışmalara girmeye asla tenezzül etmedi ve Türkiye'den binlerce kilometre uzakta, yabancı bir diyarda, kozasını Türkiye Türkçesi ile ördü.

İşte ben bu dil kahramanının yıllarını geçirdiği mabedindeyim. Birlikte salona geçiyoruz...

Buradaki bitişik nizam evler ikişer katlı. Her iki ev birbirinin simetriğini oluşturuyor. Giriş kapıları birbiri ile komşu, üç metre boyunda 1,5 metre eninde bir giriş holünden sonra, soldaki binada sola, sağdakinde de sağa dönülerek mutfağa ve evin arka tarafında bulunan büyükçe salona giriliyor. Her evin önünde yaklaşık 5x2 metre ebadında küçük bir bahçe bulunuyor. Bahçe duvarları, demir bahçe kapıları neredeyse bir örnek. Arkadaki salon, evin geniş bahçesine bakıyor. Salonun arka bahçe tarafında kapı boyunda iki kanatlı iki pencere var, aynı zamanda kapı vazifesini görüyorlar. Bunlardan herhangi birini açıp bahçeye çıkabilirsiniz. Arka bahçeye çıkışta, yine giriş kapısının önünde olduğu gibi bir veranda var. Zemini beton. Tam ortada bulunan bir kapı yerinden bahçeye geçiliyor. Bahçe bakımsız. Sarmaşıklar her tarafı işgal etmiş, ağaçların dalları budakları uzamış, yayılmış. Bahçenin zemini otlarla kaplı.

Cengiz Dağcı'nın uzun süredir buraya çıkmadığı belli. Evin içi nispeten daha derli toplu. Etrafta çips kutuları var. Kimi kapalı, kimi açık. Demek ki açlığını bunlarla bastırıyor Dağcı. Kendisine kızının veya torununun gelip gelmediğini soruyorum. "Frank haftada bir geliyor." diyor. Frank Posner, Cengiz Dağcı'nın damadı. Taksicilik yapıyormuş. Müzik öğretmeni olan Arzu Ursula ile aralarında 8 yaş fark varmış. Arzu 1945 doğumlu olduğuna göre, Frank 1953 doğumlu. Frank haftada bir gelip, ev ve bahçe ile ilgileniyormuş. Tabii bir iki saatlik sürede etraf ne kadar toparlanabilirse, o kadar oluyor. Bir de Cengiz Dağcı'yı taksisiyle Regina'nın mezarlığına götürüyormuş Frank.

Cengiz Dağcı için her şeyden önemlisi bu. Sürekli Regina ile yaşıyor. Sağlığında da ölümünden sonra da Regina onun hayatını bütün varlığı ile dolduruyor. Haftada veya on beş günde bir onun mezarını ziyaret etmek, Dağcı için hayatın en anlamlı ritüeli haline gelmiş. Evin alt katındayız. Girişteki mutfağın duvarları, oradan arka tarafa salona geçerken gördüğüm şöminenin üzerindeki raf ve duvarlar, her yer Regina'nın fotoğrafları ile dolu. Salonun duvarlarını süsleyen panolar, koltukların üzerindeki örtüler, yastık kılıfları, yere serili kilimler, hepsi Regina'nın hünerli ellerinden çıkmış. Mutfakla salonu, üst kata çıkan dik merdiven ayırıyor. Yukarıda iki oda ve banyo bulunuyor. Cengiz Dağcı'nın yatak odası üst katta, mutfağın üzerine denk geliyor ve tabii sokağa bakıyor. Penceresinden gümrak ardıc ağacı görülüyor. Dağcı, 90 yaşındaki Dağcı, her gün uyanınca bu merdivenden aşağı, salona iniyor, oturuyor, televizyon seyrediyor; gece yarısına yakın bir vakitte, yine bu 20 basamaklı merdiveni tırmanarak, kendi deyimi ile "yatmalığa" çıkıyor. Yatmalığın karşısında arka bahçeye bakan bir oda daha bulunuyor.

Salonun bahçeye bakan sol köşesinde, Dağcı'nın zarif bir çalışma masası duruyor. Etrafı açık 4 ayaklı, ortada büyükçe bir çekmece ve yanlarda üst üste 2'şer çekmeceli şık bir çalışma masası bu. Masanın hemen sol yanına Regina'nın oturduğu koltuk yerleştirilmiş. Cengiz Dağcı, Regina'nın ölümünden sonra kızına ve torunlarına, bu koltuğa oturmamalarını rica etmiş. Ben galiba oturdum... Kamerayı ayarlarken bir süre o koltukta oturduğumu sanıyorum. Ama bana bir şey demedi.

Yıllar boyu Regina bu koltukta el işlerini ördü, hemen yanı başında, sol tarafında Cengiz Dağcı hayal atını düş ülkesine sürerek, Türkçe rüyalar gördü. Bu evde Regina o kadar canlı ve evi öylesi-

ne dolduruyor ki... Kim gelirse gelsin, Dağcı ile görüşmeye Regina ile başlamak mecburiyetinde hisseder kendini. Bizimki kendiliğinden öyle oldu. Yatmalığa çıkan merdivenin hemen izdüşümünde bulunan üçlü koltukta Cengiz Dağcı oturuyor. Koltuk, karşıdaki duvarın dibindeki televizyona ve onun ötesindeki bahçeye bakıyor. Onun oturma yeri burası.

Mutlu yıllarım Regina ile geçti.

Ben kamerayı ayarlarken, Ayten de Cengiz Dağcı ile bu koltukta sohbete dalıyor. Cengiz Dağcı Ayten'e Regina'yı anlatıyor:

- Eşimin ismi Regina'dır. "Cengiz, ben kilisede evlenmek istiyorum." dedi. Dedim "Sen kilisede evlenmek istiyorsun, ama ben Müslüman'ım. Ben dinimi değiştirmem." O zamanlar Landeck'te bir rahip vardı. Çok iyi bir adamdı. Ona durumu anlattık. Vatikan'a bir mektup yazarak sordu. Ve Vatikan'dan olumlu haber geldi. Ben dinimi değiştirmeksizin kilisede evlendim. 1945 yılıydı."

Dağcı geçmişteki olayları neredeyse saati saatine hatırlıyor. Halihazırda ilgili bir takım unutkanlıklar oluyor, ama bu son derece normal, çünkü bu çileli adamın yaşı 90'a ulaşmış. Regina ile nasıl tanıştıklarını heyecanla anlatmaya başlıyor. 1944

Cengiz Dağcı, kızı Arzu ve karısı Regina. Çerçevenin önündeki fotoğraf da Regina'ya aittir.

yılıdır. Türkistan ordusunda subaydır. Birliği, Fransa'nın İspanya sınırına yakın bir yere taşınmıştır. Cengiz Dağcı, buradan ayrılıp Kırım'a dönmek ister. İsteği kabul edilir. Maceralı bir yolculuktan sonra Varşova'ya kadar gelmeyi başarır. Sonrasını kendinden dinleyelim:

- Varşova'ya geldik. Orada büyük bir bina vardı. İçerisinde çeşitli milletlerden insanlar vardı. Onlar da hepsi kendi vatanlarına gidiyorlardı. Ermeniler, Gürcistanlılar, Makedonyalılar bir binanın içerisinde kalıyordu. Bana dediler ki: "Güney Ukrayna'da daha savaş sürüyor. Yol kapalıdır. Yol açılsın. Sen o zaman gidersin Kırım'a." Bekledik... Bekledik... Yol açılmadı. O zaman işte... Yakınımızda küçük bir lokanta vardı. Benim eşimin annesi işletiyordu. Oraya gittik. Orada kapının yanında bir masa, masanın yanında Rusça kitaplar. Baktım genç bir hanım Rusça öğreniyor. Benim o zamanlar Rusçam çok yahşi idi. Ona Yesenin'in bir şiirini Rusça ezbere okudum. "Ooo! Siz Rus'sunuz." dedi. "Yok" dedim. "Ben Kırım Tatarıyım." Sonra tanıştık.

Kırım yolu açılmayınca, bu tanışmadan bir süre sonra Dağcı Berlin'e döner. O, döndükten sonra Varşova'da Almanlara karşı büyük bir ayaklanma çıkar (1 Ağustos 1944). Almanlar Varşova'yı, taş taş üstünde bırakmamacasına bombalarlar. Varşova halkını da işçi olarak Berlin'e sürerler. Bu felâketten çıkan tek olumlu sonuç Dağcı ile Regina'nın buluşmaları olur:

- Evet, ben Berlin'e geldim. Yaş Türkistan gazetesinde çalışmaya başladım. Ağustos ayında Varşova'da Almanlara karşı büyük bir isyan çıkmıştı. Alman hava kuvvetleri aşağıyı dümdüz yapmıştı. Bombalamışlardı. Varşova'nın ortasından Vistül nehri geçiyordu. Nehrin öteki tarafında (doğu) Ruslar vardı. Ruslar hiç yardım etmediler. Polonyalıları sevmezlerdi. Polonyalılar da Rusları sevmezlerdi. Onlar seyirci olarak baktılar. Sonra Almanlar, içerde kalanları Varşova'dan çıkardılar.

Regina da o zaman Varşova'dan çıkarılanlardandı. Berlin'e geldi. Almanlar, mecburi iş vererek çalıştırıyorlardı. Regina'nın geldiğinden haberim yoktu. Onların belli olmasını sağlamak için "P" harfli işaretleri göğüslerinin üstünde taşıtıyorlardı. Regina zeki bir kadındı. O, giysisine onu sadece iğnelemiş ve dışarı çıktığında onu söker, onlara yasak olduğu halde sinemaya giderdi. O, uyanıktı.

Ben de işte o zamanlar Yaş Türkistan gazetesinde çalışıyordum. Regina, sokaklarda Asyalı kimselere sorarmış: "Sizler, Cengiz Dağcı'yı tanır mısınız?" diye. Onlar da "Yok tanımıyız." derlermiş. Çok

sonra biri "Orada bir Yaş Türkistan gazetesi var. Git oraya sor. Belki onlar tanıyorlardır." demiş.

Odamda çalışıyordum. Biri geldi, "Sen Cengiz Dağcı mısın? Seni aşağıda genç bir hanım arıyor." dedi. "Evet benim. Ama ben hiç genç bir hanım tanımıyorum." dedim. İndim aşağıya ki, merdivenin üstünde Regina'm duruyor. O günden sonra artık hiç birbirimizden ayrılmadık. O sıralar Ruslar da yaklaşıyorlardı. Berlin'e 2 Şubat'ta çok büyük bir bombardıman olmuştu. 1945'te harbin sonunda 2000 Amerikan ve İngiliz uçağı bombardıman yapmışlardı. O gece Regina benim yanımdaydı. Hep beraberdik. Regina, "Cengiz, Ruslar yaklaşıyor. Sen Berlin'den çıkmalısın." dedi. Ben onsuz hiçbir yere gitmeyeceğimi söyledim. O da "Tamam beraber gideriz." dedi.

2 Şubat 1945'te yapılan bombardımanın ertesi günü, Dağcı ile Regina Berlin'den ayrılırlar. Regina, annesini Berlin'de bırakır. İkisi trenle Berlin'den Dresten'e geçerler. Onlar ayrıldıktan sonra, müttefik uçakları Dresten'i de bombalarlar. Tren onları Viyana istasyonuna kadar getirir. Dağcı burada, 7-8 kadının istasyonun bir köşesinde oturduklarını ve Tatarca konuştuklarını görür. Daha sonrası, Regina ve Dağcı'yı Avusturya'daki Landeck mülteci kampına götürecek hikâyeyi oluşturur. Dağcı bunları anlatırken o günleri yaşarcasına, heyecan içindedir:

- Oturan hanımlara "Siz Kırımlı mısınız? Ne yapıyorsunuz burada?" dedim. Onlar: "Evet. Biz Kırımlıyız. Eşlerimizi Almanlar aldılar. Demiryollarında çalıştırıyorlar. Onları bekliyoruz." dediler. Ruslar, Viyana'ya yaklaşıyorlardı. Benim de yahşi bir Almancam vardır. Epeyce iyidir. Gittim anlattım Alman başkanlarından olanlara: "Bunların eşleri demiryollarında çalışıyormuş. Ruslar yaklaştığı için korkuyorlar." dedim. İzin aldım. Kocalarını geri getirdim. Sevindiler.

Viyana'dan trene bindik. İnsburg'a gittik. Orada birkaç tünel vardı. Tünelden çıkarken 2-3 Amerikan uçağı trene saldırdılar. Şimdi de diyorlar ya "Friendly fire/ dost ateşi..." Amerikalılar görüyorlardı trenin içinde muhacirler, Kırım Türkleri, Makedonyalılar, Gürcüler, Ermeniler olduğunu. Biz o gün 12 ölü verdik. Regina İnsburg'a gitti diğerleriyle, ben Avusturya'da kaldım. İyi insanlardı. Kendi mezarlıklarının yanında yer verdiler. Oraya ölüleri gömdük. Sonra ben de İnsburg'a gittim. Regina ile buluştuk. Nereye gideceğimizi kararlaştırdık. İsviçre hududu yakındı. İsviçre'ye gitmeye karar verdik. 20-25 kilometre yolu yayan gittik. Yolum yanında terk edilmiş barakalar vardı. Orada uyuduk. Ertesi gün

ben çıktım yola, sigara izmariti aradım içmek için. Amerikalılar yetişip, bizi gördüler. Nereye gittiğimizi sordular. Biz, İsviçre'ye gideceğimizi söyledik. Onlar bunu kabul etmeyerek, bizi muhacir kampına, Avusturya'ya İnsburg'a getirdiler. Landeck muhacir kampına.

Orada iki kamp vardı. Biri Rusya'ya gitmek isteyen Rusların kampı, diğeri Rusya'ya gitmek istemeyenlerin kampıydı. Gitmek istemeyenlerin arasında 3 baraka Kırım Türkleri vardı. Zavallılar Rusya'ya gitmekten korkuyorlardı. Ve hep "Biz Türküz, Rus değiliz." diyorlardı. Amerikalılar da şaşırıyorlardı bu kadar Türk'ün burada ne işi var diye. Ve İsviçre'deki konsolosluğa bildirdiler. İsviçre sefarethanesinde adam gönderildi ki tespit edilsin kim oldukları. Türkiye'ye kabul edildiler. Hanımım Polonyalı olduğundan, ben Polonyalıların tarafında kaldım.

Hatta arkadaşım Zöhre Hanım bana kırılmıştı o tarafı seçtiğim için; ama benle irtibatını hiç kesmedi. Mektuplaştık. Türkiye'ye gidince, bana oradan sanat mecmuaları ve kitaplar göndermeye başladı. Varlık dergisini göndermeye başladı.

Burada Zöhre Hanımdan bahsederken Dağcı'nın gözlerinin ışıldadığını görüyoruz. Belli ki Zöhre Hanımın ona ilgisinden memnun. Erkeklik gururunu okşuyor bu hatırlayış. Kendisine Zöhre Hanımın soyadını ve onunla nasıl tanıştıklarını soruyorum. Cengiz Dağcı kesik kesik anlatıyor:

- Mülteci kampında tanıştık. Fakat daha önce ben Polonyalı eşim Regina'yı taniyordum. Sonra Zühre Hanımla tanıştık. Eşim Regina o zamanlar arkadaşımdaydı. O beni Berlin'de aradı buldu. Zühre arkadaşım hayal kırıklığına uğradı. Fakat Zühre Hanım benimle ilgisini hiç kesmedi. Türkiye'ye gidince de ilgisini hiç kesmedi. Ankara'ya gitti. Oradan bana mecmualar, Varlık dergisi ve başka dergiler gönderiyordu. Benimle hiç alakasını kesmedi. Adresimi biliyordu. Ben de ona cevap veriyordum.

- Peki Regina bunları biliyor muydu? Dağcı rahatça cevap veriyor:

- Regina bir şey demiyordu. Ben Regina'yı sevince, Zöhre Hanım biraz hayal kırıklığına uğradı.

Sonra Regina'nın onun hayatındaki yerini anlatmasına yardım edecek sorular soruyorum. 1946'da Edinburgh'a gelişleri, çektikleri sıkıntılar... 1953 yılında Fulham Road'da "Anabelle" isimli bir lokanta açışı, onun hayatında dönüm noktası olur. Cengiz Dağcı Anabelle lokantasını 2000 sterline alır, 1974'te 6000 sterline satar. Bu parayla Kew Garden'de, istasyonun yanı başındaki Pogoda lokantasını satın alır. Burayı 6 yıl işlettikten sonra

1980 yılında 14.000 sterline satar. Emeklilik hayatına ve yazılarının başına döner.

Aslında 1978 yılından itibaren yazarlığı bir durgunluk dönemine girmiştir. Londra Mektupları isimli eserinde, sık sık yazamamaktan şikâyet eder. Halûk (içindeki ikinci kişilik, ilham kaynağı) onu terk etmiştir. Eline kalem kâğıt alıp saatlerce beklediği halde, tek satır yazmadan masasından kalktığı zamanlar olur. Bu da onu yazı yazmaktan bir süre uzaklaştırır. Kendisini bahçe işlerine verir. Sabahtan akşama toprakla, ağaçla, çiçekle uğraşır. 1972 yılında çıkan Üşüyen Sokak romanından sonra yazdığı bölük pörçük mektup ve hikâyeler Halûk'un Defterinden ve Londra Mektupları isimli eserini oluşturur. Bu eserdeki metinler 1973-1980 yılları arasında kaleme alınmıştır. Dağcı'nın suskunluğu 1988 yılında birbiri ardına yayımlanan üç kitap ile bozulur: Anneme Mektuplar, Benim Gibi Biri, Yansılar 1. Hatta bunlardan Anneme Mektuplar isimli eseri, Türkiye Yazarlar Birliği Roman Ödülü'nü alır. "Peki siz bu kadar kitap yazarken Regina sıkılmıyor muydu?" diye soruyorum. Neticede, Regina Türkçe bilmiyor ve yazılanları anlamıyor:

- Sıkılıyordu... Sıkılıyordu... Şimdi ben kendime şaşırıyorum. Nasıl oldu da ben bu kadar, bunları yazabildim diye. Bütün gece oturup, yazıyordum. Regina aşağı gelip beni zorla yatağa çağırıyordu. Ben dindar değildim. Yalnız yaşlılığımda Allah'a çok şükrediyorum. Bana bu kadar kuvvet verdi.

Kendisini teselli için değil, gerçeği söylüyorum ona: Evet, siz o kadar sıkıntıların içinden geçtiniz. O kamplardan sağ çıkmak mucize zaten. O şartlarda, karda, kışta, soğukta, barakalarda bin bir türlü hal var. Bu, bir mucize. Demek ki sizin bunları yazmanız içinmiş, Allah'ın size bu kadar yardım etmesi. Siz Allah'a, vatanınıza ve milletdaşlarınıza borcunuzu böylelikle ödediniz.

Derken 1988 yılı geliyor. Regina'nın kalbinden ameliyat olduğu yıl... Ameliyattan sonra bu güzel Polonyalı kadın, Dağcı'nın ayrılmaz parçası olan Regina, bakıma muhtaç hale gelir. Cengiz Dağcı Regina'nın 13 Ocak 1998 tarihinde vefatına kadar, onun yanı başındadır. O zahmetli yılları, gözleri dolarak hatırlıyor. Bir taraftan da mutludur:

- Ameliyatla 8-9 yıl Regina'nın hayatını uzattılar. Ama yoğun bir bakıma ihtiyacı vardı. Ben ona bakıyordum. Benim en mutlu yıllarım ona bakmakla geçti. 9 sene baktım. Regina çok güzel bir hanımdı. Benim en mutlu yıllarım, ona kendi elimle baktığım yıllardır.

***

Londra'daki evinde yalnız yaşayan, bu yalnız ve onurlu insan, yıllarca hayata meydan okumayı sürdürdü. Hayat boyu çekilen ve çoğumuzun asla katlanamayacağı çilelere, en sevdiği varlık olan eşinin, onu bu dünyada yalnız bırakıp gitmesine rağmen direndi. Yaşlı, ama mağrur çınar, hayatın boranına, karına aldırmandan her gün aynı hayatı yaşadı. Evinde üst kata çıkan o dik merdiven, onun hayatla arasında kurduğu yeni bir mücadele alanı idi. Elindeki bastonunun desteği ile her gün, o merdivenden inip çıkarak hayata tutunuyordu. Kırım'dan, ata yurduna dönenlerden gelen her haber, onu son derece mutlu ediyordu. Badem Dalına Asılı Bebekler'de çoğalan Sadiye Nine'nin bebekleri gibi, Kırım Türklüğünün orada çoğalmasını ve tekrar kök salmasını arzu ediyordu.

Nihayet 92 yıllık çileli ömür 22 Eylül 2011 Perşembe günü sona erdi. 2 Ekim 2011 Pazar günü de Dışişleri Bakanı Sayın Ahmet Davutoğlu'nun imrenilecek gayretiyle Dağcı, vatani Kırım'a döndü. Akmesit Kebir Cami'de kılınan cenaze namazının ardından buraya 90 km uzaklıktaki Kızıltaş köyünde

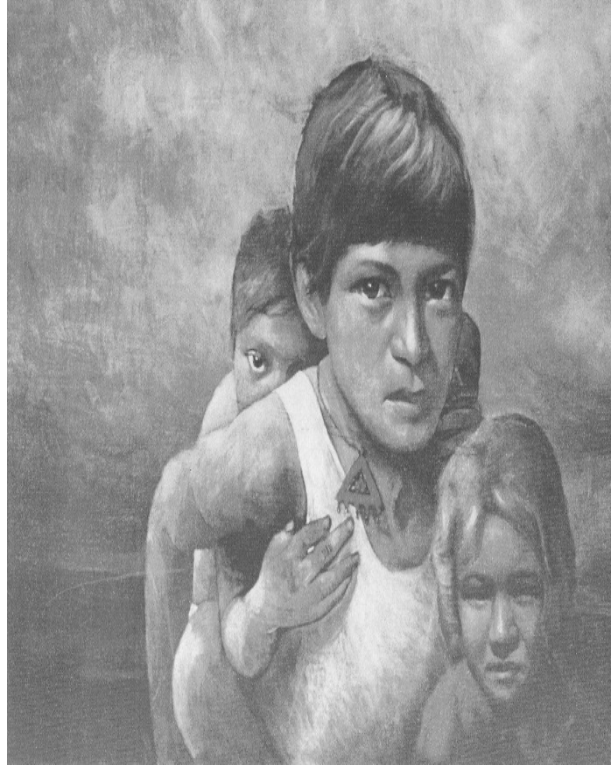
toprağa verildi. Cengiz Dağcı Karadeniz'e tepeden bakan bu yemyeşil köyünü 71 yıl boyunca özlemişti. Şimdi artık anne toprağın koinunda sonsuza kadar huzur içinde uyuyacak. Ruhu şad, mekânı cennet olsun.

(1) Zehra Uygurer: (1920-) Dağcı'nın mülteci kampında tanıştığı bu hanım, Türkiye'ye döndükten sonra yine mülteci kampında beraber oldukları bir Uygur Türk'ü ile evlenir ve Uygurer soyadını alır. Halen Ankara'da yaşamaktadır. Cengiz Dağcı'nın Türkiye Türkçesine intibakını, büyük ölçüde onun Türkiye'den gönderdiği kitap ve dergiler sağlamıştır. İki eski dost olarak Dağcı ile Zehra Hanım, hâlâ haberleşmektedirler. (Bu bilgiyi veren Sayın Zafer Karatay'a teşekkür ederim. İK)

(2) Cengiz Dağcı ile konuşmamın bir bölümünü yukarıda okuyucuya sundum. Elbette devamı var. İlgilenenler devamını Dağcı ile görüştüğünden sonra yayınlanan kitabımda bulabilirler: (İsa Kocakaplan, Kırım'ın Ebedî Sesi Cengiz Dağcı, İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları.)

Değerli okuyucularımız;
Yaz tatili dolayısıyla adreslerinizde olacak muhtemel değişikliklerin, derginizin iade edilmemesi ve elinize ulaşması için tarafımıza bildirilmesini rica ederiz.

Resim. Rüstem EMİNOV - Kırım

KIRIM, BENİ ARAR MISIN?

•
Cengiz DAĞCI

Güneş batar, sükûn bulur göl, ırmak, çay,
Duman yatar tepelerin arkasına.
Çatırdağın kulağına asılan ay
Benzemez mi genç gelinin sırgasına?

Ben de dertli gecelerin bir sırdaşı,
Eski Çatır sırrın açar der gözlerdim.
Yüreğimde Anayurdun toprak taşı
Güneşimin doğmasını çok özledim.

Gün doğmadı Kırım'ın semalarında
Üzülür mü, yanar mısın ?
Kırım, Kırım böyle soğuk gecelerde
Sen de beni iyi sözle anar mısın ?

Londra, 1946

YAVUZ BÜLENT BAKİLER'DE ANADOLU

•
Murat AYBİRDİ

Yavuz Bülent Bakiler için Anadolu; yoksulluktur, yoklukla huzurun, şükürün, sabrın kucaklaşmasıdır. O, Anadolu'ya dar bir pencereden bakmaz. O Türkiye'ye bakarken aslında Anadolu'yu anlatır. Türkiye'm Anayurdum Sebebim Çârem adlı şiirinde bu durumu görmek mümkündür. Tezek topladığı kırları, yaylaları, başına oturup ekme yediği tandırı özlemektedir. Şair, bu şiirinde Türkiye'ye olan aşkını Anadolu'da geçirdiği güzel günlere bağlamaktadır. Bu duygularını

*O tezek topladığım kırlar, yaylalar...
Başına oturduğum, ekme yediğim tandır
Türkiyem, Anayurdum sebebim çârem...
Taşına toprağına vurgunluğum bundandır...(1)*
dizesiyle ortaya koyuyor.

Şairin diğer şiirlerinde yoğun bir şekilde kendini hissettiren yoksulluk ve Anadolu ilişkisi Türkiye'm Anayurdum Sebebim Çârem adlı şiirinde de kendini gösterir. Anadolu, sefaletin yaşandığı yer olmasına rağmen şair Anadolu' da yaşamış olmasından dolayı şikayetçi değildir. Hatta bütün bu yoksulluğa imkansızlığa rağmen o Anadolu'ya aşiktir.

*Bir peygamber sofrasıydı sofralarımızı;
Biraz tandır ekmeği, biraz çökellik...
Yoksulluğunla da bağlandım kaldım sana. (2)*

dizelerinde Anadolu Mecnun'un Leyla'sı olarak çıkar karşımıza. Şair kendisini Mecnun'a benzeterek Anadolu'ya olan sevdasını, hasretini duygusal ifadelerle ortaya koymaktadır.

Yavuz Bülent Bakiler için Anadolu özlemdir. Anadolu kimi zaman da çocukluğa yapılan hüzünlü bir yolculuktur. Şair, bazen kendini aç, çıplak çocuklarla özdeşleştirerek kimi zaman da kendini sokakta aç sefil dolaşan dilenciler yerine koyarak yoksulluğunda bile tarifsiz huzurlar duyduğu çocukluğuna, çocukluğunu geçirdiği mekanlara

çıkar. Bu yolculukların birinde şöyle der:

*Nerde tasa duymadan yaşadığım o günler
Bereketin nerde Tanrım, rahmetin nerde?
Çavdar ekmeği yenen kerpiç evlerde
Sorulan ben olurum.(3)*

Anadolu toprağı, sefaletle yoğrulması yanında, öksüzler için ana kucağıdır. Şair; öksüz, salıncaksız, oyuncaksız çocuklar yerine koyar kendini. Her tarafta ölüm, sefalet, sıkıntı olsa da aslında Anadolu sabrın mekanıdır. Tüm bu olumsuzluklara rağmen şair secdeye degen her alında huzuru bulur. Anadolu'da sabır, huzur ve şükür iç içedir. Şair, bu duygularını "Resim" adlı şiirinde şöyle ortaya koyar.

*Ve bütün yetimlerin yüreği bende sızlar
Ağlar içimde her akşam isimsiz anasızlar.
Oyuncaksız, salıncaksız, kucaksız çocuklara
Sarılan ben olurum.*

*Ezanlar yükselir sonra minarelerden
Bütün câmilerde sabır, el-pençe dîvan durur.
Secdeye varır alınlar, Kur'an okunur
Durulan ben olurum.*

(Harman, Resim, s.36)

Yavuz Bülent Bakiler "Anadolu" adlı şiirinde Anadolu'ya yeni bir kalıp biçer. Anadolu artık şairin kendisidir. Anadolu insanı Yavuz Bülent Bakiler olarak bu şiirde ete kemiğe bürünür. Şairin diğer şiirlerinde de görülen sabır, teslimiyet ve şükür bu şiirde de kendini gösterir. Anadolu halkında asilik, nankörlük yoktur. Kıraç topraklardan sefalet filizlense de, şükredilerek kalkılan soğan, ekme, bulamaç olsa da, hastalar ölüm yataklarında doktorsuz ve ilaçsız ölseler de, dikilen ağaçlar hiçbir zaman gölge vermese de Anadolu üzerinde yaşayanlar için huzur yuvası olmaya devam edecektir. Şair,

(1)Yavuz Bülent Bakiler, Harman, Sistem Matb., İst.2008 s.33.

(2)a.g.e. s.35 / (3)a.g.e.s.35

“Anadolu Gerçeği “adlı şiirinde Anadolu toprağının verdiği huzuru mısralara şöyle dönüştürüyor:

*Boz bulanık ırmaklar da çimdin mi?
Kulak verdin mi kavala, saza?
Bir ipek seccâde üstünde gibi huzurla..
Durdun mu toprakta namaza?*

(Harman, Anadolu Gerçeği s.39)

Anadolu, çetin kış şartlarıyla savaştır, hayatta kalmak için mücadele vermektir. Anadolu’da açlık, sefalet, ölüm vardır. Anadolu gerçeğini sadece orada yaşayanlar daha iyi anlar. Görkemli bir hayat yaşayanlar, Anadolu halkının çektiği sıkıntılara, yokluklara yabancıdırlar. Şair, “Anadolu Gerçeği” şiirinde yüreği Anadolu nakışından yoksun olanlara şöyle seslenir:

*Kılığın kıyafetin sarmadı beni
Söylediğin türküler bizim türkümüz değil.
Başka çeşmelerden doldurmuşsun tasını
Yüreğinde nakış yok, acı yok bizden.
Bulutlar rahmetini kesmeden yavaş yavaş
İnsanlar selâmını esirgemedi
Sarhoş git içimizden.*

(Harman,-Anadolu Gerçeği,s.39)

Anadolu, şairin “Anadolu Acısı” adlı şiirinde bir tezatlar ve çelişkiler mekanı olarak çıkar karşımıza. Anadolu’nun bir yanına güzellik, nur, incelik hakimken bir yanında toprak, toz, tezek, çamur vardır. Aslında Anadolu insanı da çelişkiler yumağı içerisindedir. Yüreğinde sıcak, sınırsız bir merhamet taşıyan Anadolu insanının yanı başında hain, cahil, asabi adeta taş devrini yaşayan insanlar vardır. Bu çelişkiler Anadolu’nun mimarisinde de kendini gösterir. Bir yanı, oya gibi işlenmiş mermerler süslerken diğer yanda çirkin, kaba, şekilsiz kerpiçten harabeler Anadolu’nun bu görkemine gölge düşürmektedir. Anadolu, bu şiirde evlat ayrımı göstermeyen vefalı bir annedir. Birbirine zıt kutuplu insanlara sınırsız kucağını açmıştır Anadolu, güzeli, çirkinini, iyiyi, kötüyü hiçbir zaman birbirinden ayırmamıştır. Şair, aynı durumu “Aybala’ma Mektup” adlı şiirinde şöyle dile getirir:

*Bu yurt bizim yurdumuzdur güzeli, çirkininiyle
Bir yanda karanfil, bir yanda tezek...
Bizimdir Beytüşşebab, Körtuzla, Çemişkezek...
Anadolu sadece İstanbul, İzmir değil.*

(Harman, Aybala’ma Mektup, s.49)

Anadolu, şairin “Acı” adlı şiirinde bin yıllık bir divan sazına benzetilir. Bu divan sazında Anadolu, sese, heceye, kelimeye ve nice yanık türküye dönüşmüştür. Şiirde Anadolu coşkusu ve hüznünü bir arada görmek mümkündür. Anadolu kimi zaman içli bir türküdür, kimi zaman buğulu gözlerde yaş, kimi zaman da taşlaşmış yüreklerden merhamet dileyen susuzluktan çatlamış dudaktır. Bazen de Anadolu, telli duvaklı bir gelin olarak çıkar karşımıza taze baharlarda. Şairin “Anadolu Mezarlıkları” adlı şiirinde ise Anadolu, ölümün korkunçluğunu yüreklerde sessiz ağıtlara dönüştüren isimsiz mezarlardır. Anadolu insanının katlandığı sefalet, mezar taşlarında da kendini göstermektedir. Anadolu mezarlıkları, dantel gibi işlenmiş zarif mermerlerden yoksundur. Bu durum, şairin içinde sessiz bir ağıta dönüşmüştür. Şair, bu duygularını şöyle dile getirir:

*Çiçeksiz, çimensiz, selvisiz, sessiz...
Bir büyük ürpertidir ruhumda varlıkları.
Bir ağıttır içimde kendimi bildim bileli
Yoksul Anadolu mezarlıkları.*

(Harman, Anadolu Mezarlıkları, s.47)

Şairin “Aybala’ma Mektup” şiirinde Anadolu menfi yönde bir değişimin adresi olarak çıkar karşımıza. Şanlı bir tarihin yaşandığı Anadolu’da sefalet kol gezmektedir. Değişen yeni devirle birlikte Anadolu da güzelliğini coşkusu, zenginliğini, çekiciliğini kaybetmektedir. Bu durum şairin söz konusu şiirinde mısralara şöyle dönüştürüyor.

*Devirler yaşamışım gemilerimin
Haladı ibrişimden, yelkeni atlastanmış.
Atımda üzengi gümüştan, içtiğim altın tastanmış
Ne çare Aybala’m devir o devir değil.*

(Harman, Aybala’ma Mektup,s.50)

Şair ”Yeniden Fethetmek Anadolu’yu “ adlı şiirinde Anadolu’nun keşfine çıkar. Bu keşif Yunus Emre’nin söyleyişindeki sıcaklıkla gerçekleşecektir. Şiirde Anadolu destanlar kadar sıcak, bayraklar kadar aziz kabul edilir. Bu şiirde Anadolu aynı zamanda kavgaların yaşanmadığı, huzurun egemen olduğu bir yerdir. Şair, şiirinde Türk olmanın gururunu, Müslüman olmanın ayrıcalığı ile birleştirir. Anadolu Türk-İslam fikrinin huzurluca yaşandığı, farklılıkların bir kilimin nakışı gibi kabul edildiği bir mekandır. Şair bunu şu dörtlülle ortaya koyar.

*Yeniden inanmak Yaradana huzurla
En son elçisini şahdamar bilmek
Bir Hun türküsüyle, Selçuklu yüreğiyle
Yeniden Türklüğe eğilmek.*

(Harman, *Yeniden Fethetmek Anadolu'yu*, s.52)

Yavuz Bülent Bakiler, çoğu şiirinde Anadolu'da yaşanan acıları, yoksulluğu, huzursuzluğu yüreğinde hissetmektedir. Aç çıplak, anasız, babasız büyüyen çocuklar şairi derinden yaralamaktadır. O, zaman zaman bir merhamet, ışık, huzur olup Anadolu halkının üzerine yağma istegindedir. Doğup büyüdüğü, nice anılar sığdırdığı Anadolu'da yaşananlara kayıtsız kalamamaktadır. Anadolu'nun derdi sefalet, kan davaları tahammülsüzlüktür, şairin derdi ise Anadolu'dur. Şair "Kan Davası 2" şiirinde yüreğindeki huzursuzluğu, Anadolu kaygısını şu mısralarla dile getirir.

*Acımı yüklesem savrulur dağlar
Dondurur denizi bu kanlı gâflet.
Ali'lerin bileğine kelepçe vurulmadan
Yeni dar ağaçları bin kere kurulmadan
Biraz ışık istiyorum, biraz merhamet.*

(Harman, *Kan Davası 2*, s.56)

Yavuz Bülent Bakiler, çoğu şiirinde Anadolu'ya ve çocukluğuna yolculuğa çıkar. Bu özlemi ve yolculuğu dile getiren duygusallıkla yoğrulmuş şiirlerinden biri de "Nerdesiniz?" şiiridir. Bu şiirde Anadolu huzurla yoğrulmuştur. Anadolu'dan uzak kalan şair huzurdan da uzaklaşmıştır. Anadolu artık şairin yüreğinin en sıcak köşesinde sessizliğe bürünmüştür. Ayağı toprağa değmeyen, Anadolu çeşmelerinden akan suyun sesini duyamayan şair oldukça içermiştir. Anadolu suyu, havası, sınımsıcak türküleri, yer sofraları, köprüleri... ile şairde silinmez izler bırakmıştır. Bu şiirde şairin yalnızlığın pençesine düştüğünü görmekteyiz. Her dörtlükten sonra nerdesiniz diye seslenmesi bu çaresizliğin, yalnızlığın göstergesidir. Şair yaşamak zorunda olduğu mekandan kaçıp Anadolu'ya sığınmak istiyor ve etraftaki insanlara şöyle sesleniyor.

*Bu apartman katlarından alın, kurtarın beni
Tavanlar basık basık odalar yarım yarım
Ey çocukluk günlerimi süsleyen sofalarım
Avlularım nerdesiniz?*

...

*Bir semaver gibi yüreğim sıcak şimdi
Kimsesizlik ve gurbet içimde düğüm düğüm*

*Ey bayramdan bayrama yüzlerini gördüğüm
Komşularım nerdesiniz?*

(Harman, *Nerdesiniz?*, s.57-58)

Şairin, Anadolu hasretini dile getirdiği şiirlerinden biri de "Malatya'da Elazığ'da" adlı şiiridir. Bu şiir sanki "Nerdesiniz?" şiirinin devamı niteliğindedir. Burada da mevcut ortamdan kaçıp Anadolu'ya sığınma arayışı vardır. Huzurun kaynağı olan Anadolu'ya kavuşup çocukluğunu yeni baştan yaşama hevesinde ve ümidindedir. "Nerdesiniz?" şiirindeki çaresizliği ve yalnızlığı bu şiirinde de görmek mümkündür. Hüzün, sıla hasreti, çaresizlik, duygusallık bu şiirde de buruk mısralara dönüşmüştür. Şair, o güzelim yılların geri gelmeyeceğini bile bile şöyle feryat etmektedir.

*Malatya'da Elazığ'da geçen gençliğim;
Derin, berrak sulara bir alabalık.
Şimdi böyle uzaklarda kolum kanadım kırık,
Yorgun yüreğimde, hasret, hıçkırık.
Malatya'ya, Elazığ'a götürün beni artık
(Harman, *Malatya'da Elazığ'da*, s.63)*

Şair Anadolu'ya bazen Sivas penceresinden bakmıştır. Sivas'tan bakarken Anadolu'nun ezan sesiyle çınladığını, yoksul kağınların inim inim inlediğini, sefaletin kol gezdiğini, yalnızlıkları, çaresizlikleri görmektedir. Sivas'ta yokluğun, çaresizliğin izlerini taşıyan kerpiç duvarlar adeta Anadolu'nun fotoğrafıdır. Sivas sokaklarında birdirbir oynayan yarı aç yarı çıplak çocuklar, Anadolu'nun aydınlık geleceğinin çamurdan oyuncaklara terk edilmişidir.

Bu tablo şairi derinden yaralar. Şair, bu fotoğraf karşısında şöyle seslenir:

*Boşuna değil elbet kalbimin ezilişi
Gecekondu kanserinin yatağı, dişi
Bir odada sırt sırta uyuyan yedi kişi
Nerde İslami ahlak?*

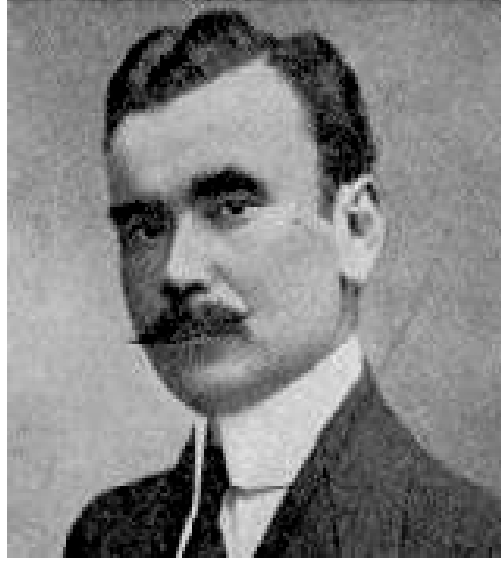
(Harman, *Sivas'ta Gecekondu*, s.76)

KAYNAKÇA

- BAKİLER, Yavuz Bülent, Harman, *Türk Edebiyatı Vakfı, İst. 2008*
Milli Kültür, Yavuz Bülent Bakiler'in Şiirlerinde Sivas Teması,
Nisan 1989, Sayı 64
Milli Kültür, Yavuz Bülent Bakiler'de Çocukluk Günlerine
Özlem, Haziran 1990, Sayı 73
Milli Kültür, Bir Bayrak Adam, Mayıs 1987, Sayı 57
KABAKLI, Ahmet, *Türk Edebiyatı 4, Türk Edebiyatı Vakfı*
Yayınları, İst.2006

Numan Çelebi Cihan (Noman Çelebicihan); 1885 yılında Kırım'ın kuzeyindeki Or Bölgesinde Sonak köyünde doğdu. Kırım Cumhuriyeti'nin ilk Cumhurbaşkanı ve Kırım Tatar Milli Marşı Ant Etkenmen'in de yazarıdır. Numan Çelebi Cihan **23 Şubat 1918**'de Sivastopol'da Bolşevikler tarafından şehit edildi. Naaşı, mezar yeri belli olmasın diye parçalanarak Karadeniz'e atıldı.

KIRIM MİLLİ MARŞI

ANT ETKENMEN

Ant etkenmen milletimniñ yarasını sarmağa
Nasıl olsun eki qardaş birbirini körmesin?
Onlar için ökünmesem, muğaymasam, yaşasam
Közlerimden aqqan yaşlar derya-deniz qan bolsun.

Ant etkenmen şu qaranğı yurtqa şavle sepmege,
Nasıl bolsun bu zavallı qardaşlarım iñlesin?
Bunu körüp buvsanmasam muğaymasam, yanmasam
Yüregimde qara qanlar qaynamasın, qurusun.

Ant etkenmen, söz bergenmen millet için ölmege
Bilip, körüp, milletimniñ köz yaşını silmege.
Bilmey körmey, biñ yaşasam, qurultaylı han bolsam,
Kene bir kun mezarlıklar kelir meni kömmege.

ANT İÇMİŞİM

Ant içmişim milletimin yarasını sarmaya,
Nasıl olsun iki kardeş birbirini görmesin?
Onlar için üzülmezsem, kaygılanmazsam, yanmazsam,
Gözlerimden akan yaşlar derya deniz kan olsun.

Ant içmişim şu karanlık yurda ışık saçmaya,
Nasıl olsun bu zavallı kardeşlerim inlesin?
Bunu görüp bunalmazsam, kaygılanmazsam, yanmazsam,
Yüregimde kızıl kanlar kaynamasın, kurusun.

Ant içmişim, söz vermişim millet için ölmeye,
Bilip, görüp milletimin gözyaşını silmeye.
Bilmeden, görmeden bin yaşasam, Kurultaylı Han olsam,
Yine bir gün mezarlıklar gelir beni gömmeye

BEN BİR KÜÇÜK KIZ İDİM

Ünsal ERKAN

Desen: Ünsal ERKAN

*Ben bir küçük kız idim,
Anama yıldız idim...*

Yağmur, yağmur, yağmur... Her yağmur yağışında yüzümü göğe çevirir, gözlerimi sımsıkı yumar, kendimi tabiatın yumuşak dokunuşlarına bırakırım. Anamın o nazenin parmaklarının saçlarıma dokunuşunu hatırlarım. Anam ki düz, uzun, sarımtırak saçlarıma ilahî dokunuşlarını değdirir, tüm bedenime yayılan huzuru yüreğime armağan ederdi.

Anam, yağmur yağıyor yine. Yüzüm göğe çevrili. Gözlerim sımsıkı kapalı. Sular saçlarımı tarıyor. Senin ince, uzun parmakların gibi... Yine bedenim titremekte huzurla. Yine yüreğim sızım sızım... Yine ben küçük bir kıyım... Yine senin koynunda uyumuş, yine senin koynunda uyanmış gibi mahmur gözlerim. Yine kokunu ta ciğerlerime dek çekmişim de doymamışım. Kaybetmişim seni, hasretin rüzgârlarında; göğün rahmetinde, yağmurlarda bulmuşum: Sesini, tenini ve sıcaklığını...

Anam, yağmur yağıyor yine... Yine yüreğim sızım sızım, yine ben küçük bir kıyım. Karadeniz'e yüzünü dönmüş, tek katlı evimizin bahçesinde badem ağaçlarının altında saçlarıma dokunan esintileri baba diye kucakladığım günkü kadar küçük bir kız. Hani sana; "Babam ne zaman gelecek, anam?" dediğimde, "Çok yakında yıldızım, çok yakında..." deyip de beni sarıp sarmaladığın, saçlarımı kokladığın günkü kadar küçük... Sen, bu küçücük yüreğe nasıl anlatabilirdin, dünyayı!

- "Babam nerede?"
- "Harpte kıyım."
- "Biz de gidelim harbe, babamı görelim..."
- "Küçük kıyılar harbe gitmez."

- "Harp nedir, anne?"
- "Çok kötü, çok kötü..."
- "O zaman babam neden gitti, kötülüğe?"
- "..."

Susmak, çaresizlik; susmak, anlamak ama anlata-mamak; susmak, yalnızlık; susmak, acıyı yudum-lamak... Sustun. Sımsıkı sarılarak bir daha minicik bedenime, sustun. Sesin çıkmıyordu. Görmüyordum yüzünü. Ama ağlıyordun. Hissedebiliyordum. İkimiz de yalnızdık. Babamın bıraktığı yalnızlık, sen beni kucaklarken, seni sarıp sarmalamıştı aslında, biliyordum...

***

Babam dönmedi Alman harbinden. Adı Üseyin, Alim, Sidali, Asan olanlar dönememişti; Aleksiler, Andreyler, Cheslavlar, dönebilmişti ancak. Senin beni uyuttuğunu sandığın gecelerde gizli gizli nasıl ağladığımı gördüm. Gizlice bahçeye çıkıp denize dönerek saatlerce geceyle dertleşmeni dinledim, seyrettim. Artık gözlerinin altı mor ve şişkindi. O, incecik, çizgi gibi siyah gözlerinde şimdiye dek görmediğim bir bulanıklık, matlık vardı. Artık bakışlarındaki ışık sönmüş, daimi bir kara boşluk ruhunu sanki içine çekip yutmuş, seni uzaklara, çok uzaklara, bir meçhule götürmüş gibiydi. Artık benimle eskisi kadar ilgilenmiyordun. Beni sevmeyi bıraktığını, beni sevmekten vazgeçtiğini düşünmeye başlamıştım. Bahçedeki tavuklarımızla konuşuyordun, ineğimizle konuşuyordun, ama benimle konuşmuyordun, beni eskisi gibi sarmıyordun kollarında. Babam dönmemişti, dönememişti ama tüm bedenimi ve ruhumu saran sıcaklığın, şefkatin dönsün istiyordum

artık.

Anam, yağmur yağıyordu yine. Gök, delinmiş; yer, bulamaç gibi çamur; hava, bir yudumcuk nefes aldırmamaya yeminli... Sen, iki ayağı üzerinde dimdik durmaya çabalayan bir cenaze; ben yapayalnız küçük bir kız idim. Babamın dönmediği, dönemediği harpten dönen Aleksiler, Andreyler, Cheslavlar, ellerinde koca koca tüfeklerle bahçemize geldiler. Senin hızla dışarı fırladığını gördüm. Peşinden koştum. Askerler sertçe, bağırarak bir şeyler söylüyordu. Bize kızıyorlardı, azarlıyorlardı sanki. Eteğinden tutmuş, neden bağırıklarını anlamaya çalışıyordum. İkimiz de sırlı sıkılam olmuşuk yağmurdan. İkimiz de titriyorduk; sen sinirden, ben korkudan. Askerlerden birine bağırarak tokat attığını gördüm. İşte o an... İşte o an, beynimin içinde deli taylar gibi dört nala koşan kocaman bir at sürüsü tepişmeye başlamıştı. Yüze tokatların art arda indiği, karın boşluğuna dipçiklerin aralıksız gömüldüğü, kalın ve ağır çizmelerin sırtta patladığı o an, sen değil ben bağırıyordum, ben ağlıyordum; benim yüzüm yanıyor, benim karnım ağrıyor, benim sırtım tekmelere direniyordu sanki. O tekmelerden birine sarıldım ve savruldu metrelerce... Sen, sen nasıl kalktın yerden? Nasıl kapandın üzerime? ...

Ben senin yerine ağlıyordum, kollarının altında. Sen tekmelere, dipçiklere aldırıyordun. Senin sesin hiç duyulmadı, ya da ben duyamıyordum kendi sesimden. Bana sımsıkı sarıldın. Koynundaydım artık. Babam gittiğinden bu yana hiç böyle sarmamıştın beni. Özlediğim sıcaklığını o an bulmuştum. Ağlıyordum ama mutluydum, beni yine sevdiğini düşünüyordum. “Annem beni seviyorrrrrrrrr!” diye bağırarak istiyordum. Bağıramadım ağlamaktan. Sustum. Sıcaklığını, sevgini dinledim. Askerlerin bağırıkları, böğürtüleri çok uzaklardaydı artık. Ben, senin kollarındaydım, sen, benim üzerimde örtü... Saatlerce öylece kaldık. Hiç bitmesin istedim, hep öyle kalalım. Hep kollarında olayım. Sıcaklığını ruhumun derinliklerinde duyayım. İçime bir ırmak aksın, adı anne olan; bir gökyüzü dolsun, masmavi, pırıl pırıl, aydınlık, yüzün yüzüme değmiş gibi... Babam evine dönmüş gibi...

***

Olga teyze başından akan kanları büyük bir titizlik içinde temizliyordu. O temizledikçe yeniden kana bulanıyordu yüzün. Kanı durduramamıştı Olga teyze. Başını sıkıca sardı. Bir eli benim saçlarımda, diğeri senin elini tutuyordu. Sımsıkı yapışmıştı ince parmaklarına. Başını eğdi yüzüne doğru, konuşmak için.

“Asret, sizi gönderecekler Kırım’dan. Sen bu halinle gidemezsin. Seni saklayayım. Kaçtı diyeyim. Görmedim diyeyim. Bilmiyorum diyeyim.”

“Olga, seni rahat bırakmazlar. Sana da bize yaptıklarını yaparlar. Allah göstermesin öldürürler, gördün neler yaptılar...”

“Bu yaralarla gidemezsin, bu çocuk tek başına kalır Asret. Ne yapar yapayalnız uzaklarda, çok uzaklarda? ...

“...”

Sen sustun, gözlerinden sızan yaşlara ben karıştım. Olga teyzeyi itiverdi minik ellerim. Üzerine kapaklandım. “Anam, canım anam...” dedim birlikte ağladık. Yaşların boşaldığı gözlerine değdirdim dudaklarımı. Kana kana içtim sevgini. Ben küçük bir pınardım sızım sızım akıp giden; sen, deli deli çağlayan sel. Ben bir küçük kız idim senin gözlerinde, sen ki Karadeniz’de bir girdap beni aşka çeviren...

Olga teyzeyle birlikte birkaç elbiseyi küçük çantamıza yerleştirmeye başladınız. Sırtına alelacele babamın yün ceketini giyindin. Çok canının yandığını görebiliyordum. Başından hâlâ kan sızıyordu. Hızlı bir şekilde başındaki sargı bezini değiştirmeye çalışıyordun. Ellerin titriyordu. Olga teyze yetişmese bir bezi başına bağlayamayacaktın sanki. İki dakika içinde yeni sargı da kanınla kızarmaya başlamıştı. Ben babamın bana uzaklardan getirdiği bir bacağı olmayan bebeğimi aldım ellerime. Sımsıkı tutuyordum belinden. Siz evin içinde bir oraya bir buraya döndükçe ben de ardınız sıra döneliyordum, hiçbir şey yapmadan. Olga teyze:

“Asret, sizi tren istasyonuna götürecek kamyon şimdi gelir. Acele edelim... Ay aptal kafam!... Size şimdi yiyecek lazım Asret... Ben evden ekme alayım. Yeni pişirdim. Yanında dursun...” diyerek evine koştu. Sen aceleyle ellerimden tutup beni kendine çekti. Başımı ellerinin arasına alarak yüzümü öpmeye başladı.

“Hadi kızım, şu ıslak elbiseni değiştirilelim.”

“Anne biz nereye gidiyoruz?”

“Tamam kızım anlatırım, sonra. Hadi acele edelim.” diyerek, hızla beni soydun ve daha kalın elbiselerimden birini giydirmeye başladı. Ben babamın aldığı tek bacağı kopmuş bebeğimi elimden bırakmıyordum inatla. Sen beni giydirirken oyuncak bebeği, bir sağ elime bir sol elime geçiriyordum. Bana hiç kızmamıştın. Başka zaman olsa kızar, azarlar, bebeği bir kenara sertçe atar, “Bırak şunu artık elinden, giyinince alırsın yine eline, kaçmıyor ya kızım!” diye bağırırdın. Ama hiç bağırmadın.

Bir an durdun. Başımı kaldırdın yukarı. Dikkatlice dışarıdaki sesleri dinlemeye başladım. Bir kamyon gürültüsü insan seslerine karışmıştı sanki. Panikledin, “Eyvah, geldiler işte.” dedin. Senin tedirgin yüzün beni de korkutmuştu. Aceleyle küçük çantamıza bir şeyler daha sıkıştırdın. Dışarıdaki sesler daha da artmıştı artık. Yanına koşum elini tuttum. O anda evimizin kapısı hızla açıldı. Olga teyze elinde ekmeklerle gelmişti. Ekmeklerin birkaçını çantamıza koydu. Bir tanesi Olga teyzenin elinde kalmıştı. Artık çantamızda yer yoktu, bir şeyler sıkıştıracak. Olga teyze aceleyle sağına soluna bakındı. Bir şey arar gibiydi. Babam gibi harpten dönmeyen Seydali'nin yılışık oğlunun sabah getirdiği gazete kapının yanındaki sehbanın üzerinde duruyordu. Olga teyze hemen onu aldı, elinde kalan ekmeği bu gazeteye sarmaya başlamıştı ki, kapımız hızla açıldı. İki asker içeriye girdiler, bağıryorlardı yine. Bizi evimizden çıkardılar. Arkamızdan Olga teyze geliyordu elinde gazeteye sarılı ekmekle birlikte. Olga teyze, “Yapmayın, onlar günahsız.” diye bağıryordu çaresizce. Yağmur yağıyordu hâlâ. Elimi sımsıkı kavramıştın annem. Çok korkuyordum, her tarafta bir kargaşa vardı. Askerler sürekli bir şeylere kızıyor, bağıryor, sağa sola koşuşturuyordu. Karşımızda sıra sıra kamyonlar, kasalarında insanlar vardı. Karanlıkta hiç birini tanıyamıyordum. Sen birden sendeledin yere düştün, seninle birlikte ben de. Olga teyze arkadan hemen yetişerek seni yerden kaldırmaya çalıştı. “Gözüm kararıyor Olga.” dedin. Olga teyze sustu. Ağlıyordu. “Asret...” diyebildi sadece. Kamyonlardan birinin kasasına yaklaşıştık. Askerlerden biri beni kaldırıp kamyon kasasındaki insanlara uzattı. Beni hemen yukarı çektiler. Elimde babamın aldığı tek bacağı olmayan bebeğim vardı. Hemen sana döndüm. “Anneeee...” diye bağırmaya başladım. Sen küçük çantamızı uzattın onu da yanıma koydular. Senin hiç sevmediğin, dedikoducu kadın, dediğin Ulviye teyzenin kucağındaydım. Beni sımsıkı kavramıştı Ulviye teyze. Olga teyze elindeki gazete kağıdına sarılı ekmeği uzatıyordu bize doğru. Uzanmış, ama tutamamıştım ellerimden kayıp düşmüştü. Avucumda gazetenin küçük bir parçası kalmıştı sımsıkı tuttuğum. Sen kamyon kasasına binmek için tırmandığında elini uzattın ben de uzattım sana elimi küçük parmaklarım parmaklarına değdi. Seninle göz göze geldik. Durdun öylece bir an. Gözlerime baktın, “Ağlama bebeğim.” dedin bana. Gözlerim gözlerinin içinde kayboldu, eridi. O kadar güzeldin ki... Sonra... Sonra, bir askerin kalın, hırıltılı; kirli, paslı; vicdansız sesi bir dipçik

oldu sırtında. “Anammm...” diyen taptazecik bir söz serildi yağmurlu geceye, senin ince bedeninle birlikte. Yere düşmüştün. Avazım çıktığı kadar haykırdım “Anammmmm...” diye. Ağlıyordum, inmeye çalışıyordum, Ulviye teyze kucağına bağlamıştı sanki beni. Sen kıpırdamıyordun hiç. Olga teyze başında “Asrett kalk...” diyordu. Askerler üşüştü başınıza. Biri o pis ellerini ince, uzun boynuna götürdü bekledi biraz. “Ölmüş... Bırakın, gidelim, herkes kamyonlara.” diye bağırdı. Olga teyze, “Katiller, katiller. Neden? ...” diye ağlıyordu, dizlerinin üzerine çökmüş. Birden tüm sesler kesildi. Hiçbir şey duyulmaz oldu. Annem senin sesin vardı sadece kulaklarımda, bana söylediğin şarkın vardı:

*Ben bir küçük kız idim,
Anama yıldız idim...*

***

Anam, yağmur yağıyor yine. Yüzüm göğe çevrili. Gözlerim sımsıkı kapalı. Sular saçlarımı tarıyor. Senin ince, uzun parmakların gibi... Yine bedenim titremekte huzurla. Yine yüreğim sızım sızım... Yine ben küçük bir kızım... Yine senin koynunda uyumuş, yine senin koynunda uyanmış gibi mahmur gözlerim. Yine kokunu ta ciğerlerime dek çekmişim de doymamışım. Kaybetmişim seni, hasretin rüzgârlarında; göğün rahmetinde, yağmurlarda bulmuşum: Sesini, tenini ve sıcaklığını...

Anam, yağmur yağıyor yine... Ben şimdi Karadenizin öbür yakasında, içi badem ağaçları ile bezeli, yüzünü denize dönmüş evimin bahçesindeyim. Altmış dokuz yaşında, saçlarıma dokunan esintileri baba diye kucakladığım günkü kadar küçük bir kız. O yağmurlu felaket gecesinde avucumda bir gazete parçasını sımsıkı tuttuğum günkü kadar küçük...

Sen yoksun artık yanımda. Babamın uzaklardan getirdiği tek bacağı olmayan bebeğim de yok. Senden kalan hiçbir şeyim yok. Sadece küçük bir gazete parçası ömrüm boyunca sakladığım itina ile. Babam gibi harpten dönmeyen Seydali'nin yılışık oğlunun o sabah getirdiği gazetenin parçası, üzerinde 18 Mayıs 1944 yazan.

Desen: Ünsal ERKAN

ALMANYA'DA TÜRK EDEBİYATI*

•
Hasan KAYIHAN

1. Almanca çevirilerde Türk Edebiyatı

Oryantalizm akımı içinde Almanların Türklere ve Türkolojiye ilgisi sosyo-kültürel, ekonomik, siyasi, özellikle de Alman Doğu politikası gereği 18. yüzyıldan itibaren gelişmeye başladı, 19. yüzyılda Joseph Freiherr von Hammer-Purgstall (1774-1856)'ın öncülüğünde kurumsal bir nitelik kazandı, dostluk ve ticaret anlaşmalarıyla doruğa ulaştı. O dönemden itibaren pek çok Alman Türkolog yetişmesine rağmen Mozart ve Bela Bartok'un Türk musikisine yaklaşımlarında gördüğümüz katılımcı olgu, Türk edebiyatının Almanya'da tanınmasını sağlayacak düzeyde gerçekleşmedi. Mesela İranlı şair Hafız'ı 1812'de Almanca'ya tercüme ederek Johann Wolfgang Goethe'nin Fars edebiyatına yönelmesini sağlayan Hammer'in işlevini Türk edebiyatı açısından gerçekleştirecek bir benzeri çıkmadı. Çoğu çakma birer orientalist ya da Türkolog olan kişiler, Bergama Tapınağı'nın dünya irisi taşlarını kökünden söküp, Behramkale toprağını âdetâ elekten geçirerek "ele geçirdikleri" Truva'lı Priamos'un hazinelerini Berlin'e kaçırmayı başardılar ama Alman halkını Türk insanının gökkubbeyi dolduran yürek sıcaklığını mısra mısra işleyen Yunus Emre'den mahrum bıraktılar. (1)

Gerçi Türk edebiyatından Almancaya parça parça da olsa çevrilen ilk eser olarak Mevlana Celaleddin Rumi'nin Mesnevi'si gösterilir ama eserlerini Farsça yazmış olması bütün dünyada olduğu gibi Almanya'da da o bir Pers düşünürü, eserleri de Türk değil, Fars edebiyatı ürünleri olarak kabul edilir.(2)

Elbette bu konuda kendi dillere destan garipliğimizi de göz ardı edemeyiz; Milli Eğitim Bakanlığı bütçesiyle ilkçağ Yunan eserlerini, batının hemen her yazarını Türkçe'ye çevirtip Tercüme Dergisi'nde ya da bağımsız eserler olarak yayımlananlarımız, Fuzuli, Genceli Niyazi, Şeyhî gibi Shakespeare'lere, Goethelere, Puşkin'lere fark atacak edebiyat adamlarımızın eserlerini dünyaya tanıtmayı ya akıl edemediler ya da istemediler.

Türk edebiyatından Almancaya ilk çeviriler, soğuk

savaş yıllarında Moskova merkezli olarak başladı; o yıllarda Moskova Üniversitesi Dünya Edebiyatları Bölümü'nde akademiker olan Prof. Dr.Sabir Kazımzade, "... dünya proleterya diktasını kurma amacı güden SSCB önderliğindeki sosyalist blokun adeta tek elden yönetilen propaganda makinası, çeşitli ülkelerdeki yandaş yazar ve şairlerin eserlerini başta peyk ülke dillerine çevirtip yayınladığını, aynı biçimde Türk edebiyatından da bazı yoldaş şair ve yazarların eserlerinin de peyk dillerine, o arada Almanca'ya çevrildiğini.." söyler. (3)

Günümüzde Türkçe'den çeviriler daha çok TEDA, Transeuropéennes ve Anna Lindh Vakfı'nın Çeviri için Avrupa-Akdeniz Programı çerçevesinde gerçekleştiriliyor. Türk asıllı ya da kendi deyimleriyle "Türkiye kökenli" bazı kişilerin kurdukları yayınevleri de kendi yayın anlayışları doğrultusunda bazı yazarlardan çeviriler yapıp yayınlamaktadırlar. Ne yazık ki eser seçiminde gene edebiyat dışı başka kriterlerin rol oynadığı iddiaları eksik değildir; ne acıdır ki, bazı yazarlarımızın ciddi yayıncıların ilgisini çekebilmek için ya "şu kadar Ermeni kestiğimizi" söylemek ya da babalarımızın "piçliğini" iddia etmek gibi pazarcı tavırları sergilemekten utanmayacak kadar bize yabancılaşmış durumdadırlar. İşin üzücü tarafı bu tür yazarların, hatta eserlerini bir başka dilde yazan, başkaları tarafından Türkçe'ye çevrilen yazarların devlet kurumlarınca da baş tacı ediliyor olmasıdır; oysa her devlet, kendi diline ve kültürüne katkı sağlayan eserlere rağbet eder. Hangi Alman kurumu ya da edebiyatçısı Ermeni kırımını palavrasını Alman halkının beynine gerçekmiş gibi yerleştiren Franz Werfel'in Musa dağında 40 Gün romanındaki faysaklamalar gibi değil de, yalın gerçeklerin anlatıldığı ve Türk Edebiyatı'nda bir ilk olan Hasan Kayihan'ın Dönüş romanını ağzına alıyor? El, halkının kültür birliği için savaşıyor. Ya Türk Edebiyatı'nı tanıtmaya iddiasındaki Türkiye kaynaklı girişimler? Eğer edebiyat lâfi ediyorsanız, edebiyat eserlerinin seçiminde ilk ölçüt, yazarın orijinal dilini kullanma ustalığı, o dilin gelişmesine

katkısı, kendine has üslup özelliği, dünya kültür mirasına aktarımlarıdır; ideolojik yaklaşımlar, işlenen konunun arzulan tezle ele alınıp alınmadığı değil. İngilizce yazan, eserlerini başkalarının Türkçe'ye çevirdiği yazarları dünyaya Türk yazarı diye yutturmaya hakkınız yok! Hele o kişilere Türk Edebiyatı'na üstün hizmet madalyaları takmaya kalkışmanız sadece âbesle iştiligal etmek demektir...

2. Almanya'da Türkçe yazarlar:

1960'larda başlayan, 70'li yıllardan itibaren çocukluğun çıkıp gelmesiyle artık kalıcı döneme giren Batı Göç'ümüzün, saza, söze, kaleme hasret ekseninde etrafında konu olması kaçınılmazdı; elbette Türkiye'de yaşayan edebiyat insanlarının bu uzak coğrafyada yükselen kendi dilinden seslere yabancı kalması beklenemezdi, Anadolu'nun "buğday benizli" ya da "kara bıyıklı" adamlarının bu yeni coğrafyadaki ruh hallerini ele alan şiirler, romanlar, hikâyeler yazmaya başladılar. Her ne kadar o yıllarda buralara gelip insanlarımızı gözlemlene imkânına sahip olabilen bu kalem erbâbının çoğu batıya âşık, enternasyonal ya da hümanist düşüncelere sahip kişiler olsalar da Batı Avrupalıların hiç de uzaktan görüldüğü gibi dünya insanlarının kardeşliği tezlerine pek de rağbet etmediklerini, çarkların başka amaçlarla gıcırdağını farkedince pek bozuldu ve galiba farkında olmadan reaksiyoner bir tavır geliştirerek "bizlik" değerlere sarıldılar. Bazıları sınıfçı yaklaşımdan bütünüyle kopamayıp işi "gönüllü köleler" veya "beyaz zenciler" düzleminde ele aldılar; amaçları o olmadığı halde, farkında olmadan sonunda milli bir çizgiye varıp oturdular. İlk cümlelerine sabah akşam vuran klise çanları, dinsel kılıklarıyla sokaklarda dolaşan zangoçlar, anaokullarında, hastanelerde görev yapan kara giysili rahibeler, iş yerlerinin, resmi dairelerin, sınıfların giriş kapılarına asılmış istavrozlardan söz ederek başladılar. Bütün cümlelerine bir hayâl kırıklığı, yarı yolda bırakılmışlık ve buna duyulan öfke sinmişti; zira şu ya da bu sebeplerle Avrupa'da bir süre yaşamak zorunda kalan Türk hümanistleri, kendilerine diplomatik yaklaşmak zorunda olmayan sokaktaki adamın entel-sıradan farkı gözetmeden Türklere ve diğer doğu halklarına bakışını bütün çıplaklığı ile görme talihsizliğinden (!) kaçamadılar. Kendilerini birdenbire Türkiye'de kuramsal olarak varsaydıkları, ancak kuruntu-kurgularla ele alabildikleri katı sınıfçı, dışlayıcı, paralel toplumlar oluşturucu hayat biçiminin içinde bulunca şaşırıldılar; soydaşlarını aşağılayan seçim afişlerini görünce, Türk çocuklarının toptan geri zekâlı olduğunu iddia

eden Sarazinvari yaklaşımları işitince öfkeleniler ve 200 yıldır Türk toplumunu kuyruğuna bağlamak için çaba sarfettikleri "garp" medeniyetini kınayan eserler yazmaya giriştiler. Özellikle Türk solunun hemen bütün tanınmış yazarları konuya hep bu düşkırıklığı açısından yaklaştılar.

Her ne kadar Avrupa'daki Türklerin dil ve kültür pınarı Türkiye'de Türk edebiyatının durumu pek de farklı değilse de, Almanya'da Türkçe okur sayısındaki kısırlık, aslında 50 yıldır çılgık çılgıca katlanarak gelen acı bir gerçektir; öteden beri devlet de, çok bilmiş aydın kesimi de bu acı gerçeği görmemezliğe geldi; hatta içlerinden Batı Avrupa'daki Türk çocuklarının anadillerini geliştirmeleri için buralara öğretmen gönderilmesine dahi karşı çıkanlar oldu.(4) Eğer bugün burada Avrupa'da yaşayan Türkler arasında Türkçe'nin geleceğini tartışmak zorunda kalmışsak, bunun suçlusu, köklerinden koparak ekme parası uğruna Avrupa'nın dört bir yanına buğday taneleri gibi dağılan insanlarımızla 1960 öncesi İsviçre Alpelerine kayak yapmaya gelen dostlarını aynı kefeye koyan ve çocuklarımıza Türkçe öğretilmesine karşı çıkan o sömürge aydın kafalılarıdır.

Kendi kültür temelleri üzerinde yazmaya devam eden edebiyatçılar ise Türkiye'de ötedenberi sol kesim tarafından nasıl yok sayılmaktaysalar, işin tabiatı gereği Alman edebiyat çevrelerinde de ilgi göremediler. Geline nokta ilk dönemlerde gerek Almanya Türklere konu edinen(5) gerekse Almanya'da yarı Türkçe yazarlar açısından da meydan, galiba ekmeğini yediği elin düdüğünü çalmayı aslî görevleri sayan sözümona Türk asıllı yazar takımına kaldı; yaptıkları tek iş de, meselâ Alman toplumunda da fazlasıyla rastlanan ve Almanların "aile dramı" kavramıyla betimledikleri aile içi şiddet gerçeğini, söz konusu Türklere olunca ballandıra ballandıra ve Alman kamuoyunda Türk kültürünün bir ögesi gibi algılanacak biçimde "namus cinayetleri" serileriyle dillerine peleseng edenlerin çarpık denemelerine hapsolmaktan ibaret... Gene de bu kişilerin akıllı adamlar olduklarını itiraf etmeliyim; zira Avrupa'da şöhret olmanın yolu, her çağda, Türk aleyhtarlığı yapmaktan geçer. Siz hiç Amerika'ya söven, Fransa'dan Cezayir'de, Belçika'dan Kongo'da döktükleri kanın hesabını soran bir yazarın Nobel Barış Ödülü aldığını işittiniz mi?

3. Almanca yazan Türk asıllı yazarlar ve edebiyat

Avrupa'da Türkçe'nin Geleceği'nin tartışıldığı bu çalıştayda Almanca yazan Türk asıllı yazarlar konusunda fazla bir şey söylemek istemiyorum; zira bu ya-

zarları Türk edebiyatı çerçevesinde ele almak, Edebiyat bilimi açısından mümkün değildir. Edebiyat her şeyden önce bir dilin gelişmesine de katkı sağlayan bir dil edebi mes'alesidir. Dünya, nasıl ki Türk asıllı Mevlana Celaleddin Rumi'yi Farsça yazdığı için Türk edebiyatçısı, Rus asıllı Peter Ustinov'u İngilizce yazdığı için Rus edebiyatçısı olarak saymıyorsa, bu bizimkileri de Türk edebiyatçısı saymayacaktır. Ben de saymayacağım.

Teşekkür ederim.

(1) *Der Diwan van Mohammed Schemsed-din Hafez. Aus dem Persischen zum erstenmal ganz übersetzt von Joseph v. Hammer. 2 Bde., Stuttgart und Tübingen 1812-13. Ein neuer Nachdruck davon: Hafes. Der Diwan.*

(2) *Rumi war ein persischer Mystiker und einer der bedeutendsten persischsprachigen Dichter des Mittelalters. Wikipedia*

(3) *Türk Dünyası IV. Yazarlar Kurultayı Notları, Antalya, 4 Kasım 1988*

(4) "İşçi çocuktan için batıya öğretmenler gönderme sorunu ortaya çıktığında bunun gerekçesi olarak, işçi çocuktan arasında Türkçeyi unutanların bulunduğu ve bu gençlerin Türklüklerini de unutabilecekleri tehlikesinin var olduğu söylenmişti. Olacak şey değildir! 1960 yılına değin Türkiye'de hiçbir hükümet yabancı ülkelerde okuyan öğrencilerin dillerini ve dinlerini unutabileceklerine ilişkin bir önleme başvurmuş değildir. Kimenin aklına gelmemiştir bu..". Melih Cevdet Anday, 17 Nisan 1986,

Cumhuriyet Gazetesi

(5) *Gülten Dayıoğlu, Dönemeyenler; Tarık Dursun K., Bağrı yanık Ömer ile Güzel Zeynep; Adalet Ağaoğlu, Fikrimin İnce Gülü; Dursun Akçam, "Almanya'nın Zencileri" ve "Almanya'nın Üvey Çocukları" (Yazı Dizisi); Füzuran, Yeni Konuklar/ Almancılar (Yazı Dizisi)/ Ev Sahipleri; Zülfü Livaneli, Arafatta Bir Çocuk/ Dönemeyenler (Yazı Dizisi-Politika); Işıl Özgentürk, "Almanya Bugün" (Yazı Dizisi-Cumhuriyet); Yüksel Pazarkaya, Oturma İzni; Abbas Sayar, Dik Bayır; Necati Tosuner, Sancı Sancı; Tekin Sönmez, Yeryüzü Gurbeti; Nevzat Üstün, Alamanya Beyleri; Bekir Yıldız, Alman Ekmeği/ Demir Bebek/ Harran-Berlin (Röportajlar) / Habib Bektaş "Cennetin Öteki Yüzü", "Hamriyanım", "Gölge Korkusu" / Tekin Sönmez, "Yeryüzü Gurbeti" / Fakir Baykurt, "Yüksek Fırımlar" (1983), "Barış Çöreği" (1982), "Gece Vardiyası" (1982), "Dünya Güzeli" (1985), "Saka Kuşları" (1985), "Duisburg Treni" (1986), "Koca Ren" (1986), "Bizim İnce Kızlar" (1992), "Yarım Ekme" (1997), "Dikenli Tel" (1998), "Bir Uzun Yol"*

*Bu makale, 31.03.2012 tarihinde Dortmund'da düzenlenen Türkçe Çalıştayı "Almanya'da Türkçe'nin Anadil Olarak Geleceği" konulu çalıştayda. "ALMANYA'DA TÜRK EDEBİYATI" başlığı altında:

1. Almanca çevirilerde Türk Edebiyatı
2. Almanya'da Türkçe Türk edebiyatı
3. Almanca yazan Türk asıllı yazarlar ve edebiyat alt başlıklarıyla tebliğ olarak sunulmuştur.

ULU SEFER

M. Hanifi DAŞ

Çıktık Altay'lardan uzak illere,
Zaferle birlikte çileyi bulduk.
Yürüdük, durmadık ulu seferde
Gündüzün gözünde geceyi bulduk.

Yıldırımdan kasırgadan korkmadık,
Ölümlerden sakınmadık yılmadık;
Dağlar aşttık denizlere uzandık,
Rüzgarın sesinde heceyi bulduk.

İlmik ilmik düğümlendi yolumuz
Kızılelma bizim cihan arzumuz,
Ana, baba, ecdat oğul kızımız
Yokluğun yanında niceyi bulduk.

Aşığımız Türk'ü seven türkünün
Sevdalısı vatan denen ülkünün
Gölgesinde Oğuz Han'ın borkünün
Gerçek aşkımızı çileyi bulduk.

Duyduk ruhumuzda Kürşad yasını
Yığınla yitirdik can nefesini
Kır at yelesini bozkurt sesini
Engini ararken yüceyi bulduk.

ŞEB-İ YELDÂ'dan

•

A. Yağmur TUNALI

Hep böyle soran bakışlarını görüyorum. Acabâ, bu imtihan heyecanına dayanabilecek miyim? Çağırıyor.. çağırıyor.. Sıradağlarla çevriliyim. Dört bir yanım sarılmış. Ben sana varmaya mecbûrum! Gerçek bu sade sözdür; ama sormadan edemiyorum: “Bunu sen mi istedin, yoksa ben mi? Bu hâle sebep ne, yâhud kim?”

Kendimi bir bırakabilsem, soruların sustuğu bir yerde dinlensem, diyorum. Orada muhakkak sen olacaksın: Başka türlü güzel ve başka türlü gerçek!

Seferim sonsuza doğru. Bu sefer benim hayatımdır ve hayat, hep değişen görünüşleriyle bana bir karar üzere yürümenin yaradılış kadar kesin ve o nisbette ifadesiz duygusunu veriyor.

Yürüyorum. Zavallı bir kuş, kuytuda bir yer arıyor. Kaçmıyor, kaçamıyor. Simitçi ihtiyarın iri gövdesi, rüzgârına engeldir; yetseydi, yetebilseydi keşke. Ayaz, gelip geçenlerin bilemeyeceği kadar ölüm kokuyor. “Elim varsa”, diyorum, “bir dokunabilsem.. onu hayata döndürebilirim!” Ve o, son bir gayretle uçup gidiyor. Hissediyorum ki bu hazîn bir yolculuktur. Yazık ki bir binanın duvarı dibinde onu görenler, mâcerânın başlangıcını bilmeyecek, bilemeyecek, hatırlamayacaklar. Bir aç köpeğin zayıf pençesi, bir çöplükte cesedini ortadan kaldıracak. Zavallı kuşun mezarı, şu kirlî ve yapışkan tüyünde büzülen köpeğin hücreleri olacak ve ne garib, yaradılışın esrarlı kanunu, o köpeğe kuşun özelliğinden hiçbir şey vermeyecektir.

Yürüyorum... Binbir görünüş içinde, yine soran bakışların var. Aşılmış dağların eteklerinde ürperişler titriyor: Aydınlık, âşinâ yüzler gibi ürperişler. Sesleri, sükûtları bir ürperişler... Hep bir karar üzere, özler ve söyler gibidirler. Onlara, bu özleyişi ve bu emsâlsiz sükût içindeki engin söyleyişi, hangi meçhul veriyor? Ve hayret! Sen o özleyişin sükûtunda yine soruyorsun!

Yol bilmem, dil bilmem, ben senin garîbinim! Beni sana götür, bana seni söylet! Gecenin gündüze kurbân oluşu gibi, uykunun uyanıklığa dönüşü gibi, seven dudakların öpüşü gibi.. deyiştir, sana benzet! Soru sensin, soran sen!

Yabana akmayan gözyaşlarıyla sırlı sıklamım! Bu vâdî, uzar gider; ben, bir gülü koklar gibi bu yürüyüşe mecbûr olurum.

Dağ-tepe demeden yollardayım... Kanımda sen dolaşıyorsun!

BİR FOTOĞRAF.. BİR HATIRA

Sene 1987... Erzurum... Dr.Fahrettin Keleştemur'la Aziziye Tabyaları Anıtı'nın önünde...

Mekteb-i Tıbbiye'yi kemal-i afiyetle tam “onbeş yıl” sonra ikmal edip askerlik için Etimesgut Sıhhiye Okulu'nun yolunu tuttuk... Okula yani kışlaya dühul ederken kapıda şimdilerde Erciyes Üniversitesi'nin Rektörü olan Dr. Fahrettin Keleştemur'la karşılaştık... Kendisi; mapusane yıllarında bize bıkmadan usanmadan lojistik destek sağlamıştı... O'nun yetişemediği zamanlar, bir başka gönül dostu lojistik destek için kapımızı çalardı... Şimdilerde Gazi Üniversitesi Rektörü Dr. Rıza Ayhan..!

Allah hepsinden razı olsun..

Dr. Fahrettin Bey; bizi görünce latife yaptı “Tevfik gardaş... Ben Erzurum'u çektim... Sakın çevre illere bile gelme!.. Başımızı tekrar belaya sokma !..” ..Nasip... İki ay eğitimden sonra, kurada Erzurum çıktı!..

Biz Dr.Fahrettin Bey'i bulduk epeyi latife yaptık... Dr. Fahrettin Bey sordu “Hangi grup kura çektin ?..” .. O zamanlar, sakıncalı kişiler B grubu kura çekiyordu.. ”B !“ dedik. Gene güldü “Yahu Ozan !.. Senin gibi adam B grubu kura çeker mi ? En azından C, D, E olmalı !” dedi.

Aylar geçti... Biz terhise yakın, iyi bir sicille tek yıldız teğmen olduk..

Erzurum'da geziyoruz... Aniden bir telgraf... “Aşırı uçlara mensup olduğu tesbit edilen Teğmen Ozan'ın er olarak bakiye iki aylık askerliğini tamamlamak üzere Lüleburgaz'a sevki...”

Biz, el-mecbur üniformamızdan rütbeleri söktük... Ver elini Lüleburgaz!

Sonra Dr.Fahrettin Bey'e bir mektup yazdık... Mektubun sonunda attığımız imza; bizim hikayemizi özetlemeye yetiyordu!..

AHMET TEVFİK Z... !

ETİMESGUT'DA AKŞAM

•
Ahmet Tevfik OZAN

Dalmıyor, desem:.. yalan!.. Etimesgut'da akşam
Gözlerim, tepelerde; tek tük çam dallarına.
Bir parça askerlik var, biraz sevda, biraz kin.
Sonra takılma hüznü, kederin ağlarına.

Yollardı, seller gibi vadilere koyulmuş
İnişler, yokuşlarla ufuklara koşuşan.
Ne kaldı, renklerine bir büyü sinmiş gibi
Yapraklardan, kuşlardan.. mevsim mevsim uçuşan?

Yolların ufukları kestiği yere, baktım..
Çizgi çizgi bir hayal, bir sesi taşır gibi.
Gözlerimle dokunsam; dağılıp kaybolacak
Hayalin bir ayrılık busesi taşır gibi.

Askerlik:
Bir denizde susuz kalmış olmak mı?
Bu sevda:
Şiirlerde dilsiz kalmış olmak mı?
Ya kinim:
Yar kolunda, yarsız kalmış olmak mı?...

Dalmıyor, desem:..yalan!.. Etimesgut'da akşam
Gözlerim, tepelerde; tek tük çam dallarına.
Bir parça askerlik var, biraz sevda, biraz kin,
Sonra takılma hüznü, kederin ağlarına.

TARİH ÜZERİNDEN ÇATIŞMAK VE TARİHTE ÖZNE OLMAK

•
Ahmet ŞAFAK

Aydınlar sadece fikri planda değil, tarih telakkilerinde de bölünüyor, ayrı noktalara düşüyorlar.

Liberal düşünürler ne kadar aksini söylese de tarih güncel algılarımızda hala belirleyici etkiye sahip. Olayların tarih içindeki seyri, oluşum biçimleri ve faileri fikri manada durduğumuz yeri etkiliyor.

Doğrusu tarih sadece kronolojik bir dosya değil aynı zamanda ideolojik bir ölçü diyarı. Hatta belki daha fazla ideolojik kaynak.

Fikir dünyamız tarihin gölgesinde filizleniyor, şekilleniyor. Tarihi olayları ele alış biçimi bizi çerçevesiyor; tarihin sadece yeri, mekanı, zamanı değil istikametleri de var. Türkistan'a doğru gittiğimizde daha Türkçü oluyoruz; Ortadoğu'ya indiğimizde İslamcı, İstanbul-Balkan hattında Osmanlıcı, Londra-Waşington çizgisinde liberal, Paris-Moskova fayında ise sosyalist.

Bu istikametlerin detayları, mizacımız, eğitim ve kültür kaynaklarına mesafemiz ile değişiyor. Kürşat İhtilali, Mete'nin Ordusu, Orhun Anıtları daha çok Türkçü bakışın fikri kaynaklarını oluşturuyor. Pergelimizin sabit ucunu Türkçe'nin coğrafyasına yerleştirip güneye ve batıya kaydıkça Türklük dozu İslamcılık ve liberalizm tayfına bölünüyor. Pür homojen ideoloji sentezlere, terkiplere merhaba diyor.

Fransız ihtilali sosyalistlerimizin ve laiklerimizin fikir menbaı. Yüzeysel olarak yaptığımız ihtilal değerlendirmeleri pek çok şeyi gözden kaçırmamıza sebep oluyor. Milliyetçiliği Fransız ihtilaline bağlayan sol ve liberal düşünürler açıkça batının fikri acentası olmayı göze alıyorlar. Tanzimat etrafında toplananlar da bize fikir dünyamızı vermeye amade görünüyor. Gerçekte milliyetçiler ve İslamcılar Tanzimatı pek sevmiyor. Tanzimat, Ahmet Cevdet Paşa'nın belirttiği gibi "devletin esasına hanel getiren" bir olaylar kümesi. Devlet-i Âli Osmani'yi, küffarın denetimine açan bir olayı kanıksamak çok mümkün görünmüyor. İttihatçı geleneğin içinden çıkmış olan Türkçü ve İslamcı düşünce Tanzimata

bakış konusunda birleşirken Abdülhamit'i ele alış biçiminde ayrılır. Bu ayrılık daha çok ilk dönem aydınlarında görünen bir durumdur. Nihai aşamada Abdülhamit, her iki akımın da ortak paydasında ağırlıklı yere sahiptir.

Aydınların tarih denkleminde ayrıldıkları en önemli saha Cumhuriyet'in kuruluş yıllarıdır. Bugün bile ihtilafın ana gövdesini 1923-1950 arasının oluşturduğunu söylemek yanlış olmaz. Sonradan fikrini değiştirdiği zannedilse bile Atsız gibi Türkçü ideolojiye sahip bir fikir adamının "Cumhuriyet'in 1950'de, yani Demokrat Parti iktidarı ile kurulduğunu" söylemesine ne dersiniz? Bu marjinal bakışın esas sebebinin yine Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki tarih çatışmaları olduğunu söylemek her halde abartı olmayacaktır. Fuat Köprülü'nün asistanı ve Zeki Velidi Togan'ın şakirdi olan Atsız'ın, Atatürk'ün Tarih Tezi ile ayrı noktalara düştüğünü biliyoruz. Proto-Türk araştırmalarına tümenden karşı çıkan Atsız'ın Türklerin binlerce yıl önce Anadolu'ya geldiği fikrine karşı çıkması çatışmanın temelini oluşturuyor. Çatışma diyoruz, çünkü yaşananlar fena halde çatışmadır. Bu karşılaşmanın ve tarih üzerinde yürüyen ihtilafın 1944 Milliyetçilik Olaylarına kadar sürdüğünü görmek bizi şaşırtmıyor. Sümer ve Hitit üzerinden Turani Anadolu-Mezopotomya algısı Atsız'ı sinirlendiriyor; Ortaasya'nın yaşadığı kuraklık ve buna bağlı olarak dünyanın dört bir yanına yol alan göçler teorisi Zeki Velidi Togan-Atsız ikilisini kutbun karşısına koyuyor. Türklerin "Dandanakan"la Anadolu devletini kurduğu ve "Malazgirt"le de Anadolu'ya girdiği tezi Atsız'da vücut buluyor. Atatürk'ün ölümünden sonra ikinci adam sendromu ile birinci adamın esamesini silme gayretleri Türk Tarih tezini sahneden çıkarıyor ve "Milli Şef"in pragmatik siyaseti ezmeye çalıştığı 1944 mağdurlarının tezine yaklaşıyor.

Bugün elde edilen bulgular, yapılan çalışmalar "runik yazı" üzerinden alınan yol, Atatürk'ün Tarih

tezini yeniden gündeme getirirse de, "tarihi başlatan Sümer medeniyetinin" Turani benzerlikleri bir bir ortaya çıkarılsa da, Damgalıtaş, Saymalıtaş, Ankara Güdül, Seferihisar Yazıları, Yüksekova taşları gibi eserler gün yüzüne çıksa da tarih zeminindeki kavganın hala sürdüğünü görüyoruz.

Sürgit giden bu tarihi çatışmaların özellikle bugün daha radikal bir temelde devam ettiğini görmek oldukça dikkat çekici. Mevcut siyasi iktidarın Türkiye'de yapmayı tasarladığı değişimi önce tarihe müdahale ederek hayata geçirmeye çalışması anlaşılabilir bir şey. Çünkü tarih aslında bugündür. Mevcut siyasi iktidarın Cumhuriyet'in üzerinden bugünü kurgulamaya çalışması, toplumsal destek bulabilme yolunda tarihin travmatik köşelerini ifşa etmesi, geçmiş-hayali mağdurlardan günümüze ilişkin mağdur yandaşlar türetmeye çalışması tarihin ne kadar güçlü bir müdahale aracı olduğu fikrini de bize vermektedir.

Aslında çatışma tarihte yaşanmaktadır.

Bu durum tarihin yaşayan bir organizma olduğu izlenimini bize vermektedir. Tarih aydınların fikir dünyasında canlılığını koruyor, çünkü aydınlar buldukları yeri tarihin tortuları üzerinde, kenarında, arkasında mevzilenerek oluşturuyor. Kimisi Cumhuriyet'in oluşumlarını, inkılaplarını kabul etmiyor, kimisi harf inkılabını reddedi-

yor, Osmanlı Devleti'nin yasını tutuyor, kimisi Cumhuriyet'in üç esaslı akıma karşı bir tavır geliştirdiğini ve devletin politik yapılanmasının bu temel üzerinde oluşturulduğunu ifade ediyor. Bu üç temel akım şöyle sıralanıyor; Kürtçülük, İslamcılık, Komünizm...

Cumhuriyet'in paradigmasının bu üç akımı yok etmek üzere oluşturulduğu fikri bugün sonuç almış gözüküyor. Çünkü mevcut iktidar ne kadar muhafazakar-liberal görüntü vermiş olsa da Cumhuriyet'i restorasyon dönemindeki yaşanmışlıklar üzerinden deşifre etme mücadelesinde etli-dişli bir klişe elde etmiş ve bu üç akımın bileşkesinden de kamuoyu desteğine sahip geniş bir muhalefet alanı bulmuş oluyor.

Tarihle hesaplaşmak, fikri mücadelenin en renkli alanıdır.

Tarih her sevgiliye işmar eden bir tutku kraliçesi gibi daima taze, daima genç niteliğini koruyor. Onu koruyan ve yaşatan biziz aslında. Ya da biziz, ona ilgi göstermeyen ve geleceğimizi kurma yolunda tarihi boşlayıp günün gelişmelerine ram olan. Belki de bu yüzden aslında tarihin çekirdeği olan bugünü elden geçiriyoruz.

Belki de bu yüzden tarihin konusu oluyor, öznesi olamıyoruz.

BEKLERKEN SENİ

âl-i rıza

Sevdanla çağlayan deli gönlüme,
Elleri almadım beklerken seni.
Ülkeler zapt eden aşk süvarimi,
Bozkıra salmadım beklerken seni.

Çevirdim hanemden şöhreti ünü,
Kutsadım seninle, yaşanan dünü,
Matem saydım sensiz geçen her günü,
Bir kere gülmedim beklerken seni.

Sen gittin her yerde güller soldu da,
Aktı tüm nehirler, göller doldu da,
Yokluğun içimde derya oldu da,
Yaşımı silmedim beklerken seni.

Gittiğin limanda çok çektim cefa,
Şikâyet etmedim senden tarafa,
Gelişinden umut kesip bir defa,
Sarıp solmadım beklerken seni

Hasretin' kendime edip de düşman,
Yoluna bakarak, olmadım pişman,
Dik durdum, onurlu, sağlam, delişmen,
Saçımı yolmadım beklerken seni.

Sen gittin sevdandan yaptım bir anıt,
Beni çağırana, vermedim yanıt,
Seven gözlerimdir en büyük kanıt,
Ellerin olmadım beklerken seni.

IRAK TÜRKMEN EDEBİYATINDAN NESİR ÖRNEKLERİ -II-

•
Hatem TÜRK*

Kemal Beyatlı

Çağdaş Türkmen kültür ve edebiyatının yaşayan önemli isimlerinden olan Kemal Beyatlı, 19.07.1958’de Kerkük’ün Sarıkâhya mahallesinde dünyaya gelmiştir. Kerkük’te ilkokul, ortaokul ve liseyi bitirdikten sonra Bağdat Üniversitesi, Makine Bölümü’nden 1981’de mezun olur. Irak – İran savaşı sırasında askerliğini 8 yıl cephede yapar. Bu sırada savaşa karşı çıkması nedeniyle hüküm giymiş ve 1 yıl (1988) askeri cezaevinde tutuklanmıştır. Yaklaşık 1 yıl da Irak-Kuveyt savaşına katılmıştır. Bu savaşın da taraftarı değildir. 1991’de Saddam zulmünden kaçarak Türkiye’ye iltica etmiş aydınlardan biri olur. Türkiye’de Irak Türkmenleriyle ilgili siyasi ve sivil çalışmalara katılmıştır. 2002 – 2008’de Irak Türkleri Kültür ve Yardımlaşma Derneği Genel Başkanlığını yürütmüş, Mart 2009’da Irak Türkmen Basın Konseyi’nin Genel Sekreterliği’ne seçilmiş, Nisan 2011’de ikinci kez Irak Türkmen Basın Konseyi’nin Genel Sekreterliği’ne seçilmiş, hâlâ bu görevine devam etmektedir. Mayıs 2011’de Türkmen Basın Konseyi Derneği Başkanlığına seçilen yazar, Mayıs 2011’de Türkiye’de bulunan Irak Türkmen derneklerinin ortak kurduğu Türkmeneli Dernekler Federasyonu (TÜFED)’nin başkanlığını yürütmektedir. Beyatlı, 1984’te Leyla Kutup/Beyatlı ile yaptığı evlilikten iki çocuk sahibidir. Yazarın eserleri şunlardır:

- 1.Kanatsız Sözcükler – Şiir / Bağdat 1986. (Arap alfabesiyle)
- 2.Ben Hep Ordayım – Şiir / İstanbul 2003.
- 3.Atlar Kesilmez!.. Oyun / İstanbul 2004.
- 4.Şafağa Doğru – Oyun / İstanbul 2006.
- 5.Kerkük’ten Çocuk Hikâyeleri (Meral Serisi – 4 Kitaptan Oluşuyor) / İstanbul 2003.
- 6.Kerkük Seni Yazdım – Roman Anı / İstanbul 2008.
- 7.Kerkük’te Korya Pazarı – Uzun Hikâye / İstanbul 2009.
- 8.Düğüm – Oyun / İstanbul 2010.
9. Ayrıca Irak’ta ve Türkiye’de bazı gazete ve dergilerde şiir ve hikâyeleri yayımlanmıştır.

Şafağa Doğru

Kemal Beyatlı’nın Şafağa Doğru adlı, üç perde ve yirmi dört tabloda oluşan tiyatro eseri, seksen sayfadır. Oyunda on beş rol bulunmaktadır. Bunlar; Nazlı, Erdem, Gülnaz, Şirzad, Hamet, Coni, Mişel, Şekerci, Hırsız, 1. Yolcu, 2. Yolcu, 3. Yolcu, 4. Yolcu, 1. Çocuk, 2. Çocuk. Oyunun bu kahramanları bugün de Irak Türklerinin coğrafyasında her an karşılaşılacak kişilerdir. Yazar, bu oyununda kahramanlarını oldukça gerçekçi bir şekilde sunmuştur. Oyun kahramanlarının isimlerine bakıldığında kolayca hangi milleti ve meşrebi temsil ettikleri anlaşılmaktadır. Yazar, eserinde kahramanları, adeta mensubu oldukları milletlerin bütün özelliklerini kişiliklerinde barındıran bir tasarrufla kullanmaktadır. Bu açıdan oyunun karakterleri, şahsi özellikleriyle metnin vermek istediği mesajı netleştirmektedir, denilebilir.

Oyun, 2000’li yılların Kerkük’ünde geçer. Oyunda olay, bir öğle saatinde başlar. Genç, olgun ve güzel bir Türk kıızı olan Nazlı, pazar dönüşünde annesi ile karşılaşır. Çok sinirli bir şekilde kendisini rahatsız edenlerden;

“Hep böyle mi gidecek? Allah’ım hep böyle mi gidecek? Kendi sokağımızda, kendi mahallemizde rahat gidip gelemiyoruz” diye şikayet eder. Nazlı’nın annesi Gülnaz, kızını sakinleştirmeye çalışarak:

“Kimler geçmedi bu sokaktan? Elbet bir gün başları aşağı sarkarak bırakıp giderler.” der. Nazlı, kendilerini rahatsız eden bu şahsiyetsiz, sokakları, caddeleri boş bulduğu için işgal eden haydutlardan çok bunalmıştır. Annesiyle konuşma esnasında Nazlı’nın sevdiği genç Erdem görünür. Nazlı ona da sitem eder ve suretsiz yaratıkların mahallelerinde dolaşmasından rahatsız olduğunu bildirir. Erdem ise Nazlı’ya meraklanmaması gerektiğini söyleyerek ona yazmış olduğu hoyratı okur:

“Okunmaz
Silik yazı okunmaz
Bir yârimi görende
Mene eder okum naz”

Nazlı bunun üzerine daha fazla sinirlenerek:

“Sen benden bir adım uzaklaştıkça başım üste akbabalar uçuşmaya başlıyor... Bir bilsen, dişlerinden kan damlayan canavarlar etrafımda cirit atıyor. Sen ise gidip uykulara dalıyorsun, hayal peşinde olup kendini şiire kaptırmışsın...” der. Nazlı, sevdiğine elini çabuk tutması gerektiğini, çok bunaldığını söyler.

Oyunun 3. tablosunda Şirzad, Coni ve Mişel vardır. Coni ve Mişel, etrafta Şirzad’dan başka birinin olup olmadığına baktıktan sonra Şirzad’a yönelirler. Bu iki yabancıyla işbirliği içerisinde olan Şirzad, Nazlı’nın rahatsız olduğu yerel unsurlardandır. İki yabancıyı gördüğüne çok memnun olur. Büzülerek onların karşısında küçülür. Fırsatı yakalayan yabancılardan Coni:

“Biz de sana yardım için geldik dostum. Biliyorsun biz meşgul adamlarız, kaybedecek zamanımız yok... Belki derdinden kısmen haberdarız ama yine de anlatsan iyi olur.” der. Şirzad, yokluklarından, fakirliklerinden, topraklarının verimsizliğinden şikayet eder ve yabancılardan yardım dilenir. Topraklarından bahsettiği esnada yabancılardan yardım dilenir. Topraklarından bahsettiği esnada yabancılardan yardım dilenir. Topraklarından bahsettiği esnada yabancılardan yardım dilenir. Topraklarından bahsettiği esnada yabancılardan yardım dilenir.

“Korkarım sizin de doğru düzgün söyleyecek bir şeyiniz yok. Yoksa boşuna mı sizleri bu kadar bekledik?” der. Coni:

“Biz senin sıkıntılarını buraya gelmeden önce çok düşünüp taşındık... Bunun için de adamlarımızı gönderdik. Bölgede araştırma yaptılar. Hele sizin mahallede çok ince ayrıntıya kadar araştırdılar. Dedğiniz doğru. Büyük sıkıntınız var. Onun için sizinle görüşmemiz şart oldu. Ve işte geldik. Bizim düşüncelerimiz bu noktada odaklandı ve çözümü de tek kalemde bitebilir. O da, evini bölgeni genişletmekle olur!” diyerek Şirzad’a Nazlı’nın evini gösterir. Orayı elde etmesi gerektiğini söyler. Şirzad:

“Pek anlamış değilim ama olsun. Siz söylediğinize göre bunda bir hikmet vardır. Yoksa bu kadar uzaklardan boşuna mı geldiniz... Neyse, siz ne dersiniz ben razıyım, yeter ki beni kurtarın” diyerek onlara kesinlikle tabi olduğunu bildirir. Coni, Şirzad’a Nazlı’nın zenginliğinden de bahsederek onu ne pahasına olursa olsun elde etmesi gerektiğini, zenginliğe giden yolun bu olduğunu söyler. Şirzad, bunun zor olduğunu söyleyince Mişel, sinirlenir ve,

“Aptalca konuşma, sen Coni’nin dediklerini dinle o kadar.” diyerek Şirzad’ı aşağılar. Coni, Şirzad’a söylediklerini yapmasını, Nazlı ile Erdem’in aşklarını bozacaklarını ve ona her konuda yardım edeceklerini söyler.

Dördüncü tabloda 1. ve 2. yolcu kendi aralarında, buralarda eskiden herkesin birbirini tanıdığını, şimdilerde ise buraların yabancılarla dolduğunu, bu yabancılardan nereden geldiklerini konuşurlar.

Beşinci tabloda Hamet ve Coni vardır. Sokakta karşılaşınca Hamet Coni’ye:

“... beni ancak sen anlarsın diye çağırdım... evi bulamazsın diye endişelenmişim.” der. Coni de:

“Merak etme ben seni ve evini iyi bilirim. Bizim geçmişe dayanarak ortak çalışmalarımız vardı, onları hatırlarsın değil mi? Orada çok iyi işler yapmıştık...” der.

Oyunun 6. tablosunda da Hamet ile Coni’nin muhaveresi devam eder. Hamet, birlikte çalışmalarına rağmen kendilerinin kazanç sağlayamadıklarını söyler. Coni de:

“Olur mu canım, biz kârsız işe girmeyiz” der. Daha sonra Coni, Hamet’e iyi bir gelecek ve itibar vaat eder. Bunun ancak Nazlı’yı kazanmakla olacağını söyleyince Hamet de hemen kanar. Fakat babasının Nazlı’nın babasına yaptığı yanlış hatırlar:

“... ve biz ki onlardan hiç zarar görmememize rağmen, onlardan yüz çevirdik. O da yetmedi mallarını talan ettik. Unutma ha, bu suçta sizlerin de büyük payı vardı.” diyerek Nazlı’nın kendisini asla kabul etmeyeceğini bildirir. Coni, o zaman onların karşısına geçmiş gibi çıkması gerektiğini söyler. Coni, Hamet’e her yolu deneyerek Nazlı’ya ulaşması gerektiğini, arkalarında kendilerinin olduğunu, itibarını ancak bu şekilde kazanacağını anlatır. Hamet, Coni’nin karşısında küçülerek ondan para dilenir.

7. tabloda Nazlı ile Şirzad vardır. Şirzad, Nazlı’ya ilan-ı aşk ederek onunla evlenmesini ister. Nazlı ise geçmişte yaşanan olayları hatırlatır.

“bizi korkutmak için kapımıza kan sürdüğünüzü unuttun mu? ... utanmadan görenleri yanıltmak için kapı numarasını söküp her iki kapıya da aynı numara çakmaya çalıştığını... ama yemezler, bu ev ayrı o ev ayrıdır...” der. Şirzad ise geçmişi unutarak evlenmelerini ister. Nazlı:

“Sözlerinden ihanet kokusu alıyorum... Zaten yavaş yavaş kinini kusmaya başlıyorsun... hayalindeki ütopyayı gerçekleştireceksin.” diyerek tartışmayı devam ettirir.

8. tabloda Erdem ve Nazlı’nın annesi Gülnaz vardır. Gülnaz, Erdem’in pasiflikten kurtulmasını ve sevdiği için bir şeyler yapmasının zamanının geldiğini söyler. Erdem de utangaç hareketlerle içinde yaşadığı toplumun değerlerinden çekindiğini soyunun adına leke getirmekten korktuğunu söyleyerek bir şiir

okur. Erdem:

“Ama biz hep öğretildik, karşımızdaki ne derse desin, hep Allah kerimdir söylemeyi öğretiler bize” der.

9. tabloda Nazlı ile Hamet’in karşılıklı tartışmaları vardır. Hamet, Nazlı’ya kur yaparak ona yaklaşmaya çalışır. Nazlı’ya, babalarının önceden birlikte iş yaptığını söyler. Nazlı, bunun ihanetle sonuçlandığını hatırlatınca Hamet, “Herkesin yoğurt yiyişi farklıdır.” deyince sinirlenen Nazlı:

“Yani sizin yoğurt yiyişinizde ihanet usulü var, dostu satmak var, dostun malını çalmak yoğurt yiyişinizde var... Dedem size malını mülkünü emanet etmişti... Siz ise bizim malımızı düşmanımıza sattınız... Yıllarca evimizde ne yediysek siz de yediniz... Yediğiniz tabağa tükürdünüz...” der. Nazlı’nın karşısında da küçülen Hamet, onu sevdiğini ve artık değiştiğini söyler. Nazlı: “... Sen ne anlarsın sevgiden. Eşek aynı eşektir, sadece semeri değişmiş.” diyerek onu küçümser. Bu şekilde devam eden tartışmalardan sonra oyunun ilk perdesi biter.

İkinci perde 10. tabloyla başlar. Burada Coni ile Şirzad vardır. Şirzad, Nazlı’nın kendisini reddettiğini söyleyince Coni ona moral vermeye çalışır. Gergin görünen Coni, Şirzad’a gerektiğinde kullanması için bir silah verir.

11. tabloda 3. ve 4. yolcu, geleneksel oyunlarından bahsederek sohbet ederler.

12. tabloda hırsız Şirzad’ın evinden eşyalar çalarak kaçar.

13. tabloda Nazlı ile Erdem vardır. İki âşık içinde bulunduğu durumu konuşarak muşaka ederler.

14. tabloda yalnız Nazlı vardır. Nazlı kendi kendine Hamet ve Şirzad gibileri kasd ederek:

“Bunlar bundan anlamazlar, güzel lâftan anlamazlar!... Yumruğu masaya vurmamakça, suratlarına tokadı indirmedikçe, akılları başlarına gelmez!. Bunun için kendimizi toparlayıp çalışmamız gerekir... Yoksa yaya kalırız ” der.

15. tabloda Hamet ile Mişel vardır. Hamet, yabancıların aslında neyin peşinde olduklarını bilmez. Bunu sormasına karşın Mişel ona, senin yanındayız ya neyi öğrenmek istiyorsun, der.

16. tabloda Mişel ve Hamet’le beraber çocuklar vardır. Çocuklardan rahatsız olan Hamet, onları kovmak ister, fakat çocuklar burasının kendilerine ait olduğunu söyler.

17. tabloda da yine Hamet’le Mişel vardır. Mişel, Hamet’e gerektiğinde kullanması için bir silah vererek söylediklerini acele yapması gerektiğini ihtar eder. Hamet, Mişel’den yine para dilenir. Bir miktar parayı Hamet’e veren Mişel, ona, işi bitirdikten sonra daha çok vereceklerini söyleyerek sahneyi terk eder.

18. tabloda Hamet tek başına sahnededir. Bir müd-

det cebindeki paralara güvenerek neler yapabileceğini, Erdem’i Nazlı’dan nasıl ayırabileceğinin planlarını kurar, çıkar yol bulamayınca sahneyi terk ederek evine gider.

19. tabloda şekerçi vardır. 20. tabloda, şekerçi ile birlikte Hırsız ve Şirzad görünür. Şirzad, evindeki hırsızı kovalayarak dışarı çıkar. Oradaki şekerçiye de laf atarak sahneden çıkar. 21. tabloda da yine şekerçi Şirzad ile alay ederek şekerlerini satar. Bu sahneyle oyunun ikinci perdesi de bitmiş olur.

Oyunun son perdesi açıldığında aynı dekor vardır fakat saat öğleden sonra 15.00 civarıdır. Oyunun 22. tablosunda Şirzad ile Mişel vardır. Coni’nin neden gelmediğini soran Şirzad, onun hasta olduğunu öğrenince üzülür. Birlikte iki müttefik gibi sohbet ederek yürürler. Bu esnada 23. tabloda Hamet ve Coni vardır. Hamet ve Coni, diğerlerinin de sokakta olduğundan habersizdirler. Hamet, Coni’ye yardımlarından dolayı teşekkür ederken Mişel’in neden gelmediğini sorar. Coni, Mişel’in hasta olduğu için gelemediğini söyler. Bu arada yürürlerken Şirzad ve Mişel’in de burada olduğunu görürler. Şirzad, Mişel’e “Hani Coni rahatsızdı?” diye sorar. Hamet de Coni’ye, alaylı bir şekilde aynı soruyu sorar. Şirzad, Coni ve Mişel’e:

“Hani bu bölgede senden başka dostumuz yoktur, diyordunuz!... Biz yalnız seni tanırız ve bu bölgede senden başkasına güvenmiyoruz!... Hatta sen Coni, (sesini yükseltir) Coni işlerimi daha kolay halletmek Nazlı’yı elde etmek için bana tabanca verdin. (tabancayı belinden çıkarır.) Gerekirse bu iş için kullanırsın dedin. Demedin mi? ” der. Burada bütün taraflar şok halinde gerçeğin bir anda tüm çıplaklığıyla ortaya çıktığına şahit olur. Tabancasını çıkaran Hamet de kendisine vaat edilenlerin aslında başkalarına da vaat edildiğini anlamıştır. Mişel ve Coni bir müddet bocaladıktan sonra Coni, asıl niyetlerinin Nazlı’nın ailesine ait olan değerli toprakları elde etmek ve buraları değerlendirmek olduğunu, bu yüzden bu oyunlara baş vurduklarını itiraf eder. Bu esnada Nazlı da dışarı çıkar.

24. tabloda Nazlı ve bir önceki tablodakiler görünür. Nazlı, durumu öğrenmek isterken oradakiler, herkes kendi açısından Nazlı’yı paylaşma kavgasına tutuşur. Bu kargaşa sahnesinin içinden Nazlı:

“Bu ne kepezelik, bu ne rezillik. Boşuna yormayın kendinizi. Ben birini bekliyorum, ömür boyu da hep onu beklerim. Mutlaka şafak sökecek. İşte o şafağın parıltılı nuruyla Erdem’ime kavuşacağım... Ben şafağın sökülmesini bekliyorum. (Bağırarak) şimdi defolun, defolun, bizim mahalleden defolun...” der. Bu, oyunun son sözleridir.

Yirminci yüzyılın başından beri Irak toprakları, belli aktörler ve onların yemlediği bir takım yerel unsurlarca rahatından edilmiştir. Bunun nedeninin

bu toprakların üstü ve altındaki maddi değerler olduğunu bilmeyen yoktur. Kemal Beyatlı'nın Şafağa Doğru adlı tiyatro eserinde Coni ve Mişel ile temsil edilen, çok uzaklardan gelen yabancı güçler, Irak topraklarında bir şekilde hayatını devam ettiren halkların içine dalarak sürekli farklılaştırmalarla kendilerine taraflar bulmuşlar ve birbiriyle mücadele etmek zorunda bıraktıkları bu tarafların gözleri önünde, toprağın üstü ve altındaki maddi değerleri hortumlamaya başlamışlardır. Ellerinden alınan değerleriyle ilgilenmeyen yerli halklar, daha çok yeni edindikleri düşman komşularını yok etmeye çalışmışlar, karınlarını da komşusunu yok etmek için aldıkları silahlar karşılığında asıl düşmandan doyurmuşlardır. Batı dünyasının iyi bir ezberle uyguladığı bu yöntem, petrolün en yoğun olarak bulunduğu Türk bölgelerinde kullanılmıştır. Bunun sonucunda bugün dünyanın en hareketli bölgelerinden biri olan Irak topraklarında Türk nüfusunun hak sahipliği bile tartışılır konuma gelmiştir.

Özellikle toprağın altındaki maddi değerlerle ilgilenen akıllı aktörler için ilk ve en zor düşman aslında bu bölgedeki Türk yoğunluğudur. Bunun nedeni de bu milletin özellikleri ile ilgilidir.

Yalnızca siyasi olarak değil, moral olarak da Türkler, bölgedeki diğer unsurlardan daha güçlüdür. Bu bölgedeki Türklerin toprağı millileştirmek için yüzyıllarca işlediği de gerçektir. Ülkelerini benimseyen Türkler, tüm çıkar hesaplarının dışında coğrafyalarıyla aynileşmişler, toprağı vatan, vatani yâr bilmişlerdir. Bunun sonucunda bu bölgedeki Türklerin pek çoğunun yaşadığı yerin ismiyle anıldığı bilinir. Toprağı millileştirmek yalnızca orayı işgal ederek olmaz, bunun için medeniyet meydana getirmek gerekir ki bu bölgede bunun en güçlü temsilcisi Türklerdir. Kültürel zenginlik açısından bugün kendini en iyi ifade edebilecek topluluk da yine Türklerdir. Buradaki Türklerin kültürel birikimi, bütün yok edici ve sindirici faaliyetlere karşı ortadadır. Yüzlerce yıllık edebiyat ve sanat geleneği de bu bölgedeki Türklerin ilk ve en zor düşman olarak algılanmasında önemli etkenlerden biridir.

Irak içinde ve dışında Türklerin bu yapısından dolayı düşmanı her zaman çok olmuştur. Türkler, buldukları bölgelerde sayısız sıkıntılar atlatmış, pek çok ihanetleri yaşamış, sürgünler, sindirme politikaları görmüşler, çok kere katliamlara maruz kalmışlardır. Fakat, devlet gelenekleri, medenî yapıları, efendi yaratılışları, hiçbir zaman ihanete bulaşmamış temiz geçmişleri, her şeyden önemlisi aydın duruşları ve kimlikleriyle yaşamayı bilmişlerdir. Bütün zorluklara rağmen dünya medeniyetler tarihine adını yazdırmış Türklüğün bu

bölgesi, cetlerinden aldığı sarsılmaz güçle istila orduları ve yerel işbirlikçilerle mücadelesine devam etmektedir. Zira bütün dünya Türklüğü gibi onlar da şafağın er geç doğacağını farkındadırlar. Kemal Beyatlı'nın söz konusu edilen bu çağdaş eserinden bu mesajları çıkarmak mümkündür.

Kemal Beyatlı'nın bu eserinde başını Amerika'nın çektiği işgal güçlerinin Irak topraklarında konuşlanması süreci anlatılmaktadır. Eserde de görüldüğü gibi işgalciler, kendilerine yerel işbirlikçileri kazanmak suretiyle bölgeye yerleşmeye çalışmaktadır. Yerel işbirlikçiler, uzun vadeli çıkarlarını düşünmeksizin kısa vadede kendilerine yarayacağını düşündükleri küçük hesaplar yaparak büyük güçlere kendilerini teslim etmişler ve bu teslim oluşla aslında huzurlarını da kaybetmişlerdir.

İki kutuplu olan dünyanın Batı tarafı, bu uygulamada istediğini alarak yaşamaktayken Doğu, kendi yalnızlığına ve parçalanmışlığına devam etmektedir. Batı'nın bu mücadeledeki yöntemleri, Thomas More'un Utopia adlı kitabında söylediklerini düşündürmektedir. Hem Batı'nın bu yöntemleri hem de Irak'ın bugün içinde bulunduğu durumu anlamak için Utopia'ya bakmak ilgi çekici sonuçlar doğuracaktır:

“Savaş ilan edildiğinde, Utopia'lılar görevlendirdikleri özel ajanlar, düşman ülkedeki uğrak yerlere çok sayıda ilan yapıştırır [...] Bu ilanlarda düşman kralı öldürene büyük ödüller vaat edilir. Listede yer alan diğer insanların başına ise kralınkine oranla daha az olsa da yüklü miktarda para ödülü konur [...] Sonuç olarak Utopia'lıların düşmanları kısa süre içinde başta birbirlerinden olmak üzere herkesten şüphe etmeye başlar ve bu tehlikeli durum bir panik havası yaratır [...] Utopia'lılar verdikleri sözü tutarken de parayı esirgemez [...] Onları sadece altına boğmakla kalmazlar, aynı zamanda dost ülkelerin topraklarındaki oldukça güvenli bölgelerde onlara mal mülk temin ederler [...] Savaşlarda dostlarına yardım sözü verdiklerinde bol bol para gönderirken, yurttaşlarını savaşa göndermek konusunda aynı cömertliği göstermezler [...] Kendi ülkelerindeki hazinelerin yanı sıra, ülke dışında da çok fazla kaynağa sahiptirler. Daha önce de söylediğim gibi birçok halkın onlara borcu vardır...”

Utopia, tümüyle okunduğunda, Irak'ın, bizim de üzerinde düşündüğümüz, son seksen yılına ait gelişmeleri farklı bir açıdan düşündürmektedir.

Önümüzdeki sayıda Kemal Beyatlı'nın, Kerkük Seni Yazdım adlı romanı üzerinde durulacaktır.)

AZİZ TÜRK ÇOCUĞU

•
Ahmet ŞAHİN

Aziz Türk Çocuğu, asırlar vardır ve ihtiyar târih şâhittir ki, senin asâletli atalarının beşikleri hep şiir güzelliğindeki şu ninnilerle sallandı:

“Sütünü helâlinden emzirdiğim oğul!.. Hamuruna yiğitlik (erlik) mayasını çaldığım oğul!.. Hey kurban olduğum oğul!.. Özüne, sözüne güvencim oğul!.. Oğul oğul, devletli oğul!.. Baba ocağının közü, ana kucağının, yâr yatağının baht yıldızı oğul!.. Soyumun sopumun özü hey oğul!.. Yiğit oğul!.. Erdemli oğul!.. Ahlaklı oğul!.. Bileği bükülmez oğul!.. Oğul oğul devletli oğul!..”

Türk çocukları; *Türk Anası*'nın, yavrusunun kulaklarına fısıldadığı, yukarıdaki bu “oldurucu” ve “erdirici” telkîn-i öğütlerle, bu *yüce dileklerle*, bu *tılsımlı ve hikmetli* sözlerle uyudular... Ulu *rü'yâ* 'lara daldılar... Ötelerin ötesini gördüler... *Arş-ı a'lâ*'yı kucaklayan *mes'ûd hayâllerle* uyandılar... Onlar ki; kıt'alardan kıt'alara, iklimler ötesinden süzüle süzüle, çağları, devirleri aşa aşa geldiler... Hayâlin ötesine geçip *çadır* kurdular...

Aziz Türk Çocuğu, Bayrak Şâirimiz Arif Nihat Asya, “Onlar” adlı şiiriyle bu muazzam “oluş” sırrını, şu destansı mısralarla târihlere havâle etti:

*“Nerede kaldı o erler ki,
Analar kurt doğururdu,
Hilkat insan çamurunu,
Destân ile yoğururdu.*

*Kopardılar ayı gökten,
Bir ipek dala astılar,
Yurt dediler gölgesine,
Ayaklarını bastılar.
Nerede o yiğitler ki, gür
Sesleri ülkeyi bürür,
“Yürü” dese dağlar yürür,
“Dur” dese kalpler dururdu.*

*Yeryüzünün göbeğinde,
Kuruldu Kurultayları,
Günleri sönmek bilmedi,
Yere düşmedi ayları.*

*Onlardan kaldı bu toprak,
Biz gezip tozmayalım mı?
Yabanlar kıskanır diye...
Destanlar da yazmayalım mı?”*

Aziz Türk Çocuğu, sen bu vatanın hakikî vârisi, gerçek sahibisin. Dedelerin Orta Asya'dan gelerek bu toprakları sana ebedî vatan yaptı. “*Üzerinde doya doya yaşayasın, gezip tozasın*” diye. Hiçbir milletin toprağı seninki kadar *destanlarla, ninnilerle, şarkılarla, türkülerle, ağıtlarla* mukaddesleşmedi. Hiçbir milletin toprağı seninki kadar *acı-tatlı hâtıra*'larla dopdolu olmadı. Hiçbir milletin toprağı seninki kadar *sevilip* sayılmadı. Hiçbir milletin toprağı seninki kadar “*ana*” şefkat ve merhametiyle bütünleşerek “*Anadolu*” adıyla ebedileşmedi. Hiçbir milletin toprağı seninki kadar *azîz ve mübârek* olmayı hak etmedi. Hiç bir millet, ataların kadar bu toprakları *şehit kanıyla* sulamadı. Târihte, bu mübârek topraklar için “*ölmeyi ebedî şeref*” kabul eden bir başka millet daha görülmedi...

Aziz Türk Çocuğu, senin iftihar edilecek lekesiz, gölgesiz muazzam bir târihin, güneşleri andıran göz kamaştırıcı parlaklıkta ihtişâmlı bir kültür ve medeniyetin var. İnsan hakları mevzû'nda sana ders vermeye yeltenen kavîmlerin târihleri silinmez kara lekelerle doludur. Kendi yaptıkları insanlık dışı katliâmlara senin şanlı dedelerinin de adını karıştırmak istiyorlar. Ataların Doğu'dan-Batı'ya, Kuzey'den-Güney'e yataklarına sığmayan ırmaklar misâli akarak, insanlığın topyekûn hak ve adâlet içinde yaşaması için asırlarca at koşturup durdu...

Aziz Türk Çocuğu, senin cedlerin târihlerinin hiçbir devresinde *zulüm yapmadığı* gibi *zulme rıza* da göstermedi. *Zâlimin zulmüne alkış tutmadı*. “*Zulme rıza zulümdür!*” Diyerek, *zâlimin tepesine balyoz* gibi indi. Hep haklının hakkını korudu, mazlûmun yanında yer aldı. *Muhteşem târihin ve ihtişâmlı geçmişin; dînî, millî, ah-lâkî, İslâmî ve insânî* bakımlardan sarsılmaz kal'ası oldu. “*Üç kut'a ve Yedi iklim*”e hayât nizâmı verdi. “*Târi-hin dilinden düşmez bir destan*” misâli; “*Târihimiz*” adlı aşağıdaki şiirimizin şu unutulmaz beytini asırlarca büyük bir aşk ile terennüm etti:

*Gökkubbe Çadırımız, Güneş Bayrağımız'dı
Üç kut'a Yedi İklim, Nizâm Fermânımız'dı
(2003)*

Aziz Türk Çocuğu, şanlı ve şerefli ataların bu mübârek şühedâ (şehîd) kanıyla sulanmış vatan toprağının üzerini, *İslâm'in ebedî mührü câmi'leriyle sütün sütün, kubbe kubbe, minâre minâre* süsledi. *Âyâtını (Ây-etlerini) nakış nakış* işledi. Mermerlerini *Rab'ca silinmez ve eskimez* yazılarıyla yazdı, târihlerin hâfıza'sına öylece kazıdı. Bir “*hakikatli yolun kutlu yolcuları*” olarak, “*Kendi Gökkubbemiz*” altında geçen nice *saâdet asırlarının* tatlı *hâtıra*'sını, rûhlarında duya duya; *mâzi, hâl ve âti*'yi birleştirdiler...

Aziz Türk Çocuğu sen; inançsız, düşüncesiz, fikirsiz, aşksız, çilesiz, mefkûresiz, idealsiz, ülküsüz, hedefsiz, gagesiz, ufuksuz, çapsız, mes'elesiz, cehtsiz, şevksiz, idrâksiz, edepsiz, terbiyesiz, başıboş, serkeş, pörsük, ürkek, burkuk, kavruk, savruk...sergerdeler-den kat'ıyyen olamazsın!.. Sen, günübürlük hasîs duyguların, basit ve adî menfâatlerin esîri olamazsın!.. Sen, târihinin sana yüklediği büyük mes'ûliyyet şiârının fevkinde ve şuûrunda olmak ve öyle var olmak mecburiyetindedin!.. Sen, atalarının mirasını günübürlük kemirip, semirip, yeyip bitiren nânkör mirasyedi “hokkabazlarından” olamazsın!..

Aziz Türk Çocuğu sen, kahraman ecdadından devralmış bulunduğun mâzinin o muazzam mirasını, her şart altında koruyan, gözeten, geliştiren ve daha ötelere taşıyan gözü pek muhafızlardan biri olarak her ân dimdik ayakta, hâzır ve nâzır vaziyette azîz milletin emrinde olmalısın!..

Aziz Türk Çocuğu, yazımızı; azîz vatan topraklarımızın düşman işgallerine uğratıldığı o karanlık gün-lerde, *kalemimi keskin bir kılınc, bir kalkan salâbetiyle küffâra* karşı kullanan edebiyatımızın *kudretli* kalemi *mücâhid* yazarımız *Süleyman Nazif*'in, şimdilik şu güzide beyti ile bitirelim:

*“Dedem koynunda yattıkça, benimsin ey güzel toprak,
Neler yapmış bu millet, en yakın târihe bir sor, bak!..”*

KANADI KIRIK KARTAL

•
Ali KINIK

Ustam, sen şairsin, yıkılmak olmaz.
Bu hesap bitmeden çekilmek olmaz.
Yorgun yapraklarca dökülmek olmaz.
Haydi ustam, haydi doğrul, kurbanım.

Kalk ki bir ak kartal daldan süzüle,
Şiir burcumuza kona saz ile,
Sen de “yıldızları yandır söz ile”
Haydi ustam, haydi doğrul, kurbanım.

Alevlerle göğe savrulsun küller,
Doğsun “beyaz günler ve beyaz güller”
“Ordulaşsın ümitlerle emeller”
Haydi ustam, haydi doğrul, kurbanım.

Bir dünya ki o ilk sürgünden beri,
Ağır olmuş ustaların yükleri,
“Aktarıp toprağı, yırtıp gökleri”
Haydi ustam, haydi doğrul, kurbanım.

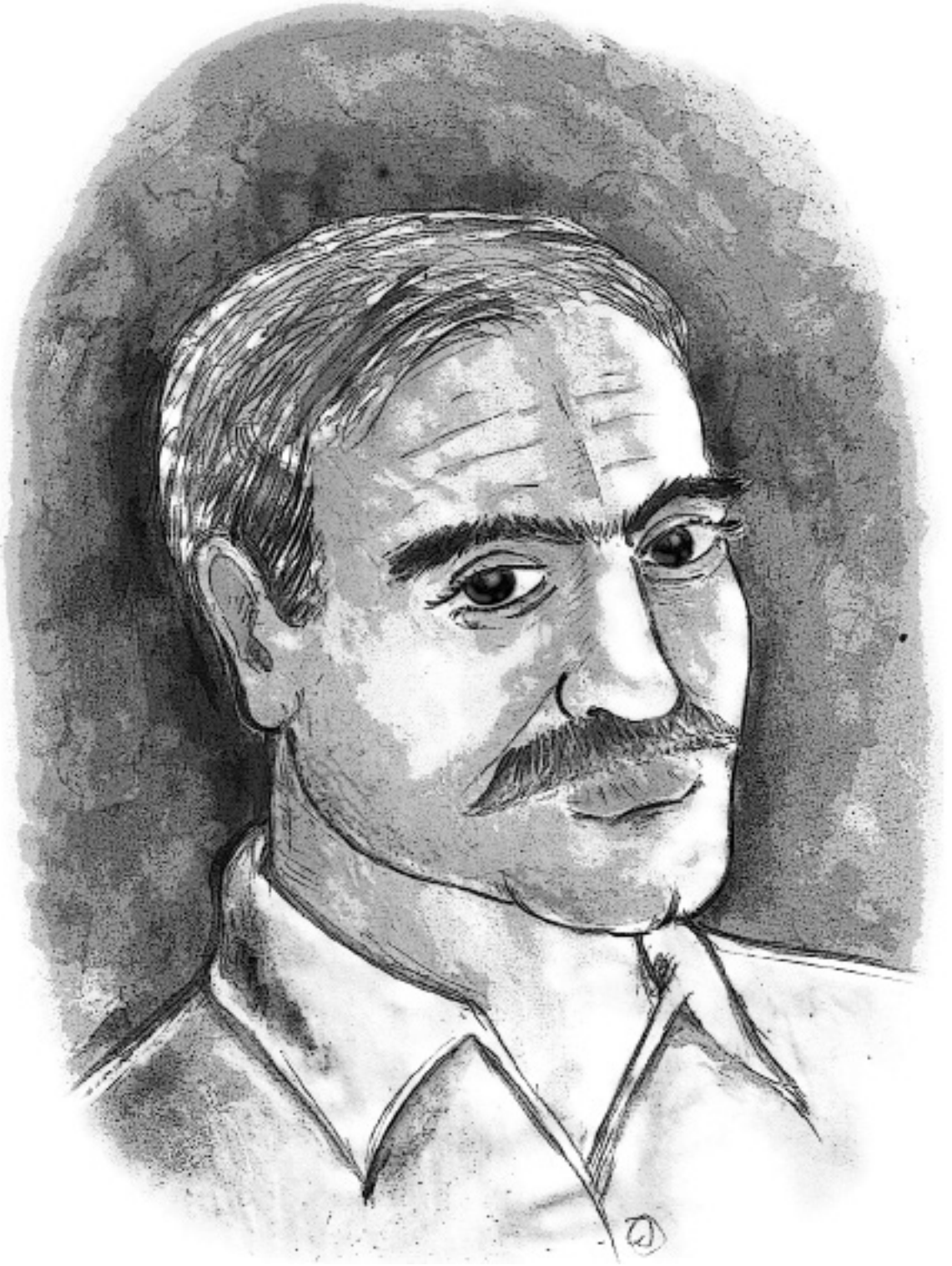
Sen ki, ta burçlara çıkan şairsin,
Sen ki, yağmurları yakan şairsin,
Sen ki, sarp dağları yıkan şairsin.
Haydi ustam, haydi doğrul, kurbanım.

Dünya kahpe, ama küsme ne olur,
Kılavuzum, ses ver, susma ne olur,
Gel Türk’ün sesini kısma ne olur!
Haydi ustam, haydi doğrul, kurbanım.

Ustam sensiz ben vallahi yarımım.
Bu kabusu çözemiyor yorumum.
Sen anlarsın kahır üzre durumum,
Haydi ustam, haydi doğrul, kurbanım.

Ustam hadi iki al tay seçelim,
Çiçekli dağlara bayrak açalım,
Tanrı Dağları’nda kıımız içelim.
Haydi ustam, haydi doğrul, kurbanım.

Hem şairsin, hem ülkücü, hem adam,
Hem ustamsın, hem yoldaşım, hem atam,
Ben kimim ki, seni sözle anlatam,
Haydi ustam, haydi doğrul, kurbanım

Dr. DİLÂVER CEBECİ
(d. 1943, Gümüşhane - ö.29 Mayıs 2008).
Şair, Yazar, Akademisyen.

Resim: Çağrı CEBECİ-Suluboya çalışma

ŞAİRİN DEFTERİNDEN...

25. MARTAN. 1964

KIRIKKASE

- X

.....

ÖNE BENİ TERK EDOĞ BİDECEBİM .....
 SİZİLER
 BİRSEZİ SARACAK YÜREĞİNİ İNCE İNCE
 BÖZLERİN DALID BİDECEK ÖBRT YÖNE
 BUKOCA KENTTE BÜYÜYECEK YALNİZLİĞİN
 BULANIK ÖZLER BÖRECEKSİN HER BECE

*

ELLER İNADINA SEVECEK BİR BİRİNİ..... DELİĞE
 BEN BAYBUT KALESİNDEN KAYITSİZLİĞİMİ

BAĞIRIRKEN ACUNA

SARACARIN YİNE BÖNLÜMCE ESİP SAVRULACAK
 MAVİLER GEREK ANLAMINI BULACAK
 SONSUZ BOŞLUKLARA BAKAN GÖZLERİNDE

*

BEN BÜYÜCÜ BİLİM..... YALNİZ BİLİ-
 YORUM

ALUŞMADIGİN BİRŞEYİ YAPACAKSIN BİR BECE
 ÖNCE BOŞKUN ŞİİRLER YAZACAKSIN BENİM GİBİ
 YORUMUN ÖZLEM OLUP ABANACAK ÜSTÜNE
 SONRA BÖLİYACAKSIN..... SESSİZCE

*

VE SENELER GELİP GELİP BERECEK.....
 BEN BİTTİKCE BÜYÜYECEBİM USUNDA BİTTİKCE
 GÜNDE BEŞVAKİT ŞİİRLERİMİ OKUYACAKSIN

İBADET GİBİ

BENİ HATIRLAYIP ANLIYACAKSIN
 YIRALIKI YAZINDA BÖREKİLER BÖRÜNCE

SİZİLERİ ÖZLEMİYİZ

* *

DİLAVER CEBECİ ve GENÇOSMANOĞLU ATIŞMASI!

Günerkan AYDOĞMUŞ

Türk şiirinin iki büyük ustasının atışması sizlere biraz garip geldi değil mi? Şairler ve saz ozanları ara sıra bu tür atışmalar yaparlar. Ne var ki burada anlatacağımız olay biraz farklı. Çünkü bu iki şairimiz de ülkücü ve aynı dergilerde şiir ve yazıları yayınlanan tanınmış yazar ve şairlerimiz. Hakkın rahmetine kavuşmuş olan bu iki şairimize de bu vesileyle rahmet diliyorum..

Bu iki şiir de can Dostum Rahmetli Dilaver Cebeci tarafından şahsıma verilmişti. Ve bana verilirken de bunların hiç bir yerde yayınlanmadığını söylemişti. Yani bu iki şiir de şairlerin elden birbirlerine verdikleri şiirlerdi. Gün yüzüne çıkmayan bu iki şiirin de yayınlanmasından yanayım. Bu sebeple en uygun derginin de TÖRE olacağını düşündüm.

Ayrıca bir şeyi daha burada belirtmek istiyorum; bu iki şiirin yazılmasına biraz da TÖRE'nin 1979 Mart sayısındaki "Seyyâh-ı Fakîr Evliyâ Çelebi" başlıklı Dilaver Cebeci'nin kaleme aldığı bir yazısı sebep olmuştur! Konu şöyle gelişmiş; Dilaver Cebeci TÖRE'nin 1979 Mart sayısında Evliyâ Çelebi dilince yazdığı bir yazıda değerli hikâyecimiz Sevinç Çokum'u konu edinerek ona övücü maksatla operalarda söylenen "Arya" kelimesini kullanmıştır. İşte bu iki şiirin yazılmasına da Cebeci'nin yazısındaki bu "Arya" kelimesi sebep olmuştur. Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu bu kelimeyi Sevinç Çokum'a yakıştıramadığı için aşağıda okuyacağınız "arya" kafiyeli şiiri yazarak başlıksız bir şekilde Dilaver Cebeci'ye göndermiştir. Gençosmanoğlu bu başlıksız şiirinde tıpkı Dilaver Cebeci'nin yazılarında kullandığı Evliyâ Çelebi lisanını kullanmıştır. Önce Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu'nun bu şiirini sunalım;

"Kendüne Seyyah-ı Fakîr Evliyâ
Çelebi diyen bir kimsene var ya,
Namını duymuştur Çin Maçin halkı
Bilir şöhretini Hint'teki parya
El hak bizler dahi tasdik eyleriz
Bu zat hem Dilâver, hem dili deryâ
Fakat ne hikmetse Sevinç Çokum'un
Bülbül sadâsına demiştir 'ARYA'!
Çelebi! Sevinç nam ol hatun kişi
Bacıyan-ı Rumdur, olamaz Marya
Haydi diyelim ki an-ı gaflette
Kurum lisanınca eyledi furya
'Kişi noksanını bilmek' kavlince
Arya'yı tashih et, eyle Kanarya

Seyyâh, hem de seyyâd tâifesinden
Hep olagelmiştir böyle anarya
Yoksa bir Hayrettin Hızır önünde
Olmak istemezsin Andre Dorya..
N. Yıldırım Gençosmanoğlu

Bu şiiri alan Dilaver Cebeci, kendinden hem yaşça büyük, hem de üstad bildiği Gençosmanoğlu'na aşağıdaki cevabi şiiri yazmıştır;

SEYYAH-I FAKİR EVLİYÂ ÇELEBİ'NİN
CEVABI

Ben kemter Seyyâh-ı Fakîr Evliyâ
Çelebiyim yoktur sözümde riyâ
Ahbâb-ı yararı övmekti kastım
Hiç Sevinç Hatun'a der miyim Marya?
Bu töhmet altında kaldıktan beri,
Damarlarımda kan güyâ Sakarya
Bir Türk Hatununa fedâdır fedâ
Cümle Rum illeri, İyonya Karya!
Hançer-i insten süzülüp gelen,
Bir güzelce sadâ değil mi Arya?
Madem ki dostlar doğru bulmamış;
Tashihi değildir bana angarya
'Kul hatasız olmaz' kavlince Bende,
Düzelttim 'Arya'yı ettim Kanarya
Fakat Çelebi'ye 'Seyyâd' diyene,
Daim mekân olsun bir Kafeterya.
Evliyâ şevk ile şiir söylemiş;
Dokuz beyt içinde DOKUZ BATARYA!
Seyyâh-ı Fakîr Evliyâ Çelebi

Evet, bu iki büyük şairin birbirlerine saygılı bir şekilde yazdıkları şiir bunlar. Yalnız rahmetli Dilaver Cebeci, Gençosmanoğlu'nun kendisi için yakıştırama yaptığı "Seyyâd" sıfatından hiç de memnun olmadığını şiirinin sondan ikinci beyitinde göstermiştir. Konu biraz da türkçemizi ilgilendirdiği için benim açımdan bu iki atışmayı önemli buldum. Sizlerin de beğeneceğinizi umuyorum.

Rahmetli Dilaver Cebeci, Gençosmanoğlu'ndan gelen bu eleştiri mahiyetindeki şiiri alınca biraz şaşırılmış ama rahmetli Gençosmanoğlu'na da saygıyı elden bırakmamıştır.

Bu tür bir atışma Türk Edebiyatı açısından güzel bir örnek sayılır.

TÖRE okuyucularına Saygılarımı sunuyorum.

DİLAVER CEBECİ'NİN "TÜRKİYEM" ŞİİRİNİ TAHLİL

Prof. Dr. Nurullah ÇETİN

TÜRKİYEM

*Baş koymuşum Türkiye'min yoluna
Düzlüğüne, yokuşuna ölürüm,
Asırlardır kır atımı suladım.
Irmağının akışına ölürüm.*

*Deli sular, salkım-saçak söğütler,
Kışlada kumandan, asker öğütler,
Yaylalarda ata biner yiğitler,
Bozkurt gibi bakışına ölürüm.*

*Sevdalıyım, yangın yeri bu sinem.
Doksan yıldır çile çekmiş hep ninem.
Pınarlardan su doldurur Emine'm,
Mavi boncuk takışına ölürüm.*

*Düğünüm, derneğim, halayım, barım,
Toprağım, ekmeğim, namusum, arım,
Kilimlerde çizgi çizgi efkârım,
Heybelerin nakışına ölürüm.*

İçerik:

Konu: Türkiye, Türk milleti ve değerleri

İzlek: Türkiye'miz, tabii coğrafyasıyla, tarihî, kültürel, millî, manevî değerleriyle çok güzeldir ve biz, bu güzelliklerin kıymetini bilmeli, bunları sevmeli ve korumalıyız. Vatanımıza ve içerdiği bütün somut ve soyut anlamdaki millî değerlerimize büyük bir aşkla bağlanmalıyız.

Düşünce: Şiir, düşünce yapısı bakımından ideolojik bir metindir ve şair, burada Türk-İslam dünya görüşünü yansıtmaktadır.

Olay: Şiirin yüzey yapısında şairin ferdî olarak kendi yaşantısına dair bir olay göremiyoruz. Ancak bir bütün olarak Türk milletinin uzun tarihi boyunca geçirdiği hayat tecrübelerine, büyük ve önemli olaylara yer yer değinildiğini görüyoruz. Şairin amacı bu büyük olayları hikâye etmek değil; onlara yüzey yapıda gönderme yaparak, derin yapıda millî şuuru uyandırmaktır.

Varlık: Şiirde somut nesnelere düzlük, yokuş, kır at, ırmak, söğüt, kışla, yayla, bozkurt, pınar, su, boncuk, ekme, kilim, heybe gibi Anadolu coğrafyasına ve millî unsurlara yer verildiğini görüyoruz. Bunları da şair, hem sezgici/idealist açıdan değerlendirmekte hem de şiirini üretmek için ilham kaynağı olarak almaktadır. Bu somut varlıklar Türk-İslam dünya görüşü açısından yorumlanmaktadır.

Duygu: Şiirde vatan, millet ve millî değerler sevgisi, uğruna ölünecek kadar büyük bir ihtiras derecesinde yansıtılmaktadır.

Görüntü: Şiirde genelde nesnel görüntüler sunulmuş. Şair, görüntü tasvirlerinde olabildiğince yüzey yapıda nesnel gerçekliğe bağlı kalmıştır. Mesela düzlük, yokuş, ırmağın akışı, salkım saçak söğütler, kışlada kumandanın askerlere öğüt vermesi, yiğitlerin yaylada ata binmesi, Emine'nin pınardan su doldurması gibi görüntüler, gerçekte olabilen, özellikleri değiştirilmeden sunulmuş görüntülerdir. Ancak bunun yanında öznel görüntülere de yer verilmiştir. Mesela Türkiye'nin yoluna baş koymak, ırmağın akışına ölmek, Türk yiğitlerinin Bozkurt bakışına ölmek, sinisinin yangın yeri olması gibi görüntüler de hayalî görüntülerdir.

Simge ve İmge Sistemi:

*"Türkiye'nin yoluna baş koymak": Burada "bir şeyin yoluna baş koymak" deyiminden faydalanılarak kinayeli bir söylem geliştirilmiştir. Ayrıca Türkiye kelimesinde mecaz-ı mürsel sanatı yapılmıştır. Dolayısıyla Türkiye'den kasıt, sadece Türkiye coğrafyası, vatani değil aynı zamanda devleti, Türk milleti, Türk milletinin millî ve manevî değerleri, menfaati, bir bütün olarak millet, devlet, vatan ve millî değerlerin tamamı kastedilmiştir. Şair, bütün bu millî değerleri korumak, kollamak, geliştirmek, yaymak, ayakta tutmak, sahip çıkmak için baş koymuştur. Baş koymak, sadece gerekirse canını vermek, şehit olmak değil; aynı zamanda millî değerleri için kafa yormak, düşünce ve proje üretmek anlamına da gelir. Şair, tam bir adanmışlık ruh hâliyle Türk millî değerlerini korumak adına bedenini, ruhunu, kafasını, kalbini, malını, mülkünü, zamanını, enerjisini her şeyini ortaya koymuştur. Sınırsız bir fedakârlık ifadesidir bu.

*"Türkiye'nin düzlüğüne, yokuşuna ölmek": Burada tevriyeli bir anlatım var. Hem Türkiye'nin tabii coğrafyasına âşık olmak, vatani dağıyla ovasıyla her şeyiyle sevmek anlamı vardır hem de nimetlerine ve külfetlerine razı olmak anlamı bulunmaktadır. Türkiye düzüyle yokuşuyla hakikaten çok güzel bir tabiat coğrafyasına sahiptir. Allah'ın Türk milletine bir nimeti olan bu vatani sevmek, ona sahip çıkmakla olur. Allah'a şükretmekle, bu vatani bize hediye eden atalarımıza layık olmakla ve torunlarımıza emanet edebilmekle mümkündür. "Düzlük" burada mecazî anlamda ülkenin bütün nimetlerini, iyiliklerini, güzelliklerini karşılar. Yokuş ise zahmetlerini, sıkıntılarını, zorluklarını ifade eder. Vatani sevmek demek hem nimetlerinden istifade etmek hem de külfetlerine katlanmaktır. Şair, olumlu ya da olumsuz, iyi ya da kötü, güzel ya da çirkin ülkenin bütün değerlerine aynı benimseyişle sahip çıkmaktadır.

*"Asırlardır kır atı sulamak": At, Türk geleneğinde savaşıllığın, ulaşımın, yük taşımacılığının önemli bir aracıdır. At, ana, avrat, silah gibi değerler bizde kutsaldır. Kır atı sulamak ifadesi, burada mecaz-ı mürsel sanatıyla bütün savaş araç, gereç ve hazırlıklarını ifade eden bir simgedir. Türk milleti, asırlar boyunca vatani, milletini, millî ve manevî değerlerini korumak için sürekli tetikte olmuş, düşmanlara karşı her zaman hazırlıklı bulunmuştur. Zira bu coğrafyada bizim düşmanlarımız çoktur. Ülkemiz üzerinde gözü olan çok millet vardır. Dolayısıyla bu güzel ülkeyi korumak için tetikte olmak, savaş hazırlığında bulunmak gerekir.

*"Irmağın akışına ölmek": İrmak da yine burada mecaz-ı mürsel sanatıyla bütün bir Türk vatanının tabiat coğrafyasını simgeler. Türk vatanının güzelliğine hayran olmak, onun için her türlü fedakârlığı yapmak düşüncesi dillendiriliyor.

*"Deli sular, salkım-saçak söğütler": Türk vatanının tabiat coğrafyasının güzelliği, çekiciliği, benimsenişi yine aynı şekilde mecaz-ı mürsel sanatından faydalanılarak vurgulanmaya devam ediliyor. Gürül gürül akan çaylar, dereler, şelaleler, ırmaklar, yemyeşil dallı budaklı görkemli söğütler, bunlar hep Anadolu'nun tabii güzelliklerini temsil eden birer parçadır.

Şair, parçadan yola çıkarak bütünü yani Anadolu coğrafyasını yansıtıyor.

*"Kışlada kumandanın asker öğütlemesi": Türkiye'mizin, Türk milletinin önemli bir yapısı da bizim millet olarak ordu-millet karakterinde bir toplumsal yapıya sahip olmamızdır. Bizde askerlik kutsaldır. Asker ocağı peygamber ocağıdır. Türk ordusu, Haçlı seferlerinden beri hep İslam dünyasının koruyucu gücü olmuştur. Batı emperyalizmine karşı bütün İslam dünyasının muhafızlığını yapmıştır. Bu bakımdan asker bizde "Mehmetçik"tir ve Mehmet de Hz. Muhammed'in Türkçe söyleyişteki karşılığıdır. Diğer yandan asker ocağı bizde aynı zamanda önemli bir eğitim ve toplumsal değerlerle donanma ocağıdır. Çocuklarımız askere gittiği zaman orada komutanlar onlara hayata, tarihe, Türklüğe, vatana, devlete dair pek çok bilgi verirler; hatta okuma yazma öğretirler, Mehmetçik Dersaneleri açarak gençleri üniversiteye hazırlarlar. Ayrıca genç-

lerimiz asker ocağında bir arada yaşamayı öğrenirler. Toplumsallaşma süreçleri hızlanır. O bakımdan kışlada kumandanın asker öğütlemesi, Türk gençliğinin orada her bakımdan hayata hazırlanması, eğitilmesi, millî bilinçle donatılması sağlanır ki ordunun bu işlevi bence çok önemlidir. Türk gençleri Türklüklerinin şuuruna büyük ölçüde asker ocağında varırlar.

*"Yiğitlerin yaylalarda ata binmesi": Anadolu köylerinde, kasabalarında Türk milletinin ata binmesi, at yarışları yapması, cirit oyunları oynaması gibi değişik at sporları uygulamaları, hem bir eğlencedir hem savaşa hazırlıktır. Anadolu'yu temsil eden önemli millî görüntülerden birisi de budur.

*"Türk gençlerinin Bozkurt bakışına ölmek": Şair, Türk gençliğinin görünüşünü, kararlı duruşunu, bakışını, tavrını, düşmanlarına karşı öfkelerini, millî tepkisini Bozkurt bakışına ve tavrına benzetmektedir. Bozkurt, Türk kültür geleneğinde önemli bir yere sahiptir. En eski zamanlardan beri Bozkurt, Türklerin bir totemi, ongunudur. Bozkurt, Türk milletinin hür ve bağımsız yaşama iradesinin millî bir simgesidir. Türkler Müslüman olmadan önce bir bozkurtun soyundan geldiklerine inanıyorlardı. Bu bir efsanedir. Bozkurt, Türk destanlarında millî bir kült olarak önemli bir yere sahiptir. Şamanist Türkler Bozkurda özel bir önem atfederler. Mesela Şaman davullarında Bozkurt resmi vardır. Bozkurt, eski Türk boylarında millî bir önderliği simgeler. Mesela Başkurtlar, sancaklarında kurt başı taşırlar. Başkurt adı da "Bağbuğ Kurt"tan gelir. Başkurt, kurdun baş, yani önder olup getirdiği, yönlendirdiği kavim demektir. Ergenekon Destanı'nda da Bozkurt, Türk milletine içinde bulunduğu zor durumdan, sıkışık ortamdan kurtuluş için yol ve yön gösteren bir millî liderliği temsil eder. Atatürk de Türk milletini emperyalist Batılı devletlerin fiilî işgali altından iradeli önderliğiyle hür ve bağımsızlığa çıkardığı için "Bozkurt Atatürk" olarak adlandırılmıştır. Zira Millî Mücadelemiz, Bozkurt Atatürk'ün önderliğinde bizim bir başka Ergenekon'dan çıkış destanımızdır. Ayrıca Atatürk, Bozkurt simgesine önemli bir yer vermiştir. Mesela dönemin Adalet Bakanı Mahmut Esat'a, "Bozkurt" soyadını verdi, küçük izcilere "yavrukurt" ismini taktı, Bozkurtu, para ve pullara simge olarak bastırdı. Dolayısıyla Atatürk'ün Bozkurtu millî bir simge olarak kullandığını görüyoruz. Dilaver Cebeci'nin "bozkurt bakışlı Türk gençleri" imgesinden kastı şudur:

Türk gençliği, kendi varlığına, ülkesine, millî ve manevî değerlerine yan bakan, yok etmek isteyen düşmanlara karşı son derece kararlı, azimli, iradeli, yiğitçe, erkekçe sert bir tepki verir. Düşmanları adeta bakışlarıyla korkutur.

*"Şairin sevdalı ve göğsünün bir yangın yeri olması": Burada tabii Türk milletinin bir temel özelliğine vurgu yapılmaktadır. O da bizim yapı olarak aşırı duygusal olmamız.

Biz, millet olarak sevgilimize de, dinimize de, vatanımıza da, millî değerlerimize de büyük ve derinlikli bir aşkla bağlıyızdır. Onun için Türk edebiyatı aşk ve seveda konusu bakımından çok özgün bir yere sahiptir. Bizde kadın aşkıyla vatan aşkı birdir. O yüzden seveda türküleri, aşk şiirleri bakımından çok zengin bir birikime sahibiz.

*"Şairin ninesinin doksan yıldır çile çekmesi": Milletimizin tarihî özelliklerinden biri de çok savaşlar, çok yıkımlar, çok göçler yaşaması ve bu büyük olaylardan dolayı büyük çileler, ıstıraplar, sıkıntılar çekmesidir. O yüzden biz aynı zamanda büyük imtihanlardan geçmiş bir milletiz. Âdeta çilelerle, zorluklarla mücadele ede ede pişmişiz ve olgunlaşmışız. Sadece düşmanla değil aynı zamanda fakirlikle, tabiat şartlarıyla ve başka türlü zorluklarla da mücadele etmişiz. O yüzden Anadolu insanı çilekeştir.

*"Emine'nin pınarlardan su doldurması": Türk halk edebiyatında şairler genellikle suya giden köylü güzellerine duydukları aşk duygusunu terennüm ederler. Karacaoğlan'da ve başkalarında hep omzunda su testisi köy çeşmesine su doldurmaya giden köylü güzellerinin tasvirini görürüz. Anadolu Türk'ünün toplumsal hayat tarzlarından biri de âşık olmanın, yavuklu edinmenin, kız beğenmenin görüntülerinden biri de budur. Şair, bu imgeyle Anadolu Türklüğünün bir özelliğini vurgulamış oluyor.

*"Yavuklunun mavi boncuk takışına ölmek": Halkımız nazardan, göz değmesinden korunmak için çocuklara, güzel kızlara ya da başka şeylere mavi boncuk takarlar. Ayrıca mavi boncuklar aynı zamanda bir süs eşyasıdır. Genç kızlar bunu taktıkları zaman güzel görünürler. Şair de Anadolu Türklüğünün bu görüntüsünden duyduğu hazzı dile getirmektedir.

*"Düğün, dernek, halay, bar": Bütün bunlar, yine Türk milletinin geleneksel anlamda yüzyıllar boyunca uygulayageldiği eğlence ve toplumsal âdet faaliyetleridir. Düğün, evlenme törenidir. Dernek, değişik amaçlarla oluşturulan toplantı ve topluluktur. Halay, davul ve zurna eşliğinde topluca oynanan Türk halk oyunudur.

Bar ise el ele tutuşularak oynanan ağır ritimli bir Türk halk oyunudur. Şair, şiirinin genelinde Türkiye'nin hem coğrafi tabii güzelliklerine hem kültürel güzelliklerine ve millî değerlerine vurgu yapmaktadır. Yani amacı Türkiye'mizi özgün yönleriyle yansıtmak, vatan ve millet sevgisini aşılmasıdır.

*"Toprak, ekmek, namus ve ar": Türk milletinin değer verdiği kutsal unsurlar arasında toprağın temsilciliğinde vatan, ekmeğin temsilciliğinde emek, çalışma, iş, rızık, aile geçimi, namus ve ar önemli bir yer almaktadır.

*"Kilimlerde çizgi çizgi efkârın olması": Burada kilim, mecaz-ı mürsel sanatıyla çok çeşitli ve zengin olan Türk kültür ve sanatını temsil eden bir parçadır. Kilim, halı, çini, hat, ebru, tezhip gibi daha bir çok süsleme sanatlarımız çok özgün, güzel ve zengin bir birikime sahiptir. Türk milleti, sanat yapma kabiliyeti yüksek, kültürlü, ince duyarlıklı, el becerisi olan, özgün ve derin sanat üretebilen büyük bir kültür ve medeniyet sahibi millettir. Ortaya koyduğu sanat eserlerinde duygularını, düşüncelerini, hayallerini, üzüntülerini, sevinçlerini, beklentilerini, umutlarını, her şeyini yansıtır. Kilimlere işlediği desenler de aslında Türk milletinin iç dünyasının simgesel karşılıklarıdır.

*"Heybelerin nakışına ölmek": Anadolu Türklüğünün özgün simgelerinden biri de içine eşya konulan, iki gözü olan, kıldan, keçeden, yünden yapılan, omuza asılarak taşınan bir tür çanta ya da valiz görevi gören heybedir. Köylülerimiz tarlaya çift sürmeye giderken heybesine azığını, tohumunu, ve bazı şahsi eşyalarını koyar. Ayrıca şehre giderken de omzunda ya da eşeğinin veya atının sırtında heybe taşır. Pazardan aldığı eşyaları buna koyar. Köy köy dolaşan halk ozanları, âşıklar da sırtında heybe taşırlar. Anadolu Selçuklu Devleti'nde uçbeyi olarak tayin edilenlere hediye olarak; "Bir at, bir tuğ ve bir heybe" verilirdi. Dolayısıyla şair, Türk yiğitlerinin ve Türk beylerinin savaş ve ulaşım aracı olarak bir atı; iktidar, güç kudret simgesi olarak bir tuğu ve azık torbası olarak bir heybesi olması durumunu hayran olunacak bir görüntü olarak sunmaktadır. Ayrıca tabii burada Anadolu Türk'ünün heybelerini de çok güzel desenlerle, şekillerle, boyalarla süslemesi motifine de vurgu yapmaktadır. Yani Türk milleti en basit gündelik kullanım eşyasını bile güzel bir görüntü oluşturacak şekilde süsler. Bu sanat şaheserleri de hayran olunacak değerlerdir.

İlkörnek: Şiirde millî değerleri temsil eden bazı ilkörneklere yer verilmiştir: Mesela kır at, Türk savaşçılığının ilk örneğidir. Bozkurt, Türk'ün bağımsızlık, hürriyet, cesaret ve yiğitlik özelliğini temsil eden bir ilkörnektir. Emine, Türk milletinin kendisine âşık olduğu, köylü güzeli tipinin bir ilk örneğidir. Ancak bu tip Türk edebiyatında genelde "Elif" adıyla yaygındır. Emine pek yaygın bir isim değildir. Şair onu kafiye yapmak zoruyla bulmuştur.

Nazım Şekli: Şiir, Türk halk şiirinin koşma nazım şekliyle yazılmış. Ancak yaygın koşma kafiye sisteminin farklı olarak ilk dördlük "xaxa" şeklindedir.

Dil ve Üslup: Şiirin dili, Türkçe kurallara uygunluk bakımından kusursuz denecek ölçüdedir. Oldukça yalın bir dili var. Dil sapmalarına yer vermemiş. Yabancı ya da anlamı bilinemeyecek kelimelere de yer vermemiş. Hemen hemen bütün kelimeler, herkesin anlamını bilebileceği kelimelerdir.

Üslup bakımından ise hitabet üslubunun hâkim olduğunu görüyoruz. Şair, okuyucularda millî duyguları, vatan, millet sevgisini, millî değerler sevgisini artırmak için coşturma amacını gütmektedir. Bu yüzden zaten son yıllarda bu şiir, Türkiye'nin her yerinde, büyük meydan toplantılarında, parti mitinglerinde bile okunan heyecanlı, güzel bir marş olarak icra edilmektedir. Bir bakıma bütün Türklerin zevkle, heyecanla dinledikleri ve söyledikleri bir marş olmuştur.

Ahenk: Şair, ahengi sağlamak için kafiye ve vezinden istifade etmiştir. Ses tekrarları çok belirgin değil. Kafiye bakımından ise oldukça başarılı. İlk dördlükte "yokuş-" ve "akış-" kelimelerinde yarım kafiye görülüyor. İkinci dördlükte "söğütler" ve "öğütler"de tunç kafiye var. "yiğitler" kelimesi de bunlarla yarım kafiye ile eşleştirilmiş. Üçüncü dördlükte "sine-", "nine-", "Emine-" kelimelerinde zengin kafiye uygulaması görüyoruz. Dördüncü dördlükte ise "bar-", "ar-", "efkar-" kelimelerinde tam kafiye bulunmaktadır. Ayrıca "yokuşuna ölürüm", "akışına ölürüm", "bakışına ölürüm", "takışına ölürüm", "nakışına ölürüm" ifadelerinde çok kuvvetli bir redif uygulaması görüyoruz. Bütün bunlar, Dilaver Cebeci'nin geleneksel ahenk unsurlarından kafiye ve redifleri çok başarılı bir şekilde kullanabildiğini gösteriyor.

Ayrıca hece vezninin 6+5=11'li kalıbına yer vermiştir.

KABUL EDİLMİŞ ESKİ BİR DUA

•
Dilâver CEBECİ

Rahmânsın, Rahîmsin, teksin, yücesin
Türk'ü birbirine kırdırma yâ Rab!
Al canını hemen şu münafığın,
Onu muradına erdirme yâ Rab!

Türk'e uzanırken kopart dilini!
Tebbet hürmetine kurut elini!
Varıp mekân tutsun moskof ilini,
Evliyâ yurdunda durdurma yâ Rab!

Üçler, yediler, kırklar aşkına,
Şehir veren evler-barklar aşkına,
Hak yolcusu temiz ırklar aşkına,
Kör et gözlerini, gördürme yâ Rab!

Rabbim, gün gösterme köpek soyuna!
Milletimi getirmesin oyuna!
Şimşek düşün şölenine toyuna!
Dinime, töreme ürdürme yâ Rab!

Dört yönümde tuzak kurmasın aman!
Sağımdan, solumdan sarmasın aman!
Ok ile arkamdan vurmasın aman!
Dinsize yayını gerdirme yâ Rab!

DİLÂVER CEBECİ ŞİİRLERİNİN BESLENDİĞİ KÜLTÜREL KAYNAKLAR VE ETKİLENMELER* - I -

Yıldıray BULUT

Dilâver Cebeci'nin şiirlerinin ve düz yazılarının kendine has ve dikkat çekici yanlarından birisi, bu türlerde verdiği ürünlerin sadece bireysel yeteneğine, duygusuna, düşünüşüne ve sezgilerine bağlı kalması değil, aynı zamanda da millî ve evrensel nitelik taşıyan kültürel kaynaklardan da beslenmiş olmasıdır. Şiirsel kabiliyeti yeterli bir görünüm arz etmesine rağmen o yine de bazı kaynaklar vasıtasıyla millî ve tarihsel bilinci okuyucularına aşlamak istemektedir. Birçok şiirinde bilgi verme amacı taşıması da bu sebeptir.

Dilâver Cebeci'nin şiirinde edebiyatın neredeyse bütün sanatlarına, kendine has hayallerine, yeniliklerine ve imajlarına rastlamak mümkündür. Bunların yanı sıra aşk, kadın, lirizm, millî romantizm ve İslami hassasiyet; medeniyet anlayışı ile sorgulamaksızın kabul edilen toplumsal değişime karşı eleştiri ön planda yer alan öğelerdir. Bu öğelerin altını çizerek netleştirmek amacı taşıyan şair, bu belirginleştirme işini bazı etkilenmeler ve alıntılar kullanarak gerçekleştirmeye çalışmıştır. Bazen bu belirginleştirme çabası içindeyken de kapalılığa düşer. Telmihler ilk başta anlaşılabilir. Ancak çoğunlukla hangi dizelerde nereye varmak istediğini belli ettiğini görmekteyiz.

Bu genel girişten sonra Cebeci'nin şiirlerinde hangi kaynaklardan beslendiğini, hangi sanatçılardan etkilenmeler ve benzerlikler taşıdığını somut bir biçimde karşılaştırmalı olarak göstereceğiz.

a.Dede Korkut Hikâyeleri

Dilâver Cebeci, "Kutalmış" adlı şiirinde Dede Korkut hikâyelerinde görülen tiplerden ata, ozan, alp-eren isimlerini; o devrin içkilerinden biri olan kımız ve hikâyelerde yapılan av merasimleri sonrası gerçekleştirilen şölen ziyafetlerini örnek olarak kullanmaktadır:

Öz atası eydür:"hemen varayım;
Doksan aygır, dokuz buğra kirayım
Kımız sağdırayım, şölen vereyim,(Cebeci, 2003:85)

b.Klâsik (Divan) Türk edebiyatı ve kültürü

Dilâver Cebeci, Klasik (Divan) edebiyatı kültürü üzerine çalışmaları olan bir şairdir. Bu edebiyat içinde kadının nasıl ve ne şekillerde ele alındığını anlatan "Divan Şiirinde Kadın" adlı bir eseri de mevcut olan şairin, tarz-ı kadîm üzere yazdığı gazelleri de bulunmaktadır. "Asra Yemin Olsun ki..." adlı şiir kitabında beş adet gazeli bulunmaktadır. Gazelleri dışındaki bazı şiirlerinde de, bu edebiyatın şekil özelliklerinden ziyade mazmunlar, istiareler gibi bazı sanatsal özelliklerini kullanmaktadır. Asli kaynakları kullanma fikri yoğun olan şair, klâsik şiirden aldığı motifleri, Türk-İslam sentezi içerisinde yeniden yoğurup modern bir görünüm kazanma çabasıdadır. Bu sebeple klasik şiir özelliklerinin dışında halk şiiri ve serbest şiir örnekleri de bulunmaktadır. Şairin divan edebiyatı motiflerini kullandığı şiirler incelenecek olursa:

Bazı mısra ya da beyitleri iktibas

*)- "Hüzn-i Tahattur" adlı şiirinin Ahmet Hâşim'in "Tahattur" adlı şiiriyle üslup ve konu bakımından benzerlikler taşıdığı görülmektedir. Her iki şiirde de konu geçmişe duyulan özlemdir. Akşam, karanlık ve gölgeler her iki şiirde de kullanılan imajlar olarak dikkat çeker:

"Beyaz günler ve beyaz güller..

Diri kubbeler altında soluyup okşadıklarımız...

Osmaniyeli Garib akşamları vururdu ara-sıra eşkiya...

Hükmü başlayınca dağlarda karanlığın,

Söz yıldızlarıydı pırıl pırıl yaktıklarımız." (Cebeci, 2003:49)

dizeleri ile Ahmet Hâşim'in "Tahattur" şiirinin,

"Bir Acem bahçesi, bir seccâde,

Dolduran havzı ateşten bâde...

Ne kadar gamlı bu akşam vakti...

Bakışın benzemiyor mu'tade."

dizeleri arasındaki imaj ve vakit uyuşması göz önündedir.

*)-“Masal Güzeli” şiirinin ilk dörtlüğünde şair, sevgilinin saçlarını tarumar olmuş, yani dağılmış ve perişan bir hale gelmiş, yorgun bir bezirgâna benzetmektedir. Dudakları ise şafaktan kopma bir gül sağanağıdır ve Asya şehirlerine yağar. Bu benzetmelere Fuzûlî’nin görgeç redifli gazelinin şu beytinde de rastlıyoruz:

“Gönlüm açılır zülf-i perişanımı görgeç
Nutkum tutulur gonce-i handanını görgeç”

*)-“Saçlarını Uzatmadın” şiiri örnek olarak alınacak olunursa, Divan edebiyatında sevgilinin saçlarına verilen önem üzere birçok beyitler yazıldığını bilen Dilâver Cebeci, bu şiirinde de sevgilinin saçlarını över ve hayranlığını ifade eder:

“Dedim güzel koyma darda,
Murat budur Türkmen erde
Usum yitti zülflerde,
Saçlarını uzatmadın.” (Cebeci, 1973:67)

Bu dörtlükte sevgilinin saçları âşığın aklını yitirmesine sebep olmaktadır. XV. yüzyılın en önemli şairlerinden birisi olan Necâî’ye ait olan şu beyitte de:

Ayağı yer mi basar zülfüne ber-dâr olanun
Zevk ü şevk ile virür cân u seri döne döne

(*Senin zülfüne asılanın ayağı yere mi değer; zevk ve şevk ile canını döne döne verir.*)

sevgilinin saçları âşığın aklını başından alır ve âşık zevk ve şevk içinde döne döne can verir.

*)-“Nigârî Bir Minyatürden Çıkardım Seni” adlı şiirin ilk dörtlüğündeki,

“Bir gazelin beytinden süzölmüş nezâketin,
Sa’dabadlı lâlelerin rengi güler yüzünde.
Gezip bidev atlarla nice çağları,
Nigârî bir minyatürden çıkardım seni.” (Cebeci, 1992:68)

bir gazel beytinden nezâket süzölmüş nesnesi, Nedîm’in sana redifli gazelindeki,
“Haddeden geçmiş nezâket yâl u bâl olmuş sana

Mey süzölmüş şişeden ruhsâr-ı al olmuş sana”

beytindeki anlatıma benzerlik göstermektedir.

*)- “Babamın Yarım Kalmış Sevdasının Yerine” adlı şiirin ilk dörtlüğündeki,

“Sîneme yüzlerce ok saplanırdı,
“Kirpiğin kaşına değdiği zaman.”
Bir sızısı içimde keleşlenirdi,
Kulağım adını duyduğuş zaman” (Cebeci, 2000:40)

Âşığın sinesine oklar saplanması imajı, 18. yüzyıl divan şairlerinden Râsîh Bey’in üstüne redifli şu gazelinde de mevcuttur:

“Süzme çeşmin gelmesin müjgân müjgân üstüne.
Urma zahm-ı sîneme peykân peykân üstüne.”

Bazı Mazmunlardan Yararlanma

Dilâver Cebeci, bazı şiirlerinde, divan şiirinin bazı mazmunlarına şu şekillerde yer vermektedir:

*)-Şair, “Babamın Yarım Kalmış Sevdasının Yerine” adlı şiirinde “kirpiğin” ve “ok” mazmununa yer vermiştir:

“Sîneme yüzlerce ok saplanırdı.
“Kirpiğin kaşına değdiği zaman.”” (Cebeci, 2000:40)

Divan şiirinde sevgilinin kirpikleri, göz kapaklarının üzerinde dizili duruşu ve şekli itibarıyla oka benzetilmektedir. Sevgili, âşığın gönlüne keder veren sert bakışlar attıkça âdeta onun gönlüne oklar atarak onu yaralar.

*)- Şair, “Aklıma Düştü” adlı şiirde “diş” ve “yıldız” mazmununa yer vermiştir:

“Sıcakın çözerdi katı buzları
Dudağın dökerdi aşk yıldızları” (Cebeci, 2003:21)

Divan şiirinde sevgilinin dişleri, dizilişi ve beyazlığı ile inciye yahut da yıldıza benzetilmektedir. Sevgili konuşmak için her dudaklarını oynattığında yıldız gibi parlak ve beyaz dişleri görünmekte ve âşığın aklını başından almaktadır.

*)- Şair, “Tatar Güzeli” adlı şiirinde “gamze” ve “sevda çukuru” mazmunlarına yer vermektedir:

“Yanakta gamzesi sevdâ çukuru
Görkemi ülkerce hem yüzü güzel” (Cebeci, 2003:26)

Divan şiirinde sevgilinin bakışında binlerce anlam vardır. Gamze ise sadece bakışa dayanamayıp göz, kaş ve kirpiğin ortaya koyduğu bir harekettir. Âşığa ıstırap verir. Âşık, sevgilinin bu yan bakışının âdeta içine düşer ve boğulur. Bu şiirdeki mazmunda da âşık aynı şekilde sevda çukuru dediği gamzenin içine düşmektedir.

Aynı şiirde “selvi” ve “boy” mazmununa da rastlıyoruz:

“İdil boylarında bir körpe kayın
Ben fidan diyeyim siz selvi sayın” (Cebeci, 2003:26)

Divan şiirinde sevgili, uzun boyu ve salınarak yürümesi dolayısıyla selvi / servi ağacına benzetilmektedir. Bu şiirde de şair, sevgilisini İdil Irmağı boylarında var olan körpe bir fidanla eş tutmaktadır.

*)- Şair, Asra Yemin Olsun ki... adlı kitabında yer alan gazellerinde de kimi mazmunlara yer vermektedir. Bu mazmunların ilki “gelir” redifli gazelindeki “ebrû” ile “tîr” mazmunudur. Divan şiirinde sevgilinin kirpiklerinin yanı sıra kaşları da âdeta ok gibi âşığın gönlüne saplanan bir silaha benzetilebilir:

“Subh olur ol perî çün uyanır uykudan
Sînemi kılub hedef tîr ile ebrû gelir” (Cebeci, 2000:72)

(Sabah olur, o peri uykudan uyanır, kaşları bir ok gibi göğsümü hedef kılıp da gelir.)

*)- Şair, “yok mudur” redifli gazelde “saç” ve “gece” mazmunlarına yer vermektedir. Saç, şekli, kokusu, rengi dolayısıyla pek çok teşbih ve mecaza konu olmuştur. Çoğunlukla perişan yani dağınık ve düzensizdir. Âşığın aklını başından alır. Hatta uzunluğu sebebiyle kendisine esir eder. Kokusu misk ve amberden daha yoğun ve etkilidir. Rüzgâr bu kokuyu âşığa ulaştırır. Rengi ise çoğunlukla siyahtır. Şekil yönünden; rişte (iplik), zincir (kıvrım kıvrım oluşu sebebiyle), mar (yılan, uzunluğu sebebiyle), lâm harfi (uzunluğu ve şekli dolayısıyla), halka (kıvrırcık oluşu sebebiyle), hat (yazı) ve süm-bül (kıvrırcık oluşu sebebiyle) gibi benzetmelere sahiptir.

“Söyle cânân leyl-i zülfün mihr ü mâhı yok mudur?
Çün acıbdür imtidâdı hiç sabahı yok mudur?” (Cebeci, 2003:32)

(Söyle ey sevgili, saçlarının gecesinin hiç güneşi ve ayı yok mudur? Çünkü uzunluğu bir acayıptır, hiç sabahı yok mudur?)

Divan şiirine ait bazı isim ve terimlere göndermeler yapma

Cebeci, kimi şiirlerinde bazı divan şairlerinin isimlerine ve divan edebiyatına ait bazı terime ve kelimelere yer vermeyi amaçlamıştır.

*)- “Sitâre” şiirinde 18. yüzyıl divan şairlerinden Nedîm’in ismini anmaktadır.

“ Babamın Yarım Kalmış Sevdasının Yerine” adlı şiirinde “ok”, “Aklıma Düştü” adlı şiirinde yıldız, “Tatar Güzeli” adlı şiirinde “gamze” gibi Divan şiirine ait terim ve kelimelere yer vermiştir.

Ünlü kişiler ve efsanevi kahramanlar

Timurlenk:

Timur İmparatorluğunun kurucusudur. (Keş 1336- Otrar 1405) Kendisine Türkler Aksak Timur, İranlılar Timurleng, Avrupalılar Tamerlane derler. Kaynaklara göre Cengiz Han ile aynı soydan gelmektedir. Timur, babasının vefatından sonra emirler arasında geçimsizlikler yüzünden memlekette anarşinin hâkim olması üzerine siyâsete karışır. Mâveraünnehir Hâkimi Emir Hüseyin ile birlikte Doğu Türkistan Hükümdarı Tuğluk Timur’a karşı mücadele verirler. Yıldırım Bayezid ile yaptığı 1402 Ankara Savaşı sonunda bazı Osmanlı topraklarını hâkimiyeti altına alır ve Osmanlıda 12 yıl sürecek Fetret Devri’nin başlamasına neden olur. Böylece Çin’e ve Delhi’ye kadar bütün Asya’yı, Irak, Suriye ve İzmir’e kadar Anadolu’yu alır.(1) Dilâver Cebeci “Timurlenk Olsam” adlı şiirinde Timur’un bu başarılarının özlemini çeken bir Türk imajı çeker. Artık o eski şaşaalı devirler ve büyük komutanlar, imparatorlar kalmamıştır:

“Ben bir Timurlenk olsaydım
Alnı akıtmalı bir at üstünde
Ve bir kılıcım olsaydı
Kabzası yıldız kakmalı
Firuze ışıklar toplasaydım
Semerkant kubbelerinden

Ben bir Timurlenk olsaydım
Bozkırın ortasında” (Cebeci, 2003:16)

Kanuni Sultan Süleyman (I. Süleyman):

27 Nisan 1495 Pazartesi günü Trabzon’da doğmuştur. Babası Yavuz Sultan Selim, annesi Hafsa Sultan’dır. O’nun devri, Türk hâkimiyetinin doruk noktasına ulaştığı bir devir olmuştur. Babasının ölümü üzerine 30 Eylül 1520’de 25 yaşındayken Osmanlı tahtına geçen Sultan Süleyman Belgrat’ın fethi (1521) ve Rodos’un zaptı (1522) ile Akdeniz hâkimiyetini Osmanlı İmparatorluğu’na getirmiştir. Macaristan’ın başkenti Budin’e girişi (1526), Viyana kuşatması (1532), Bağdat ve Basra zaptı (1534), Preveze deniz zaferi (1538) ve Trablusgarp’ın alınması (1551) gibi birçok zafere imza atan Kanuni, Osmanlı Devletini, 46 yılda 15.000.000 km2, bağlâşık devletlerle, 17.000.000 km2 ulaştırmıştır.(2)

Dilâver Cebeci, “Hamayıl Kuşandım Şiir Kılıcını” adlı şiirinde Sultan Süleyman’ın bu büyük başarılarının özlemiyle Süleymâniye sokaklarında dolaşmaktadır. Kubbeler gurur içinde olmasına rağmen, yaşayan halk bu gururun, tarihî ve mimari görkemini büyüklüğünün farkında değildir:

“Yirmi birinci yüzyıla beş kala
Süleymaniye sokaklarında geziyorum
İnsanlar tanıdık gibi bakıyorlar yüzüme
İçlerinden geçeni seziyorum
Sultan Süleyman’dan kalma bir hüznü akşam
Sessizce okşuyor gururlu kubbeleri” (Cebeci, 2003:43)

Genç Osman (II. Osman):

Sultan İkinci Osman (1604- 1622) Osmanlı sultanlarının on altıncısı ve İslam halifelerinin seksen birincisidir. 26 Şubat 1618 günü babasının yerine tahta geçen amcası Sultan Birinci Mustafa’nın rahatsızlığı yüzünden tahtı bırakmaya mecbur olması üzerine Osmanlı sultanı olmuştur. Niteliklerinden heybetli, yüksek himmet sahibi, yiğit, fevkalade bir binici, silah ve harp aletlerini kullanmakta başarılı olarak bahsedilmektedir.(3)

Cebeci “Ve Hüve’l-Bâkî” adlı şiirini Genç Osman’ın torunlarından bir ulu şaire ithaf ettiğini söylemiştir. Şiirde Genç Osman’ın adı şu şekilde geçmektedir:

“Mehterbaşı has dur, geçen Genç Osman!
Dilimin bahtını açan Genç Osman!
Fânîlik mülkünden göçen Genç Osman,” (Cebeci, 2003:53)

Gazi Belek:

Belek (Balak) Gazi Artukoğulları devrinde; Harput’un yetiştirdiği ünlü bir Türk Fatihidir (1965 yılında Harput Turizm Derneği tarafından Belek Gazi’nin, at üstünde güzel bir heykeli yaptırılmıştır.) Onun en önemli hizmeti, Haçlı seferleri sırasında görülmüştür. Dilâver Cebeci de “Harputta Bir Gün” adlı şiirinde Harputta Kayabaşı’nda gezip gördüklerini anlatırken onun ismini anmadan geçememiştir:

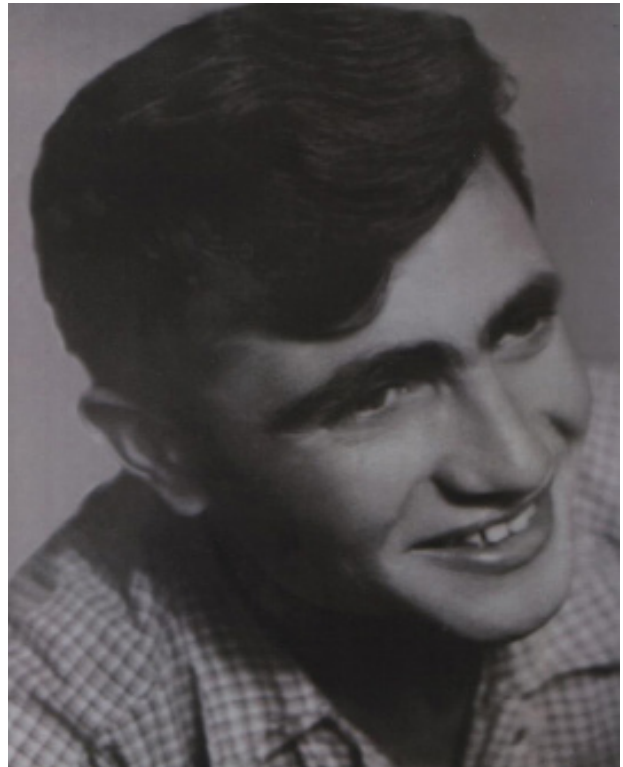
“Cennet atı üstünde göründü Gâzi belek
Kayalardan daha sert, rüzgârdan daha çabuk” (Cebeci, 2003:60)

Devam edecek...

(1)Meydan Larousse, cilt.19, s.298

(2)Osman Gazi’den Vahdettin’e Osmanlı Kronolojik Tarihi, Derleyen: Ayhan Buz, Neden Kitap Yayınları, İstanbul, 2006, s. 63.

(3)Osman Gazi’den Vahdettin’e Osmanlı Kronolojik Tarihi, Derleyen: Ayhan Buz, Neden Kitap Yayınları, İstanbul, 2006, s.111.

SENİ**Dilâver CEBECİ**

Yüreğime nakış nakış örüldün.
Mavilere bürünesin yâr seni...
Su başında neden çattın kaşımı,
Kılıç seni, bıçak seni, hâr seni.

Gözlerinde berrak sular gördüğüm,
Gece gündüz uğraştığım kör düğüm.
Nimet diye huzuruna vardığım,
Kiraz seni, elma seni, nar seni...

Sende rengi çiçeklerin güllerin,
Burcu burcu yayla kokar ellerin.
Türkü türkü, mani mani dillerin,
Halay seni, horon seni, bar seni...

Sırma saçın belik belik dökülmüş,
Gözlerine haktan sürme çekilmiş,
Dal gövdene bindallılar dikilmiş,
Hicap seni, örtü seni, ar seni...

Yücelerde bulutlarla yaşarsın,
Verimlice yüreğime düşersin.
İn çöllere, kuru otlar yeşersin,
Yağmur seni, dolu seni kar seni...

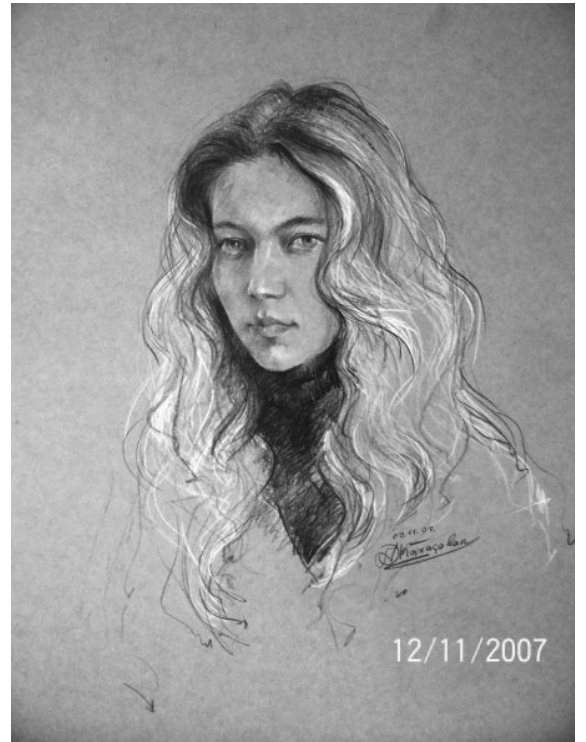
KOŞU**Dilâver CEBECİ**

Güzelliğim düşüncene sığmadı
Biraz daha kalsa idin ölürdün,
Çisil çisil yağmurumdan kaçmışsın,
Sularına gelse idin ölürdün.

Işığım var karanlığa dış biler.
Limanım var, sığınacak gemiler,
Düşüncem var bir başaktan bin diler,
Düşüncemi bilse idin ölürdün.

Kır atlara, al atlara gem vurdum,
Dört yönde devlere tuzaklar kurdum.
Buğulu camların ardında durdum;
Camlarımı silse idin ölürdün.

Katı gerçek filizlendi her yerde,
Daha aramızda sır, perde perde.
Tebessüm nerede, mutluluk nerde,
Bir kerecik gülse idin ölürdün.

Desen: Atanas KARAÇOBAN

KUTLU YOLUN GÜZEL YOLCUSUNA

•
Mehmet Nuri YARDIM

Akşam vaktiydi. Edebiyat öğretmeni, yazar ve bir çok hayırlı hizmetin omuzlayıcısı Asım Gültekin kardeşimi telefonla aramıştım. Yılın Öğretmeni seçilmişti, onu tebrik edecektim. Daha kutlamaya fırsat vermeden acı haberi verdi: “Dilâver Bey’i kaybettik ağabey” dedi. “Ne?...” demeye fırsat kalmadan, “Oğlu Çağrı’yla beraberdik. Az önce o da hastaneye gitti...” diye de devam etti.

Dilâver Cebeci... Özümüzün, sözumüzün, ülkemin, Türkiye’min şairi... Yine de siteye haberi koyamadım, ilk haberi ben vermek istemedim, ilk acıyı tattırmak kolay değil bilirsiniz... Sevimli bir tarafı yok üstelik, müjde vermiyorsunuz, hüznü yayıyorsunuz. Haber sitelerine baktım, yok... Televizyonlar bahsetmiyor... Belki de yanlış bilgidir diyerek kendimi teselli ettim... Emin olmak istedim. Evi aradım cevap vermiyor, Çağrı’yı aradım. O’nun da telefonu kapalı. Allah’tan az sonra kendisi aradı ve acı gerçeği teyit etti. “Evet ağabey, babamı kaybettik...” Ne denir, ne diyebilirdim ki... Rahmet niyazında bulunmaktan, sabır dilemekten başka... Evet yapacak şeyler var, işte tam bu sıralarda boş durmamak lâzım. Öncelikle sitemize haberi yazmak lâzımdı. Duyuru ile yetinilmez. Sonra ayrıntılı bilgi aldım Çağrı’dan. Dilâver Beyle zaman zaman görüşen en yakınlarından birkaç dostumu aradım, onları da acıya garkettim. Muhsin Karabay, Olcay Yazıcı, Cafer Vayni... Sonra iki üç gazeteyi aradım. Bütün gazete, radyo ve televizyonları tek tek aramak zor, üstelik evde telefonları yok. İyisi mi Anadolu Ajansı’na haber vereyim dedim. Ankara’yı Genel Müdürlüğü aradım ve üzücü haberden onları da haberdar ettim. İlgilendiler ve haberi bütün basın yayın organlarına geçip Türkiye’ye elim kaybi duyurdular.

Hani hep öyle olur ya, bir film şeridi geçmeye başlar önünüzden... Yaşanmışlıklar, hâtıralar, anekdotlar, dostluklar... Benim de öyle oldu. Ne güzel bir hayat yaşamıştı Dilâver Bey. Bayburt’un bu asıl evladı, milletin sevgilisi olmuştu. Şerefli, seviyeli ve mübarek bir ömür sürmüştü... Türklerin ve Müslümanların mustarip adamıydı. Bir ömre mal olan şiirler, yazılar, araştırmalar... Hoca, ağabey ve iyi bir şair olmak kolay değildi...

Bu akşam Edirne seyahatimi yazacaktım oysa. Onun başlattığı “Seyyah-ı Fakir Evliya Çelebi” üslûbuyla bazı satırlar karalayacaktım... Bursa gezisiyle ilgili yazımı okuyanlar yine benzer bir yazı beklediler benden, özellikle istediler... “Geziye katılamayacağız ama lütfen orayla ilgili yazını Nasiruddin Sabri imzasıyla yazıver... Okuyalım” dediler... Tasarlamıştım, notlar da almıştım, ama hayır artık yazamayacağım.

Dilâver Cebeci’nin vefat ettiğini duyduğum andan itibaren içimi sarıveren hüznün bulutlarını dağıtamam artık. Tebessüm ettirecek satırları kaleme almam imkânsız... Hele o türde kendisini üstat kabul etmişsem, açtığı güzel yolu devam ettirmeyi hedeflemişsem, en azından şimdi yazamam... İlerde belki...

1980’li yıllarda şiiriyle duygulanır, mısralarıyla coşardık... Dilâver Cebeci’nin sanat edebiyat dergilerinde okuduğum şiirleri ve yazıları çok güzeldi. Türkçe’nin seçkin bir kalem ustasıydı. Dostluğumuz, Türkiye gazetesinde göreve başladığım 1985’te başladı. Tanıştık, onu çok sevdim. Çünkü o sağlam şahsiyetiyle bana Anadolu’nun gerçek temsilcilerinden biri gibi görünüyordu. Hele kışları kalpağını başına koyup da kültür sanat servisimize geldiği zaman Kafkaslar’dan aramıza karışmış bir Şeyh Şamil’i veya yakın komutanlarından birini hatırlatırdı. Dilâver Cebeci dost insandı. Afrası tafrası, yalanı riyası, alayışı nümayişi yoktu. Sevdiğini tam severdi, bağlandığını bırakmazdı.

Aynı gazetede yazıyorduk. Onun “Seyyahı Fakir Evliya Çelebi” başlığıyla ve Osmanlı Türkçesiyle kaleme aldığı yazılar diyebilirim ki gazetenin en çok okunan, en çok takip edilen yazılarıydı. Tiryakileri olmuştu bu köşenin, sıkı takipçileri gün begün artıyordu. Çünkü günlük olaylara da, siyasi hadiselerle de ince bir mizahla yorumlar getiriyordu.

O hepimizi kahreden beyin kanamasını geçirdikten sonra Muhsin Karabay ile birlikte ziyaret etmiştik kendisini, Üsküdar’daki evdeydi... Daha çok Ayla Hanım’la sohbet etmiştik, Dilâver Bey zaman zaman konuşmuştu. Sonra bir mülâkat yaptım değerli eşiyile. Konuşturmamadığımız Dilâver Bey’i en yakınından tanımaya ve tanıtmaya çalıştım.

Dilâver Cebeci’yi sevenler senelerdir kederliydi. Çünkü o artık hâfızasını büyük ölçüde kaybetmiş, zihnî melekelerini yitirmişti. En yakınlarını bile görüyor, ama tanıyamıyordu veya isimlerini hatırlayamıyordu. Fakat gönül almadan da duramıyordu. “Kusura kalma kardaş, seni tanıyorum, ama ismini çıkaramadım” deyip başını gösteriyor, rahatsızlığından dolayı unutkanlığını hatırlatıyordu. Bir çocuk masumiyeti, bir çocuk saffeti kaplamıştı yüzünü.

Arasına Kubbealtı’na uğrardı. Oturur çay içer, sohbet ederdik. Yine kitap hazırlıyordu, yine çalışıyordu. Ama artık eski o haşmetli devirler, o şevk, o neşve yoktu. O velut, o azimli insan gitmiş, yerine daha mütevekkil, kalender, sessiz ve kadercı bir insan çıkagelmişti. Bazen de sevgili oğlu Çağrı refakat ederdi bu gezilere. Bilirdim ki, ya Darüzziyafe’den gelmektedir veya buradan oraya gidecektir. Çağaloğlu’na artık eskisi gibi pek takılmıyordu. Evden çıkmışsa Darüzziyafe Müdürü Hayrettin Nuhoglu Bey’le görüşecekti mutlaka. Orası onun ikinci mekânı, ikinci adresi olmuştu. En yakın dostu, sırdaşydı Hayrettin Bey. Bir ara orada oturup konuştuk. Bir dosyası vardı, tarihle alakalı. Onun yayınlanması için bir gayretin içinde oldum, ama ne yazık ki muvaffak olamadım, yine de teşekkür etti, nezaketle “Sağolasın kardaş, sen elinden geleni yaptın, üzülme, gerisi takdirin işidir...” demişti. Hâlbuki Dilâver Cebeci gibi şair ve yazarların bütün yazdıkları beklememeli, kitaplaşmalıydı.

Bilmiyorum ben mi yanlış düşünüyorum veya çok mu hissi bakıyorum. Ama duyarsız bir toplum olup çıktık. Gündemimizi başka şeyler işgal ediyor. Çok özendiğimiz Batıda Dilâver Cebeci ayarında bir şair – yazar ölseydi mutlaka gazetelerin birinci sayfalarında, televizyonların ana haber bültenlerinde yer alırdı. Hatta altyazı geçerlerdi. Galiba bunu göremeyeceğiz ve ben bu umutla, bu hasretle, bu hayalle yaşayıp gideceğim...

Gazetelere bakıyorum. Çok tirajlı olanların zaten öyle bir derdi olmaz. Birisinde kısaca var. Şairimizin ruh dünyasına, fikir âlemine yakın olan gazetelerde bile içerde ve küçük olarak yer almış haber. Ne olur, birinci sayfalarında küçük bir resimle verselerdi... Böyle bir sağlam şuurla hareket etselerdi... Hayır hayır, biz bunu boşuna bekleyeceğiz. Bir gazeteci olarak birinci sayfalara bakıyorum. Bir değerlendirme yapmaya çalışıyorum. Çoğu sun’i gündem ürünü haber ve yorumlar. Dilâver Cebeci’nin vefat haberi ise iç sayfalarda ve küçücük yer almış, dikkat çekmesi mümkün değil...

Bir millet edebiyatıyla, kültürüyle, ilmiyle, irfanıyla ayakta durur, geleceğe koşar. Biz büyük bir millet olmak istiyorsak, geçmişteki ihtişamı yakalamayı diliyorsak yazarlarımıza, şairlerimize, sanatkârlarımıza değer vermek zorundayız. Bugün Mehmet Âkif’i, Necip Fazıl’ı anıyoruz, onlarla övünç duyuyoruz. Ama yarın da Dilâver Cebeci’lere dönüp bakacağız, eserlerine yöneleceğiz. Kim bilir, belki de o günlerden bugünlere dönüp baktığımızda bu duyarsızlığımız, ilgisizliğimiz yüzünden utanç duyacağız.

Dilâver Cebeci soylu bir aydın, halis bir münevver, imanlı kalbi vatan, bayrak ve millet sevgisiyle dolu bir gerçek sanatkârdı, Gönlü yüce, hedefi ulu bir şairdi. O görevini yaptı, ömrünü hayırlı işlerle geçirdi. Talebe yetiştirdi, eser verdi, hayırlı evlat yetiştirdi. Ve vazifesini tamamlayıp terhis teskeresini aldı. Çok inançlı olduğunu bildiğim Cebeci ailesine, sabırlar diliyorum. Ne mutlu ona, onun gibi yaşayanlara, onun gibi idealist olanlara... Allah’tan rahmet diliyorum kendisine. Kabri nûr, mekânı cennet olsun. “Sitâre”ler nur olup aksın ardından.

Bu yazıyı onun “Ve Hüvel Baki” şiiriyle taçlandırmak istiyorum. Vefa dağıydı Dilâver Cebeci ve Destan Şairimiz Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu’nun Hakka yürüyüşünün ardından aşağıdaki şiiri yazmıştı. Şimdi nöbet devri sizde ey şairler! Günümüzün “Genç Osman”ı Dilâver Cebeci sevgisiyle donansın mısralarınız, bekliyoruz, okuyacağız:

“Aylardan Ağustos, günlerden Cuma”
Geldi “ircî” emri açıldı semâ,
Şâir veda etti iklim-i Rum’a,

Döğünsün destanlar, ağlasın şiir,
Allah Kadîm, Allah Bâkî, Allah bir.

Ağdı ta göklere niyazım, gitti!
Yıldırımlar düştü, Niyazım gitti!
Hâlim, istikbâlim ve mâzim gitti!

Âgah ol İstanbul, uyan ey şehir!
Allah Kadîm, Allah Bâkî, Allah bir.

Gitti, som altundan zaferler vardı
Yedi kat mehterli seferler vardı
Âdem ejderhası ne erler vardı

Ölüm sonsuzluğa akan bir nehir,
Allah Kadîm, Allah Bâkî, Allah bir.

Cennette şölen var, burada elem,
“Destanlar Burcu”nda sızlasın alem.
Ey mübarek kâğıt, yeminli kalem!

Fâtiha okuyun, getirin tekbir
Allah Kadîm, Allah Bâkî, Allah bir.

Mehterbaşı has dur, geçen Genç Osman!
Dilimin bahtını açan Genç Osman!
Fânîlik mülkünden göçen Genç Osman,

Gel beni teskin et, gülbank çeken pîr!
Allah Kadîm, Allah Bâkî, Allah bir.

HAZAR ŞİİR AKŞAMLARI - ELAZIĞ'da yaptığı SON KONUŞMA...

Merhum şair, yazar ve akademisyen Dilâver Cebeci, 23 Eylül 2005 tarihinde kendi adına Elazığ'da düzenlenen "Hazar Şiir Akşamları – Dilâver Cebeci'nin Şiir Dünyası" isimli panelde sevenlerine şu konuşmayı yapmıştır:

"Muhterem Dostlar,

Hastalığımдан dolayı konuşmakta zorlanıyorum. Gözlerim zor görüyor. Harfleri zor anlıyorum. Fakat sizler için bir şiirimi okumaya çalışacağım. Bu, benim sağlıklı olduğum zamanda yazdığım son şiirimdir. Adı "Zaman Masalı" dır.

*Susadım, su diye içtim zamanı
Bindim bir huzmeye geçtim zamanı
Dilime verildi sözden anahtar
Yanaştım onunla açtım zamanı*

*Dediler ki vakit kılıçtır, keser
Davranıp onunla biçtim zamanı
Sonra ellerimde oldu bir tespih
Koparıp etrafa saçtım zamanı*

*Silkinip dönüştü bir gök küreye
Sardım kollarımla koçtum zamanı
Kırk bin yılda kırk bin belde dolaştım
Nihayet arkadaş seçtim zamanı*

*Susadım su diye içtim zamanı
Bindim bir huzmeye geçtim zamanı*

Bu şehir güzel insanlar yetiştirdi. Evlatlarınız bu ülkeye büyük hizmetlerde bulundu. Beni de evladınız gibi bugün bağrınıza bastınız. Kadirbilir vefalı Elazığ şehrine çok teşekkür ediyorum, saygılarımı sunuyorum."

Bu konuşma merhum şair, yazar ve akademisyen Dilâver Cebeci'nin sağlığında bir panelde yapmış olduğu son konuşma olarak tarihe geçmiştir. 2000 yılında geçirdiği bir trafik kazası sonucu beyin ameliyatı olmak zorunda kalan Dilâver Cebeci sekiz yıl daha ölüme direnmiş; ancak 28 Mayıs 2008 tarihinde hayata gözlerini yummuştur.

NE MUTLU TÜRKÜM DİYENE

•
Dilâver CEBECİ

Gönül verip gökte aya
Yoldaş olup yele suya
Selâm doğudan batıya

İlgar ile yürüyene
“Ne mutlu Türküm diyene”

Hür insanlar ülkesinde
Kulağı ezan sesinde
Ay-yıldızın gölgesinde

Nöbet tutup baş eğene
“Ne mutlu Türküm diyene”

Bilge Kağan Kemal Paşa
Yaz adımı bengütaşa
Girişip şunca savaşa

Meydanda düşman döğene
“Ne mutlu Türküm diyene”

Oğuzda er sıra sıra
Gözler kara bakış çıra
Bu görkeme bu vakara

Alını semâya değene
“Ne mutlu Türküm diyene”

Yunus Emre, Bektaş Velî
Dualarını tuttu ili
Şeker gibi ana dili

Hem danışıp hem öğrenene
“Ne mutlu Türküm diyene”

Sen kaldırınca tuğları
Korku sarardı dağları
Haydi yürü aş çağları

Yalavaçla Hak beğene
“Ne mutlu Türküm diyene”

Desen: Seyit Ahmet YOZGAT

TÜRKLERDE KÜLTÜR VE TÖRE KAVRAMI

•
Mehmet SAĞ

Türklerde “kültürün karşılığını” “Töre” kelimesi karşılamaktadır. Töre, eski Türklerin yazısız hukukudur. Sonradan yazılı kaideler de eklenmiştir. Kişiler ve zümreler arası münasebetleri düzenleyen; idarecilerle idare edilenler arasındaki işleri, hak ve vazifeleri belirten usullerdir.(1)

Kelimeyi ilk defa yazılı şekilde Orhun Kitabelerinde görürüz. Eski Türk yazıtlarında “Törü” şeklinde geçmekte ve “kanun, nizam, anane ve türemek” anlamlarına gelmektedir. Daima “El (il) törüsü” şeklinde geçmekte ve “Devletin, milletin, vatanın töresini” ifade etmektedir.(1)

Ziya GÖKALP bu konuda Töre, Türklerin milli kültüründen başka bir şey değildi ifadesini kullanmaktadır.(2)

Türkiye’de Kültür konularını ilk defa ciddi ve ilmi bir şekilde ele alan ve onu milli varlığın temeli yapan Ziya GÖKALP, kelimenin kök manasına uygun olarak “hars” kelimesini kullanmıştır.(3) Kültürü “hars” ve “tezhîb” olarak ikiye ayırması, Atatürk’ün anlayış ve görüşü üzerinde de tesirli olmuştur.(4)

Ziya GÖKALP, kültür (hars) ve medeniyet arasında hem birleşme noktaları hem de ayrılık noktalarının

varlığından bahsetmektedir. İkisinin de toplumsal hayatları içine almasından dolayı birleştiğini ve benzeştiğini söylemektedir. Aralarındaki farkın ise; kültürün milli, medeniyetin ise milletler arası olmasından kaynaklandığını söylerken kültürü “yalnız bir milletin din, ahlak, hukuk, akıl, estetik, dil, ekonomi ve teknikle ilgili yaşayışlarının uyumlu bir bütünü; medeniyet ise, aynı gelişmişlik düzeyinde bulunan birçok milletlerin toplumsal hayatlarının ortak bir bütünüdür. Diyerek tarif etmektedir.(5)

Gerek Ziya Gökalp, gerekse Mehmet İzzet, milletlerin kendilerine has meydana getirdikleri maddi olmayan değerlere kültür adını vermektedirler.(6)

Elegeş yazıtında Göktürk Hakanı, Türk milletine “El töresini” terk etmemelerini söylemektedir. Başka bir yerde, Türk hakanı, “Hakanını kaybetmiş olan milleti, cariye ve kul olmuş milleti, Türk töresi bozulmuş olan milleti, ecdadının töresince vücuda getirmiş...” olduğunu söylemektedir. Bu kelimeden yapılan “törün” kelimesi de “dügün, merasim” anlamına gelir. Göktürklerden sonra hâkimiyet kuran, Uygur hanlarından birinin adı da “U-töre”dir. (7)

Töre’den başka kelimelere de rastlıyoruz, örneğin

bugünkü “Teleut” larda ‘Törengy’, ilk yaratılan insan demektir. “Ceddiala töztör” ilk yaratılmış demektir. Gene Teleut ve diğer “Divan-ı Lugati’t Türk’te “Törü” şeklinde geçmekte ve düzen, nizam, görenek, adet, yaratılmak manalarına gelmektedir. “Töre veya Tor” kelimeleri evin, çadırın başköşesi, misafir veri, sedir anlamlarına gelir. “Eski Türklere göre, vatan töreden, yani milli kültürden ibaretti. Kaşgarlı Mahmut’un lügatinde zikredilen “Ülkeden geçilir, töreden geçilmez” atasözü, milli kültüre verilen kıymet derecesini göstermektedir.(8)

Bizde ilk defa Ziya GÖKALP’in sosyolojik bir olgu olarak ele aldığı “kültür” yani “hars” kelimesi, “bir milletin din, ahlak hukuk, akıl, estetik, dil, ekonomi ve teknikle ilgili yaşayışların uyumlu bir bütünü” olarak tarif edilmiştir. Bundan sonra yapılan bütün kültür tarifleri de aşağı yukarı aynıdır. Ancak Ziya GÖKALP’in kültür fikirlerinden esinlenmesine rağmen Atatürk, Gökalp gibi “kültür” ve “medeniyet” kelimelerini ayırmamakta, ikisini bir tutmaktadır.

Bugünkü kültür kelimesinin karşılığını eski Türklerde “Töre” kelimesi karşılamıştır. Tarihçilerimizin bulgularına göre töre, eski Türklerin yazısız hukuklarıdır. Ancak sonradan yazılı kaideler de eklenmiştir. Ziya Gökalp, törenin Türklerde “milli Kültür”den başka bir şey olmadığını ifade eder. Eski Türkler, Töre’yle sosyal, ekonomik, ilmi ve siyasi hayatlarına çeki-düzen vermekteydiler. Türkiye Cumhuriyeti’nin kurucusu Atatürk, söylevlerinde istiklal harbini Türk Milleti’nin köklerinden getirdiği manevi kuvvet ve milli ruhla kazandıklarını ifade etmektedir. O, kültür konusuna ciddiyetle eğilmiş yeni Türkiye’nin temellerinin sağlam bir kültür politikasıyla atılması gerektiğinin altını çizmiştir. Eğitim, Türk kültür hayatını kapsayan çağdaş bir sistem üzerine oturmalıydı. Ancak, Atatürk’ten sonra kültür meselesinin çözülememiş olması ve bugünlere kadar taşınmış olması son derece düşündürücüdür. Yeni yetişen Türk Gençliğinin gelenek, görenek, anane ve örflerinden; din, dil, sanat ve ilmi gelişmelerden ve öz değerlerinden giderek uzaklaşması ve kendi kültürüne yabancılaşması, gerek aile içi terbiyesindeki yetersizlik gerekse milli eğitim politikasında milli kültüre yeterince yer verilmemesinden kaynaklanmaktadır.

Bu nedenle, bir an evvel kültür politikamızın; Atatürk’ün çerçevesini çizdiği şekliyle belirlenip, eğitim programlarına alınması, görsel ve yazılı basında ciddiyetle üzerinde durulması gereken bir konu olmalıdır. Özel bir eğitimle ailelerin bilinçlendirilmesi, milli kültür kaynaklarımızın milletimize

aktarılması lazımdır. Aksi durumda globalleşen dünyada süratli bir şekilde gelişmekte ve değişmekte olan teknik ve sosyal meselelerin kültür zenginliğinden yoksun yetişen Türk gençliğini bir boşluğa, bir isyana, bir tembelleğe iteceği bir gerçektir. Böyle bir durum Türk gençliğinde ciddi bir kültür değişmesine neden olacağı gibi onları milli bir idealden de mahrum bırakacaktır. Çoğunluğu genç olan Türkiye nüfusunun yaşlısına bakış tarzı ve davranışları hepimizin malumudur. Böyle bir neslin, millet ve vatan şuurundan da mahrum kalması kaçınılmazdır. O halde, bir an evvel, kültür politikamızı oluşturup, bir milli eğitim disiplini içinde yetişecek yeni nesle vermek gerekmektedir.

Konu geniş bir perspektifte ele alınmalı, Türkiye’nin sosyo/politik ve psikolojik durumu göz önünde bulundurulurken; bir an önce değerlendirilip, eğitim programlarımıza uygun bir şekilde yerleştirilmelidir.

DİPNOTLAR

(1) Mehmet ERÖZ; *Milli Kültürümüz ve Meselelerimiz, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1996, s.7*

(2) Ziya GÖKALP; *Türkçülüğün Esasları, Toker Yayınları, İstanbul, 1999, s.48*

(3) Selçuk KANTARCIOĞLU; *Türkiye Cumhuriyeti Kültür Programlarında Kültür, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1998, s.5*

(4) Ülker AKKUTAY; “Atatürk’te Kültür ve Eğitim” D.T.C.F. Atatürk’ün 100. Doğum Yılına Armağan Dergisi, Ankara Üniv. Basımevi, Ankara, 1982, s.1

(5) Ziya GÖKALP; *Türkçülüğün Esasları, Toker Yayınları, İstanbul, 1999, s.35. 12*

(6) Metin İŞÇİ; *Kültür Sömürgeciliği ve Eğitim, Turan Yayıncılık, İstanbul, 1995, s.23*

(7) Mehmet ERÖZ; *a.g.e., s.7*

(8) Mehmet ERÖZ; *a.g.e., s.8-9*

KAYNAKÇA

AKKUTAY, Ülker; “Atatürk’te Kültür ve Eğitim” D.T.C.F. Atatürk’ün 100. Doğum Yılına Armağan Dergisi, Ankara Üniv. Basımevi, Ankara, 1982

ERÖZ, Mehmet; *Milli Kültürümüz ve Meselelerimiz, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1996*

GÖKALP, Ziya; *Türkçülüğün Esasları, Toker Yayınları, İstanbul, 1999*

İNAN, Abdulkadir; *Makaleler ve İncelemeler, Ankara, 1968*

İŞÇİ, Metin; *Kültür Sömürgeciliği ve Eğitim, Turan Yayıncılık, İstanbul, 1995*

KANTARCIOĞLU, Selçuk; *Türkiye Cumhuriyeti Kültür Programlarında Kültür, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1998*

ANADOLU'YA DOĞRU

Mehmet Ali KALKAN

Desen: Seyit Ahmet YOZGAT

Toprak ile akt'olanda,
Tohumlar ağaca döner.
Hal ehline vakt'olanda,
Hedefler kısıkaca döner.

Beklenirken kutlu doğum,
Birliğe varmalı çoğum,
Söz odur ki dokuz boğum,
Dil üstünde hece döner.

Olan yaşanır zamanda,
Etraf görünmez dumanda,
Gece olmaz göz yumanda,
Gün üstüne gece döner.

Gülünmez öksüz gülmeden,
Yol bulunmaz gidilmeden,
Değirmen döner bilmeden,
Un, hamurdan saca döner.

Sabır beklerken gününü,
Rahmet ıştır önünü,
Anadolu'ya yönünü,
Yesi'den bir Koca döner...

AKHASANOĞLU YUSUF AKGÜL'ÜN KALEMİNDEN DEDE KORKUT DESTANLARINI YENİDEN OKUMAK

•
Ali Rıza ÖZDEMİR*

“Kurt yüzü mübarektir”

Kitab-ı Dede Korkut'tan

“Kuluna rahman olan
Ve dahi rahmet kılan
Lütfedip kalbe dolan
Allah'ın adı ile...”

Destan kelimesinin orijinal hali “**dâsitân**”dır ve Farsçada “meşhur hikâye, efsane, kıssa” anlamlarına gelir. İslamiyet sonrasında bu kelimenin “**destan**” şeklinde Türkçeye geçtiği tahmin edilmektedir.

Destanlar, milletlerin hayatında büyük yankılar uyandırmış tarihî, toplumsal (savaş, göç, istilâ gibi) veya doğal (yangın, salgın hastalık, sel, deprem gibi) olayların anlatıldığı, hayal unsurlarıyla süslenmiş eserlerdir. Destanlar, manzum veya mensur olabileceği gibi, Dede Korkut destanlarında olduğu gibi iki türün kullanılmasıyla da oluşabilir.

Destanların oluşması için iki önemli önkoşul bulunmaktadır.

1-Destanların kökeni, milletlerin en eski zamanlarına dayanır. Yazılı kültür olmadığından birebir gerçekler anlatılmaz; abartı yapılı.

2-Destanların konusu sıradan olaylar değildir. Milletlerin belleğinde ve vicdanında yer etmiş önemli tabiat olaylarını, büyük savaşları, işgalleri, göçleri konu edinir.

Destanlar, birden bire oluşmazlar; milleti derinden etkileyen ve vicdanında yer eden olaylar ham halinden çıkarak uzun bir süre milletin bağrında pişer, dilden dile dolaşır, coğrafyadan coğrafyaya yayılır. Birçok ozanın dilinde farklı şekiller alır, şekillenir. Nihayet, çeşitlenen ve milletin bağrında pişen bu önemli olayın bütün parçaları, büyük bir ozan tarafından bir araya getirilir. Milletten alınan, tekrar milletin bağrına iade edilir. Destan olur.

Türklerin, en eski tarihlerden beri destan söyledikleri bilinmektedir. İslamiyet öncesinde sığır, yuğ ile şölen ve toylarda, destanlar okunurdu.

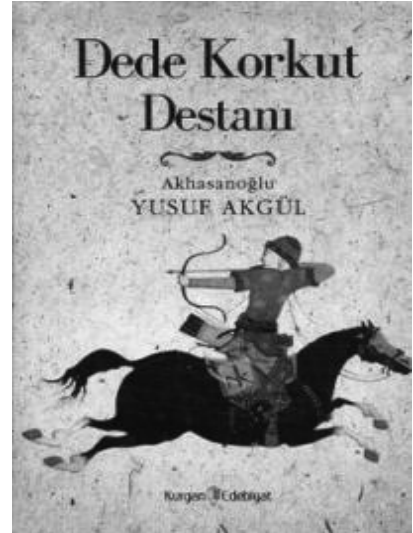
Türk tarihinin en önemli destanlarının başında

şüphesiz, Dede Korkut Destanları gelmektedir. Türk edebiyatının yetkin isimlerden Prof. Dr. Fuat Köprülü; “*Bütün Türk edebiyatını terazinin bir gözüne, Dede Korkut'u öbür gözüne koysanız Dede Korkut ağır basar*” diyerek bu destanların önemini vurgulamıştır.

Dede Korkut Destanları, Kuzeydoğu Anadolu dolaylarında bulunan Müslüman Oğuzların hayatını anlatmaktadır. Ancak bu destanlar, İslam öncesi Türk toplumuna ait motiflerin izlerini de taşımaktadır. Bunu tabii karşılamak gerekir; çünkü bir halk toplu halde din değiştirince eski dinini terk ettiği anlamına gelmez, sadece yeni bir dine girmiş olur. Eski adetleri, uzun yıllar boyunca diri şekilde yaşamaya devam eder.

Türkler, din olarak İslâm'ı benimseyince, öncekileri “**ata**” ve daha sonra “**baba**”, “**dede**” olarak adlandırdıkları dervişleri de benimsediler. Buhara, Semerkant ve Fergana gibi şehirlerde, bilhassa göçebe boylar içinde görülmeye başlayan bu dervişler, Anadolu'ya kadar uzandılar. İslâm'ı ve İslâm irfanını halka anlatmakta öncülük ettiler.

Bunların bilinen ilk temsilcileri **Korkut Ata** ve **Çoban Ata** adlarıyla bilinen sûfilerdir. İşte **Dede Korkut** olarak da tanınan Korkut Ata'ya ait destanlar, adını bilmediğimiz biri tarafından kitap haline getirilmiştir. “**Dede Korkut**

* Araştırmacı-Yazar

Kitabı” olarak ünlenen bu eserin asıl adı **“Kitab-ı Dede Korkut Alâ Lisan-ı Taife-i Oğuzan”**dır. **“Oğuzların Diliyle Dede Korkut Kitabı”** anlamına gelmektedir. Kitap, bir giriş ve on iki destandan oluşmaktadır.

Dede Korkut Kitabı, orijinal haliyle manzum (şiiir) ve nesir (düzyazı) olarak kaleme alınmıştır. Günümüze kadar hem orijinal olarak ve hem de nesir şeklinde birçok kereler yayımlanmıştır.

Dede Korkut destanlarının manzum şekilde kaleme alınması ilk defa Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu tarafından denenmiş, giriş ile ilk üç destan nazma çekilmiştir. Ne yazık ki, büyük destan şairi Gençosmanoğlu, Dede Korkut destanlarının tamamını nazma çekememiştir. Bundan başka da hiç kimse destanları, nazma çekmek için kayda değer bir çalışma yapmamıştır.

Bu kutlu görevi tamamlamak, Dede Korkut destanlarının tamamını nazma çekmek, çağımızın **“dessancı”**sı Akhasanoğlu Yusuf Akgül’e nasip olmuştur. 30 (otuz) yıllık bir çalışmanın ürünü olan bu fevkalade eser, 2012 yılının Nisan ayında Kurgan Edebiyat yayınları arasından **“Dede Korkut Destanı”** adıyla çıkmıştır.

Giriş bölümünden başlamak üzere sonuna kadar büyük bir iştahla okunan **“Dede Korkut Destanı”**, birçok özelliği ile dikkat çekmektedir.

1-Teknik bakımdan güçlü bir çalışma olmuş. Baştan sona kadar hece ölçüsü ile yazılmış ve heceleri tamamlamak için gereksiz sözcük kullanımlarından kaçınılmış.

2-Orijinal metindeki kelimelerin kullanılmasına dikkat edilmiş. Böylelikle dönemin ruhundan uzaklaşmamış.

3-Destanlardaki hiçbir detay atlanmadan nazma çekilmiş. Eksiklik olmadığı gibi, eklemelerle de destanların özünden kopulmamış.

Daha giriş kısmında ustalık göze çarpmaktadır.

Orijinal metin:

“Hazret-i Resul aleyh’is-selam zamanına yakın Bayat boyundan Korkut Ata derler, bir er kopdu, Oğuzun ol kişi tamam bilicisiydi, Oğuzun içinde tamam velayeti zahir olmuştu, ne derse olurdu, gayıbden dürlü haber söylerdi, Hak Teâlâ kalbine ilham ederdi.

Korkut Ata ayıttı: Âhır zamanda hanlık gerü Kayıya dege, kimsene ellerinden alamaya, âhır zaman olu kıyamet kopunca.

Bu dedüğü Osman neslidir, işde sürülüp gideyürür. Ve dahi nice buna benzer söz söyledi.

Korkut Ata Oğuz kavminün müşkilini hallederdi; her ne iş olsa Korkut Ataya danışmayınca işlemezlerdi; her ne kim kabul buyursa kabul eder-

lerdi, sözün tutup tamam ederlerdi.”

Akhasanoğlu Yusuf Akgül ise yukarıdaki metni şöyle nazma çekmiştir:

“Hazreti Peygamber devrine yakın
O destan çağında, bir er yaşadı...
Oğuz’da, Bozok’un Bayat boyundan,
Korkut Ata derler bir pir yaşadı..

Oğuz’un her şeyi bileni idi,
Ve dahi, kerâmet kılını idi!

Ne derse olurdu, dediği çıkar;
Gâiplerden türlü haber alırdı...
Cenâb-ı Hak, ona lütfunu vermiş,
Gönül gözü ile ilham olurdu...

Korkut Ata, şunu bilir, söylerdi,
Çağlardan çağlara ilân eylerdi:

**“Hakanlık, yeniden âhır zamanda
Kayı’nın dışında olmayacaktır.
Âhır zaman gelip kıyamete dek
Kimse ellerinden almayacaktır...”**

Bu dediği, Sultan Osman neslidir!
Sürüp gider... Kayı boyu aslıdır...

Buna benzer daha nice sözü var
Milletinin bilicisi, bilgesi...
Ona danışmadan bir iş etmezler
Her dediği, bilgeliğin belgesi...

Ne buyurmuş ise, ederler idi
Ve dahi yolundan giderler idi...”

Akhasanoğlu Yusuf Akgül, Dede Korkut Destanlarının tamamını nazma çekerek edebiyat tarihimizde bir ilke imzasını atmış, bu çalışması ile edebiyat tarihimizdeki haklı yerini almıştır. Şüphesiz edebiyat çevrelerimiz de, bu kıymetli eserin hakkını vereceklerdir.

Şimdi sıra Dede Korkut destanlarının sinema perdesine aktarılmasına, tiyatro sahnelerinde gösterilmesine gelmiştir. Milli ruhumuzu ayakta tutarak, Türklük bilincine dirlik kazandıran destanlarımızı sinema perdelerinde, tiyatro sahnelerinde görmek gençlerimizin en tabii hakkıdır.

(1)Şiir: Genel sürgün avları.

(2)Yuğ: matem/yas merasimleri.

(3)Şölen/toy: Büyük kurban ziyafetleri

(4)Dessancı: Türkmencede destan anlatan kişi.

HAYALİN KARADENİZ (SEBİL-İ AŞK)

•
Sevim YAKICI

Yine sana uyandım sabahın seherinde.
Hayalin Karadeniz, gözlerin dipsiz kuyu
Kendimi arıyorken Yusuf gibi derinde,
Suretine büründüm, talan ettin uykuyu.
* Gönlümün sultanısın sevda kokar dillerin!
* Günahıma giriyor aşk akan sebillerin

“Uyan” demişsin bana gördüğün bu rüyadan,
Uyanmasam ne olur? Memnunum bu zulümden (!).
Arıtmışken sevdami, ihtirastan, riyâdan,
Ne senden vazgeçerim, ne korkarım ölümden.
*Günahıma giriyor aşk akan sebillerin,
* Ellerimde titriyor, ellerin ah ellerin!

Dokunurken alnıma aşkın nazlı busesi,
“Hilâlihâlem” derdin asırlar önce bana.
Hani ben çok farklıydım, şimdi bu neyin nesi?
Söyle ne değişti ki, eş tutarsın yabana?
* Ellerimde titriyor, ellerin ah ellerin!
* Yeter, şevketi olma, beni yakıp, ellerin,

Tılsımın eritirken yüreğimin buzunu,
Benden çok muydu sevgin, hilâle nazar ettin.
Bana tahsis etmiştin hani sağ omuzunu,
Mahreminken, sevdami âleme pazar ettin.
* Yeter, şevketi olma beni yakıp, ellerin,
* Talihi dönsün artık günahsız hayallerin!

Güldesteydim bahtına, güllerin toplam ecri,
İki cihan helalin, ömrünün son nikâhı.
İster yırt akşamları, ister kucakla fecri,
İflah etmez kimseyi Kargülü'nün günahı.
*Talihi dönsün artık, günahsız hayallerin!
*Alnımın yazısında sefa sürsün güllerin!

Desen: Seyit Ahmet YOZGAT

HAYATIN BAŞKA BAHARI VAR MI?

•
Ayşe İLKER

Ahmet İnce'ye saygıyla...

Sakindi. Gayet rahattı anlatırken. Doğruları söylüyordu. Yüzünde, insanların yalnızca doğruları söylerken alınlarında beliren o tuhaf ve rengi hemen söylenemeyecek bir ışık dolaşmıştı. O ışıkla, göz çevresi ve alını parlamış, bakışları uzaktaki bir noktayla buluşmuştu. Gözleri, bulunduğu o uzak noktadan ayrılıp, onun gözlerine döndüğünde, olayların ayrıntılarını ve tarihi telaffuza başlamıştı sesi.

Aylardan Şubatı. Gün belirsiz ama tarih beşinci gündü, şubatın beşinci günü. O günün içinde sisler ve karaltılar vardı. Olayın adı “Siyasi”, dönemi “On iki Eylül öncesi”ydi. Vakit, gündüzdü. Gündüzün öğlesi de olabilir, ikindisi de. Yorgun ve bitkin bir halde taksi durağına gelmişlerdi. Bahar’ı taksiye bindirmesi gerekiyordu. Tam bindireceği sırada bir oğlan belirivermişti taksinin kapısında. Bu oğlan, daha önce tanıdığı birisi miydi, birilerine mi benzetiyordu, yoksa hiç görmediği biri miydi? Bahar, bir oğlanın yüzüne bir de kendi yüzüne bakıyordu. Oğlan, tepeden inen bakışlarla baktığı için mi ona ablak yüzlü görünmüştü anlayabilecek vakit yoktu o an için. Uzun boylu muydu, yakışıklı mıydı? Hiç bunların tahlilini yapamamış sadece Bahar’ın sesi yükselmişti gökyüzüne: “Seninle ilişkimiz bitti, bitiriyorum, görüşmeyeceğiz artık bundan sonra!” Cümleler oraya buraya doğru savrulurken, oğlan bir ayağını taksiye atmış, Bahar’ı da kolundan tutup bindirmişti. Bahar’ın oğlanla birlikte ortadan çekilmesine ait bir şeyler kımıldamıştı zihninde. Daha ilk düşünce damlasını söze çevirememişti ki bir elin, dirseğinin iç köşesinden kolunu tuttuğunu ve bu el sahibinin nezaketli bir şekilde “Bizimle

gelebilir misiniz?” sorusunu yönelttiğini duymuştu. Bu soru, bir bitişin başlangıcı mıydı? Gidilecek yer neresi, bunu bilmiyordu; hele kendisiyle gelmesini isteyen kişiyi hiç! Sözle ilgili bütün algıları “İlişkimiz bitti” cümlesinde ağdalanmıştı. Ağda, yapıyor, yapıyor ve beynindeki bütün hücreleri sarıp, dokunulmaz hale getiriyordu. “Bizimle gelebilir misiniz?” cümlesi onu nereye götürecekti, bunu o anda bilemezdi. Nezaketli ses, kendisini emniyetin Sirkeci’deki sivil bürosuna götüreceklerini söylüyordu. Demek ki bekleyişin ve kaçışın sonuydu şu an. On beş gün, doğduğu şehirde beklemişti içeriye alınmak için. Bir haftadır da Fikirtepe’de bekliyordu. Artık gidebilirlerdi. Oysa Bahar’a anlatılacak ne çok şey vardı: Kendisinden uzaklaşmadığını, bazı meseleler yüzünden ona zaman ayıramadığını, ama sevgisinde bir azalma meydana gelmediğini... Söylemeye çalıştığı sözler boğazında takılıp kalmıştı demir bir halka gibi. Bahar, o güne kadar hiç hissetmediği bir bakışla, soğuk, donmuş bir bakışla yüzüne bakmıştı. O bakışlardan mı, içindeki kaygılardan mı halkalar çoğaldıkça çoğalmıştı boğazında. Bahar’ın düşüncelerine

birileri, yaban otlar ve ayrıık tohumları ekmişti besbelli. Gözlerinde o tohumların filizlendiğini, kendisine odaklanan filizlerden de yakan ve delen bir ışık yayıldığını fark etmişti. Bunun için olsa gerek, Bahar kendisini dinlemek istemediğini duruşuyla, bakışıyla söylüyor, birlikte yürümek için çaba sarf ediyordu. Taksi durağında oğlanın birden belirmesi, daha önceden ayarlanmış mıydı? Bahar o oğlana haber mi vermişti? Bunları bilmek imkansızdı. Ama, önce oğlana bir yumruk sallamaya niyetlendiğini, sen kim oluyorsun diye bağırarak istediğini hatırlayabiliyordu sadece. Bahar'ın gidişi üzerinde düşünemeyecek bir doğrultuydu hayatının akışı. Öncelik, sivillerin elindeydi: Onu nereye götürecekler, ne soracaklar ve kendisine ne yapacaklardı? Neden arandığını, doğduğu ilçenin emniyetine yakalama emrinin neden verildiğini onlar söyleyecek miydi?

Kaderin ağır bir çuvalını yüklenmişçe yürüdü sivillerle. Ağır; acı dolu; müphem taraflarla örülü, umut parıltılarının karanlığa boğulduğu o ağır çuvala. Taksi durağından, Bahar'la tanımadığı oğlan uzaklaşırken de omuzlarına başka, ağır bir karanlık bindiğini hissetmişti. İki-üç yüz metre yürüdüktan sonra sivil plakalı eski, beyaz bir arabaya bindiler birlikte. Sirkeci emniyetine varıncaya kadar, sivillerin bakışlarında iyilik sezebilecek bir ışık kırpıntısı bulamadı. Yol boyunca kendisini incelediler. Ellerine, ayaklarına, omuzlarına baktılar gözlerini oralarda konaklandırıyor gibi. Yüzüne dönüp, göz göze gelmemeye itina ettiler. Sivillerin kaşları, dudakları, çeneleri ustaca belirlenmiş mimiklerle hareketleniyor, bir yoruma mahal bırakmıyordu.

Beyaz araba, Sirkeci emniyetinin önünde durduğunda, iki sivil hemen inip, iki yandan kollarından tutmuş ve giriş kapısından aşağıya doğru inen merdivenlere yönelmişlerdi. Bodrum katına mı, daha aşağılara mı, çok iyi çıkaramıyordu bunu. Dehşet gibi bir yerde, solgun sarı ışıkla aydınlatılmış bir masanın kenarında, ucuz ve her an kırılabilir bir sandalyeye oturtular. Akabinde gözlerini bağladılar. Epeyi bir ayak sesi dinledi. Birileri gitmiş, başka birileri gelmişti belki. Ama sorular başlayınca, bunların başka siviller olduğundan emin oldu. Önce ehliyetinden başladılar. Ehliyetinin, nerede olduğunu sordular. Türkyurdu Apartmanındaki öğrenci evinde, ikinci kattaki odasında, duvarda her zaman asılı bulunan ceketinde olduğunu söyledi. Defalarca sordular, aynı şeyleri anlattı. Daha sonra, soruları değiştirdiler. “Çenç mi yapıyorsunuz lan siz” dediler. “Senin ehliyetinin, gasp edilmiş bir arabada ne işi var!” Bu şaşılacak bir cümleydi. Ehli-

yeti, gasp edilmiş bir arabada nasıl olabilirdi? İzah etmeye çalıştı. Ceketimin cebinde, asılı olduğu yerde bırakmıştım, buradan hiç tanımadığım bir arabaya gidemez benim ehliyetim, dedi. Ama o anda şunu da hatırladı: Ehliyeti olmayan arkadaşları, bazen kendi ehliyetini kullanırlardı. Bu bir zaruriyetti o gün için. “Nasıl arkadaşlık lan bu, insan ehliyetini başkalarına verir mi?” Bazen mecbur kaldıklarını, okulda olaylar çıktığında yaralı arkadaşlarını hastaneye yetiştirmeleri gerektiğini anlattı. Bazen de, seminerlere gelen hocalarını Harem'e yetiştirmeleri icap ettiğini. Ocağın arabalarını kim müsaitse onun kullandığını.

Anlattı, anlattı. “Ne semineri lan?” dediler. Seminerlere gelen hocaları ve anlattıkları konuları sordular. Marksizm, otuz iki farz, Kırım, Kaşgar, İsmail Gaspıralı, Sovyetlerin sıcak denizlere inme stratejisi, Yunanlıların megola idea'sı; Gulag Takım Adaları, Drina Köprüsü; Erol Güngör, Gazali... Her şeyi, evrenin bütün coğrafyalarına, insan zekasının bütün dehalarına ve eserlerine ve zalimce yönetme sistemlerinden hakça yönetilme ihtimallerine kadar her şeyi anlattı. Önlerine açılan ufuklarda nasıl yeni fikirler üretebileceklerini, bunun için seminerler düzenlediklerini söyledi. Söyleyebileceği başka da bir şey yoktu zaten.

Kah seslerini çatallandırarak, kah derinden öksürükler yaratarak, kah alaycı bir gülümseme ve bazen de küçümseyen, aşağılayan sözlerle dinledi sivil polisler ve nezaketten kabalığa, kabalıktan zorbalığa, zorbalıktan şiddete hafif tonlarda geçiş yaptılar. Karşısındaki adamların yüzlerinde oluşan ifadelerini, gözlerindeki bağdan dolayı zihnine kazıyamadı ama ses tonlarından, nasıl bir biçime büründüğünü görür gibi oldu.

“Vatanı kurtarmak size mi kaldı lan, Gaspıralı da kim oluyormuş? Hem milliyetçiyiz, ülkücüyüz diyorsunuz, hem de Andriç mi Solcenit mi nedir, onları okuyorsunuz! Kerkük'ten, Kırım'dan, Kaşgar'dan size ne lan! İşte yapmışsınız çenç, anarşistsiniz siz lan! Çenç yaparak mı vatanı kurtaracaksınız?”

Sorular, gerçeği anlama çabasından, düşüncelerini ve ülkülerini yargılama girdabına döndüğünde, sevdaları geçti gözünün önünden.

İstanbul'a ilk geldiğinde, Türkiye'nin en iyi ve en eski bir okulunda okumak gururlandırmıştı onu. Daha birkaç ay geçmemişti ki Bahar'ı tanıdı. Aynı sınıftaydılar. Onun da Osmanlıcası çok iyiydi. İlk yakınlaşmaları, gündelik hayatın cümlelerini Osmanlıcayla yazarak başlamıştı. Bahar'ı, hafta sonu yapılacak seminere davet etmişti,

Bahar kabul ettiğini Osmanlıca harflerle bildirmişti.

Bunu hatırladığında göz pınarlarında tomur tomur olan yaşlar, demirden ağır bir top gibi yuvarlandı içine doğru. Demir raylar yapılırken, onları taşıyan ustalar anlayabilir miydi içindeki bu ağırlığı! Onların gözlerindeki hayaller, “Han”larıyla beraber sorguya çekilmiş miydi? Dünya coğrafyasında ne olduğunu anlama çabalarının günün birinde bir sorgu meselesi haline geleceğini nasıl bilebilirdi!

“Rayları çenç mi yaptın lan!” dedi siviller. Demek ki düşündüklerini söze bulamıştı ve denize inen raylar dökülmüştü dilinden. “Hadi toparlan lan! Cevap ver şu sorulara!”

Rayları, çenç yapmadığını, gasp edilen gemilerin onun gemisi olmadığını anlattı. Sorular çoğaldıkça, darbeler çoğaldı. Yüzüne, ayaklarına, karın boşluğuna indi yumruklar.

“Sana gemi soran mı var, arabayı soruyoruz lan! Kaç arabayı çenç yaptınız?”

Hiç bir zaman çenç yapmadığını... yapmadığını... yapmadığını söyledi. Yapmadığını söyledikçe, tenine şimşekler çaktırdılar. “Yapmadım” hecelerini tekrarlarken, şimşekler çoğaldı; gözlerinde, beyin hücrelerinde, dilinde, parmak uçlarında, böbrek yatağında, karaciğer ve göğüs kafesi üzerinde mahirane şedit vuruşlar yuvalandı.

Vuruşların yuvalandığı yerlere, ıslak bir şeyler doldu. Ağzından, burnundan ılık, sıcak bir sıvı akmaya başladı. Bu boğazın ılıklığı olabilir miydi, masmavi seyrettiği Bahar’la; o ılık akıntıya mı bırakmıştı kendisini? Dünya buraya mı üşüşmüştü? Hangi gemiler batmış, hangileri kaçmıştı? Rüzgarın esintisi, Ada vapurunda Bahar’ın saçlarını yüzüne mi savurmuştu? Saçlarındaki ıslaklık, yağmurda ıslandığı günden mi kalmıştı?

Düşüncelerinden uzaklaşıp, kah bir beyazlığa kah bir griliğe büründü beyninin içi. Kendinden geçtiği anlarda, yakasından tutup sarstılar; kulaklarından eğip büktüler. Omuzlarını dikleştirmeye, gövdesini düzeltmeye çalıştılar. Her defasında benzer sözleri duydu: “Çenç mi yaptın lan! Kimler çenç yaptı, arkadaşlarının adlarını söyle! Ehliyetleri de değiştirdiniz mi! Sahte ehliyet de yaptınız mı! Ehliyetin nerde lan!”

Hayır, hayır... Ne arabaları çenç yapmak, ne sahte evrak hazırlamak... Ehliyetim... Ehliyetim... Türkyurdu apartmanında, orada salondaki askıda asılı duran ceketimin cebinde... Hayır, hayır... Sadece seminer hazırladım, sadece konferans verdim, sadece okudum, sadece hocalarımı otobüse yetiştirdim. Sadece tabut taşıdım... Sadece tabut...

Tabutun içindeki bir meyyit gibi yıkıldığında ne komiser yardımcılarının bir battaniyeyi beş yüz liraya sattıklarını duyabildi, ne beş yüz lira bulabilme umudunun olmayacağını düşünebildi..

Şubatı aylardan ve beşinci gündü.

Düştüğü yer, nemli, soğuk, betonlaşmış topraktı. Yanında beş yüz lirası olmayana örtü, ayaz ve buzdu. Beşinci günün üstüne eklenen on beş gece ve gündüzde, ayazladı, buz kesti her yeri. Moraran ten giysisine ayaz ve buz yapıştırdı yakı olarak. On beş gece ve on beş gündüz asırlar boyu sürdü. Ancak, on beşinci gecenin sonunda Bahar’ın “İlişkimiz bitti” cümlesiyle ayılabildi ve bu cümle, içindeki yaralı çizgilere kocaman bir pankart gibi yapıştı.

Bahar’ın gidişi terk ediş anlamı mı taşıyordu? Başına gelecekleri bildiği için mi terk etmişti onu? Sivillerle gelmece, Bahar’ın yanındaki o oğlana haddini bildirecek miydi? Bu düşüncelerle yeniden buzlaştı yüreği. Bahar, ayazlı ve buzlu on beş gecede, kumral saçlı mavi gözlü bir oyuncak bebek gibi yüreğinde dona kaldı.

Sayılı on beş gün ve gece bittiğinde “Giyin gidiyoruz” dedi emredici bir ses. Gidilecek yer neresi, nasıl, ne olacak düşünmeden çöktüğü duvar dibinden doğruldu. Doğrulduğunu zannetti. Ayakları tonlarca yük bağlanmış gibi ağırdı. Hamle yapıyor, bir türlü doğrulamıyordu. Ayak parmakları ve el parmakları iyice şişmişti. Açlıktan midesi kazınıyordu ama kafasının uğultusu ve kulaklarındaki çınlamalar açlığını bastırıyordu. Doğrulamayacağını görünce iki polis geldi, kollarından kuvvetle çekip ayakta sabitlemeye çalıştılar. Yalpalıyor, sallanıyor, bir türlü dik duramıyordu. Telaşla bir sandalye buldular ve çektiler altına. Oturttular. Ağzından suya benzer, ekmeğe benzer bir şeyler geçirildiğini fark etti. Damarları boyunca yürüdü su, oksijenlendi hücreleri. Beynine ulaştı glikoz tanecikleri. Kaç saat geçti bilemedi. Anlamli bakabildiğinde etrafına, giydirdiler ve bir dehlizden çıkar gibi, ağır ağır aydınlığa doğru yükseldiler merdiven basamaklarından. Karanlıktan aydınlığa çıkarken yaşadığını ve düşünebildiğini fark etti. Bahar ve gemiler... Buzlar ve sıcak su akıntıları... Tuzlu suyla karışmayan tatlı su... Cenazeler... Beyazıt’tan, Fatih’ten kaldırılan gök ekinler... Toplamalar, biçmeler, kırıp geçirmeler, takipler...

Gözleri güneşle buluştuğunda, kolundan ilk tutan polislerden hiç birinin olmadığını gördü yanında. Bahar’ı kaybettiği anda yanında beliren polis değildi bunlar. “Türkyurdu apartmanına

gidiyoruz” dediler. Sirkeci’den Fikirtepe’ye doğru yol aldılar. Apartmanda kimse yoktu. İkinci kata, kaldığı odaya çıktılar. Askıda, bahsettiği ceket duruyordu. Ceketinin ne kadar zamandır orda durduğunu hatırlayamadı. Kendisine ait bir şey görmek, içindeki yaşanmışlıkları kımıldattı. Arkadaşlarını, koşuşmalarını, okula alınmayışlarını, Ufuk’un İstanbul Teknik’e sokulmayışını.. En yakın arkadaşlarının Ufuk’un kollarında can verişini... Ceplerini yokladılar. Ehliyet yoktu. “Ehliyetin burada değil, nerde peki?” “Ufuk!” dedi. “İstanbul Teknik!” dedi. “Hadi, bi de Teknik mi çıktı yav, arabaları orda mı çenç yaptınız yoksa?” “Araba değil, Ufuk, Ufuk çenç...hayır, okula.. giremiyor.” Sıraladığı kelimelerin, karşısında yeni beliren polislerin zihninde bir anlamı olamadı.

Sultanahmet’e çıktılar. Kuru fasulye-pilav yapan bir lokantaya girdiler. Siviller nasıl da merhametliydi-ler. Karnını doyurmak, olayların safahatını yeniden, yeniden anlamak ve anlatırmak istiyorlardı. Her şeyi yeniden anlatmağa başladı. İlgiyle, dikkatle dinlediler, dinlediler. Sonra, el-ağız yıkayacaklarını söyleyerek kalktılar masadan.

Oturdu, bekledi. Bekledi, masadaki ekmek kırıntılarıyla oynadı. Şiş parmakları, kırıntılara kocaman gele gele yuvarladı onları. Çocukluğunda, bahçeli evlerle kurulmuş mahallesindeki futbol müsabakalarını hatırladı. Aşağı mahalle-yukarı mahalle takımlarını, takımlarının as oyuncularını... Çocukluk arkadaşlarını, dokuz kiremit oyunlarını ve kızların kendisini emniyetli bir kale gibi görmelelerini...Ekmek kırıklarını yuvarladıkça, yakın mazinin en yakın odalarına yuvarlandı sayrılıkla. İstanbul’a gelişini, fakülteye kayıt yaptırışını, Bahar’la tanışmasını...

“Abi, oturacak mısınız, masayı toplayayım mı?” dedi çocuk-genç arası sesle bir garson. Oturacak mıydı, bilmiyordu ki! Polisler el-ağız yıkayacağız diye gitmişler ve sanki hamama dalmış gibi dönmemişlerdi. Etrafına bakındı. Onlardan birini görebilir miyim umuduyla arandı, sağına-soluna, ileriye-beriyeye baktı, baktı... Öylece üç saat geçti. Aklından bir an bile olsun kaçmak düşüncesi geçmedi. Oysa çıkıp gidebilirdi. Ama hesap görülmemişti daha. Suçsuzluğu nasıl anlaşılabilirdi ki giderse! Bekledi, bir saat daha geçti. Ekmek kırıntıları, geleceğin cümlelerine serpiştiriliyordu sanki. Ekmek kırıntıları bittiğinde, polisler gelmişlerdi. “Sirkeci’ye kadar gidiyoruz, muameleleri yapıp..”

Muameleler çoktan yapılmamış mıydı zaten! Zihni ve bedeni dumura uğramış, damarlarına tükenme

sıvısı zerk edilmiş ve Bahar’ını yitirmişti. Bundan daha iyi muamele mi olurdu? Ama demek ki yeni muameleler var kapıda...Bir on beş gün ve gece daha, buzun ve karanlığın içine mi salınacaktı, durmadan sorular sorulacak, küfürler yenilecek, bedenindeki bütün organlar yumuşatılıp yumuşatılıp tortop edilecekti, bu buydu bitmeyen muameleler... O an, evini, kardeşlerini, doğduğu şehri hiç göremeyeceğini ve bir daha oralara dönemeyeceğini düşündü.

Lokantada hiç beklemeyip, kaçsa mıydı? Hiç olmazsa bir kez ailesini görür, tarlalara gider, kar ve yağmurun toprakta bıraktığı izleri içine doldururdu..

Sirkeci’ye geldiler. Siviller emniyette, bir çok odaya girdiler, çıktılar. Ellerinde kağıtlar, daktilo sesleri dağılırken odalardan, o bekledi, bekledi. Boynu bükük, içi yaralı...Umutları sönük, kalbi kırık...Yeni bir budanma kapısından girmek için cesaretini toplamak istedi. Ailesine haber verecek birilerini bulsa...Herkes yollara düşmüştür şimdi... Babası, dayısı, yeğenleri...

Siviller, ellerinde bükükleri kağıtlarla tam önünde durdu ve birisi elini ilk karşılaştıkları zamanki gibi dirseğinin içinden tutarak ve hafifçe yüzüne doğru eğilerek “Serbestsin!” dedi.

Bu kelimenin anlamını kavraması mümkün olmadı önce. Serbestlik, neyin serbestliği idi? Dokunulmayacağı, bedenine azap verilmeyeceğinin mi, yoksa her şeyi yapmanın mümkün olacağı mı?

Yüzüne dikkatle bakan sivil, “Oğlum anlamadın mı, gidiyorsun, hadi!” dedi.

Nereye, nasıl gidebilecekti? Bunu bir kaç saat düşündükten sonra bulabildi. Doğduğu şehre dönmekten başka çaresi var mıydı?

Yemyeşil çamların arasından, karlar içinde yol aldı otobüs ve doğduğu şehre geldi.

Annesi, babası, kız kardeşleri kucakladı onu. Onun kucaklayacak hali yoktu. Gözlerindeki ışık, bir kibritin sönmek üzere olan ışığı kadardı. Dili fersiz, gözü fersiz, akli fersizdi. Yüreğindeki sesler donmuştu.

Nasıl olduysa, bir mucizevi söyleyişle “İyiyim, bir şeyim yok, merak etmeyin, beraat ettim” diyebilirdi.

Şubat sonundan Eylül’e kadar doğduğu şehirde kaldı. Bahar’ı ve hayatının baharını geri getirip getiremeyeceğini düşünerek...

Eylül’den sonraki Aralık’ta, askerler geldi doğduğu evin kapısına. “İstanbul davaları, Mamak davasıyla birleştirildi, sizi Mamak’a götüreceğiz!” dediler.

Ellerine kelepçe takıldığında, gözyaşları yağmur gibi akan annesi ve kardeşlerine “Hayatımızın başka baharları olmayacak mı ?” diye soruyordu.

SENİN BİLMEDİĞİN VAKİTLERDE BEN...

•
Suna Emre GÜLEÇ

Senin bilmediğin vakitlerde ben;
Ağlarım gamlanırım.
Bir cenaze merasimidir sanki,
Bazı derin geceler.
Ve dilim olur olmaz vakitlerde,
Yalnızlığı heceler...

Senin bilmediğin vakitlerde ben;
Binip yüreğimin yelkenlisine,
Her şehirden bin acı alırım.
Yine de batırmaz beni bu yük...
Bilirsin ya yüreğim;
En büyük yükten de büyük.

Senin bilmediğin vakitlerde ben;
Seni seyredirim ara sıra.
Birden takılır düşerim,
Yüzündeki onlarca kıvrımdan,
En derin bir çukura...
Sorarım kendime;
“Acaba benim mi eserim?”
Oysa ki ;yoktur belki,
Bu yüzün hiçbir yerinde yerim..

Senin bilmediğin vakitlerde ben;
Kızarıyorum kendime...
Yazgılar dizer,
Yazgılar bozarım..
Batırırım da yelkenlisini yüreğimin,
Yeter ki olmasın sana nazarım...

Senin bilmediğin vakitlerde ben;
Medet umarım kendi gölgemden.
Seni ve beni sorarım bazen,
Geçmiş güzel günlerden...

Desen: Halil GÜLEL

TÜRKLÜĞE HİZMET EDENLER

Oğuz ÇETİNOĞLU - Mehmet Şadi POLAT

ocetinoglu1@gmail.com // msadipolat@gmail.com

ALİ BEK HÂKİM : Doğu Türkistan'ın kahraman önderlerinden Alibek Hâkim, 02 Mayıs 1985 tarihinde, 77 yaşında iken Manisa'nın Salihli İlçesi'nde Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak vefat etti.

Doğumu: Doğu Türkistan'da Tarbagatay Dağları'nın Altın Emil Boyları, 1908.

KOMANDO MUSTAFA / MUSTAFA OK :

Komando Mustafa olarak tanınan milliyetçi öğrenci liderlerinden Mustafa Ok 03 Mayıs 2003 tarihinde İstanbul'da 57 yaşında vefat etti. Doğumu: Silifke, 1946. Bir yıldır gırtlak kanserinden tedâvi görüyordu.

1965 yılında İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi'ni bitirdi. Millî Türk Talebe Birliği bünyesinde Talebe Derneği Başkanlığı yaptı. Milliyetçi kuruluşlarda aktif görevler üstlendi. Mert bir insan, tâvîzsiz bir vatanseverdi.

VELED ÇELEBİ İZBUDAK :

Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî Hazretleri'nin torunu, Türk dili ve edebiyatı bilgini Veled Çelebi İzbudak, 04 Mayıs 1953 tarihinde Ankara'da, 85 yaşında vefât etti. Doğumu: Konya, 1868.

Konya'daki Sultan Veled Medresesi'nde özel öğrenim gördü. Tahsilini bitirdikten sonra 1885 yılında Konya Vilâyeti Mektubî Kalemi'nde çalıştı. 1886'da Konya'da yayımlanan Vilâyet Gazetesi'nde başyazar oldu. Aynı zamanda Rüştiye'de Farsça ve hat (güzel yazı) dersleri vermeye başladı. 1889'da İstanbul'a yerleşti. Önce Matbuat-ı Dahiliye Kalemi'nde memurluk yaptı, sonra da Galatasaray Lisesi'nde ve Edebiyat Fakültesi'nde Farsça ve Fars edebiyatı tarihi okuttu. Aynı zamanda Ahter Gazetesi'nin denetmenliğini yaptı. 1923'te

Ankara'ya geçti. Ankara'da Türkçülük, Türkçecilik akımlarıyla ilgilendi. Millî Mücâdele'nin başlaması üzerine Anadolu'ya geçti. 1923 – 1943 yılları arasında Kastamonu, Yozgat ve Konya Milletvekilliği yaptı.

Türkçü derneklerde aktif üye olarak bulundu. 1908'de kurulan Türk Derneği ile aynı adı taşıyan yayın organının kurucuları arasında yer aldı. 1920, 1924 ve 1927 dönemlerinde Türk Ocağı Hars Heyeti'nde bulundu. Yayımlanmış kitapları: Türk Dili'ne Giriş (1923) ve Ata Sözü (1936), Letâif-i Nasreddin Hoca (1909), Lisan-ı Farişî (1909), Hayrû'l-Kelâm (1914), Ferhengnâme-i Sâdi Tercümesi (1924), Divan-ı Türkî-i Sultan-ı Veled (1825), el-İdrak Haşiyesi (1936), Mevlevi Tercümesi (6 Cilt. 1942-1946), Hâtıralarım (1946),

MEHMED HÂDÎ : Azerbaycan Türklerinin tanınmış şairi Mehmed Hâdi, 07 Mayıs 1920 tarihinde Ermenilere karşı giriştiği silahlı mücâdelede aldığı yara sebebiyle hastâne tedâvi görmekte iken 41 yaşında Bakû'de vefat etti. Doğumu: Şirvan'ın Şamahı şehri, 1879.

MUSTAFA KEMAL YAYÇILI :

Irak Millî Türkmen Partisi (IMTP) Genel Başkanı, Kerkük İl Meclisi Üyesi ve Irak Türkmen Cephesi (ITC) Kerkük Sorumlusu Mustafa Kemal Yayçılı, 14 Mayıs 2004 tarihinde Kerkük-Tuzhurmatu karayolu üzerinde ABD askerleri tarafından açılan yayılım ateşi sonucu şehit edildi.

HASAN TAHSİN / OSMAN NEVRES :

15 Mayıs 1919 tarihinde, Yunanlıların İzmir'e çıktığı gün, 31 yaşında iken şehit edildi. Doğumu: Selânik, 1888

ZİYA PAŞA : Osmanlı dönemi devlet adamlarından şair ve yazar Ziya Paşa, 17 Mayıs 1880 tarihinde, Adana'da vefat etti. Doğumu: İstanbul, 1825.

AHMET HİKMET MÜFTÜOĞLU:

Yazar ve diplomat, büyük Türkçü yazar Ahmet Hikmet Müftüoğlu 19 Mayıs 1927 tarihinde, 57 yaşında iken karaciğer kanserinden vefat etti. Doğumu: İstanbul - Süleymaniye, 3 Haziran 1870.

Yazı yazmaya lisede iken başladı. İlk şiiri, Leylâ Saz ve Lemi Atlı tarafından bestelendi. Servet-i Fünûn edebî topluluğuna girdi. Süslü bir üslûb ve ağır, ağdalı bir dille Servet-i Funûn dergisinde yazdığı hikâyelerini, 1901 yılında Haristan ve Gülistan adlı bir kitapta topladı. 1908'den sonra Türkçülük akımını benimseyerek Türkçü dernek ve dergilerin kuruluş ve çalışmalarında öncülük etti. Şairane fakat konuşma üslûbuna yakın bir anlatım ve son derece sâde bir dille yazdığı hikâyelerini 1922 yılında Çağlayanlar adlı kitabında topladı, içinde bulunan 16 hikâyede, Türk ruhunun incelikleri ve enginliği, Türk târih ve medeniyetinin büyüklüğü, Türklük faziletleri anlatılan bu kitabı, bütün Türk çocukları canları sıkılmadan ve severek okuyabilirler. Gönül Hanım adlı bir romanı vardır. Patates, Leylâ, Tuvalet ve Kâmil. İsimli eserleri Fransızca'dan Türkçe'ye çevirip yayımlamıştır.

AHMET AĞAOĞLU :

Türk Milliyetçiliğinin önderlerinden Ahmed Ağaoğlu 19 Mayıs 1939 tarihinde, 70 yaşında iken İstanbul'da vefat etti. Doğumu: Azerbaycan - Kara-bağ'da Şuşa şehri, 1869.

İlk ve ortaokulu Şuşa'da, liseyi Tiflis'te bitirdi. Arapça ve Farsça öğrendi. 1889'da Paris'e giderek Sorbon Üniversitesi'nin Tarih ve Filoloji bölümlerini bitirdi. Tahsili sırasında, İttihat ve Terakki Partisi'nin ileri gelenleriyle tanıştı. 1894'te Azerbaycan'a döndü. Tiflis, Şuşa ve Bakü'de öğretmenlik yaptı. Bir taraftan da Millî Uyanış Hareketi'ne katılarak Müslüman Türklerin haklarını Rus makamlarına karşı savunmak için gazetelere yazılar yazdı. Türkçü faaliyetleri sebebiyle Rus makamlarının baskı ve tâkibine uğradığı için, İkinci Meşrutiyet'in ilânı üzerine 1909'da Türkiye'ye geldi. Millî Eğitim Müfettişliği ve Süleymâniye Kütüphânesi müdürlüğü yaptı. 1911 yılında Türk Ocağı'nın kuruluşuna katıldı. Türk Yurdu

Dergisi'nin yayımında aktif rol oynadı. Üniversitede hocalık yaptı. 1912'de İttihat ve Terakki Partisi'nden Afyonkarahisar mebusu seçildi. Birinci Dünya Savaşı sonunda Rusya'da ihtilâl olunca, Ahmed Ağaoğlu oradaki Türkler bağımsız devlet kurmaya teşebbüs edince, 1918'de Azerbaycan'a gönderilen orduda kumandan müşâviri olarak bulundu. Türk Ordusu Azerbaycan'dan çekilmek mecburiyetinde kalınca, Paris Barış Konferansı'na giderken uğradığı İstanbul'da 1919'da İngilizler tarafından tevkif edildi. Önce Limni'ye, ardından Malta'ya sürüldü. İki yıl devam eden sürgün hayatından sonra 1921'de Ankara'ya döndü. Atatürk kendisini Matbuat Umum Müdürlüğü'ne tâyin etti. Ankara Hukuk Fakültesi'nde hocalık yaptı. Emekli olduktan sonra vefâtına kadar Kültür Haftası ve İnsan Dergilerinde yazılar yazdı. Binlerce makalesinin yanında, İslâm ve Ahund (Bakü, 1900), İslâm Âlemi'nde Kadın (Bakü, 1902), Üç Medeniyet (İstanbul, 1927), İngiltere ve Hindistan (İstanbul, 1929), Hukuk Tarihi 1931), Devlet ve Fert (1933) gibi eserleri yazıp yayımladı. Demokrat Parti döneminde milletvekilliği ve bakanlık yapan, yazar ve fikir adamı Samet Ağaoğlu'nun babasıdır.

KAYA ÖZDEMİR : Sendikacılıkta isim yapan Türk milliyetçisi Kaya Özdemir, 19 Mayıs 2001 tarihinde, 70 yaşında iken Ankara'da vefat etti. Doğumu: Sivas, 6 Şubat 1931.

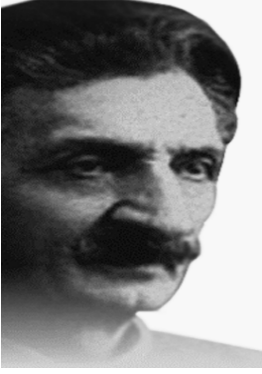
ALİ SÜAVİ : Türkçülüğün önderlerinden Ali Süavi, 20 Mayıs 1878 tarihinde, düzenlediği Çırağan Baskını sırasında 33 yaşında iken öldürüldü. Doğumu: İstanbul, 14 Kasım 1839.

NENE HATUN : 93 Harbi (1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı) Erzurum savunması kahramanlarımızdan Nene Hâtun 22 Mayıs 1955 tarihinde, 98 yaşında Erzurum'da zatürre hastalığından vefât etti. Doğumu: Erzurum, 1857.

ELMAS YILDIRIM: Azerbaycan Türklerinin vatan şairi, Azerbaycan'ın Nâmık Kemal'i olarak anılan Elmas Yıldırım, 23 Mayıs 1952 tarihinde Malatya İli'nin Kale Bucağı'nda Nahiyeye Müdürü iken, 45 yaşında vefat etti. Doğumu: Azerbaycan, 1907.

İBNÜ'L-EMİN MAHMUD KEMAL İNAL : Tarihçi yazar İbnü'l-Emin Mahmud Kemal İnal, 24 Mayıs 1957 tarihinde, 87 yaşında iken İstanbul'da vefat etti. Doğumu: İstanbul, 1870.

Biyografi ve bibliyografi bilginimizdir. Osmanlı Devleti'nde memurluklarda bulundu. 1914'te Türk ve

İslâm Eserleri Müzesi'ni kurdu. Cumhuriyet döneminde de bilgi ve tecrübelerinden yararlandı. 87 yıllık ömrünün 70 yılını okumak, araştırmak ve yazmakla geçirdi. Eli, cimri denecek kadar sıkı idi. Yemez – içmez, giyime - kuşama para harcamazdı. Bütün gelirini kitaba harcardı. Bir ömür boyu sabırla ve cömert ödemeler yaparak topladığı kitaplarını üniversiteye, biriktirdiği paralarını da hayır işlerine bağışladı. Kendi eliyle hazırladığı vasiyetnâmesi ile Zeynep Kâmil Hastahânesi'ne 100 altın, Gurebâ Hastahânesi'ne 50 altın, Verem Dispanserine 70 altın, Darüşşafaka'ya 100 altın, Darülaceze'ye 80 altın bıraktı. En büyük ve eşsiz mirası kaleme aldığı eserleridir. Hayatı boyunca 21 eser kaleme aldı. Eserlerinden örnekler: Son Asır Türk Şâirleri (1930), Son Sadrâzamlar (1940), Son Hattatlar (1955)

NİZAMEDDİN NAZİF TEPEDELENLİOĞLU :

Gazeteci ve roman yazarı Nizameddin Nazif Tepedelenlioğlu 25 Mayıs 1970 tarihinde, 69 yaşında iken İstanbul'da vefat etti. Doğumu: Taşoz Adası (Yunanistan), 1901. Tepedelenli

Ali Paşa'nın torunlarından. Millî konulardaki hassasiyetini dile getiren köşe yazıları yazdı. Romanlarından bâzıları: Deli Deryâli (1928), Karlı Dağlar (1945)

NECİP FÂZİL KISAKÜREK : Son dönemlerin en büyük şâirlerinden, roman ve tiyatro yazarı, fikir adamı Necip Fâzıl Kısakürek İstanbul'da 25 Mayıs 1983 tarihinde ebedî âleme intikal etti. Doğumu: İstanbul – Çemberlitaş 26 Mayıs 1905.

Ailesi, baba tarafından Kahramanmaraş'lıdır. Gedikpaşa'da Fransız Mektebi'nde, Amerikan

Koleji'nde, Büyükdere'de Emin Efendi'nin mahalle mektebinde okudu. Annesinin hastalığı sebebiyle taşındıkları Heybeliada'da Numune mektebini bitirecek oradaki Bahriye Mektebi'ne girdi. İlk şiirini Heybeliada Bahriye Mektebi'nde iken yazdı. Bu okulun son sınıfında iken ayrılıp 1917'de Darülfünun'da Felsefe bölümünde okumaya başladı. İlk şiiri, 1922 yılında, Yeni Mecmua'da yayımlandı. 1924 yılında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından tahsil için Paris'e, Sorbon Üniversitesi'ne gönderildi. Orada yapamayacağını anlayınca bir yıl sonra geri döndü. Bir müddet Hollanda, Osmanlı ve İş Bankalarında muhasebe müdürü ve müfettiş olarak çalıştı. Bankacılık mesleğinden 1938 yılında ayrılarak 1941 yılına kadar Fransız Mektebi'nde, Ankara Devlet Konservatuvarı'nda, İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nde, Robert Kolej'de, Ankara Dil – Tarih ve Coğrafya Fakültesi'nde hocalık yaptı. Üniversiteden ayrıldıktan sonra, yazar ve şâirliğin yanı sıra gazeteci olarak basın hayatına girdi ve siyâsetle ilgilendi.

Anadolu'yu köşe bucak dolaşarak fikir ve aksiyon adamı yönüyle konferanslar verdi. Konferanslarına yurt dışında da devam etti. Yazdıkları ve söyledikleri sebebiyle 1942 – 1973 yılları arasında 8 defada toplam 3 yıl, 6 ay, 20 gün hapis yattı.

Ağaç ve Büyük Doğu dergilerini yayımladı. İlk Şiir kitabı Örümcek Ağı 1925 yılında çıktı.

O'nu, sayılı şâirler arasına yerleştiren Kaldırımlar isimli kitap 1928'de basıldı. Tiyatro eserleri Tohum 1930'da, Bir Adam Yaratmak 1938'de, Reis Bey 1964'te yayınlandı. Diğer eserleri: Nam-ı Diğer Parmaksız Salih, Sabırtaş, Ulu Hâkan Abdülhâmid Han, İman Atlası, Yunus Emre, O ve Ben, Tarih Boyuncu Büyük Mazlumlar, Çöle İnen Nur.

Necip Fazıl üstat, başka hiçbir şiir yazmamış olsaydı bile Sakarya Destanı isimli şiiri ile, Şâirler Sultanı unvanına hak kazanırdı. 1980 yılında Sultan-üş-Şuâra: Şâirler Sultanı ilân edildi.

SAADET ÇAĞATAY :

Türk lehçeleri üzerine araştırmalar yapan Prof. Dr. Saadet Çağatay, 25 Mayıs 1989 tarihinde, 82 yaşında Ankara'da vefat etti. Kazan Türklerinden tanınmış

siyâsetçi Ayaz İsakî'nin kızıdır. Doğumu: Tataristan – Kazan, 28 Temmuz 1907. Önemli Eserleri: 2 Ciltlik Türk Lehçeleri (1950), Türk Dillerinde Adlardan Türetilen Eylemler (1935), Altun Yaruk'tan İki Parça (1945), Kazakça Metinler (1961)

MEHMET AYDIN :

Türk Ocağı yöneticilerinden ekonomist, Samsun eski milletvekili ve Sağlık eski Bakanı Mehmet Aydın, 26 Mayıs 1990 Ankara-Samsun Karayolu'nda geçirdiği bir trafik kazasında vefat etti. Doğumu: Samsun, 1928

İlköğrenimini Samsun 23 Nisan İlkokulu'nda 1943 yılında, orta öğrenimini Samsun Lisesi'nde 1947 yılında tamamladı. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nin Siyasî İlimler ve Maliye Bölümü'nü 1956 yılında bitirdi. Samsun Belediyesi'nde, Sayıştay'da, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünde, Devlet Planlama Teşkilatı'nda, Ticaret Bakanlığı'nda çalıştı. Frintaş Yönetim Kurulu Başkanlığı, Tarım Satış Kooperatifleri Merkez Birliği Genel Müdürlüğü, Tarım Bakanlığı Gıda İşleri Genel Müdürlüğü, Ankara Ticaret Odası Genel Sekreterliği görevlerini üstlendi. 1983 ve 1987'de Anavatan Partisi'nden Samsun milletvekili seçildi. 1983'ten 1987'ye kadar Sağlık Bakanlığı yaptı.

ZİYAD EBÜZZİYA :

Gazeteci, kitapçı ve yazar Ziyad Ebüzziya, 26 Mayıs 1994 tarihinde, 83 yaşında iken İstanbul'da vefat etti. Doğumu: İstanbul, 1911.

Galatasaray Lisesi'ni 1932 yılında, İ.Ü. Hukuk Fakültesi'ni 1936 yılında bitirdikten sonra pilotluk brövesi aldı. İş hayatına, 1933 yılında Ebüzziya Matbaası'nın müdürlüğü ile başladı. Aynı zamanda, Zaman Gazetesi'nde yazılar yazdı. Merkez Bankası'nda çalıştı, Robert Kolejde Türkçe, tarih, coğrafya öğretmeni olarak görev yaptı. 1939 yılında Tasvir-i Efkar Gazetesi'ni yayımlamaya başladı. Gazetenin yayımı, 1943 yılına kadar devam etti. 1945-1945 yılları arasında Konya milletvekili olarak TBMM'de görev yaptı. Ziyad Ebüzziya; Fransızca, Almanca, İngilizce ve Rumca bilmekteydi.

AHMET CEVDET ORAN : Türkçülük akımı'nın ilk yayın organlarından biri olarak kabul

edilen İkdam Gazetesi'nin yayımcı ve yazarı Ahmet Cevdet Oran, 27 Mayıs 1935 tarihinde, 73 yaşında iken Ankara'da vefat etti. Doğumu: İstanbul, 1862.

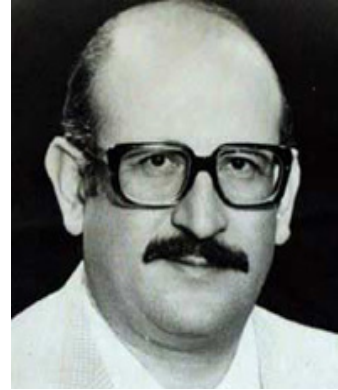
HAMDİ AKSOY : Türk Ocağı yöneticilerinden gazeteci yazar Hamdi Aksoy 27 Mayıs 1957 tarihinde, 74 yaşında Ankara'da vefat etti. Doğumu: İzmir, 1883.

GÜN SAZAK : Eskişehir'in Sazak köyünde 1932 doğan Gün Sazak, Cumhuriyet Halk Partisi ve Demokrat Parti milletvekillerinden Emin Sazak'ın oğludur. İlk ve orta tahsilini Eskişehir'de, yüksek tahsilini de ABD'de yapmıştır. 12 Eylül öncesinin Gümrük ve Tekel Bakanındır. 27 Mayıs 1980 tarihinde Devrimci Sol militanları tarafından çapraz ateşe alınarak şehit edildi.

Amerika'da Ziraat Mühendisliği tahsil etti. Bir müddet ailesine ait çiftlikte ziraat işleriyle meşgul olduktan sonra inşaat müteahhitliğini meslek edindi.

MHP Genel Başkan Yardımcısı iken 21 Temmuz

1977'de kurulan ikinci Milliyetçi Cephe hükümetinde, meclis dışından Gümrük ve Tekel Bakanı olarak görev aldı.

HACI YOLDAŞ

: Doğu Türkistan Türklerinden Hacı Yoldaş, 28 Mayıs 1920 tarihinde, Tarsus'ta Türk

Kurtuluş Savaşı'nda düşmanla savaşırken şehit oldu.

YAKUP HAN BÂDEVLET :

Doğu Türkistan Türklerinden ve Kaşgar Emiri'dir. 1820 yılında Taşkent yakınlarındaki Pişkent'te doğdu. 29 Mayıs 1877 tarihinde Çinliler tarafından zehirlenerek şehit edildi.

İyi bir eğitim ve öğretim gördü. Eniştesi Taşkent Hâkimi Nur Muhammedin himâye ve yardımlarıyla askerî makamlarda yükseldi. Binbaşıyken 1849'da Akmesicid hâkimliğine tâyin edildi.1864 yılı sonunda, Cihangir Türenin oğlu Buzurk Han Töre başkanlığındaki heyetle Kâşgara gitti. Buzurk Han Töre, Kaşgar'da idareyi ele alınca, Yâkub Bey, idârede önemli vazifeler aldı. Yâkub Bey, Buzurk Han Töre'nin idâredeki alâkasızlığından faydalanarak, askerî ve mülkî kadrolara hâkim oldu. Askerî

faaliyetleri arttırıp, ordu kurdu. 1866'da Yenihisar, Yarkend ve Hotan'ı zaptetti. 1867de Kaşgar'a bütünüyle hâkim oldu. Çinliler ve Döngenlerle mücâdele etti. Hudutlarını, doğuda Börköl, Urumçi ve Kumula, batıda Pamir ve Isıkgöl havâlisine, kuzeyde Balkaş Gölü ve Altay Dağları'na, güneyde Karanlık Dağ ve Karakurum Dağları'na kadar genişletti.

Yâkub Han, Doğu Türkistan'da istiklâlini îlân ettikten sonra müttefik ve destek aradı. 1872'de Osmanlı sultanı ve İslâm âleminin lideri Sultan Abdülaziz Han'a, yeğeni Seyid Yâkub Han Töre başkanlığında bir heyet gönderdi. Osmanlı Devleti'nden destek, yardım, harp levâzımatı ve askerî mütehasıslar istedi. Talepleri kabul edildi. Yâkub Han, Sultan Abdülaziz Han adına hutbe okutup, bastırıldığı altın ve gümüş sikkelerde Osmanlı Sultanının ve halîfesinin adını yazdırdı.

Yâkub Han'ın içte ve dışta kuvvetlenmesi, doğu komşusu Çinlileri çok telaşlandırdı. Gönderilen ordu Kaşgar'ı işgal etti ve Yakup Han Bâdevlet zehirlenmek suretiyle şehit edildi. Böylece Doğu Türkistan Devleti'nin toprakları Çinlilerin eline geçti.

DİLAVER CEBECİ: Özellikle; bestelenen

'Türkiye'm' şiiriyle adını geniş kitlelere duyuran şair, yazar ve akademisyen Doç. Dr. Dilaver Cebeci,

29 Mayıs 2008 tarihinde İstanbul'da geçirdiği kalp krizi sebebiyle tedâvi görmekte olduğu hastânedede 65 yaşında vefat etti. Doğumu: Gümüşhane'ye bağlı Kelkit ilçesinin Dayısı Köyü, 1943. Dilâver Cebeci, millî ve tarihi motiflerle bezeli lirik şiirleriyle tanınır.

MEHMET ALİ TEVFİK EFENDİ :

Doğu Türkistan'ın yeni maarif hareketinin öncülerinden Mehmet Ali Tevfik Efendi, 30 Mayıs 1937 tarihinde Çinli cellâtlar tarafından Kaşgar hapis-hânesinde 36 yaşında iken şehit edildi. Doğumu: Doğu Türkistan'da Atuş şehri, 1901.

MEHMET ŞÂKİR ÜLKÜTAŞIR :

Milliyetçi fikir adamı, halk edebiyatı ve folklor araştırmacısı Mehmet Şâkir Ülkütaşır, 31 Mayıs 1981 tarihinde, 87 yaşında iken İstanbul'da vefat etti. Doğumu: İstanbul, 1894. Türk Yurdu, Türk Kültürü dergilerinde yazdı. Bir

düzineye yakın kitabı yayımlandı.

AHMET TÜRKÖZ : Doğu Türkistan Dâvâsının önderlerinden, Doğu Türkistan Göçmenler Derneği'nin Genel Başkanı, eğitimci ve televizyon programcısı Dr. Ahmet Türköz, 31 Mayıs 2009 tarihinde İstanbul'da kanser hastalığından 46 yaşında vefat etti. Doğumu: İstanbul'un Zeytinburnu İlçesi, 26 Mart 1963.

KÜSKÜN AKASYA

•
Ahmet CANIKLIOĞLU

Kapandı üzerime yalnızlığın kapısı
Dönenmiş bir geceyi aldı gözlerim.
Sivas akşamından alıp götürdü trenler
Ellerim arkamda, Ellerim kırgın!
Karanlıkta binlerce yıldız kırpışır.
O artık küskündür ve belki suskun,
Biliyorum. Anneme hicran yakışır...

Bir Kafeste gölgemin gölgesindeyim
Kuytularda kalmış masalları ninemin
Dokunma mavilere, bir an bak yüzüme
Yüzüm traşlı, yüzüm kan revan
Duvarlar duvarlara benimle bakışır!
Ne olur gitme anne, ne olur susma,
Biliyorum. Anneme hüsran yakışır...

Eskimiş peykelerle kapalı ranzam
Örtülmüş her bir yanı perdelerle
Başım dizlerimde aşar okusam,
Suzidilaramı, tahirpuselik mi makam ?
Kızılırmak tozlu köpüklere karışır.
Bir ilkbahar ki, mışıl mışıl uykuda,
Biliyorum. Anneme hazan yakışır...

Atta ya götürmüş poyrazlar kundağımı
Kollarımdan iki baston yürümekte!
Siyahattan daha siyah bir boşluktayım.
Dört yanımla tufanlar bürümekte...
Serçeler şimdi feryat figan ağlaşır,
İhtiyar bahçemde küskün akasyalar
Biliyorum. Anneme hüzün yakışır...

SİNEMA...

Türk Sineması İçin Önemli Bir Film: ATEŞİN DÜŞTÜĞÜ YER

•
Coşkun ÇOKYİĞİT

Türkiye'nin her bir tarafı denizdir ama denize sırtımızı dönüp otururuz ya... Akdeniz bölgesinde boydan boya uzanan portakal bahçeleri vardır ve bugüne kadar Türk sinemasının bir tek sahnesi bile o bahçelerde çekilmemiştir. Ta ki Muğla'nın Fethiye İlçesi'nde bir portakal bahçesinde işçi olarak çalışan beş çocuk babası Osman, eşi Hatice, ansızın rahatsızlanan on yedi yaşındaki kızları Ayşe hayatımıza girene kadar...

Sanki 100 yıllık ihmal için özür diler gibi bu talihsiz Elazığlı aile hayatımıza muhteşem bir plansekansla girer... Yönetmen İsmail Güneş'in Türk ve belki dünya sinemasında örneği bulunmayan bu nefis plan sekansı, bahçede düşüp bayılan ve hastaneye kaldırılan Ayşe'nin kendisini hamile bırakan sevgilisi Deniz'i sayıkladığı sahneye çıplak bir dekor da yenilenir ve batılı drama kalıpları ile alay eder gibi tekrarlanır... Üstelik Deniz'in akıbetini öğrendiği bölümlerden bir yere yerleştirilebilecekken...

Neredeyse gerçeküstücü bir tabloya dönüşen rüyadan da burada bahsetmeliyim: Ayşe eli böğründe boş odalarda gezinirken birden bir beşikle karşılaşır. Beşik tabut şeklindedir; kapağını kaldırır, içi su doludur. Suyun içinde yüzen ise geniş ailenin fotoğrafıdır...

Güneş'in bu farklı drama algısı, filmin açılış sahnesi olan ip salıncağın gel gitleriyle, kapanış sahnesi olan ip salıncak sahnesine bağlanmayla belirginleştiği gibi, hayatımızdaki şiddet algısının avluda ayağa takılan bir taşın neredeyse bir aysberg gibi derinlerde bir gövdesi olduğunu vurguladığı mecazda da kendisini gösterir...

Giderek kendisi bir metafora dönüşür gibi olan hikâyeden şunu çıkartırız: Ayşe'nin hastalığı bir değil, ikidir; babası Osman'ın hayat karşısında

duruşu ve tavrı bir değil ikidir; Ayşe'nin trajedisi bağlamında aile bir değil ikidir: bir küçük aile vardır bir de kökü Elazığ'da olan (tıpkı avludaki taş gibi aslı derinde olan) büyük aile vardır ki, Osman, derindeki o sert ve yerinden kıpırdatılmaz köke uymak zorundadır...

Yollar hem geliş hem gidiştir ve bir yerden sonra Elmalı Konya ve Antalya diye çatallanır. Hayat ve aile algısı keza: Osman ve ailesi hastanede cebelleştikleri sırada yolları hastaneye düşen gezgin Almanlar -kimi zaman çizgisel olarak süren bu hayatın içinde- bir başka algıyı, bir başka yaşam biçimini işaret eder...

Öyküye dönecek olursam, Ayşe'nin (Elif Can Onurgular) hem kalbi hastadır hem hamiledir. Kendi mantığı, ahlakı, neşesi içinde sürüp giden Elazığlı Osman'ın (Hakan Karahan) aile hayatı bu noktadan sonra mantıksız, çifte standartlı, kindar ve kıyıcı bir makineye dönüşür. Ana Hatice (Yeşim Ceren Bozoğlu) bile ailenin verdiği infaz kararına ses

çıkartmaz!

İnfazı bizzat Osman üstlenir. Yaşça kendinden küçük olduğu halde elini öptüğü amcası Ali'nin kırmızı renkli Amerikan arabasını (araç burada Amerikan mitosunun bir nesnesi değildir) emanet alan Osman, kızı Ayşe'yi dayısının yanına götürmek bahanesi ile yola çıkarır: Ayşe'yi yolda zehirleyerek öldürecektir. Suyuna ilaç katar ama hemen öldürecek bir doz değildir. Bu yüzden baba ile kızı arasında uzun dağ yolculuğu sırasında kopan ilişki yeniden kurulur. Sevginin yeşermesi uzun sürmez...

Baba ile kızı arasındaki kaybedilen sevgi bembeyaz karlar üzerinde bir kan damlası gibi akıp giden (adeta ülkede öldürülen kadınların kanları gibi) kırmızı otomobilin içinde yeşermeye başlıyor, evet ama hikayeyi mutlu sona götürecektir midir? Güneş hem bu simgesel

anlatımla hem kusursuz kar çekimleriyle inanılmaz bir atmosfer yaratıyor...

İsmail Güneş, son filmi Ateşin Düştüğü Yer ile kendini aşıyor. Görsel diliyle, hikâyesi ve diyaloglarıyla pırıl pırıl bir film ortaya koyuyor. Dengeli, sağlam ve akıcı bir dil kullanıyor. Geleneksel drama kalıplarından uzak durmaya çalışsa bile aklını kullanarak ustaların tavsiyesini yabana atmıyor. Alfred Hitchcock'un bomba örneği ile anlatmak istediğini başarı ile uyguluyor.

Hitchcock şöyle der: Bir filmde aniden bomba patlatırsanız seyirci sandalyesinden zıplar ve birkaç saniye sonra heyecanı geçer. Ama bir kişinin kalabalık bir cafede, bir masanın altına saatli bomba koyduğunu gösterirseniz seyirci her saniye o bombanın üstündeymiş gibi tedirgin oturur... Batılı drama kalıplarından kaçmasına rağmen sinemanın isterlerini iyi hesap eden Güneş, klasik dramatik gerginlik için evrensel bir dil geliştiren usta sinemacıya kulak veriyor.

Böylece Yönetmen Güneş ilk önce, "Ayşe öldürülecek mi, öldürülmeyecek mi?" gerilimini veriyor ve tam bu gerilimden kurtulurken bu defa baba kızının suyuna tarım ilacı katıyor. Ve yeni bir gerilim başlıyor: "Ayşe ölecek mi? Babası buna izin verecek

mi? Ölmeyecekse nasıl kurtulacak?" Veya "Ayşe başka bir sebepten mi ölecek?"

Seyredin öğreneceksiniz dedikten sonra:

Bir: Filmin görüntüleri harikaydı. Aynı zamanda bir fotoğrafçı olan İsmail Güneş ve Ercan Yılmaz'ın işbirliğinin devam etmesini umuyorum.

İki, Hakan Karahan: Bugüne kadar kendisine doğru dürüst rol verilmediği ve iyi bir yönetmen tarafından yönlendirilmediği için göz dolduramamış. Pek çok filmde İstanbullu bir asilzade, Nişantaşı ahalisinden bir zürefa gibi duran Karahan gitmiş, yerine Elazığlı Osman gelivermiş... Bence Karahan'ı gidip bir de Ateşin Düştüğü Yer'de izleyin.

Üç: Filmde yardımcı erkek karakteri canlandıran Abdullah Şekeroğlu'nu keşfetmiş olduk. Erol Taş, Hayati Hamzaoğlu ve ara sıra Bilal İnci'yi hatırlatsa da geleneksel Yeşilçam tiplerinin çok çok üstündeki oyunu ile filmi yükselten karakter oyuncusu olarak öne çıkıyor.

Dört, Yeşim Ceren Bozoğlu: Sinemayı sevmek, görül vermek böyle bir şey demek ki. Yeşim Ceren'in Ateş'in düştüğü Yer'in iyi bir film olmasına katkısı o kadar büyük ki tarif edemem. Sürekli itilip kakılan, "çocuk olmadan anne olmuş" ve anneliğine doyamadan "ilk göz ağrısını" kaybedecek bir ana bu kadar mı güzel canlandırılır Ceren? Kocaman alkışlar...

Beş, Elif Can Ongurlar: Türk sineması için bir kazanç olarak defterlere kaydedildi. Bundan sonra yolunu, kendisini bir an yalnız bırakmayan ailesi ile birlikte çizecek. Tanrı vergisi güzelliğini, ailesinin desteği ve oyuncu olmakta göstereceği ısrarla birleştirirse yepyeni bir sanatçıya kavuşuruz.

Altı, Saki Çimen: Unutmak olur mu? Başarıyla yürüyor ve sinemaya çok şey katıyor...

Yedi: Filmdeki ağız çalışması çok başarılıydı. Elazığ ağzının tüm oyuncular tarafından bu kadar iyi konuşulması filmin başarısına büyük katkı sağlıyor.

Son Söz: Tebrikler İsmail Güneş. İlk ve iyi filmin Gün Doğmadan'ı ustan Natuk Baytan'a, son ve en iyi filmin Ateşin Düştüğü Yer'i yol arkadaşın Ömer Lütfi Mete'ye ithaf ettiğin için...

TEMSİLCİLİKLER VE SATIŞ NOKTALARI

ADANA-Abdullah BEYCEOĞLU (0.544.608 51 97) - Pervin Türkoğlu YÜCE (0.533.608 51 97) - ŞAFAK KİTAP-DAĞITIM (0.322.363 49 68) **AFYON** - Ercan KAYAYERLİ (0.506.300 48 27) SAĞLAM KİTABEVİ (0.536.871 32 65) **AMASYA** - Sebahattin GÜNAYDIN (0545.809 92 87), DAMLA KIRTASIYE (0.532.741 8075) **ANTALYA** - Hamdi KUTLUAY (0.532.377 11 95) **BALIKESİR** - Tarık İYİ (0.501.910 01 58) Muhammed ÖZSAYIN (0.534.923 53 10) **AR KİTABEVİ** (0.266.243 89 62) **AYTAŞI BÜFE** (0.262.241 46 72) **BURSA** - Orhan GÜRSOY (0.535.858 04 01) GENÇ KİTABEVİ (0.507.940 96 56) **DENİZLİ** - Sabri ÖZEN (0.507.486 58 82) **EDİRNE** - Cengiz GÜLTEKİN (0.544.801 01 77) **ERZURUM** - Yunus Buğra YILMAZ (0.442.234 58 35) **ESKİŞEHİR** - Mehmet Ali KALKAN (0.555.966 57 52), **GAZİANTEP** - Hüseyin KIZILIRMAK (0.544.466 51 73) **HATAY/ DÖRTYOL** - SARAY KİTABEVİ (0.326.712 51 43) **İSTANBUL** - Yağmur ŞENGÖK (0.534.846 57 22) Oğuzhan Murat ÖZTÜRK (0.505.388 46 27) **BİLGE OĞUZ YAYINLARI** (0.212.527 33 65) **KİTABEVİ** (0.212.512 43 28), **İZMİR** - Berat ASA (0.507.704 16 38) Tuncay DEMİRBAŞ /Kemalpaşa/ (0.535.454 09 54) **KAYSERİ** - KIVILCIM KİTABEVİ (0.352.222 74 12), KIVILCIM KİTABEVİ (0.352.231 40 66) **K.MARAŞ** - Osman TOPAL (0.542.675 64 10) **KIRKLARELİ** - Ahu ALTAN (0.554.594 49 97) **KONYA** - BUĞRA KİTABEVİ (0.332.351 05 15) **VATAN KIRTASIYE MALATYA** - Osman Mete KUTLU (0.507.309 62 0) **MANİSA** - Şahin BOZKURT (0.505.808 01 04) **ORDU** - Ünsal ERKAN (0.532.466 53 61) **DUYAR KIRTASIYE** (0.452.223 40 29) **OSMANİYE** - Mustafa Ş. ÖZDARENDELİ (0.505.625 56 53) **RİZE** - Yücel TANAY (0.531.229 70 12) **SAKARYA** - Dursun YELKEN (0.535.352 04 12) **SAMSUN** - Ahmet GÜVEN (0.505.832 49 63) **SİVAS** - Volkan Kitabevi (0.346.221 74 56) **TOKAT** - Alparslan DEMİR (0.505.665 39 09) **TRABZON** - H.Nurcan YAZICI (0.532.645 97 49), AKSAKAL KİTABEVİ **VAN** - Celil BÜLBÜL (0.533.317 73 85) **YALOVA** - Hacer KARAKAYA (0.555.608 03 18)

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ - Erhan SOLMAZ (0.507.237 86 13) **A.Ü. HUKUK FAKÜLTESİ** - Samet KARPUZ 0.555.838 51 98 **BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ** - Yrd. Doç. Dr. Şevkiye KAZAN **DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ** - Kübra ÖZÇELİK 0535 076 17 06 **EGE ÜNİVERSİTESİ** - Hasan Kağan YAYLA 0.505.378 04 04 **ESKİŞEHİR OSMAN GAZİ ÜNİVERSİTESİ** - Prof. Dr. Hilmi ÖZDEN **HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ** - Dr. Hüseyin YENİÇERİ 0.532.503 94 01 - Ferhat VERGİ 0.507.755 12 69 **İSTANBUL YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ** M. Fatih ŞENGÜLLENDİ 0.533.461 79 34 Çağrı Aydın GÜRÜNLÜ 0.539.456 65 28 **KONYA SELÇUK ÜNİVERSİTESİ** Alparslan GÖRÜCÜ 0.506.889 23 73 Halil İbrahim KOÇ 0.532.497 87 41 **GAZİ ÜNİVERSİTESİ** Tolga AKISKA 0.533.543 37 73 **A.Ü. SİYASAL BİLGİLER FAKÜLTESİ** Tuğrul EROĞLU 0.554.352 92 59 **KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ** Alperen KARAMAN 0.541.735 72 65 **CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ** Meltem DEMİRBAŞ 0543 363 23 38

ALMANYA BRAUNSCHWEİG Şafak AZERİ 0049(0)1752018531 - **KÖLN Abdullah YÜCESAN** 00491778813427 - **MANNHEİM Suna Emre GÜLEÇ** 00496216685854 - **NEUSS Hasan KAYIHAN** 00491634018049 - **AZERBAJCAN Rebiyye ZERDABİ** 00994 552 910 212 - Seyyare SEYYAF, Seymur ELSEVER (00994 505 613 076), **BULGARİSTAN Harun MARAL** 0035984662447 - **DANİMARKA Servet ŞAHİN** 004560667576 - **KKTC Emete Gözügüzelli CİVAN** 0.533.865 04 57

ABONE ŞARTLARI

Abonelik için lütfen "http://www.toredergisi.com/abone-ol.html" adresindeki formu eksiksiz doldurunuz veya Adınızı, Soyadınızı, Adresinizi, Telefon Numaranızı ve e-mail adresinizi elektronik posta adresimize (tore@toredergisi.com) veya 0.532.373 11 24 nolu telefona bildiriniz.

Abonelik Bedeli:

Öğrenci: 60 TL / Yurtiçi: 75 TL / Yurtdışı: 75 EURO (Ya da karşılığı Türk Lirası'dır.)

Abone bedelini;

Ömer Faruk BEYCEOĞLU adına açılmış bulunan;

6090548 nolu Posta Çeki hesabına,

Ziraat Bankası

TL IBAN: TR11-0001-0017-2743-4429-0550-01
USD IBAN: TR19-0001-0000-1343-4429-0550-03
Euro IBAN: TR89-0001-0000-1343-4429-0550-04

Türkiye İş Bankası

Hesap Numarası: 4196-0025338 Öveçler/ANKARA
IBAN: TR42-0006-4000-0014-1960-0253-38

Garanti Bankası

Hesap Numarası: 1-6696505 Adana Şubesi
IBAN: TR66-0006-2000-0010-0006-6965-05
hesaplarına yatırabilirsiniz.

